

СПД.
19¹²/_{III} 95.
2500
0

Изъ собраннаго
Материала

ТРУДЫ

ЭТНОГРАФИЧЕСКО-СТАТИСТИЧЕСКОЙ ЭКСПЕДИЦИИ

ВЪ

ЗАПАДНО-РУССКІЙ КРАЙ,

ОПРЕДЕЛЕННОЙ

ИМПЕРАТОРСКИМЪ РУССКИМЪ ГЕОГРАФИЧЕСКИМЪ ОБЩЕСТВОМЪ.

ЮГО-ЗАПАДНЫЙ ОТДѢЛЪ.

МАТЕРІАЛЫ И ИЗСЛѢДОВАНІЯ,

СОБРАННЫЯ

Д. ЧЛ. П. П. ЧУВИНСКИМЪ.

ТОМЪ ТРЕТІЙ.

НАРОДНЫЙ ДНЕВНИКЪ,

ИЗДАВАННЫЙ ПОДЪ НАБЛЮДЕНІЕМЪ

ДѢЙСТВ. ЧЛ. Е. И. КОСТОМАРОВА.

С.-ПЕТЕРБУРГЪ.

1872.

Digitized by Google

302.9477

C47

v. 3

27598 9.

Напечатано по распоряженію Императорскаго Русскаго Географическаго Общества.

ПРЕДИСЛОВІЕ.

Издаваемый третій томъ заключаетъ въ себѣ обычаи и обряды, принадлежащіе исключительно опредѣленнымъ временамъ года и днямъ, а равнымъ образомъ и повѣрья, связанныя съ послѣдними. Мы включили сюда и пѣсни, которыя поются единственно въ опредѣленное время года и составляютъ особый многочисленный отдѣлъ народной поэзіи. Таковы пѣсни весеннія (веснянки), которыя поются съ ранней весны до Троицы, въ то время, когда молодежь обоего пола сходится на улицѣ. Многія изъ этихъ пѣсень соединены съ играми. За ними слѣдуютъ русальныя или троицкія, купальскія, соединенныя съ народнымъ празднествомъ Купала, 23—24 іюня, обжиночныя — при лѣтнихъ полевыхъ работахъ, „колядки“ — на рождественскихъ святкахъ и „щедрівки“ — наканунѣ новаго года. Всѣ эти пѣсни, болѣе чѣмъ всякія другія заключаютъ въ себѣ остатковъ глубокой первобытной старины, хотя съ измѣненіями, накопившимися въ теченіи послѣдующихъ вѣковъ. Мы указываемъ на нихъ ученымъ этнографамъ и археологамъ, какъ на важнѣйшій матеріалъ для уразумѣнія жизни и поэзіи нашихъ предковъ.

Относительно обрядовъ, обычаевъ и повѣрій мы считаемъ нужнымъ замѣтить слѣдующее. Въ настоящее время, когда въ народъ уже вошло много новыхъ пріемовъ жизни и понятій, старина эта теряетъ свою легальную повсемѣстную и неизмѣнную силу. Нѣкоторые обычаи и обряды въ иныхъ мѣстахъ совсѣмъ утрачиваются, въ другихъ хотя и сохраняются, но народъ уже перестаетъ придавать имъ значеніе необходимости; они для него

остаются только какою-то художественною обстановкой жизни. Многія повѣрія, хотя и передаются изъ устъ въ уста, но перестали быть предметомъ искренняго вѣрованія, такъ что легко можно встрѣтить передающаго повѣріе и въ то-же время готоваго посмѣяться надъ нимъ, если его спросить, точно ли онъ такъ вѣрить. Все зависитъ отъ большаго или меньшаго расширенія взгляда, силы природнаго ума и знакомства съ новыми понятіями. Поэтому, всѣ указываемые здѣсь признаки народной жизни хотя дѣйствительно и существуютъ въ народѣ, но тотъ ошибся бы, кто бы подумалъ, что они связываютъ и сковываютъ народную жизнь въ родѣ талмудическихъ правилъ евреевъ. Всѣ эти признаки могутъ существовать еще долго, даже и при большемъ развитіи народа, составляя поэтическую обстановку его жизни, драгоценность старины, завѣщанной отъ предковъ, но никакъ не строгаго закона, убивающаго свободу мысли и воли.

ОГЛАВЛЕНІЕ.

ЖМ гiсенъ.	Стр.	ЖМ гiсенъ.	Стр.
Январь	1	7. Распятіе Христа	20
Св. Василя	—	8. Муки Спасителя	21
Голодна кутя	2	— Христось воскресъ, Христось вос- кресъ	25
Водохрище	3	Весело мякнiмо, Воскресшого хва- лімо.	27
День Ивана Христителя	5	Апрѣль	29
Оддання	—	Весенія игры:	
Февраль	6	1. Кривий танецъ (съ <i>напiвомъ</i>).	32
Масляница	7	2. Володаръ	38
Чорна недiля	8	3. Король (съ <i>напiвомъ</i>).	42
Мартъ	9	Другий король	45
Да придетъ, да придетъ усеми свiту радость (<i>псаломъ</i> <i>ко дню Благовiщенiя</i>)	11	4. Чоловiкъ та жiнка	46
Благовiстника	12	5. Масъ	47
Постъ и Паска	—	6. Шумъ (съ <i>напiвомъ</i>).	50
1. Прощай, прощай, свну мiй всели- безвiйний!	15	7. Жельманъ или Зальманъ	53
2. Промилосердний Царю всего свiта	16	8. Горобейко (съ <i>напiвомъ</i>).	56
3. Япгольскій царю, предiчний Воже	17	9. Зайчикъ	59
4. Веди мене зъ собою	18	10. Перепiлочка (съ <i>напiвомъ</i>).	63
5. О, душе кажная вiрпа	19	11. Просо	65
6. Лежннъ у труні, правднуешъ субботу	—	12. Романъ зилля	68
		13. Жона та мужъ	69
		14. Галка (съ <i>напiвомъ</i>).	71
		15. Воронъ	73
		Другий воронъ	75
		16. Кострубонько	77
		17. Пріскъ	78

№№	п'сенъ.	Стр.
18.	Огірочки	79
19.	Дібровонька (она же и дощечка).	80
20.	Дурне колесо или укравъ ріпки.	81
21.	Хрецякъ	82
22.	Царенко	83
23.	Коза.	84
24.	Виступецъ	85
25.	Чи диво, чи не диво	—
26.	П'яний снъ	86
27.	Яворникъ	87
28.	Звонъ	—
29.	Тикало	88
30.	Дробушка	—
31.	Гробъ	89
32.	Ковликъ (съ <i>нап'вомъ</i>).	—
33.	Нелюбъ	90
34.	Щітка	92
35.	Продажне дитя	93
36.	Горошокъ	94
37.	Толо	95
38.	Яшуръ	96
39.	Жгутъ	—
40.	Пропахачъ	97
41.	Скраккі	—
42.	Скляпъ	98
43.	Гуркало	99
44.	Походеньки	—
45.	Играшка у калача (съ <i>нап'вомъ</i>)	—
46.	У рожи	100
47.	У Горю-дуба	101
48.	У кучока	—
49.	Пужмірки	—
50.	Сірий вовкъ	103
51.	Лясавці або Ласочка	—
52.	Шагардай (або Чагарда).	—
53.	Стара морда	104
54.	У Вийся	—
55.	Коть	105
56.	Довга лоза	—
57.	Чортъ	—
58.	Дітські забавки, якъ другі дітей забавляють	106

Веснянки:

1.	Ой весна красна, що намъ ви- несла?	109
2.	Чомъ ти, жавороньку	110
3.	А вже весна, а вже красна (съ <i>нап'вомъ</i>)	111

№№	п'сенъ.	Стр.
4.	Ой весна, весна, да весняночка (съ <i>нап'вомъ</i>)	113
5.	Ой подъ вербою, подъ похилою.	114
6.	По саду ходжу	115
7.	Не шуми, луже.	116
8.	Ой ти, вербо кудрява	117
9.	Ой вербо-вербяця	—
10.	Заржи, заржи, сивий коню	118
11.	Ой що жъ то въ моему городі за виле	120
12.	Ой вийдіть, люде, та днітеса (съ <i>нап'вомъ</i>)	121
13.	Вийди, дівчино, вийди рибчино	122
14.	Забаліла голова	123
15.	Ой по горі ходю	124
16.	Всі вірочки до купочки, дрібенъ дошки рівно	—
17.	Да вийди, Грицю, на улицю	125
18.	Ой посію лень	—
19.	Ой підъ вербою да не метено (съ <i>нап'вомъ</i>)	126
20.	Ой зацїла калиночка	127
21.	На горі житчко	128
22.	Зъ калиного мостийка	129
23.	Стоїть верба кінець села	—
24.	Чорна галонька	130
25.	Впорала новцю	—
26.	Черезъ наше селце	—
27.	У нашої да Ганночки въ подоли же- режки	131
28.	Бодай нашої да Ганночці	—
29.	Ой чи було літо, чи минулося (съ <i>нап'вомъ</i>)	132
30.	Чи ти жъ, мати, да гарбузь лу- пишь	—
31.	Вийду, вийду, мій миленький	133
32.	Ой у хісі на горісі (съ <i>нап'вомъ</i>)	—
33.	Ой на морі утка кучалася	134
34.	Ой зайду на гіроньку	135
35.	А коло куста	136
36.	Ходить сорока коло болота (съ <i>нап'вомъ</i>)	—
37.	Якъ вийду я на улицю, гуляю гуляю	137
38.	По улиці, по смітниці	—
39.	Небогато постоля	—
40.	Що на тій да улиці	138
41.	Ой тамъ на горі: диво-не диво	—
42.	Ой тамъ на горі, на красі (съ <i>нап'вомъ</i>)	139
43.	Коло млина, млина	—

№№ пісень.	Стр.	№№ пісень.	Стр.
44. Ти місяцю ясний, зоре	139	91. Ой да видно мені да на подолі	166
45. Місяць надъ водою	140	92. Ой тихая да й улица, тиха	—
46. Ой не рости, кропе (съ мамъомъ)	141	93. Ой вийду я за ворота	—
47. Ой у полі короговъ має	142	94. Якъ ходила дівчиновъка по межі	167
48. Разлилися води	—	95. Ой ораєть милий у ярині	—
49. Не ходи, не люби	144	96. И то село, и се село	168
50. Ой ти, сивая та зозуленька (съ мамъомъ)	—	97. Світи, зоре, на все поле	—
51. Доломъ, доломъ, долянню	147	98. Ой ти вийдешъ и я вийду	169
52. Іде милий у дорозі, води поганая	—	99. Колибъ мені, да Господи	—
53. Ой вийду я, та гукну я	148	100. Ой вийду я за ворота	—
54. Вь новімъ колодязі	149	101. Що й у полі, край дороги рівно	170
55. Коло мого да дворника	—	102. Овечечко, космашечко	—
56. Текла річенька, звеніла	150	103. Ой вийду я за ворота	—
57. <Чомъ ти, Галю, не гуляєшь	—	104. Да всі зірочки до купочки	171
58. Вь воротецяхъ сніжокъ унавъ	151	105. А чи намъ чотиромъ	—
59. Ой пудъ клунькою, пудъ сошкою	—	106. Ой вийду я за ворота	172
60. Перелети, соколоньку, перелети (съ мамъомъ)	152	107. Зійшовъ місяць ранесенько	—
61. А вь чистому полі	153	108. Якъ сівъ комаръ на мовочці	173
62. Ой вийду я на улицу	153	109. Ой дощечка да й обь дощичку бьється	—
63. Тече вода зь огорода	—	110. Ой млинъ меле, ой млинъ меле	174
64. У городі, у холоді	155	111. Сонечко виходить и грає	—
65. Ой колибъ я знала	—	112. Звиділо дитятко, звиділо	175
66. А мій батько — зеленъ цвітъ	156	113. Ти ва тимъ боці, я на сімъ боці	—
67. Не куй, зозуленько, темненької ночи	157	114. Ой вінъ же бо не поповичъ	—
68. Ой схилився сухий дубъ	—	115. Котилася дорогою	176
69. Ой хвалилася да березонька	158	116. Ой пойдю я вь дубину, вь дубину	—
70. Чомъ, клонька, не широкая	—	117. Ой тамъ на горі димъ та димъ (съ мамъомъ)	177
71. Поленъ, поленъ, полешушко	—	118. Що Паракна воду несе	178
72. Приступи, царенку, до близу	159	119. У лотокахъ заставочки	—
73. А Бугъ, помогай, Бугъ, аворони люде	—	120. Да й зірочка по хмарочці	179
74. Ой весна, весна	160	121. Почувавъ же я у багатой Насті	—
75. А вь городі яриня, яриня	—	122. Травка-муравка зелена	—
76. Чи се той двіръ, що милий мій	161	123. Чемеръ горить, Чемеръ горить	180
77. Не ходила на улицу	—	124. Утка йде, утинята веде	—
78. Летіли гуси аязачи	—	125. Смерть, смерть, иди на ліса	—
79. Горіло поле, горіло	162	126. Прибігавъ, прибігавъ козликъ підъ оковце	—
80. Дивіла вода, дивіла	—	127. На тимъ боці у толоці	181
81. Ой ти, ткачу-потіпачу	—	128. Ой співали дівочки, співали	—
82. Московочка тарара	163	129. Лебедина, лебедина	—
83. Блудили хлопцята, блудили	—	130. Ой на горі санчята	182
84. Та на тимъ кутку, на юлці	—	131. Що на нашій да й улонці	—
85. Тиндаку, тиндаку	164	132. Ой залету лісь, лісь	—
86. Ходивъ жучокъ по долині	—	133. Да до насъ, до насъ, парубочокъ	—
87. Прилетіла зозуленька	164	134. Що на нашій да улиці	—
88. Ой плавала да чашечка мідяна	165	135. Ой за гасмь, ой за гасмь, Дунаемъ	183
89. Що вь нашой Марьусенки	—	136. Ой летівъ жукъ, жукъ	—
90. Скривляють мої ворітечка	166		

№№
п'сень.

Май	184
Николая Чудотворца	—
Вознесеніе	—
Спирона Зілото	—
Гликерія, Сидора и Пахома	—
Константина и Елепы	—
Голубатого Ивана	185
Зелені святія	—
Духовъ день	186
Десятій понеділокъ	—

Русальниця:

1. Да святя неділя	187
2. Седіла русадка на білій березі	—
3. Проведу русалочки до бору	188
4. Прилетіла возуленька зъ темного лісочку	—
5. Проводили русалочки, проводили	189
6. Рано, рано віду я на гору	—
7. Ой біжить, біжить мала дівчина	190
8. А въ лінку на вилку	—
9. Ой зав'язь вінки да на всі святки	—
10. Порохъ, порошок по дорозі	191
11. А межъ горъ дорога	—
12. Старенькій дядько по городу ходє	192
13. Повсю я русалочокъ до бору	—
14. Зов'ємъ віночки на всі святочки	—
15. Ссидить зайчикъ підъ липкою	—

Іюнь 193

Онуфрія	—
Св. Меодія	—
Игана Купала	—

Купальскія п'сєни:

1. На Йгана Купайла	199
2. Ой на Купайла вогонь горить	—
3. Ой на Ивана на Купала	—
4. Ой на Ивана на Купайла	200
5. Ой купалочка купалася	—
6. На Ивана Купайла	201
7. На нашєй на вулиці	—
8. Ой у лісі сухий дубъ развівся	—

№№
п'сень.

9. Ой чия жито підъ горою стояло	202
10. Сіла вірочка, сіла	—
11. Ой мала вічка-петрівочка	—
12. Сонце сходить, грає	203
13. Ой йшли дівочки и по ягодочки	204
14. Ой не стій, вербо, надъ водою	205
15. Летіло нахло	—
16. Зійшло сонечко за стоделу	206
17. Ой розвивайся, сухий дубе	—
18. Стола Марья підъ вішцемъ	—
19. Не рать, дубе, край дороги	207
20. Посію я розу	—
21. Гуєля, качата	208
22. Плавала уточка підъ млиномъ	—
23. Сходилося купало изъ долу до долу	209
24. Кладу я кладку черезъ муравку	—
25. Підъ березою обметано	210
26. Стояла тополя въ край чистаго поля	—
27. Вітрець віє, повіває	211
28. Маринко, моя дівко (съ <i>нап'єомъ</i>)	213
29. Ой вербо, вербо, вербица!	214
30. Наши подоліане церковъ збудовали	215
31. Иване, Ивашеньку (съ <i>нап'єомъ</i>)	216
32. А въ борку на вилку (съ <i>нап'єомъ</i>)	217
33. Ой лісомъ, дубиною	218
34. Купала наша, купала	219
35. Вігеръ петрушку подвіває	—
36. Ой чомъ ти, дубе, не розвівся	220
37. Пасеться коникъ підъ гречкою	—
38. На купалі огонь горить	221
39. Ой въ ліску на бурку	—
40. Иване, Ивашеньку (съ <i>нап'єомъ</i>)	—
41. Товкай, не високий дубокъ	223
42. Ти, Храснико, тайся, не тайся	—

Іюль . . . . . —

Св. Моврини	—
Св. Ильи	—
Маріи Магдалины	224
Палікопа	—

Августъ 225

Маковія	—
Спаса	—

П'сєни при обжинкахъ:

1. А въ неділаньку, рано порапеньку	226
2. Ой чия жъ то борода	227

№№ п'єсенъ.	Стр.
3. Отсе тобі, борода	229
4. Ми-то, женчики, ми-то	230
5. Журнляся стодола	—
6. Уже сонце вогтється	—
7. Путье, путье, до меші	231
8. Нашъ панойко-виноградъ	—
9. Котився віночокъ по полю	232
10. Колибъ, Господи, повечорію	—
11. Ой котився нашъ віночокъ по полю	—
12. Зашуміла дуброва	—
13. Наше село веселе	233
14. Коломъ, віновьку, голомъ	—
15. Віничку пелехатий	—
16. Чаній, пані, ворота	—
17. Наша пані охоча	235
18. Чи не димъ ся то курить?	—
19. Наша пані домує	—
20. Ой якъ женці на порогъ	236
21. У нашого пана жінка хороша	—
22. Розгоряся, вечерняя зоря, передъ ранцемъ стоя	—
23. О чие жъ то поле заспівало, стоя?	—
24. А въ насъ женці, якъ женці	237
25. А нашъ панъ молоденькій	238
26. Лапала, лапала	239
27. Орішокъ зелененький, орішокъ зеле- венькій	—
28. Закотилось та сонечко	240
29. Добра пивойла була	—
30. Місяцю, місячечу	—
31. Ой добра-нічъ, широкез поле	241
32. Доломъ, женчики, доломъ	—
33. Ой не їдь, пане, въ поле	242
34. Нашъ панъ добрий	—
35. Ой чие жъ то поле	—
36. Немає пана въ-дома	243
37. Чуй ся, паночку, въ силі	—
38. Ходять панойко по сіняхъ	—
39. А въ лісі оживовьки	244
40. Не лякайся насъ, паче	—
41. А въ нашого пана	—
42. А въ нашого пана золотал брама	—
43. Уже сонце надъ дубами	245
44. Ой лугамп, паночку, лугами	—
45. Оте жъ тобі, нашъ паноньку, об- живнокъ	245
46. А ми жито дожали	—
47. Наша пані черпобрива	247
48. Закотилось да сонечко	—
49. Уже сонце на лапу	248
50. Звеліла мені мати	249

№№ п'єсенъ.	Стр.
51. Ой зазвеніли стодолі, стодолі	250
52. Ой лігала соколонько по полю	251
53. Ой лігала сива гавя по полю	—
54. Сива пава лігала	—
55. Бігай, коню, по полю	252
56. Стався, панойку, стався	—
Первая Пречпста (Успеніе).	253
Радуйтеся, анголівъ ляхи	—
Головосіка (Усѣкновеніе гла- вы Іоан. Кр.).	254
Сентябрь	—
Симона Столпника.	—
Друга Пречпста (Рождество Богородицы)	255
Похвалімо, похвалімо Царя Христа	—
Воздвиженіе	—
Ивана	—
Октябрь	256
Покровъ	—
Св. Луки	—
Казанской ик. Божьей матери	—
Димитрія Мироточивого	—
Парасковин	—
Ноябрь	257
Михайла	—
Введеніе	—
Вечерниці въ дни Екатерини и Андрея	—
Андрея	258
Декабрь	262
Варвары	—
Анны	—
Вилія, багатая кутя	—
Рождество. Digitized by Google	264

№№
п'ясець.

П'ЯСНИ СЪ «КОВОЮ»:

1. Го-го-го, коза, го-го-го, сіра	267
2. Гопъ, гопъ, ковуно	268

Колядки.

1. Мати сына да народила	270
2. А въ гори, въ долу вітеръ повіває	273
3. А у полі, полі да край дороги	274
4. Да пане Иване обмуровавъ двіръ	275
5. Тамъ військо ишло на ладуненайшло	276
6. Молодій Ивасенько, чи е въ тебе батенько	277
7. А въ полі, въ полі, й у виноколі	—
8. А съ поля, поля да туманъ устає	278
9. Въ полі, полі, близько дороги	—
10. А въ полі, въ полі, близько дорога	279
11. Ізидъ Василько въ військо служити	280
12. Ізидъ Иванъ на свімъ коні	—
13. Шо й пана козаченька, на ёго дворі	—
14. Ой у Вілбові на Оболоні, грай коню	281
15. Ні світъ, ні зора занімається	—
16. Ой у полі, полі військо стояло	282
17. По полю, полю, по полю хмара	—
18. Ой рано, рано курі запіли	283
19. Ой рано, рано курі запіли	285
20. А въ полі, въ полі береза стоїть	287
21. Стояла сосна високою росту	288
22. Ой по-підъ лісокъ, по-підъ тем- ненькій	289
23. Намъ Ивасенько, молодій паненько	—
24. Ой підъ турецькій городъ, тамъ бо- немъ грає	291
25. Ой взъ-за гори, взъ-за зеленої	—
26. Ой въ Ільбові та на риночку	292
27. Ой въ гори, въ шовковій траві	—
28. Ой вийду жъ я на гору високу	293
29. Ой панячъ гордий, молодій Иване	294
30. Учоразъ вечоразъ Москви приїхавъ	—
31. Ой славець, панюнь, молодъ жени- шокъ	—
32. По підъ Каменецъ собтій гостинець	295
33. Ишли молодці коло церкви	297
34. Ой тамъ на горі високій	298
35. Въ лісі, на жовтімъ піску висока сосна	—
36. Хвалялася біла береза	299
37. Ой въ ліску, въ ліску да на жов- тімъ піску	300
38. А въ бору, въ бору волохи гудуть	305
39. Въ пана господаря, на ёго дворі	307

№№
п'ясець.

40. Черезъ наше село	310
41. Ой въ ліску, въ ліску на жовтімъ піску	311
42. Въ славнімъ селі NN.	312
43. Ой въ Днестрі, Днестрі да перевозі	313
44. Ой взъ-за гори високої	314
45. У брода, въ брода да въ перевоза	316
46. А нашъ козаченько	318
47. Грали цимбали	319
48. Тамъ за горою високою	320
49. Въ сіняхъ, въ сіняхъ та й на по- коняхъ	—
50. У сей дворъ Богъ навітавъ	321
51. На Ордані тиха вода стояла	323
52. Изъ вечора синъ Божий народився	325
53. Пане господарю, чи єсть ти въ-дома	326
54. Даръ днесъ пребогатій отъ небесъ прийде	—
55. Уже ся все те збуло	327
56. Нова рада, нова рада	328
57. Дивно, дяво	—
58. На тихімъ Дунаю підъ крутімъ берегомъ	329
59. Нова рада стала	330
60. Діва днесъ неперусещьсвеннаго рождаєть	338
61. Рожденная мати, небесья царце	—
62. Въ Почаєві монастирі	—
63. Ой що жъ то було	335
64. Темнее нарождение Божого сына	336
65. Шли гости да колядички	—
66. Добри-вечеръ, пане господарю	337
67. А въ пана Павла да на ёго дворі	337
68. Днесъ поюще	338
69. Крикните, ангели, на небесі со- гласно	340
70. Скінія вся злата	—
71. Рожество славнеприсно Діви Маріи	341
72. Богъ предвічний народився	342
73. Пішли пастирі до Іерусалима	—
74. Ишла Марія крутімъ бережкомъ	343
75. Пане господарю, вставайте, не спить	344
76. Ой вітай, вітай, пане господарю	346
77. Осіяло сонце въ вертепі	348
78. Ой отці чесні на великомъ дворі	—
79. Радуйтеся всі люде—радість намъ зъ неба спадає	350
80. А всі святі осланомъ сіди	351
81. Надъ вертепомъ вірниці	352
82. Ишла Марія на крутую гору	353
83. Да зъхалось да три воли	355

№№	п'сенъ.	Стр.
84.	Ой што єсть предивна	855
85.	Ой славень, славень, пане господару	857
86.	Нехто жъ не знає, якъ перше було	858
87.	Бачивъ же Богъ, бачивъ Творецъ.	—
88.	Да мости, мости все калінові . . .	865
89.	Ой Божеє народженіє, Божа сила	866
90.	Ой збиралася жидовая	—
91.	Ой у полі широкому	867
92.	Ой дивное народженне	—
93.	Пане господару, чи єсть ви въ-дома	869
94.	Пане господару, Богъ тебе виче	870
95.	Предвічний прійти родився . . .	—
96.	Світъ змислений, де ся родивъ . .	—
97.	За насъ грішнихъ Богъ воплотився	873
98.	Весела світу новина	—
99.	Небо и земля нині торжествують	875
100.	Рождество Христово правдуємъ . .	876
101.	Днесъ прійдіте, увидіте	878
102.	Въ нашой Визанльї днесъ родився	879
103.	Нова рада світу ся зъявила . . .	880
104.	Народився намъ Спаситель	881
105.	Даръ нині пребагатий отъ небесъ прійде	883
106.	Богъ предвічний народився, прій- шовъ днесъ со-небесъ	—
107.	Воссієло сонця, місяць увертені .	884
108.	Пане господару, ми твого двору . .	—
109.	Чи въ дома, дома, пане господару	885
110.	Бугъ помагай, пане госпадару одъ тебе	—
111.	Пане господару	886
112.	А въ пана Ивану умная жена . .	—
113.	А у пана Платона	887
114.	Въ пана госпадар	888
115.	Ци много насъ є, панове молодці?	—
116.	Ой за річкою, за Сивухою	—
117.	Ой у полі, въ полі	891
118.	Що въ конецъ мосту да калінового	—
119.	Шумить, гуде, дубровою йде . . .	892
120.	Гей лелію съ-пудъ дуброви	—
121.	Зеленій дубочокъ	893
122.	Шила-пошила три ширморчки . . .	—
123.	Ой у городі конопличка	894
124.	А въ лузі-лузі красна каліна . . .	895
125.	Ой пошовъ Павло въ поле-орати .	899
126.	Зажурилась крутая гора	—
127.	Наша панночка-господиначка	402
128.	Наша панночка-господиначка глѣ- чзми двонять, до нихъ говорять .	403
129.	У нашого пана хороша пані	404
130.	Ой въ бору сосна зъ самого злата	—

№№	п'сенъ.	Стр.
131.	Була въ батька една дочка	405
132.	Гей по горахъ, по пошоввахъ тра- вахъ	—
133.	Ми въ нашой господиначкѣ	406
134.	Ой селомъ, селомъ Курітовцями . .	—
135.	А въ полі, въ полі, близько до- роги	406
136.	Въ госпадару остроженний двіръ . .	—
137.	По горі, горі пави ходили	407
138.	Пане господару, вставай съ постелі	—
139.	Ишовъ-перейшовъ місяць по небі .	414
140.	Ишовъ-перейшовъ місяць по небі та втрівся зъ ясною зорюю	415
141.	Въ стаї свічка горять	416
142.	А въ сего пана скам'я заслана . . .	—
143.	Ой знати, знати пана-госпадра . .	—
144.	Пане господару, на вашімъ дворі . .	417
145.	По горахъ, горахъ сніги, морози	418
146.	За ворітьми, за праворітьми	—
147.	А въ лісі, лісі, лісі, недоборі . . .	419
148.	Пане господару, чи є ти въ-дома .	421
149.	Ой вижди, вижди, пане госпадра- рочку	—
150.	Пане господару, чи є ти въ-дома .	422
151.	Пане господару, гараздъ ся маашъ .	—
152.	Пане господару, тось ся рози- славъ	423
153.	Надъ моремъ глибокимъ	424
154.	Є дома, дома самъ панъ госпадаръ	425
155.	Ой на дворі чорна хмара в'єтєся . .	—
156.	Запрігъ Іозефъ кобилу въ візокъ .	426
157.	Ой я тобі, дядьку, заколаду	427
158.	И ви идете, дари несете	—
159.	Коло криничи	—
160.	Коладуї, баране	428
161.	А въ полі, полі	—
162.	Бігла теличка зъ березнячка	429
163.	У нашой баби золотні брїжі	—
164.	Ой въ пана, пана	—
165.	Коладуї, коладуї	430
166.	Ой въ Пилипівку	—
167.	Дайте намъ коладу	431
168.	Ой зъ гори, зъ гори вітеръ по- вієвъ	—
169.	Ой чого ти, роженъю, сама въ городі	432
170.	А въ нашого панотця	433
171.	У нашого пана господарейка	—
172.	Въ бору, въ бору да волохи пов'єтъ	434
173.	Я малий пахолокъ	—
174.	Я маленька дівочка	435

№№ гісенъ.	Стр.
175. Я по раску ходила	436
176. А въ дядька й у насъ	—
Щедривни и багатий вечеръ. 487	
1. Ой рано, рано курі запіли	439
2. У пана Данила, да на его дворі	—
3. Ой подъ вербою, подъ зеленою	440
4. Ой у полі, въ полі да бігъ камінь лежить	—
5. Весь двіръ на горі	441
6. Ой на річці, на Ордані	—
7. Ой на річці на Іордані	442
8. Ой на річці на Ордані	444
9. Василева мати (съ <i>напѣвомъ</i>)	445
10. Якъ ходила Панна	447
11. Ой по мору, мору да синему	449
12. На Іордані тиха вода стояла	—
13. Ой ремезо, ремезочку	450
14. Щедрий вечеръ, пане господару	—
15. А въ полі, въ полі плужокъ ходять	451
16. Шовъ Ілья	—
17. Пане господару, вставай съ постелі	452
18. Щедрий вечеръ, пане господару	453
19. Пане господару, замітай дворі	—
20. Прилетіла ластівочка	454
21. Чи дома сей панъ господарь	455
22. На водахъ на Іорданськихъ	459
23. Ой лігала ластовка, лігала	—
24. Стогла світліла новозрублена	460
25. Я ходивъ, я блудивъ	463
26. Що ся тамъ світить	464
27. На Ордані, въ новій стані	—
28. По горі овечки ходять	—
29. При дорожичці самъ плужокъ оре	465
30. Пудъ сіндець, пудъ новимъ	466
31. У свого двора поросла трава	—
32. У писарі при дворі	—
33. Ой учора вѣтъ вечора	467
34. Зажурлася кругая гора	—
35. Ой на річці, на Ордані, тамъ Мариса бігъ бігла	468
36. Ложку, тарілку упустила	469
37. У крутому бережечку	470

№№ гісенъ.	Стр.
38. Ой на річці на Ордані, Ордань воду розливає	470
39. Ой у нашого пана Оврама	—
40. А въ нашого господара	471
41. А въ новому городечку	—
42. Ой ходивъ, ходивъ місяць по небі	472
43. Ой у лузі калиночка	—
44. А въ полі, въ полі, да й край дороги	473
45. Ой въ ліску, въ ліску	—
46. Летіла соя въ кувець села	—
47. Ой котилася зіння рута	474
48. Ой у полі копопелька	—
49. Ой у Луцьку на риночку	—
50. Тамъ заряється, займається	475
51. Въ садку, садку-виноградку	—
52. Сидить дідъ на стовці	—
53. Щедривниця	476
54. Хутко даріте	—
55. Щедрикъ, ведрикъ	477
56. Вігла телечка	478
57. На річці, на Сітанці	—
58. А въ пана, въ пана	—
59. Вігла телечка та въ березинка	479
60. А въ печі парожки пели	—
61. Щедрий вечеръ, пане господару	—
62. У Єрусалимі рано задзвонили (съ <i>напѣвомъ</i>)	480
63. Ой сівъ Христось да вечерати (съ <i>напѣвомъ</i>)	481
64. У напоченька ямірко стоявъ (съ <i>напѣвомъ</i>)	—

Дополненіе къ стр. 223.

1. Да купався Іванъ	483
2. Іване, Іванечку	—
3. Да летіла сова	484
4. Да біда жъ на мене на сей дедъ	—
5. На сятого Івана клала купала	485
6. Ой чий же ти, Іване	—
7. Ой на горі, на горі	—
8. Ой у ліску на кленку	486
9. Пішли дівки по ягідки	—

КАЛЕНДАРЬ НАРОДНЫХЪ ОБЫЧАЕВЪ И ОБРЯДОВЪ СЪ СООТВѢТСТВУЮЩИМИ ПѢСНЯМИ.

ЯНВАРЬ.

1-го января св. Василя. Наканунѣ этого дня владуть нѣсколько луковиць (цибуль), посыпанныхъ солью; утромъ хозяинъ разсматриваетъ ихъ; если соль на луковицѣ будетъ влажная, — то впереди надобно ожидать немного дождя; если соль совершенно мокрая — будетъ ливень. ¹⁾

Вставши, хозяинъ выходитъ на дворъ и замѣчаетъ состояніе погоды. Если на деревьяхъ иней, то значитъ въ этомъ году будетъ урожай.

Передъ литургіей, мальчики ходятъ „по хатахъ засѣвать“. Они набираютъ въ мѣшокъ или въ „рукавицу“ (перчатку) смѣшанныхъ зеренъ: ржи, пшеницы, гороху, проса и проч. и въ каждомъ домѣ обсыпаютъ этими зернами хозяина и хату, приговаривая: „На счастье, на здоровье, та на нове літо; роди, Боже, жито, пшеницю и всяку пашницю; добри-день, будьте здорові зъ новимъ годомъ“ ²⁾. Иногда посѣвальники водятъ съ собой „паребка“, переодѣтаго козю, съ ушами, сдѣланными изъ колосьевъ ³⁾. Главнаго засѣвальника приглашаютъ сѣсть на лавкѣ, говоря: „Сядь же у насъ да посидь, щобъ усе добре у насъ садилось: кури, гуси, качки, роі и старости“ ⁴⁾.

¹⁾ С. Ивановъ, Переяславскаго уѣзда.

²⁾ С. Ивановъ, Переяславскаго уѣзда.

³⁾ С. Червилька, Староконстантиновскаго уѣзда.

⁴⁾ С. Ивановъ, Переяславскаго уѣзда.

При засѣваніи дѣвушки и паробки ловятъ зѣрна и по нимъ гадаютъ: если число зеренъ окажется четное, значитъ дѣвушка выйдетъ замужъ, и наоборотъ ⁵⁾. Зерна, которыми засѣвали, хозяева тщательно собираютъ и сохраняютъ до посѣва, и тогда съ прочими сѣменами бросаютъ въ землю. Часть ихъ также даютъ курамъ, думая, что отъ этого онѣ будутъ чаще несть яйца. Въ иныхъ мѣстахъ въ новый годъ, „новолітовати“, къ священнику ходятъ сами хозяева и, вмѣсто смѣшанныхъ зеренъ, несутъ ему по „чвертці“ или болѣе овса, гречихи и т. п. ⁶⁾. Возвратившись изъ церкви, хозяинъ кадитъ въ хатѣ ладаномъ и затѣмъ садятся обѣдать. На обѣдъ готовятъ борщъ и локшину, въ которую бросаютъ кусокъ свиного мяса, или гусиные потроха. Послѣ обѣда сейчасъ же поятъ скотъ. Отъ „Вилуи“ или „святого вечера“ „смітьо“ изъ хаты не выбрасываютъ на дворъ, а сметаютъ его подъ „покута“; на Новый же годъ выносятъ въ садокъ и зажигаютъ такъ, чтобы окурить дымомъ всѣ плодовые деревья; думаютъ, что отъ этого дерева будутъ хорошо родить.

Съ 2-го января и до „Водохрища“ работаютъ только отъ восхода до захода солнца ⁷⁾.

2. Голодна кутя. Наканунъ Вогоявленія, 5-го января, окропляются дома освященною водою. Въ этотъ день можно работать, но до освященія воды никто не ѣстъ и потому день этотъ называется „голодною кутею“. Вставши утромъ, хозяинъ ставитъ „узваръ и кутю“ на поутѣ на то сѣно, которое тамъ лежитъ еще отъ „багатоі куті“, накрываетъ кутю хлѣбомъ, а узваръ кнѣшомъ. Въ церковь за освященною водою идетъ съ каждой хаты ктонибудь одинъ ⁸⁾ или же цѣлая семья. Послѣ освященія воды каждый тотчасъ выпиваетъ ее немного и въ сосудахъ приноситъ домой. Хозяинъ или старшій сынъ набираетъ эту воду въ миску, покрываетъ „кнѣшемъ“ и идетъ освящать все свое хозяйство, окропляетъ св. водою хату, погребъ, конюшню, скотъ и при этомъ говоритъ: „Во Иордані крещающуся тобі, Господи“ ⁹⁾. Покропивши какоенибудь мѣсто, онъ вслѣдъ затѣмъ мѣломъ пишетъ крестъ съ такимъ же приговоромъ, а потомъ ломаетъ на кусочки „кнѣшъ“ или „паляницю“, которою была накрыта миска съ водою, и даетъ воламъ и лошадямъ. Тогда дѣтямъ присматриваютъ немного волоса, чтобъ не боялись волка.

⁵⁾ С. Шендеровка, Каневского уѣзда.

⁶⁾ Полонное, Новоградъволинского уѣзда.

⁷⁾ Ивановъ, Переяславского уѣзда.

⁸⁾ Ивановъ, Переяславского уѣзда.

⁹⁾ Ивановъ, Переяславского уѣзда и Чернилевка, Староконстантиновского уѣзда.

Передъ ужиномъ хозяинъ кладетъ ладаномъ, креститъ крестообразно хату. Ужинъ въ этотъ день состоитъ изъ постныхъ блюдъ и сопровождается тѣми же обрядами, какъ и „багатая кутя“: призывается морозъ; оставляютъ ложки въ кутьѣ.... Разница только въ томъ, что послѣ ужина паробки выходятъ на дворъ, „проганять кутю“, т. е. стучать въ заборъ качалками, а если у кого есть ружье, то и стрѣляютъ изъ него. Нѣкоторые, въ полночь, ходятъ на рѣку по воду, въ полной увѣренности, что эта вода обладаетъ цѣлебными свойствами и что, будучи закупорена въ какомъ нибудь сосудѣ, она не испортится даже въ продолженіи двухъ или трехъ лѣтъ.

Если во время ужина кто нибудь изъ присутствующихъ чихнетъ, то хозяинъ что нибудь даритъ ему: овечку, теленка ¹⁰⁾. Вечеромъ хозяинъ дома, взявъ хлѣбъ съ крестомъ наверху, называемый пирогомъ, идетъ къ дверямъ строенія, гдѣ помѣщается скотъ, и говоритъ: „Хто иде?“ „Богъ!“ „Що несе?“ „Пирогъ“. Послѣ этого входитъ къ скоту, благословляетъ его этимъ хлѣбомъ, разламываетъ на нѣсколько кусочковъ и раздаетъ скоту ¹¹⁾.

3. Водохрище. 6-го января, къ празднику Богоявленія прорубиваютъ на льду рѣки или пруда крестъ значительной величины и съ различными украшениями, для освященія воды ¹²⁾. По окончаніи водосвятія, всѣ наперерывъ стараются прежде другихъ зачерпнуть освященной воды, въ той увѣренности, что вода, почерпаемая раньше, чѣмъ успѣли зачерпнуть другіе, дѣйствительнѣе. Вложивъ въ эту воду калину или корааны, умываются ею, чтобы лицо всегда было румяное ¹³⁾. Кто первый наберетъ воды и дастъ скоту, у того скотъ будетъ размножаться и вообще хозяйство будетъ идти лучше ¹⁴⁾. Есть повѣрье, что на Крещенье бываетъ такая минута, когда вода въ рѣкѣ и колодцахъ превращается въ отличное вино. Рассказываютъ, какъ одинъ купецъ ѣхалъ изъ ярмарки и заѣхалъ къ рѣкѣ напоить лошадей. Но вмѣсто воды, онъ нашелъ вино. Тогда онъ самъ напился, набралъ съ собою въ „посудину“ и поѣхалъ. Не отѣхалъ онъ и версты, какъ захотѣлось ему еще напиться вина, но вино уже превратилось въ воду ¹⁵⁾. По водосвятіи, нѣкоторые молодые крестьяне кунаются въ проруби, для здоровья, а иногда стрѣляютъ по нѣскольку разъ на воздухъ и, такимъ образомъ, „очищеніе отъ грѣхивъ въ

¹⁰⁾ Шендеревка, Каневского уѣзда.

¹¹⁾ С. Бусьно, Грубешовского уѣзда.

¹²⁾ М. Полонное, Новоградволынского уѣзда.

¹³⁾ С. Чернилевка, Староконстантиновского уѣзда.

¹⁴⁾ С. Могильна, Владимірскаго уѣзда.

¹⁵⁾ С. Линци, Харьковскаго уѣзда.

миру извѣщаютъ“¹⁶⁾. Наблюдаютъ также, что если „на Водохрище рыба табунами ходить, то-на роі добре буде“¹⁷⁾.

Многіе мужчины и женщины во время водосвятія держатъ тройныя свѣчи, въ ознаменованіе Пресв. Тройцы. Иногда, возвращаясь домой, поютъ пѣсни. Вода, освѣщенная на канунѣ праздника, не смѣшивается съ водою, освященною въ день Богоявленія: та и другая сливаются въ особые чистые сосуды и хранятся, какъ драгоценность, въ продолженіи года.

Народъ вѣритъ въ цѣлебныя свойства Богоявленской воды противъ всякихъ болѣзней, но преимущественно дѣтскихъ, происшедшихъ, какъ говорятъ, отъ „зурочення“. Ее также даютъ умирающему. Богоявленская вода употребляется крестьянами для разведенія пчелъ „пасіки“. Зажиточные пасѣчники посылаютъ нѣсколько человѣкъ въ разныя мѣста для набіранія Богоявленской воды¹⁸⁾.

Возвратившись изъ церкви въ день Богоявленія, окропляютъ все освященной водою, съ приговоромъ: „Во Иордані крещашущуся“.

Когда, передъ обѣдомъ, хозяйка мѣситъ тѣсто на пироги, то вынувши руку не обтираетъ ее, а бѣжитъ поскорѣе въ садъ и обвязываетъ садовныя деревья соломой, приговаривая: „Щоби съ на той рікѣ родили яблока (или груши) такі добрі и мякі, якъ тісто“¹⁹⁾.

Передъ обѣдомъ ѣдятъ кутю съ медомъ, которая оставляется еще съ вечера въ мискѣ, потомъ хозяинъ раздастъ всѣмъ по рюмкѣ водки; за обѣдомъ ѣдятъ тоже, что на Рождество и на Новый годъ.

Въ этотъ день бѣгутъ отъ „корости“; надобно остерегаться, чтобы въ это самое время ктонибудь не крикнулъ: „щобъ така вода, якъ дубова кора“; потому что тогда она „и справді візьметься на тілі“²⁰⁾.

Послѣ обѣда молодежь отправляется на рѣку. Паробки и мальчики съ одной половины села сходятся съ паробками и мальчиками другой половины драться, и которая сторона побѣдетъ, за той остается „орданъ“ — крестъ, вырубленный на льду.

Дѣвушки скользаютъ на „сковзальці“. Въ нѣкоторыхъ мѣстахъ есть обычай на Водохрище начинать учить коней и молодыхъ быковъ. Въ такомъ случаѣ ѣздятъ на лошади верхомъ до тѣхъ поръ, пока она не вспотѣетъ, и тогда окропляютъ ее святой водою.

¹⁶⁾ С. Шендеревка, Каневского уѣзда.

¹⁷⁾ С. Иваньковъ, Переяславскаго уѣзда.

¹⁸⁾ М. Полонное, Новоградъволинскаго уѣзда.

¹⁹⁾ Грубешовскій уѣздъ.

²⁰⁾ Великъдень у Подол. (Основа 61 г. стр. 48.)

Если вечеромъ въ этотъ день встрѣтять волковъ въ лѣсу, то говорятъ: „де ви тоді були, якъ Исусъ Христось на Иордані хрестився?“

Въ теченіи цѣлой недѣли послѣ Богоявленія не моютъ бѣлья на рѣкѣ, чтобы не осквернить „свяченой воды“ ²¹⁾. Это дѣлается еще и по тому повѣрью, что въ теченіи недѣли черти сидятъ глубоко въ водѣ и не могутъ иначе вылѣзти, какъ только уцѣпившись за бѣлье.

До Богоявленія народъ воздерживается отъ всѣхъ увеселеній, потому что вода еще не освящена. Но когда освятится вода, тогда всѣ кабаки полны народа. Молодежь танцуетъ подь музыку, а старики пьютъ водку. Тогда же начинаются осмотры невѣстъ и помолвки.

Послѣ Водохрища-первый понедѣльникъ называется „Рождественнимъ“. Въ этотъ день ѣдятъ постное, хотя въ праздники не соблюдаютъ постовъ ни въ среду, ни въ пятницу.

4. День Ивана Хрестителя. 7-го января, въ праздникъ Іоанна Крестителя, хозяинъ, вставши утромъ, беретъ хлѣбъ и соль, лежавшіе на покутѣ еще отъ „богатоі куті“, и идетъ въ загороду и конюшню и даетъ по кусочку скоту и лошадямъ, вмѣстѣ съ сѣномъ.

Отъ Рождества и до Ивана женщины не прядутъ и не шьютъ; въ этотъ день также нельзя ничего дѣлать. Замѣтимъ при этомъ, что на всѣ главные праздники, какъ напр. Рождество, Новый годъ, Крещеніе, женщинамъ нельзя ходить по воду; всегда эту работу исполняютъ паробки ²²⁾.

8-го января, „Роздвѣяний день“.

Въ этотъ день ничего не дѣлаютъ, какъ и на первый день Рождества. Тогда кончается „балуванне“, т. е. ширшество.

Развозятъ вязки „перевесель“ изъ гречки, смолоченной въ Рождественскій постъ, и при входѣ въ хату, говорятъ: „нате вамъ ковбаси“, потомъ и въ этой хатѣ начинается попойка, если ее тамъ не было съ утра, такъ какъ въ этотъ день обыкновенно всѣ пьянствуютъ ²³⁾.

Оддання. 15-го января празднуютъ праздникъ „Оддання“. „Одданнемъ“ называется такое волшебство, посредствомъ котораго колдунъ можетъ сдѣлать такъ, что у человѣка во внутренностяхъ заведутся ящерицы, гады и проч. Во избѣжаніе этого, народъ и празднуетъ этотъ день, и тогда учатся давать „данна“. Колдуны это дѣлаютъ такимъ образомъ: идутъ въ то мѣсто, гдѣ сходятся три дороги, и поднимаютъ шумъ. На шумъ должна явиться змѣя,

²¹⁾ Сборн. Маркевича.

²²⁾ С. Иваньковъ, Переяславскаго уѣзда.

²³⁾ С. Иваньковъ, Переяславскаго уѣзда.

которую убиваютъ. Послѣ этого тотъ, кто учится, разрѣзываетъ руку и кладетъ туда немного свиной крови; если рана сей-часъ-же заживаетъ, то этотъ человекъ можетъ давать „данна“.

30-го января, трехъ святыхъ. Въ этотъ день нельзя прѣсть.

ФЕВРАЛЬ.

2-го февраля, праздникъ «Громниці или Стрічань». Въ этотъ день встрѣчается зима съ лѣтомъ, чтобы поборотся, кому идти впередъ, кому возвращаться назадъ. Лѣто говоритъ: „Помагай Вігъ тобі, зімо“. — „Дай Боже здоров'я,“ отвѣчаетъ зима. — „Бачь, зімо,“ говоритъ лѣто, „що я наробило и напрацѣвало, ти поїла и попила“ ²⁴).

Если на стрѣтеніе „напѣться півень (пѣтухъ) води, набереться пахарь біды“, то зима будетъ продолжительна и хозяева берегутъ пашу и хлѣбъ ²⁵).

Въ этотъ день освящаютъ въ церкви воду. Каждый набираетъ ее въ особую бутылку. Въ прежнее время освящали свѣчи, называвшіяся громничными, потому что ихъ зажигали во время грозы, для прогнанія ее и спасенія себя отъ грома. Эти свѣчи давались умирающему при чтеніи отходной молитвы ²⁶).

Больному вытираютъ этой водой больное мѣсто. Вода эта въ особенности помогаетъ отъ болѣзни, называемой „пристрітомъ“. Ворожея льетъ ее на больного ²⁷) съ приговорами.

Этой водой окропляютъ также скотъ и даютъ ему пить.

Прежде окропляли ею пасѣку каждую „перву неділю“ т. е. первую во время новолунія.

Если чумагъ выходитъ въ дорогу, то хозяинъ даетъ ему хлѣбъ, соль и окропляетъ срѣтенскою водою воловъ, возъ, съ приговоромъ: „Боже, тобі поможи“.

²⁴) С. Чернилевка, Староконстантиновскаго уѣзда.

²⁵) С. Ивановъ, Переяславскаго уѣзда.

²⁶) С. Сивокъ, Острожскаго уѣзда.

²⁷) С. Ивановъ, Переяславскаго уѣзда.

11 февраля, Св. Харлампій, покровитель домашних животныхъ. Въ этотъ день богатые крестьяне владельцы скота нанимаютъ молебень. У тѣхъ изъ крестьянъ, которые празднуютъ этотъ день, скотъ будетъ въ хорошемъ состояніи ²⁸).

14-го февраля, Мелатія. *Хорошая погода въ этотъ день предвѣщаетъ морозы.* 24 февраля, праздникъ «обертенія». — Обрѣтенія честной главы Іоанна Крестителя. Въ этотъ день птицы возвращаются изъ „вирія“. Св. Іоаннъ чудомъ своей главы возвращаетъ ихъ назадъ.

Если летятъ журавли „веселики“, то думаютъ, что сколько ихъ летитъ числомъ, столько золотыхъ будетъ стоить „ворецъ“ жита. Если жаворонки во время перелета, весной летать высоко, то говорятъ, что „то вони до Бога летать молотить“, если же низко, то значить, что и „вони не донесли цѣна; цѣнъ упавъ, отъ вони й попадали до долу“ ²⁹).

Дѣти ѣдятъ много хлѣба. Мужъ „до жінки бертається“, т. е. начинаетъ ее больше любить. Въ этотъ день нельзя мыть бѣлья ³⁰).

Въ продолженіе всего февраля никто изъ мужчинъ не работаетъ въ пятницу въ полѣ, а женщины не прядутъ. Если мужчина будетъ что нибудь дѣлать волами, то или волъ скоропостижно падетъ, или же самому крестьянину „усохне“ рука или нога. Все остальное работать можно ³¹).

Кто окончилъ молотьбу, тотъ чинитъ свои возы, сохи, плуги. Также, пока не испортится санная дорога, заготавливаютъ хворостъ и колья для огорожи. Пасѣчники держатъ ульи въ погребѣ, чтобы пчолы не вылетали.

Въ этомъ мѣсяцѣ мелютъ муку, такъ какъ позже начинаются полевые работы ³²).

Масляница

(Загальница). Колодка. На масляницу, въ теченіи цѣлой недѣли, справляютъ колодку. Въ понедѣльникъ, по утру, бабы собираются въ корчму. Одна изъ нихъ кладетъ на столъ небольшое полѣно или палку, называемую колодка. Другія бабы берутъ колодку со стола, целенають ее нѣсколькими кусками холста и кладутъ на прежнее мѣсто. Это значить что „колодка“ родилась. Затѣмъ покупаютъ водки и, сѣвши вкругъ

²⁸) С. Иваньковъ, Переяславскаго уѣзда.

²⁹) С. Чернилевка, Староконстантиновскаго уѣзда.

³⁰) С. Чернилевка, Староконстантиновскаго уѣзда.

³¹) С. Иваньковъ, Переяславскаго уѣзда.

³²) С. Иваньковъ, Переяславскаго уѣзда.

колодки, поздравляютъ другъ друга съ ея рожденіемъ. Послѣ попойки расходятся, а колодка оставляется въ шинѣ до слѣдующаго дня. Такъ справляютъ колодку до субботы. По словамъ крестьянъ, въ понедѣльникъ колодка родится, во вторникъ крестится, въ среду покрестыбны, въ четвергъ умираетъ, въ пятницу хоронятъ, въ субботу плачутъ ³³).

Среда на сырной недѣлѣ называется „Зноби-баби“ ³⁴).

Въ воскресенье, въ послѣдній день масляницы, молодежь „волочить колодку“. Женщины идутъ по домамъ и привязываютъ дѣвушкамъ и паробкамъ небольшую палку къ ногѣ, въ наказаніе за то, что не вступили въ бракъ въ послѣдній масоѣдъ ³⁵.

Дѣвушки тоже навязываютъ колодку обшитую ленточками паробкамъ и эти послѣдніе должны платить за это выкупъ. Подобно бабамъ, и онѣ напиваются. На масляницѣ самое употребительное кушанье вареники съ сыромъ.

Чорна неділя, *постдній день масляной.* Первый день великаго поста называется „Чистый понедѣловъ“, также „Полоскозубъ“, потому что въ этотъ день крестьяне „полощутъ зубы“. Полосканье это состоитъ въ томъ, что крестьяне собираются въ корчму и тамъ пьютъ цѣлый день, выполаскиваютъ водкой зубы, чтобы не осталось между зубовъ чего нибудь скоромнаго ³⁶).

Въ чистый понедѣльникъ берутъ яйцо, варятъ его въ тотъ же день, прокалываютъ насквозь дырочку и кладутъ въ теплое мѣсто на весь великій постъ. Если въ первый понедѣльникъ великаго поста кто нибудь услышитъ звонъ, то приговариваетъ „хрінъ да редька, хрінъ да редька“. Въ этотъ день не ѣдятъ горячей пищи. Садятся обѣдать очень поздно, ѣдятъ: ржаные коржи — „жалованники“, тертый хрѣнъ съ бураковымъ квасомъ и рѣдьку.

„Вареники доведутъ, що и хліба не дадутъ“ ³⁷).

³³) С. Сивка, Острож. и Красноселка, Староконстантиновскаго уѣзда.

³⁴) С. Красноселка, Староконстантиновскаго уѣзда.

³⁵) С. Красноселка, Староконстантиновскаго уѣзда.

³⁶) С. Сивокъ, Острожскаго уѣзда.

³⁷) Рус. Бесѣд. 56 г. стр. 64.

М А Р Т Ъ.

1 марта, день Евдокіи. „Бабакъ“ (сурокъ), спящій всю зиму, просыпается и свищетъ; это первый признакъ весны. Если въ этотъ день увидятъ ласточку, то бросаютъ на нее горсть земли, приговаривая: „на тобі, ластівко, на гніздо“ ³⁸).

Сѣютъ расаду въ горшкахъ и вѣрятъ, что, посѣянная въ этотъ день, она не можетъ пострадать отъ мороза ³⁹). Сѣютъ такимъ же образомъ и овесъ. Замѣчаютъ, откуда въ этотъ день дуетъ вѣтеръ: если съ запада или юга — ожидаютъ урожая, а если съ сѣвера или съ востока — думаютъ, что урожая не будетъ ⁴⁰).

6 марта. „Якъ придетъ марець, то обмерзне старцю палець“ ⁴¹).

9 марта. Простолудины вѣрятъ, что если въ этотъ день „буде морозъ, то сорокъ пережоже“ ⁴²). „На сорокъ святыхъ погода — на гречку буде урода“. Школьникы приносятъ своему учителю сорокъ бубликовъ. До этого дня сорока положить въ свое гнѣздо сорокъ палочекъ. Жаворонокъ вылетаетъ изъ своего „вирія“, а потому въ честь его пекутъ изъ тѣста птичекъ, которыхъ называютъ иногда „голубці“, иногда и „жайворонки“, и дѣти, ходя съ этими жаворонками, поютъ веснянки.

Между прочимъ, отъ этого дня должно быть еще сорокъ морозовъ, считая утренній и вечерній морозъ за два ⁴³).

„Одъ сорока святыхъ, сорокъ морозивъ буде“. Въ этотъ день дѣвушки варятъ сорокъ варениковъ ⁴⁴). Въ день сорока святыхъ готовятъ тыквенныя сѣмена.

17 марта, „Теплого Олекси“. Въ этотъ день выносятъ пчелъ изъ погребовъ ⁴⁵). Если же еще холодно, то хозяинъ входитъ въ погребъ и толкаетъ улей рукою, говоря при этомъ: „Ну те, ви, бджоли, готуйтеся, бо пришла

³⁸) С. Соловьевка, Радомысльскаго уѣзда.

³⁹) Шендерева Каневск. и Ивановъ, Переяславск. уѣзда.

⁴⁰) С. Ивановъ, Переяславскаго уѣзда.

⁴¹) Приказки, Прислов. Номисъ, стр. 9.

⁴²) Сивокъ, Острожскаго уѣзда.

⁴³) Пов. Мал. Марк.

⁴⁴) С. Ивановъ, Переяславскаго уѣзда.

⁴⁵) Соловьевка, Радомысльскій уѣзд.

пора, идіте и не ленітеся. Приносьте густі меди и рівні воски и части роі, Господу Богу на офіру (жертву), а господарю на пожитокъ“ 46).

Послѣ „Теплого Олексі“, тотъ, кто не намѣренъ сѣять много, начинаетъ сѣять овесъ и ячмень по большей части на холмахъ, гдѣ „попротряхало“. Начинають городить огороды и сгребать съ нихъ прошлогодній бурьянъ, зелье, и прочій соръ и прячуть его на лѣто на топливо. „Щука рыба лідъ хвостомъ разбивае“ 47).

25 марта, Благовѣщеніе. Очень большой праздникъ, въ этотъ день нельзя работать, даже птицы не вьютъ гнѣздъ. Кукушка потому несетъ яйцо въ чужое гнѣздо, что когда то вила гнѣздо въ день Благовѣщенія. Въ этотъ день чуть-свѣтъ женщины идутъ въ лѣсъ, трясуть березу и собирають сѣмя, вѣруя, что изъ сѣмени вырастетъ расада 48).

Богъ благословляетъ въ этотъ день всѣ растенія.

Чорногузь (боцонъ) снесетъ уже яйцо. Прилетаютъ ласточки. Если въ этотъ день родится человекъ, или птица, или животное, то оно будетъ калѣкой. Если беременная женщина будетъ въ этотъ день что нибудь рѣзать, то отрѣжетъ ребенку ногу или руку 49). Полагають, что изъ „благовѣстнаго теляти (или „ягнати“) добра не ждати“; его поспѣшаютъ зарѣзать 50).

Нельзя притрогиваться къ „бурявовымъ“ сѣменамъ, потому что вырастетъ изъ нихъ рѣдька. Если притронуться къ яйцу, то изъ него выйдетъ цыпленокъ съ двумя головами (выродки). „Який день на Благовѣщенія, такий и на Великдень“

Если кто жаляетъ имѣть шапку - невидимку, то долженъ взять въ этотъ день ужа, отрубить ему голову, взять три горошины и закатать ихъ съ головою ужа въ углу дома. На Пасху эти горошины вырастутъ. Ихъ надо сорвать и пойти съ ними въ церковь. Тамъ ходитъ бѣсъ въ золотой шапкѣ и всѣхъ смѣшитъ, а его никто не видитъ, потому что эта шапка — невидимка. Тогда можно подрастѣться къ нему и саять ее, бѣсъ будетъ выкупать и платить большія деньги, но не слѣдуетъ отдавать, такъ какъ съ помощью этой шапочки можно достать все, что угодно. Увѣряють, что если на Благовѣщеніе лежитъ снѣгъ, то лѣто будетъ неурожайное 51). Туманное утро предвѣщаетъ большіе разливы рѣки; хорошая погода — урожай.

46) Шендеревка Каневского уѣзда.

47) С. Ивановъ, Переяславскаго уѣзда.

48) С. Ивановъ, Переяславскаго уѣзда.

49) С. Шендеревка, Каневского уѣзда.

50) С. Чернилевка, Староконстантиновскаго уѣзда.

51) Соловьевка, Радомысльскаго уѣзда.

По звѣздамъ угадывають, какія будуть конояли ⁵⁸).
Къ празнику Благовѣщенія относится слѣдующій псаломъ.

Да придетъ, да придетъ усѣму свѣту радѣсть,
Изъ небесъ, изъ небесъ, усѣму свѣту сладѣсть.
Архангелъ Гавриѣль зъ небесъ прилетѣвъ
Благовѣстити, чудо явити пречистѣй, пречистѣй;
..... усѣхъ насъ просвѣтляе...

Которого тобѣ днесъ Гавриѣль вѣщае

Маріѣ дѣвицѣ,

Пречистѣй голубицѣ,

Небеснѣй царицѣ

И владичицѣ

Пресвятѣй, пресвятѣй.

Изъ отця, изъ отця духъ святѣй виходитъ,

Которого тобѣ днесъ Гавриѣль глаголетъ:

Радуйся панна

Обрадованна!

Се благовѣствую

Радѣсть новую:

Тобѣ днесъ, тобѣ днесъ

Явственнѣ, явственнѣ буде тобѣ нинѣ,

Духъ святѣй виходитъ у лицѣ голубицѣ.

Твоя ложесна,

Дѣво пречестна,

На веселѣе

Во спасеніе

Усѣмъ вѣрнимъ, усѣмъ вѣрнимъ.

Понесешъ, понесешъ вѣдъ духа святѣго

Безлѣтнѣго, безлѣтнѣго сына у Троицѣ одного,

На визволеннѣ людемъ,

Да спасеннѣ пребудемъ

На вѣки, на вѣки,

На вѣки, на вѣки,

На вѣки, на вѣки.

Объ чимъ же, объ чимъ же пророки писали,

Изъ кінця у кінецъ землѣ проповѣдали,

Десъ то познанна

Маріа панна,

Еже снѣдетъ отъ небесъ

Радѣсть неслыхана,

Во вѣки, во вѣки, во вѣки!

(Изъ Рук. сбор. Кулиша. Харьковъ).

⁵⁸) С. Чернялевка, Старокопчантинского уѣзда.

26 марта, Благовѣстника (*Архангела Гавріила*). Народъ празднуетъ этотъ день для того, чтобы онъ „блискавицею не спаливъ хорошины“ (хижины). Народъ думаетъ, что Гавріиль владѣетъ молніей. Такъ какъ Гавріиль слыветъ „Благовѣстникомъ“, то въ этотъ день все рождающееся будетъ „благовѣсно“: агнеюкъ будетъ имѣть „кручакъ“ (червя во лбу), яйцо, снесенное въ этотъ день, неспособно къ высиживанью изъ него цыпленка.

Если поздняя весна, то „съ благовѣстника“ сѣютъ ярину: овесъ, ячмень.

Постъ и пасха.

Въ субботу первой недѣли поста зажиточныя женщины собираются въ церковь давать на литургію приношенія въ церковь: хлѣбъ и „коливо“. Надъ ними просятъ пѣтъ большія панихиды. Коливо и медь приносятъ въ большихъ сосудахъ, обернутыхъ бумагой съ прилѣпленными къ сосудамъ свѣчками⁵³).

„Недѣля збірна“ — первая недѣля великаго поста. Объ ней говорится: „недѣля збіръ — тече вода зъ гіръ“⁵⁴). Дѣвушки варятъ кашу съ макомъ и на короткое время закапываютъ ее въ землю⁵⁵).

Четвертая недѣля великаго поста называется средокрестною. Въ среду на этой недѣлѣ праздниѣ христа, т. е. креста. Въ этотъ день пекутъ крестики съ макомъ и мажутъ ихъ медомъ. На четвертой недѣлѣ сѣютъ разсаду и макъ, вообще же считаютъ нужнымъ сѣять разсаду непремѣнно въ посту, чтобы не боялась мороза⁵⁶).

Пятая недѣля поста называется похвальной. Въ субботу на этой недѣлѣ праздниѣ „Похвали“. Ничего въ этотъ день не дѣлаютъ, иногда только сѣютъ капустную разсаду⁵⁷).

„На Похвалу сорока яйцемъ похвалиться.“

Шестая недѣля — вербная. Въ субботу вечеромъ носятъ вокругъ церкви вербу по большей части маленькіе дѣти. „Приде вербница, назадъ зима вернется.“

Лазареву субботу почитаютъ самымъ благопріятнымъ днемъ для посѣва гороха.

Если въ этотъ день морозъ, то говорятъ: „Прийшовъ вербичъ, два кожука тербичъ.“

⁵³) С. Сивокъ, Острожскаго уѣзда.

⁵⁴) С. Сивокъ, Острожскаго уѣзда.

⁵⁵) С. Иваньковъ, Переяславскаго уѣзда.

⁵⁶) С. Иваньковъ, Переяславскаго уѣзда.

⁵⁷) С. Иваньковъ, Переяславскаго уѣзда.

Въ воскресенье утромъ идутъ за вербой. Возвратившись, не заходя въ хату, садятъ ее въ землю, полагая, что если ее внести въ хату, то она не примется. Въ хату вносятъ небольшія вѣтки, и если кто спитъ, то бьютъ его вербой, говоря: „Не я бью—верба бье, за тиждень Великдень, будь здоровъ якъ вода, а великій якъ верба, а богатій якъ земля.“ Вѣтки эти прячутъ и въ случаѣ града выбрасываютъ на дворъ, въ увѣренности, что отъ этого градъ перестанетъ идти.

На этой недѣлѣ нельзя сѣять конопли и огородины, „бо буде ликовате якъ верба.“ Не сѣютъ также свеклы (буряки), потому что будутъ „гірки“ ⁵⁸⁾.

Седьмая недѣля, страстная, называется „білий тиждень“, а четвергъ на этой недѣлѣ—„чистій“. Утромъ въ этотъ день купаются въ рѣкѣ. Вечеромъ идутъ на страсть и непременно приносятъ домой страстныя свѣчи непотухшими. Страстными свѣчами выжигаютъ на потолкахъ кресты. Если кто боленъ лихорадкой, то соскребаютъ немного сажи съ креста, насыпаютъ въ „свячену воду“ и даютъ выпить больному: отъ этого лихорадка проходитъ ⁵⁹⁾.

Въ этотъ же день вторично исповѣдываются старухи и старики.

Для страсти „хлопята“ готовятъ „довбешки“, и чуть только зазвонятъ, собираются къ церкви съ этими стукалками и, когда звонятъ при чтеніи Евангелія, — мальчики стучатъ или въ колокольню, гдѣ она деревянная, или въ церковную ограду, или просто въ доски, разумѣется, если не запретятъ имъ этого. Это повторяется каждый разъ при звонѣ колоколовъ, начинаясь и окончиваясь виѣстѣ съ звономъ, и продолжается до конца страсти ⁶⁰⁾. Въ продолженіе всего великаго поста, по четвергамъ, забрасываютъ по оному полѣну на чердакъ, а въ Великій четвергъ топятъ этими дровами печку и думаютъ, что вѣдьма придетъ просить у нихъ огня ⁶¹⁾.

Иногда бросаютъ полѣна въ чистый четвергъ, во время чтенія Евангелія въ церкви, и, по числу Евангелій, выбрасывается 12 штукъ полѣвъ ⁶²⁾. Такъ же по четвергамъ, въ великій постъ, дѣлаютъ борону изъ осиноваго дерева, а въ Великій четвергъ кончаютъ ее. Возвратившись изъ церкви съ зажженной свѣчей, идутъ въ сарай и садятся за бороною. Тогда можно увидѣть вѣдьму ⁶³⁾.

Въ четвергъ первой недѣли поста нужно идти въ лѣсъ съ топоромъ и

⁵⁸⁾ Черняевка, Старовостантинского уѣзда.

⁵⁹⁾ С. Ивановъ, Переяславскаго уѣзда.

⁶⁰⁾ Великдень у Подолявъ. Основа 61 г. стр. 49.

⁶¹⁾ С. Ляховцы, Острожскаго уѣзда.

⁶²⁾ Великіе Снитинки, Васильовскаго уѣзда.

⁶³⁾ Згорани, Владимірскаго уѣзда.

начинать тамъ дѣлать основныя ворота, но такъ, чтобы никто этого не видѣлъ, и дѣлать ихъ во весь постъ по четвергамъ. Въ Великій четвергъ, окончивъ эти ворота, принести домой, поставить въ незамѣтномъ мѣстѣ, съ наступленіемъ вечера сѣсть вблизи ихъ и наблюдать. Вѣдьма, идя дорогой, не можетъ миновать этихъ воротъ и должна перелѣзать черезъ нихъ, тогда ее можно узнать.

Если кто въ чистый четвергъ моетъ платье въ водѣ съ золой, то золу оставляетъ, — это средство отъ лишаевъ.

Здѣсь замѣтимъ, свѣтлый четвергъ ⁶⁴⁾ есть „навскій великдень“ — то есть пасха мертвецовъ. Богъ три раза выпускаетъ мертвецовъ съ того свѣта: первый разъ въ пасхальный четвергъ, когда они ночью служатъ въ церкви, во второй разъ, когда цвѣтеть жито и въ третій — на Спаса ⁶⁵⁾.

Въ свѣтлый четвергъ покойники выпускаются съ того свѣта для отпращиванія богослуженія и покаянія въ грѣхахъ. Въ этотъ день они не боятся ни креста, ни молитвы, и если завидятъ живого человѣка, то душатъ его до смерти. Чтобы быть внѣ этой опасности, крестьяне обливаются водою.

Въ полночь свѣтлаго четверга мертвецы встаютъ изъ гробовъ и приходятъ въ церковь по звуку колокола, который ударяетъ только три раза. Собравшись, они становятся передъ церковью. Изъ среды ихъ выступаетъ священникъ и громко произноситъ какую-то молитву, по окончаніи которой двери церкви сами собою отворяются. Мертвецы входятъ въ церковь и священникъ начинаетъ богослуженіе. Передъ алтаремъ стоятъ дѣти и держатъ въ рукахъ крашанки съ дырочками, наполненныя „ключемъ“. По окончаніи богослуженія, христосуются; всѣ выходятъ изъ церкви и останавливаются передъ ея дверьми. Затѣмъ, по прочтеніи священникомъ какой-то молитвы, двери церкви затворяются сами и мертвецы идутъ на кладбище ⁶⁶⁾.

Разсказываютъ, что одинъ старикъ имѣлъ двѣ дочери, младшая изъ нихъ умерла передъ Пасхою. Старшая, жалая видѣть умершую сестру, пошла въ „навскій Великдень“ къ церкви, и въ 12 часовъ увидѣла двухъ юношей, которые трубили въ трубы и сзывали умершихъ. Мертвецы встали и пошли въ церковь. Дѣвушка пошла за ними и остановилась у паперти. Последнею шла въ церковь ея покойная сестра. Увидѣвъ свою живую сестру, она сказала ей: „бѣги домой, а то мертвые тебя задушатъ здѣсь.“ Живая сестра

⁶⁴⁾ Луцкаго уѣзда.

⁶⁵⁾ С. Мельница, Ковельскаго уѣзда.

⁶⁶⁾ М. Александрія, Ровенскаго уѣзда.

побѣжала дохой. Мертвецы погнались за ней, но не догнали. Прибѣжавъ дохой, она рассказала видѣнное и тотчасъ умерла.

Въ этотъ день крестьяне почти ничего не дѣлаютъ. Они утверждаютъ, что кто работаетъ въ этотъ день, у того вырастетъ непременно на тѣлѣ мертвая кость. „Мертвая кость“ — это наростъ на тѣлѣ, который крестьяне лечатъ такимъ образомъ: во время колокольнаго звона, имѣющій мертвую кость спѣшитъ на кладбище. Здѣсь, отыскавъ какую либо кость мертвеца, третъ ею наростъ, до окончанія звона ⁶⁷⁾.

Въ пятницу на страстной недѣлѣ „галунять“ (т. е. кладутъ яйца на нѣкоторое время въ растворенные водою квасцы) и красятъ крашанки.

Въ великую субботу пекутъ пасхи и жарятъ поросать.

Въ пятницу на „плащаницю“, въ субботу на „дѣяніе“ и въ первый день Пасхи въ заутренѣ идутъ съ тѣми свѣчами, съ которыми ходили на страсть.

Воскъ на свѣчи по большей части отработываютъ, а не покупаютъ на готовые деньги. „Трудова свѣчка лучче Богу вгодна“, говорятъ малороссы.

О распятіи и погребеніи Спасителя поются въ народѣ слѣдующія пѣсни:

1.

Прощай, прощай, сину мій, вселюбезнійши!
Покидаешъ мене одну у світі, мій краснійши!
Що за гріхъ мій предъ тобою,
Що не хочешъ жить зо мною,
А идешъ відъ мене?
Охъ идешъ у <пифемну> страну и къ гробу
Сей мічъ гострій проколе мою утробу.
Теперь я тебе рішена,
Радість моя душевна,
Охъ, світе мій гіркий!
Я на світі одна й сиротина,
Єдиного тільки у себе иміла сина!
У яку страну відхожаешъ
Кому, сиріть уручаешъ?
Охъ, сину мій!
Тяжко бо мні єдній жити у світі!

⁶⁷⁾ М. Александрія, Ровенскаго уѣзда.

Живіть мій! сину мій! лучче умерти,
Умерти умісті я бажаю,
А нижъ жити сама маю
У сирітстві такімъ!
Прорци, прорци ко мні, сину мій, хоть слово,
Охъ, виведи, серце мое, зъ горісті больного!
Охъ, умру!
Прийми мене зъ собою,
Утробо моя!
Правду сказавъ Симеонъ, старецъ чудний,
Хто мою утробу провзить мечемъ военнимъ...
Охъ, помню вишній гласъ,
Що ти устанешъ у третій часъ,
Одушевленний храме!
Да устанешъ, сину мій, скоро відъ гроба,
Да изцілиться відъ тебе моя утроба!
Черезъ пресвяті твої рани
Спасай вірні христіяни
Відъ бідъ и скорбей!

(Харьковъ).

Премилосердний Царю всього світа,
Терпівъ еси рани за діла чоловіка,
Рани терпівъ еси відъ жидівъ безбожнихъ,
Чортівъ треножнихъ!
Де matka твоя підъ хрестомъ стояла,
Відъ жалю тебе великого, охъ, умлівала!
А Іванъ святий якъ хресту припадавъ,
Жалосно ридавъ.
И сказала панна: «оглядити Исуса».
У церкві на двоє роздерлась завіса,
Скорбь Христа сына панна удріла,
Відъ жалости й страху умліла.
Упавши на землю, була ніби мертва!
Для чого, сину мій, на хресті умірати,
Мене зоставляти?
Промовъ мені слово, о любезний сину,
Якъ мене покидаєшъ єднну?
Якъ я не знаю утолити смутокъ свій,
Якъ умре синъ мій.
Устань, о сине! дай мені відъ пложу радість,
Обнови у серці матерню радість.

Не могу я глядіти на умерщвление
И уединение.
Зійди зъ хреста, утішъ мене єдину,
Плакатиму по тобі, мій сину.
Прийми мене, Боже, умру в я зъ тобою
Бъ вічному покою!

(Хильковъ).

З.

Явгольскій царю, предвічний Боже!
Добра твого язикъ пересказати не може!
Терпівъ за насъ муки
Відъ жидивської руки
Безвинно!

Тобою чоловікъ великий и у честі,
Але по усякъ часъ у гріховній лєсті,
На Христа воює,
Хворий крионъ (?) готує,
Якъ Юда!

За людскій гріхъ безвинно Христа бито
И святу єго кровъ пролито!
На криновимъ троні,
Въ терновій короні,
Глядиться царь!

Що за утіха гріху служити,
Бога заставивши ворогу служити?
Плачъ туга хворой души,
И почувъ те уши —
У пеклі.

Святий чоловікъ, познай себе для Бога,
Що розпустникамъ презлая дорога
Просто пеклу въ зуби —
Приводять до згуби.
Охъ якъ страшно!

Проста до Христа у світі дорога,
Жити й не грішити — тайна премного!
Презъ Христови страсті
Не імієшъ щастя
У пеклі!

Жадної жъ тамъ не матимешъ помочи,
Де сірчистий вогонь заливає вочи.
Въ огні не згоріти,
А по смерті жити.

Охъ якъ трудно!
На високімъ снопі да ликъ янгольський
Святъ, святъ, святъ, ликъ архангельський.
Дай намъ, Христе, співати
И на тебе, Творця, споглядати
На віки!

4.

Веди мене зъ собою,
У горний путь на хрестъ,
Радъ я жить надъ горою,
Кину дольню персть.
Смерть твоя — мені живить,
Жовть твоя — сластий рідъ,
О, Исусе!

Язви твої сурові —
То моя печать,
Вінокъ твій терновий —
Слави благодать,
Твій сей поносний хрестъ —
Се моя хвала и честь,
О, Исусе!

Зерно пшенишне въ нивахъ
Коли изгниває,
Внішность єсть не жива,
Але новий підъ нутро проквітає.
За одинъ старий клась
У другий літній часъ
Сторичний дасть плідъ.

Рости, мое ти тіло,
И прибий ёго на хрестъ,
Нехай буду звні нещасний,
Аби нутрь воскресъ;
Нехай видъ мій изсохне,
Да новий нутрь квіте.

Се смерть животна!
О, новий мій Адаме,
О, краснійший сине!
О, всесвітний храме!
О, буйство Афинъ!
Підъ буйствомъ твоімъ — світъ,
Підъ смертю — жизнь безъ лить,
Якъ темний законъ.

5.

О, душе кажная вірна,
До Бога нелицемірна,
Зглянь на Христа єдина
Бога й предвічного сина!
Приглянься къ голові схилявшійся,
Вінцемъ уязвившейся,
Відъ гострихъ колючоць терновихъ
И побоївъ суровихъ!
Гляди на Христа распятого,
Немилосердо прип'ятого,
Безъ жалю уязвленна,
И всього окривавленна.
Руки чесні и ноги
Пробили гвоздя здорові,
Списомъ ребра прободоша—
Кривъ и вода истекоша;
Вічи кривью обризкані,
Промени уста оцтомъ и жовтю напоєнні,
Ризи єго межъ собою розділили
И кривъ святую пролили.
Пресвятеє єго тіло
Изнівечене усе синіло
Відъ ранъ и язвъ безбзмірнихъ,
Ради спасенія вірнихъ.
Гляди, о, душе! ти якою
Куплена єси ціною,
Бо усе сокровище своє
Віддавъ за спасення твоє!
Мусить усякъ чоловікъ зрїти,
Що не довго тутъ жити,
Тисяча лїтъ, якъ дня довгота
Супротивъ вічного живота.
Тимъ то й відъ гріха себе хранимо,
Исуса Христа у помічъ просимо,
Да визволить відъ гріхівъ чоловіка
И після смерти жизнь дарує на віки.

(Харакост).

Во дню субботы есть также особенныя пѣсни:

6.

Лежишь у труні, праздуєшь субботу,
По праці тяжкої, по кривавімъ поті.
Князь віякихъ дїдъ къ тобі не має,

Князь всього світу, що всіма владас,
О нечутні, сліди о новімъ роді побіди!
О, сине Давидівъ, сине Давидівъ, Лазура позвавий
Зъ мудростей земнихъ до небесной слави!
Убий телесну у мені роботу,
Дай мені зъ тобою праздновать субботу!
Дай мені ходити у твої сліди,
Дай новий родъ, сей побіди.
О, сине Давидівъ, сине Давидівъ.

(Харьковъ).

3.

Распꙋтїє Христа.

Рідъ жидивскій засмуцєнний
И відъ Христа відришєнний.
Збїралися жидове — яєъ забити,
Исусъ-Христа умертвити.
Пилать руки умиває,
На хрестъ Христа распинає.
Его мати жаліслива,
Предъ Хрестомъ стоя плачлива,
На свого сина споглядає,
Все слїзами умиває
И слїзами промовляє:
<Охъ, сину мій прєлюбєзний,
Серцю моему ти болїзний!
Чомъ до мене не промовишьъ,
И слїзъ моїхъ не утолишьъ?>
— <Тобі, матеръ, повідаю, —
Не на віки умираю:
За весь миръ страсть принимаю!>
Тєрпївъ Христосъ муки, рани,
За всі вірні христїани.
Тєрпївъ Христосъ муки, страстї,—
Избавиъ насъ відъ напастї.. ⁶⁹⁾

⁶⁹⁾ Всѣ эти пѣсни изъ Харькова явлєчєны изъ рукон. сборнїка Кулишє.

8.

Муки Спасителя.

Царю Христе, Спасителю мира!
Ти бувъ зъ ранку не злобливий...
Въ четверть къ вечеру бувши,
Жиди совіть сотворивши:
Не маємо царя іного,
Окримъ весаря ідного,
Уже бо законъ уставує
Царемъ Бога именує.
Стали жидове гадати:
Якъ би намъ Христа піймати?
А къ нимъ Юда притече,
А притекши жидамъ рече:
«Що мені дасте, продамъ ёго,
Бо я есмь ученикъ ёго».
Мовлять:— «Тридцять сріблениківъ дамо
Тилькі ти намъ продай ёго!»—
Вже бо Юда розгладівся,
Свое серце розпаливши,
За тридцять сріблениківъ продавъ Христа,
Самъ zostався свого царства!
Вже бо Юда побігъ зъ дому,
Би-то не бувъ у нихъ въ домі.
Спізнавъ Христось въ своїй муці,
Що вінъ жидамъ у помочи.
Христось приломивъ хлібъ да й ість
И своїмъ ученикамъ подавъ,
Умочивъ у сіль та й Юді давъ.
«Сей мене відъ васъ жидові продавъ»,
Рече Христось до Ивана, свого друга наперсника:
«Мої дві исписуйте,
Мої страсті дочитуйте;
Прискорбна душа моя къ смерті—
Приходить часъ уже вмерти;
Приспівъ кінець—безсмертний часъ.
Зоставайтеся вірни, а йду відъ васъ ⁶⁹⁾».

На „білому тижні“ и на праздникъ Пасхи женщины не сажаютъ куръ на яйца, снесенныя во время поста, потому что не выйдутъ изъ нихъ цыплята ⁷⁰⁾.

За нѣсколько дней до Пасхи уже начинаются приготовленія къ празднику. Хозяинъ старается заблаговременно приготовить пшеничной муки на „паску“, водки, топлива. Женщины готовятъ „свячене“, состоящее изъ колбасы, поросенка, крапанозъ (крашеныхъ яицъ), паски (куличей) и „варенухи“. Многіе изъ крестьянъ, особенно женщины, начиная отъ „чистого“ четверга до Воскресенія Христова ничего не ѣдятъ, а иные и воды не пьютъ. Дѣлаютъ это наиболѣе по обѣщанію, данному во время болѣзни.

Въ ночь на праздникъ Пасхи паробки разводять огонь вблизи церкви и около него проводятъ всю ночь, до утрени. Для поддержанія огня, крадутъ, преимущественно у евреевъ, повозки, бочки, колеса и т. п. Остающиеся въ домахъ крестьяне проводятъ ночь безъ сна и стараются, чтобы огонь горѣлъ въ хатѣ цѣлую ночь. Нарушившій этотъ обычай проведетъ цѣлый годъ въ полусонномъ состояніи.

Нѣкоторые изъ мужчинъ идутъ высматривать, не горитъ-ли гдѣ кладъ. Въ народѣ существуетъ повѣріе, что всѣ незаклятыеклады горятъ во время чтенія „одіянія“ ⁷¹⁾.

Чуть только зазвонили къ заутрени, какъ уже народъ въ праздничной одеждѣ „посунувъ до церкви“. Кто возомъ, кто пѣшкомъ, дѣтей тоже берутъ; въ домѣ не оставляютъ по возможности никого. Бѣгу нѣтъ мѣста въ церкви, тотъ стоитъ на дворѣ, снявши шапку. Дѣти кучками сидятъ одни подъ церковью, другіе „на дзвониці“, а большая половина на возахъ. Староста или пономарь приказываетъ выносить „хоруги“, народъ двинется изъ церкви. „Паруботство“ выносятъ хоругви и крестъ, пожилые—образъ Воскресенія Христова, евангеліе и артошь, а четыре почтенные старика несутъ плащаницу. ⁷²⁾.

Староста или сторожъ, осмотрѣвъ церковь, чтобы никого въ ней не осталось, запираетъ дверь замкомъ и сторожить, чтобы какая нибудь вѣдьма не взялась за замокъ.

Когда первый разъ запоютъ „Христось воскрес“, охотники, стоявшіе съ ружьями на дворѣ, стараются въ эту минуту выстрѣлить. Они увѣрены, что ихъ выстрѣлъ въ это время убиваетъ чорта. ⁷³⁾.

Во время пасхальной заутрени можно видѣть въ церкви вѣдьмъ, съ

⁷⁰⁾ С. Ивановъ, Переяславскаго уѣзда.

⁷¹⁾ С. Великіе Снитянки, Васильевскаго уѣзда и Окунина, Ковельскаго уѣзда.

⁷²⁾ Великіе Снитянки, Васильевскаго уѣзда.

⁷³⁾ Великіе Снитянки, Васильевскаго уѣзда.

рогами и кувшинами съ молокомъ на головахъ. Средствомъ для этого служить слѣдующее: нужно взять кусокъ дерева изъ гроба мертвеца, со скважиною, образуемою выпавшимъ сучкомъ, смотрѣть сквозь эту скважину, но съ тою предосторожностью, чтобы не отдѣляться отъ толпы; въ противномъ случаѣ вѣдьмы задушатъ любопытнаго. Строго наблюдаютъ за женщинами, которыхъ подозрѣваютъ, что онѣ вѣдьмы, такъ какъ, по мнѣнію крестьянъ, всякая изъ нихъ должна непременно коснуться рукою одинъ разъ священника или во время хожденія вокругъ церкви съ плащаницею, или же послѣ того, какъ священникъ возвратится въ церковь.

На привѣтствіе священника „Христось воскресе“, нѣкоторые, ставъ въ углу и держа въ рукахъ серебряную монету, вмѣсто „во истину воскресе“, отвѣчаютъ: „анталюзъ маю“. Отъ этого монета, которую они держатъ въ рукахъ, получаетъ чудесную силу возвращаться къ хозяину; попавши въ число чужихъ денегъ, она не только возвратится сама, но и приноситъ хозяину всѣ лежавшія съ нею деньги ⁷⁴). Приобрѣсть такую монету можно еще такимъ образомъ. Взять въ этотъ день рубль и носить въ карманѣ. Если кто скажетъ „Христось воскресъ“, то ему нужно громко отвѣтить: „а въ мене карбованецъ е“. — Такъ слѣдуетъ повторять до трехъ разъ. Такой рубль называется „инелиза“. Другіе же думаютъ, что если на первый возгласъ священника „Христось воскресе“, не отвѣтить: „во истину воскресе“, а пожелать чего либо, то желаніе непременно исполнится ⁷⁵). По окончаніи литургіи, около церкви или въ притворѣ освящается „паска“, состоящая изъ хлѣба и при немъ сыра, яицъ, поросенка, масла, сала и проч. Яйца святятъ очищенныя, боясь, чтобы освященная скорлупа не упала на полъ и не была потоптана ногами. Кости „свяченого“ закапываютъ въ полъ для предохраненія посѣвовъ отъ града ⁷⁶).

Поздравлять съ праздникомъ и христосоваться начинаютъ уже послѣ служенія. По освященіи пасхи, каждый изъ крестьянъ наперерывъ старается раньше другихъ прийти домой и разговѣться. Если при разговѣньи смѣются, то говорятъ, что тогда дьяволъ ходитъ въ хатѣ въ золотой шапочекъ-невидимкѣ. Послѣ разговѣнья, каждый спѣшитъ первымъ взойти на колокольню и зазвонить, въ увѣренности, что отъ этого у него въ этомъ году будетъ хорошій урожай гречихи ⁷⁷).

⁷⁴) С. Окунина, Ковельскаго уѣзда.

⁷⁵) Сборникъ Маркевича.

⁷⁶) С. Чернилевка, Старокопстантиновскаго уѣзда.

⁷⁷) С. Семеново, Острожскаго уѣзда.

Самый обряд разговѣнья совершается такъ:

По возвращеніи изъ церкви, хозяинъ обходитъ три раза вокругъ стола, съ мискою, наполненною „свяченимъ“, и ставъ лицомъ къ иконамъ, разрѣзываетъ на тарелкѣ нѣсколько яицъ, частицы ихъ даетъ каждому члену семейства и говоритъ: „дай, Боже, ще на той рікъ дочекати свѣтлого праздника Воскресенія Христова въ щасті и здоровы!“⁷⁸⁾.

Разговляются также просто пасхой или просфорой.

Положивши на столъ освященное съѣстное, всѣ садятся вокругъ стола и пьютъ водку, обращаясь одинъ къ другому, начиная съ хозяина, стараясь при этомъ не уронить крошекъ „свяченого“ на полъ, а оставшіяся на столѣ крохи бросаютъ въ огонь, чтобы этихъ остатковъ не съѣли мыши; такъ какъ есть повѣрье, что если мышь съѣстъ хотя малѣйшую крошку „свяченого“, то немедленно превращается въ „кажана“ (летучую мышь).

Послѣ разговѣнья, умываясь, кладутъ въ миску два яйца и мелкую монету, а потомъ воду сливаютъ или на огонь, или въ прудъ⁷⁹⁾.

Кто на пасху пьетъ за обѣдомъ воду, тотъ никогда не пообѣдаетъ безъ воды. Платокъ, или что нибудь иное, чѣмъ обтираютъ писанки, прячутъ и подкуриваются имъ во время болѣзни.

Первую скорлупу изъ писанки выносятъ на воду: „вона попливе до рахманівъ и скаже імъ Великдень“⁸⁰⁾.

Вечеромъ, на первый день Пасхи стараются отужинать до захода солнца, въ противномъ случаѣ нападетъ куриная слѣпота.

Въ понедѣльникъ Пасхи крестьяне ходятъ другъ къ другу, христосуются и мѣняются писанками.

Отъ того этотъ день называется „волочинникомъ“. Ходятъ съ поздравленіями (преимущественно дѣти) къ роднымъ, повивальнымъ бабкамъ, знакомымъ, къ священнику и помѣщику своего села, принося въ даръ „волочильнее“, состоящее обыкновенно изъ пшеничнаго калача и нѣсколькихъ крашанокъ. Въ этотъ же день парубки, при встрѣчѣ съ дѣвушками, обливаютъ ихъ водою; за это послѣднія дарятъ ихъ крашанками⁸¹⁾.

Въ теченіи первыхъ двухъ пасхальныхъ дней крестьяне проводятъ почти все время на церковномъ погостѣ. На третій день они собираются въ корчму на „музики“. Въ продолженіи праздниковъ молодежь обою пола заводитъ разныя игры съ хороводами⁸²⁾.

⁷⁸⁾ М. Чарторійскъ, Луцкаго уѣзда и Проскуровскій уѣздъ.

⁷⁹⁾ С. Иваньковъ, Переяславскій уѣздъ.

⁸⁰⁾ Сборникъ Маркевича.

⁸¹⁾ Красносека, Староконстантиновскаго уѣзда и Проскурскій уѣздъ.

⁸²⁾ Великіе Снитянки, Васильковскаго уѣзда и с. Сивокъ, Острожскаго уѣзда.

Для порядку въ играхъ, молодежь выбираеть изъ своей среды единогласно отамана, отаманшу, подъ-отамана и подъ-отаманшу.

При складчинахъ, парубки передають деньги отаману, а дѣвушки — отаманшѣ.

Если на паску хорошая погода, то будетъ урожай на горохъ

Христось Воскресь, Христось Воскресь!
У сей день Христось изъ труни уставъ
И нашѣ грѣхи на себе принявъ,
И насъ слобонивъ своєю честною кривью.
Видъ мертвого проклятта искушивъ.
Юда предатель не захотівъ изъ Христомъ бути,
Але захотівъ изъ пекальнимъ огні вѣчно горѣти.
Жиди у ёго Христа купили,
На смерть хрестную осудили,
И къ кресту руки й ноги пригвоздили,
И терновый вінокъ на ёго положили;
И палицею по голови ёго били,
И оптомъ и жовтю ёго напоили,
И списомъ ребра прокололи.
И втекла изъ ёго кровъ и вода.
А въ третій день Христось изъ труни уставъ,
И намъ жиздь вѣчну дарувавъ,
И симъ дияволъ посоромленний ставъ,
И все свое гибельне військьо всюди розивславъ,
Щобъ до нѣго християнъ прилащали,
И до нѣго на пагубу підтывали.
Оце милосердний нашъ Исусъ Нагорянинъ
Подарувавъ намъ насупротивъ біса хрестъ одинъ,
И ми своему кресту и слобожденню возвеселимся,
Христовому воскресенію поклонимся.
Сѣгодня Христось изъ труни уставъ;
А адъ крѣпко застогнавъ.
Сказавъ слугамъ своїмъ ворота замкнати,
Щобъ до себе Христа не пускати.
Відкіль сей добрий и храбрый козаць взявся,
Відъ которого приходу адъ въ порохъ рослався?
Христось сѣгодня воскресъ, проповідая,
И васъ, панове чесні, съ празникомъ поздравляю.

(Харьковъ, изъ рукопис. Сборн. Булиши).

Излетіть янголівъ лики,
Щобъ зустрінути Владика;
Излетіть Архангелівъ хори,
Готуйте небескі двори,
Се бо иде Спаситель,
Иде побідитель,
Пекла разоритель
Відъ брані.
Плінь сионськихъ відъ Вавилона,
Ведеть відъ пекла демона;
Ведеть изъ земного краю
У першую радисть раю:
Адама со пророки,
Давида изъ отроки;
Висохли слізъ потоки
Презъ рани.
Я же, піднятий надъ тобою,
Якъ воювавъ самъ собою
Зъ тиранами злійшими зіло,
Мучащими душу и тіло,
Оружемъ Христовимъ
Дьяволомъ лестнимъ,
Гріхъ изъ смертю
И кайдани зъ перстю
Поправий.
Засурміте, воскликніте,
И усю тварь изгоніте!
Скомпануйте тимпанній лики
И гарно складні музики!
Воспойте цареві,
Воспойте Господові,
Воспойте побідителю
Піснь нову!
Утївайте, ночи и печалі!
Сєгодня намъ промінни радості воссіяли;
Промінни радості
И гарні сладості.
Во вікъ, во віки,
Во вікъ, во віки,
Во вікъ, во віки!
Аминь, аминь!

(Харьковъ, Рукописн. Сборн. Кулиша).

Весело кличимо, Воскресшого хвалімо.
Веселімся, радуймося, вмісті всі заграймо,
Христось воскресь; Христось воскресь
Изъ мертвихъ,
Смертію, смерть поправъ,
И сущимъ у трунахъ жиздъ даровавъ.
Янголь сидить на камені
Тай намъ звістку робить;
Душа Божа питає...
Відъ бока ёго врівъ иде.
Христось воскресь, Христось воскресь,
Христось воскресь изъ мертвихъ,
Смертію смерть поправъ,
И сущимъ у трунахъ жиздъ даровавъ.
Не відъ камене неплодна
Тече вода холодна;
Такъ якъ изъ віта Іона,
Встає Ісусъ изъ гроба,
Мироносиці приходили,
Христа у труні шували,
Уздріли ризу, Государь
Де лежавъ, нестерельний Царь;
Христось воскресь, Христось воскресь,
Христось воскресь изъ мертвихъ,
Смертію смерть поправъ,
И сущимъ у трунахъ, жиздъ даровавъ;
Святися, святися, новий Єрусалиме.
Ти же чистая красуйся
О рождестві твоімъ Маріє!
Христось воскресь, Христось воскресь,
Христось воскресь изъ мертвихъ,
Смертію смерть поправъ,
И сущимъ у трунахъ жиздъ даровавъ.

(С. Люботинъ, Харьковск. уѣзд.)

Поминаніє усопшихъ, совершаемое послѣ Пасхи, называется проходами. Поминаютъ умершихъ въ Ѳоминъ понедѣльникъ, потому что въ проходы „нашъ Великденъ отходить“, а слѣдовательно то, „що осталось въ насъ треба дати їмъ, помершимъ“ ⁸³⁾.

⁸³⁾ М. Александрія, Ровенскаго уѣзда.

Наканунѣ проводъ крестьяне убираютъ свои хаты и готовятъ „ениши“, сыръ, масло, яйца и проч.; завязываютъ ихъ въ два узелка, изъ которыхъ одинъ назначается для причта, а другой для семейства и „старцівъ“, т. е. нищихъ. Эти узелки въ день проводъ приносятъ въ церковь. По окончании литургіи, совершается одна общая панихида, отъ лица всѣхъ, пришедшихъ въ церковь совершать поминовеніе по своимъ родителямъ и родственникамъ, а послѣ панихиды устраивается въ притворѣ или подъ открытымъ небомъ, близъ церкви, общая заупокойная трапеза, въ которой участвуютъ всѣ желающіе и священнослужители ⁸⁴).

На общемъ обѣдѣ предлагается „колово“, которое собирается „братчиками“ — изъ меда, приносимаго поминающими. „Колово“ это ѣдятъ „на тце сердце“, т. е. на тощакъ ⁸⁵).

Иногда общій обѣдъ устраивается на кладбищѣ ⁸⁶).

По окончаніи обѣда, домохозяйева отправляются къ своимъ родовымъ могиламъ, и каждый изъ нихъ проситъ священника отслужить по умершимъ панихиду ⁸⁷).

На могилѣ кладутъ три или четыре яйца. По окончаніи частной панихиды, „господарь“ разбиваетъ эти яйца о могильный врестъ и отдаетъ ихъ старцу, приговаривая:

«Помолись, дідуно,
За умершого татуня,
За умершую матуню
И за сеструню».

При этомъ онъ сообщаетъ „діду“ имена своихъ умершихъ родственниковъ. Затѣмъ семейство съ родными садится въ кругъ на родныхъ могилахъ. Глава семейства приговариваетъ: „тутъ моя родиноньба, тутъ моя мати, тутъ хутко буду й я спочивати“ и выбрасываетъ на могилу часть скорлупы и косточекъ „свяченого“; бросаютъ на могилу „свяченую“ соль, обчерчиваютъ могилу „свяченимъ“ мѣломъ и выливаютъ рюмку водки, приговаривая: іште, пийте, виривайте (?) и насъ грішнихъ споминайте.“ Послѣ этого, каждый членъ семейства наливаетъ полную рюмку водки и выпиваетъ до дна, приговаривая: „дай намъ, Воже, добре проживати цей рікъ и на пришлий въ добрімъ щасті панувати, а умершимъ царства Вожего дочекати“. ⁸⁸).

⁸⁴) С. Иванья, Дубенскаго уѣзда.

⁸⁵) Дедеркалы, Кременецкаго уѣзда.

⁸⁶) Барисполь, Переяславскаго уѣзда.

⁸⁷) Каменецкій уѣздъ.

⁸⁸) С. Иванья, Дубенскаго уѣзда.

Поминають еще такимъ образомъ: на могилахъ христосуются съ умершими, бросаютъ яйца и говорятъ: „святіі родителі, ходіте до насъ хліба і солі істи“. Затѣмъ усаживаются на могилѣ и закусываютъ. Послѣ закуски, обращаясь къ умершимъ роднымъ, говорятъ: „наші рідняки, не поминайте лихомъ! чимъ хата багата, тимъ и рада“⁸⁹⁾. Значительно подгулявши, вечеромъ крестьяне возвращаются къ церкви, гдѣ священникъ, какъ-бы въ благодарность, высылаетъ имъ для угощенія водки, послѣ чего всѣ идутъ домой, и тутъ уже кончаютъ поминки попойкой. Въ этотъ день также играютъ въ игры и хороводы, но уже не молодежь, а замужнія женщины и даже старухи, почему праздникъ этотъ также называется „бабьими проводами“.

Въ день Преполовенія, „правая середка“, а также „рахманьскій Великдень“, по народному вѣрованію скорлупы яицъ, выброшенныя на праздникъ Пасхи на воду, доплаваятъ до какихъ-то людей, живущихъ за далекими морями и называемыхъ „рахманами“, которые будто бы также празднуютъ воскресеніе Христова. При совершаемомъ въ этотъ день водоосвященіи, обливаютъ другъ друга водой, въ надеждѣ облить нечаянно вѣдьму; утверждаютъ, что если это удастся, т. е., если въ этотъ день будетъ облита водою вѣдьма, то она не посмѣетъ послѣ этого задерживать дождей и текущее глѣто будетъ благотворно⁹⁰⁾.

По народному вѣрованію, въ этотъ день Матерь Божія съ Иисусомъ Христомъ переплывала черезъ рѣчку на шепкѣ въ Египеть, „щобъ Гиродъ не вбигъ“⁹¹⁾.

А П Р Ъ Л Ъ .

22 Апрѣля, наканунѣ Юрьева дня, празднуется „Ляля“ или „Красная горка“. Для этого хороводы обыкновенно собираются въ третьемъ часу пополудни, на чистомъ лугу. Выбравъ самую красивую дѣвушку, хороводницы перевязываютъ ей шею, грудь, руки и ноги разною зеленью, а на голову надѣваютъ вѣнокъ изъ свѣжихъ цвѣтовъ. Въ такомъ нарядѣ сажаютъ дѣвушку на дерновую скамью, на которую ставятъ также кувшинъ съ молокомъ, сыръ, масло и проч. У ногъ „Ляли“ кладутъ нѣсколько вѣнковъ изъ свѣжей зелени; хороводницы танцуютъ вокругъ „Ляли“ и поютъ пѣсни. Когда

⁸⁹⁾ С. Малме-Дедергалы, Кременецкаго уѣзда.

⁹⁰⁾ Подольской губ. (Данильченко. Сбор. Этнограф. Свѣд. о Подольской губ. 1869 г. вын. 1, стр. 36).

⁹¹⁾ Соловьевка, Радомысльскаго уѣзда.

окончатся пѣсни, „Ляля“ раздаетъ своимъ подружкамъ сыръ, масло и проч., затѣмъ бросаетъ имъ вѣнки, которые дѣвушки стараются схватить налету. Вѣнки эти дѣвушки прячутъ до слѣдующей весны ⁹²).

23 Апрѣля. Св. Великомученикъ Георгій или „Юрій“ слыветъ въ народѣ покровителемъ земледѣлія и скотоводства; онъ же повелѣваетъ волками ⁹³).

„На Юра сховается въ жито кура ⁹⁴).

Въ Юрьевъ день бываютъ крестные ходы на „житѣ“. Священникъ, послѣ обѣдни, идетъ съ крестнымъ ходомъ на поля и совершаетъ тамъ молебствіе и окропляетъ освященной водой хлѣбные всходы. Крестьяне, всѣ вмѣстѣ, молятся о плодородіи земли. Затѣмъ, просятъ священника, чтобы онъ обошелъ поле каждаго отдѣльно, прочелъ евангеліе и оропилъ св. водой ⁹⁵). Отправляясь въ поле, каждый крестьянинъ беретъ съ собой „крананки“ и калачи. Въ продолженіи цѣлаго дня на поляхъ пьютъ и ѣдятъ. Нѣкоторые качаются по посѣвамъ пшеницы и ржи, въ полной увѣренности, что этимъ они способствуютъ хорошему урожаю ⁹⁶).

Наѣвшись и напившись, крестьяне зарываютъ въ землю, какъ бы для удобренія ея, остатки пасхальнаго „свяченого“ и пьютъ при этомъ водку, приговаривая: „роди, Воже, жито, пшеницю и всяку пашницю.“ Послѣ этого качаются во всѣ четыре стороны, чтобы быть здоровымъ отъ юрьевой росы.

Нехорошимъ признакомъ для урожая хлѣба почитается, если въ это время послышится голосъ какой либо птицы ⁹⁷), а такъ же ударъ грома. Въ Юрьевъ день выгоняютъ скотъ еще до восхода солнца на „юрьеву росу“, потому что Юрій отпираетъ даннымъ ему отъ Бога ключемъ землю и велитъ ей производить растенія, отчего скотъ, поѣвъ травы съ юрьевой росой, становится тученъ и крѣпокъ ⁹⁸).

Въ одной волынской пѣснѣ отпирание неба приписывается Ураю.

Та Урай матку кличе:
— Та подай, матко, ключа
Одімнути небо,
Випустити росу,
Дівочькую красу.

⁹²) С. Малые-Дедеркалы, Кременецкаго уѣзда.

⁹³) Соловьевка, Радомисльскаго уѣзда.

⁹⁴) Ушицкаго уѣзда.

⁹⁵) С. Новосельцы, Новоградъволынскаго уѣзда.

⁹⁶) Подольской губ. (Данильченко. Сбор. Этнограф. свѣд. о Подольской губ. Вып. 1, 1909 г., стр. 87).

⁹⁷) С. Новосельцы, Новоградъволынскаго уѣзда.

⁹⁸) С. Новосельцы, Новоградъволынскаго уѣзда.

Та дівоцькая краса,
Якъ літняя роса:
У меду потопае,
Въ вині виринае.
Та Урай матку вличе:
— Та подай, матко ключа,
Одімнути небо,
Випустити росу,
Парубоцькую красу.
Парубоцькая краса,
Якъ зімняя роса:
Въ смолі потопае,
Въ дегтю виринае.

Дождь въ этотъ день предвѣщаетъ дороговизну.

Во время обѣдни хозяйки зажигаютъ свѣчи передъ образомъ Георгія, чтобы онъ „доглядѣвъ“ ихъ овечекъ или телиць, а еодержатели снота, особенно „чередники“ и „ватажники“, на Юрія постатся до захода солнца, а иные даже не гонять света „на пашу“, а кормятъ дома. Такой обычай соблюдается „про звѣра“, т. е. „про волка“; такъ какъ говорятъ, что „св. Юрій звѣра пасе“ ⁹⁹⁾.

Если озимь густа, то скотъ выгоняютъ на озимь; выгоняютъ вербою, оставшеяся отъ Вербнаго Воскресенія. „Св. Юрій коровъ запасае, а Николай — коней“.

Собираютъ росу и ею мочатъ глаза и другія больныя части тѣла, также окропляютъ домашнюю птицу ¹⁰⁰⁾. Изъ зеленаго жита плетутъ вѣнки, освещаютъ и кладутъ ихъ на хоругви. Святятъ колодези, если засуха. Если „зозуля“, т. е. кукушка, „куе“ до Георгія, а деревья еще не развились, то въ этомъ году будутъ болѣе люди и будетъ падежь света ¹⁰¹⁾.

Съ этого дня начинается пѣть соловей.

У кого будутъ при себѣ деньги въ то время, когда онъ первый разъ услышитъ „зозулю“, у того въ продолженіи года не будутъ онъ переводиться. И потому-то послѣ свѣтлаго праздника завязываютъ въ рубаху грошь и носятъ постоянно, чтобы имѣть при себѣ деньги въ то время, какъ случится услышать кукушку ¹⁰²⁾.

„Св. Юрій по полю ходитъ, хлѣбъ жито робить. Коли сховатся въ житі

⁹⁹⁾ Рус. Бес. 1856 г. стр. 80.

¹⁰⁰⁾ Обыч. и Пов. Малор. Марк.

¹⁰¹⁾ Обыч. и Пов. Малор. Марк.

¹⁰²⁾ Обыч. и Пов. Малор. Марк.

ворона, то буде урожайне літо, а якъ горобцю по коліна, то буде лихе літо; якъ дощъ на Юрѣя, то буде хлѣбъ и въ дурня“¹⁰³⁾.

Св. Марко также называется въ народѣ ключникомъ. Утверждаютъ, что евангелистъ Маркъ владѣетъ ключами отъ дождей, а потому въ этотъ день особенно молятся и даже нѣкоторые постятся, желая умилостивить св. Марка, чтобы онъ не запиралъ дождей. „На святого Марка сіється татарка“, т. е. гречиха¹⁰⁴⁾.

Посѣявъ „ярину“, крестьянинъ ждетъ для своего хлѣба „майського дощу“, какъ благодати Божіей, и говоритъ: „Якъ випадуть въ маі три дощі, добрихъ, то дадутъ хлѣба на три годи“.

А женщины, какъ только соберутся, всегда поють и пьютъ за урожай „пашни“ (посѣва).

Ой ви приймо, родино,
Щобъ намъ жито родило;
И житечко, и овесь,
Щобъ зібрався рідъ увесь;
И пшениця, и ячмінь,
Щобъ намъ жити смачній.

Къ этому припѣвають еще:

А гречечка на крупи,
Якъ не стане, той купи.

ВЕСЕННІЯ ІГРИ *).

І.

„Кривий танець“.

Первымъ хороводомъ изъ начинающихся на праздниѣ Пасхи почти всегда бываетъ „Кривий танець“. Эта игра совершается такъ:

Забиваютъ въ землю три палки, образующія расположеніемъ своимъ треугольникъ, берутся за руки и въ два ряда вертятся около этихъ палокъ, припѣвая слѣдующія пѣсни:

---

¹⁰³⁾ Маркевича. Обыч. и Пов. Малор.

¹⁰⁴⁾ Чермелева, Староконстантиновскаго уѣзда.

*) Нѣкоторыя записаны по малорусски, изъ народнаго пересказа.

А.

Moderato.

1) А въ кри - во - го тань-ця 2) Да не - ви - ве - ду конь-ця

3) Тре-ба ё-го да ви - во - ди - ти 4) Ко-нець ла-ду из - на - хо - ди - ти.

- 5) Ой вінку, мій вінку;
- 6) Я тебе извила
- 7) Ще й учора да изъ вечора;
- 8) Да повісила тебе
- 9) Ой у теремі, да на дереві, (bis)
- 10) Да на золотому кілку, (bis)
- 11) Да на шовковому шнурку.
- 12) Туди моя матінка йшла, (bis)
- 13) Да той віночокъ знайшла, (bis)
- 14) Да нелюбому дала;
- 15) Да якъ би жъ я знала,
- 16) Я бъ була да розірвала,
- 17) Дай у грязь утоптала
- 18) Червонями да чобітками,
- 19) Золотими да підківками

(Борисполь, Перелаславск. уяз.)

В.

- 3) Треба ёго вести,
- 4) Якъ віночокъ плести.
- 5) Шлепа ёго, шлепа,
- 6) Та ще вчора зъ вечора;
- 7) А матінка взяла,
- 8) Та нелюбу дала.
- 9) Колибъ я була знала,
- 10) То була бъ розірвала.
- 11) Дівки, молодіці теремъ будовали,
- 12) Віконця вставляли,
- 13) Щобъ не вилетівъ соколенько,
- 14) Щобъ не виносивъ
- 15) Да дівочької краси;

- 16) Бо дівоцькая краса,
- 17) Якъ літняя роса.
- 18) Въ меду ся купала,
- 19) Въ меду вигравала.
- 20) На парубочкахъ краса,
- 21) Якъ зімняя роса:
- 22) Въ смолі ся купала,
- 23) Въ дѣгті вигравала.
- 24) Помалу ступайте,
- 25) Пилу не збивайте,
- 26) Шмаття не валяйте.
- 27) На дівонькахъ шмаття —
- 28) То шовкъ та китайка,
- 29) Кармазинова крайка;
- 30) Бо на парубкахъ шмаття —
- 31) То міхъ, та ряднина,
- 32) Зъ заткала шапки,
- 33) Зъ ключця пояснина.

(Борисполь, Переяславск. уѣзд.)

В.

3 В = 3 Б Ой якъ я стану..., 4 В = 4 В, 5 В = 5 А ...вінче... вінче,
6 В = 6 А Да... барвінче, 7 В = 7 А.... плела, 8 В = 6 Б. 9 В = 9 А... въ
терні, 10 В = 10 А У терені..., 11) На терновому кілочку. 12 В = 12 А Да...,
13 В = 13 А Тамъ... похожала, 14 В = 14 А Да.... ваяла, 15 В = 8 Б... не-
любви... 16 В = 9 Б... же..., 17 В = 10 Б То.... тебе..., 18) Дай и потоп-
тала. 19 В = 18 А... да..., 20 В = 19 А.

(Полонное, Новоградволинского уѣзда).

Г.

1 Г = 1 Б, 2 Г = 2 Б Тай..., 3 Г = 3 В. 4 Г = 4 В, 5 Г = 5 В. 6 Г = 6 В
7 Г = 7 В. 8 Г = 8 В, 9 Г = 9 В. 10 Г = 10 В, 11 Г = 11 В. 12 Г = 12 В. 13 Г
= 13 В. 14 Г = 14 В, 15 Г = 15 В... милому..., 16 Г = 5 В, 17 Г = 6 В, 18 Г =
16 В, 19 Г = 17 В... краще вбрала. 20) Срібломъ здотомъ обілляла, 21) И ми-
лому сама дала.

(Полонное, Новоградволинского уѣзда).

Д.

1 Д = 1 А, 2 Д = 2 А... вивести..., 3 Д = 3 А. 4 Д = 4 А... ёму..., 5 Д = 5 В,
6 Д = 6 В. 7 Д = 7 В.... звила, 8 Д = 8 В... віночокъ, 9) Повішала на кілочку.

10 Д = 12 В, 11 Д = 14 В Моя ненька..., 12 Д = 15 В; 13 Д = 16 В, 14) То-бъ
я була перервала, 15) Підъ ніженьки підтоптала. 16 Д = 19 В. 17 Д = 20 В.

(Дашковъ, Литовские загадки).

Е.

1 Е = 1 А, 2 Е = 2 А... введемъ..., 3) Ведемъ, ведемъ да не введемъ
4) Плетемъ, плетемъ да не выплетемъ. 5 Е = 5 А, 6 Е = 6 А Да..., 7 Е = 7 А,
8 Е = 8 А.

(Великіе Охотники, Васильковская загадка).

Ж.

1) Веду, веду та не введу, 2 Ж = 3 А, 3 Ж = 4 А..., ёму..., 4) Плету,
плету плетаницю, 5) На паробківъ шибницю, 6) А дівчатка зъ краю, 7) А
щобъ була въ раю.

(Ждановка, Полтавская загадка).

З.

1 З = 1 А, 2 З = 2 В... введуть. 3 З = 3 Д, 4 З = 4 Д.

- 5) Черезъ сѣни, черезъ хату.
- 6) А я молоденька иду стихенька,
- 7) Щобъ ключами не брязчати,
- 8) Щобъ свекрухи не збудити.
- 9) А збудивши, не угодивши,
- 10) Медомъ, виномъ не упоївши.
- 11) Оя най же спить, най не устае
- 12) Щоби моєі головоньки не склопотала!

II. А.

- 1) Кривого таньця йдемо
- 2) Таньця не введемо;
- 3) О такъ, такъ танецъ йде,
- 4) По кривому скриволице.
- 5) О такъ, такъ кривого таньця йдемо,
- 6) Кіньця ёму не знайдемо;
- 7) Паробочка не знайдемо.
- 8) Йде сліпий не видуший.
- 9) Ой, того я не хочу.

В.

- 1 В = 1 А Мина, 2 В = 6 А; 8 В = 7 А. 4) Иде паробочокъ господарській,
5) Сіє віє; ой за того жь я піду.

(Żegota Pauli стр. 23).

III. А.

- 1) Коло млина калина,
- 2) Тамъ удівонька ходила,
- 3) Дівкамъ танець водила,
- 4) Що виведе той стане,
- 5) На всіхъ дівокъ погляде,
- 6) Чи всі дівки въ танки идуть?
- 7) Оно нема єдної
- 8) Марисі' молоді.
- 9) Мати Марисю чесала,
- 10) Ще й, чешучи, навчала:
- 11) «Не стій, доню, зь нелюбимъ,
- 12) Не дай ручки стискати
- 13) И перстника здиняти.
- 14) А стій, доню, зь миленькимъ,
- 15) Якъ зь голубомъ сивенькимъ.
- 16) И дай ручку стискати
- 17) И перстника здиняти».

(Полонное, Новоградволинск. уяз.).

В.

- 1 В = 3 А Вдова.... 2 В = 4 А, 3 В = 5 А... дівчаты..., 4) Всі дівочки въ таночку, 5) Тільки одна стояла, 6 В = 9 А... косу... 7 В = 11 А .... зь пелюбимъ, 8 В = 12 А... тримати; 9) Перстеньчика здинмати;

- 10) Бо перстиньчикъ не вінець,
- 11) Зрадить тебе молодець.

(Полонское, Новоградволинск. уяз.)

IV.

Йшли дівоньки черезъ двір, черезъ двір
На нихъ сукенки въ девять піль.
Стала дїброва-палати, палати,
Стали сукенки маяти, маяти.

Взяли діброву гасити,
Коновками воду носити.
Тільки въ дівоньбахъ правдиці,
Кілько въ коновкахъ водиці.
Йшли парубочки черезъ двіръ
На нихъ опанча въ девять пиль.
Стали опанчі маяти, маяти,
Стала діброва палати, палати.
Взяли діброву гасити
Стали решетомъ воду носити.
Тільки въ парубкахъ правдиці,
Кілько въ решеті водиці.

(Уманскій гурьд).

V.

Ой ходили хлопці
Сімь годъ да по припичку,
А чотири да по запичку;
Просили дівчатъ ложки,
Сироватки трошки.
Ой гіркі жупляки,
Старійтеся паробки,
А въ насъ гірочки
Сами зелененькі,
А въ насъ парубочки
Сами молоденькі.

VI.

Або мені сукню справте,
Або мене заміжъ дайте.
Або мене залішіть,
Да въ колісці колишіть.
«Дожди, доню, до субботи,
Справлю сукню ще й чоботи».
Ой гіркі жовтяки
Старійтеся паробки.

(С. Вєдикіє Смиринки, Васильковск. у.).

VII.

Ходжу, блуджу по надъ лози,
А въ тихъ лозахъ барвинъ-листокъ,
Щинну, вирву, вінець сплету,

Піду въ танецъ, душко наша,
Плету вінець, піду въ танецъ,
А въ тимъ танці — хлопецъ молоденький.

(Улицкій уездъ).

VIII.

Грайте, грайте,
Да пилу не збивайте (bis),
Да платтівъ не марайте.
Що на дівочкахъ платте
Все клинъ, да кітайка, (bis)
Да зеленая байка.
А на парубочкахъ платте,
Все міхъ да раднина, (bis)
А сірая да сірячина (bis),
А изъ верху да шапчурина.

(Борисполь, Переяславск. уездъ).

2.

„Володаръ“.

Дівушки образують два ряда и становятся одинъ противъ другого, такъ чтобы было по ровну на обѣихъ сторонахъ. Обѣ половины очередується пѣснями. Или же двѣ дівушки беруться за руки, на руки имъ садится мальчикъ и онъ носить его кругомъ церкви, а остальные дівушки поють. По окончаніи послѣдняго стиха, второй рядъ разступается и, раздѣляясь на двѣ половины, дѣласть подобіе воротъ, черезъ которыя проходить 1-й рядъ. Помѣнявшись такимъ образомъ мѣстами, дівушки начинаютъ игру сначала.

(Полонное, Новоградволинскій уездъ).

A.

«Володаръ, Володарочку,
Одчини да ворітечка!»
— «Хто воріть кличе?»
«Царські служечки!»
— «А якого цара?»

«Царя Александра».
— «Що жъ намъ за даръ везуть?»
«Срібло та золото!»
— «Ще жъ намъ цѣго мало».
«Що жъ ми вамъ придамо?»
— «Що жъ ви намъ придаете?»
«Мезинее дитя!»
— «А въ чимъ тее дитя?»
«У сріблі та въ злоті.»
— «На чимъ воно сидить?»
«На золотімъ креселку».
— «А чимъ воно грає?»
«Червонимъ яблучкомъ».
— «А чимъ воно крає?»
«Золотий ножикъ має,
Дорогую тарілочку.
Цілуй білую ручку!»

(Васильковскаго уѣзда).

В.

1 Б = 1 А... Володаръ, 2) Чи дома господаръ? 3 Б = 3 А... жъ то? 4) Паньське дитятко. 5 Б = 15 А? 6 Б = 16 А... креслі... 7) «Чимъ ся воно бавить?» 8 Б = 18 А Золотимъ... 9) «Чимъ воно накрите?» 10) «Чорнимъ оксамітомъ» 11 Б — 7 А? 12) «Яріі пчелята». 13) «Е въ насъ то много». 14) «Мы вамъ додамо». 15 Б = 11 А... додаете?

- 16) Сивий, білий білоторчику,
- 17) Та поплинь по Дунайчику,
- 18) Та вмий біле личко,
- 19) Та загладь головочку,
- 20) Та взуй жовти черевнички,
- 21) Пошуйвай своїй сестрички.
- 22) «Хто здибавъ, хто видавъ
- 23) Мою жону на торзі?»
- 24) «А ми її ведемо,
- 25) Тобі її не дамо».
- 26) «А я хліба напечу,
- 27) Свою жону викличу».

(Полонное, Новоградолынскаго уѣзда).

В.

1 В = 1 Б, 2 В = 2 Б? 3) Та нема ёго въ дома,

- 4) Поїхавъ по дрова.
- 5) Церква замикана,
- 6) Церква одмивана.
- 7) А хто у тій церковці?

8 В = 4 Б Золотое...

- 9) А що-жъ воно робить?
- 10) Золотого ножика держить.

11 В = 19 А А що-жъ...?

- 12) Срібное яблучко.

(Быть Подол. Шейковскій. Выпуск I, стр. 27).

Г.

- 1) Володаре, Володаре,

2 Г = 2 А... ворота. 3 Г = 3 А... потребує?

- 4) Гетманское дитя.
- 5) А въ чимъ тее дитя?
- 6) Въ сріблі, злоті,
- 7) Въ червонымъ чоботі

8 Г = 9 А... цѣго... 9 Г = 10 А То...!

- 10) Яренької пчілки.
- 11) Плету, плету кошелі,
- 12) На парубоцькі лишай.
- 13) На дівоцькі,
- 14) Срібни віночки.

(Луцкаіо уязда).

Д.

1 Д = 1 Г, 2 Д = 2 Г, 3 Д = 3 Г... кличе?

- 4) «Михайлови слуги».
- 5) — «У чимъ тні слуги?»

6 Д = 6 Г,

- 7) «По коліна въ болоті».

8 Д = 7 А? 9 Д = 12 А. 10 Д = 13 А? 11 Д = 14 А, 12 Г = 7 Г.

- 13) — «Що-то воно робляє?»
- 14) «Шие, вишиває».

- 15) — «Що воно іде?»
- 16) «Весь пшенишний хліб».
- 17) — «А що воно пиває?»
- 18) «Все сладкий мед».
- 19) — «А в чим воно спляє?»
- 20) «Въ пуковихъ подумкахъ».

Е.

1 Е = 1 А, 2 Е = 2 А. 3 Е = 3 А... тамъ? 4 Е = 4 А. 5 Е = 5 А Ой...? (bis)
6 Е = 6 А (bis) 7 Е = 7 А... тамъ? (bis) 8 Е = 10 Г Ярої... (bis) 9 Е = 13 Б.
(bis) 10 Е = 14 Б. 11 Е = 15 Б... додасте? 12) «Дочку мизиночку.» 13 Е = 13 А...
нараджена? 14 Е = 14 А. 15 Е = 15 А... посаджона? 16 Е = 16 А... креслі.
17 Е = 17 А Чимъ ся... 18 Е = 18 А.

- 19) «Де ся воно взяло?»
- 20) «Въ вишневімъ садочку».
- 21 Е = 19 А?
- 22) «Золотимъ ножичкомъ».

(М. Любарь, Новоградельмиск.).

Ж.

1 Ж = 1 Б, 2 Ж = 2 Б?

- 3) Горохъ сію два стручки,
- 4) Роди, Боже, чотири,
- 5) Щобъ ёго дівчата зносили.
- 6) Сидять хлопці підъ мостомъ
- 7) Ідять жаби изъ хвостомъ.

(Чорний Острівъ, Проскуровскаго утз.).

З.

- 1) «Воротаре, Воротаре,
- 2) Вітвори воротонька».

3 З = 3 А?

- 4) «Князеви служеньки».

5 З = 7 А що за...? 6 З = 8 Е... пчолоньки», 6 З = 9 А «Ой ще жъ бо...»,
8 З = 11 А... додамо. 9 З = 11 Е?

- 10) «Молодую дівоньку,
- 11) Въ рутянімъ віночку».

(Днестровал, стр. 42—43). by Google

8.

„Король“.

Становатся двѣ дѣвушки, поднявши вверхъ руки въ видѣ воротъ, другія дѣвицы проходятъ подъ руками гуськомъ. Одну дѣвушку, идущую сзади, не пропускаютъ. Дѣвушки, прешедшія подъ руками, поютъ:

A.

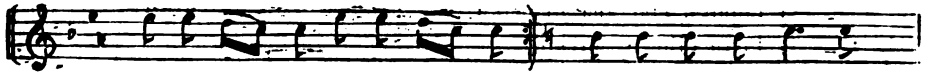
Andantino.

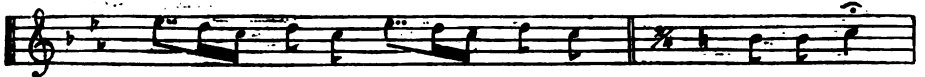
Ко - ро-лі, ко - ро-лі Пус-тіть на вой во - в - вать;

Не - ну-стимъ, не - ну стимъ Мо-сти по - да - мать;

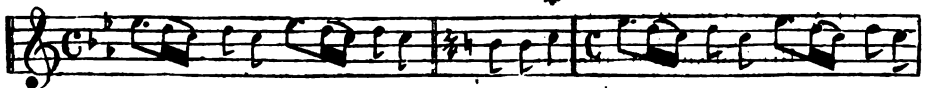
А ми мо - сти по - мо - сти - мо, Тай пі - демъ гу - лять;
По пудъ гряз - зѣ по - ло - жи - мо

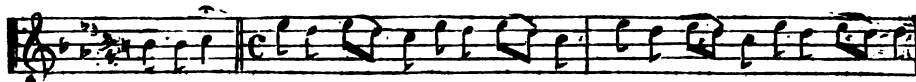
Чомъ не-йдешъ, чомъ не-йдешъ, чомъ не-йдешъ?

Бо - в - ся, бо - ю - ся, бо - ю - ся;

Ко - гожь ти бо - ію-ся, бо-ію-ся? Ко - ро-ля, ко - ро-ля,

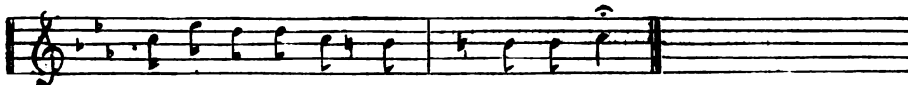

ко-ро-ля; А ко - ро - ля не-ма до - ма, Ко-роль и - де, зе-мя гу - де,

Allegro.

Од-чи-ный во-ро - та, Не су-ши жи-во - та. По кру-ту - ю го - ру,

По си - ру - ю зе - мяю, Стой, зем-ле!

В.

- 1) — «Чомъ не йдешъ, чомъ не йдешъ?»
- 2) «Боюся, боюся, боюся».
- 3) — «Кого жъ ти, кого жъ ти боіеся?»
- 4) «Короля, короля, короля».
- 5) — «А короля нема дома,
- 6) Король иде—земля гуде.
- 7) Одчинный ворота,
- 8) Не суши живота,
- 9) По самую,
- 10) По сирую землю,
- 11) Стой, земле!»

Дѣвушки, врозшедшія вѣдь воротами:

- 12) «Пустить насъ, пустить насъ.
- 13) На вой воевать».
- 14) — «Не пустимо, не пустимо,
- 15) Мости поламать».
- 16) «А ми мости помостимъ
- 17) Пудъ грязи положимъ,
- 18) Тай пуйдемъ гулять».

(Бориспол, Перемласск. у.).

В.

9 В = 12 Б, 10 В = 13 Б, 11 В = 14 Б. 12) Не пуцу, не пуцу, 13 В = 16 Б, 14 В = 17 Б, 15 В = 18 Б, 16 В = 19 Б.

(Иваньковъ, Перяславск. уѣз.).

Или же играютъ такимъ образомъ: дѣвушки, взявшись за руки, становятся въ кругъ, въ средину входитъ одна, называемая королежъ; хороводъ ходитъ кругомъ и поетъ слѣдующую пѣсню:

Королю, край города ходишь,
Королю, дівчатъ оглядаєшь,
Королю, приступи близенько,
Королю, поклонись низенько,
Королю, поцілуйсь гарненько».

Въ эту минуту король цѣлуетъ одну изъ хоровода и та становится королежъ.

(Марковичъ).

У короля у дворі
Зацвівъ краківъ на горі.
«Чомъ, дівчатка, нейдете,
Чомъ красосу не рвете».
«А мы рвали та не всі,
Тільки нема ідної.»
Мати косу чесала,
А чепучи навчала:
«Дочко, моя різочко,
Ой явъ підешъ у танецъ,
То находъ собі вінець».

(Ждановка, Полтавск. у.).

Въ эту игру играютъ еще и такимъ образомъ: дѣвушки составляютъ кругъ, взявши одна другую за руки. Кругъ этотъ называютъ городомъ. За кругомъ одна дѣвушка остается подъ именемъ короля. Король ходитъ во-кругъ города и разсматриваетъ дѣвушекъ, какъ бы выбирая изъ нихъ красивѣе, а хороводъ поетъ:

Король у городъ заглядає,
Король дівчатъ вибірає.

Король!

А вже й козла вбито — Король!
Черевички пошити — Король!
Панчішки шовкові — Король!
Черевички козові — Король!

Дівушка-король вибираєть собі изъ круга пару подругъ и уводить её въ сторону. При этомъ кругъ вновь снызається съ пригввомъ:

— А въ короля жінки нема,
Треба жъ ёго шанувать,
И по сімъ разъ цілувать».

Дівушка, взятая королеми, обнимається и цілується съ нимъ; за ней весь кругъ хорошовдний снвшить къ королю, и каждая дівушка считаєть за особенное удовольствіє пецфловать короля пражде другихъ подругъ. Игра эта описана и въ „Вытѣ Рус. Нар.“ Терещенко, стр. 90—93.

(Черноморье).

Другий король.

Хлопці и дівчата беруться за руки и становляться кружка. Біла кружка ходить король, ёму й співають:

Кругомъ города ходе, король,
Вибіра дівчину, король.
Приступи близенько, король,
Поклонись низенько, королю.

Після цёго король иде у середину кружка, підходить до якої небудь дівчини и пита її: „Чи підешъ за мене заміжъ?“ Та відказує ёму: „Не піду, у тебе нема штанівъ“, або тамъ „сорочки“, або чого другого. Король відійде відъ неї, выйде зъ круга и ходе округи ёго, а кружокъ упъять співа ту-жъ таки пісню. Король підходить до другої, до третей дівчини и просить їхъ заміжъ за себе, такъ ажъ до останней. Дівчата усі ёму відказують, приказуючи, що у його нема або чобіть, або сорочки, або дуже поганий и инше. Сама остання иде за него, якъ вінъ спитає: „Дівко, дівко, чи підешъ за мене?“ — Піду, каже вона. Тоді король збирає палочки, не мовъ би то гостинці, и кладе їй на плече, а вона откида, и цімъ кончається. Білько грачівъ у короля кладуть на стілъ або на яке коліно руки, долонями у низъ, одна рука на другу, щобъ стала вощичка. Тоді перший, чия рука нижче всіхъ, выйма її зъ підъ низу и кладе зверхъ усіхъ, и каже: „перший“ за нимъ тежъ роблять и останні зъ приговоркою; другий каже: „другий“, третій: „нижникъ“, четвертий: „вишнякъ“, пъятий: „кряля“, шостий: „король“. Кому випало сказати „король“, той и стає королеми. Усі останні идуть до ёго на послуги и на послухання. Одинъ изъ грачівъ каже королеви: „королю, королю, я твій

слуга!“ А, король йому: „що ти мни за слуга?“ Той узять: „що звелишъ, усе буду робить.“ Король и приказує: „дрова вози!“ Тоді першому йти, й нагнувшись до столу, повезти лобомъ по столу, щобъ ажъ загуло—це вінъ „дрова везе“. Другий підходе зъ такою розмовою до короля, якъ и перший. Король приказує йому дрова рубати. Той стукне локтемъ по столу и помахав рукою, мовъ рубає й справді. Третій підходе до короля зъ тими-жъ самими балаками. Король командує: „нотятни бабу за пупъ!“ Це значить: тятни двері за пляшку. Той, котрому це кажуть слуга, й робить. Тажъ коженъ підходить до короля и цей кожному загадує працю, покиль усі відроблять. Король загадує, що схоче; якъ слуга не зна, що робити на загадку королеву, то король йому ростолкає и той повиненъ зробити. Далі узять знову—кому випадє бути королемъ и кому слугами.

4.

Чоловікъ та жінка.

Грачі сїдають у кружокъ; вибірають двоохъ бути чоловікомъ и жінкою. Жінка біга округи грачівъ, а чоловікъ туряетця за нею зъ ломакою. Грачі, котри сїдять у кружку, співають відъ чоловіка:

«Гей, мати, до дому!
Гей, суко, до дому!
Діти плачуть,
Істи хочуть —
Нікому дати».

А дали відъ жінки:

— Тамъ на полиці
Три паляниці,
Нехай ідять.

Впъять відъ чоловіка:

«Гей, мати, до дому!
Гей, суко, до дому!
Діти плачуть,
Спати хочуть».

Тежъ відъ жінки:

— Тамъ на діжечці
Є три подушечки,
Нехай сплять.

Да не пускайте пана зъ коровода,
Нехай дає маєъ.

Яєъ станемъ ми маєъ
Пахатъ да оратъ;
Яєъ ставъ же нашъ маєъ
Да цвісти зацвітатъ.

Яєъ ставъ же нашъ маєъ
Да спить — поспівавъ,
При долині маєъ,
При широкій маєъ.

Яєъ станемъ ми маєъ
Трусить волотить,
При долині маєъ,
При широкій маєъ.

(С. Юриновка, Новгородсьверск. у.).

А.

- 1) Ой на горі маєъ,
- 2) Підъ горою й таєъ,
- 3) Мої милі соколочки,
- 4) Станьте мені до помочки,
- 5) Станьте усі у рядъ.

(Бытъ Подол. Шейковскаго, стр. 14).

В.

1 В = 1 А, 2 В = 2 А,

- 3) Маєи, маєи, маєівочки,
- 4) Золотні верхівочки,
- 5) Постойте, дівчата,
- 6) Яєъ маєъ на горі.

(Маркевичъ).

В.

1 В = 1 А,

- 2) На долині маєъ,
- 3) На горі маєовець.

- 4) По талярі молодець,
- 5) По три гроші стрілка,
- 6) А по денежці дівка.

(Полонне, Новоградволинск. укр.).

Г.

1 Г = 1 А... лёнь, лёнь, 2 Г = 2 В... маковець, 3 Г = 4 В... тисячи. 4 Г = 5 В... шелягу, 5 Г = 6 В... а по денежці.

- 6) Мої любі маковочки,
- 7) Сходітеся до купочки.

8 Г = 5 А.

(Полонне, Новоградволинск. укр.).

Потомъ дѣвущки останавливаются и спрашиваютъ дѣтей, сидящихъ въ срединѣ:

«Соловейку, шпачку, шпачку!
Чи бувавесь ти въ мачку, въ мачку?
Чи видавесь, ягъ на макъ копають?»

Дѣти отвѣчаютъ, показывая при этомъ жестиами то, что заключается въ пѣснѣ:

Ой бувавъ я въ тимъ садочку,
Та скажу вамъ всю правдочку:
Ото такъ
Копають макъ.

(*Žegota Paui*, стр. 25—26).

Но по большей части это дѣлается такимъ образомъ: спрашиваютъ — „Чи внорано?“ Дѣти отвѣчаютъ: „Внорано“. Потомъ опять ходять кругомъ и повторяютъ пѣть то, что и прежде послѣ каждого отвѣта. Вотъ вопросы и отвѣты на нихъ:

— Чи зараяно?

Зараяно.

— Чи заволочено?

Заволочено.

— Чи засіяно?

Засіяно.

— Чи збірано?

Збірано.

— Чи пора молотить?

Пора.

ш.

Послѣ этого дівчата и молодиці, составляющія кругъ, берутъ дѣтей на руки и, подбрасывая ихъ вверху, поютъ:

Ой такъ, такъ
Молотили макъ.

(*Великіе Спитики, Васильковск. и сокращеніе въ Бытъ Рус. Нар. Терещенко, стр. 27).*

6.

Ш у м ъ.

Дівчата становятся въ „два ключа“ одинъ за другимъ параллельно, и при этомъ поютъ:

Ой нумо, нумо,
Въ зеленого Шума.
А въ нашего Шума
Зеленая шуба.

(*Полонное, Новоградволинск. умз. и Дни и Мис. Максим. Рус. Бѣс. 56 в. стр. 77).*

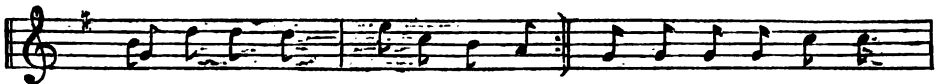
Потомъ оба ключа бѣгутъ впередъ и назадъ и громко поютъ:

А.

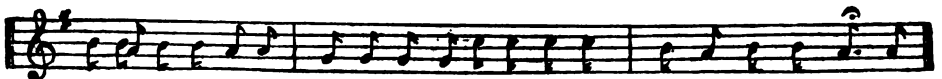
Andantino quasi Allegretto.

1) Ой, шумъ хо-дитъ по ді-бро-ві, 3) Що вло-ви-ла, то-про-пи-ла,
2) А шу-ми-ха ри-бу ло-вить, 4) Су-чий доч-ці не-вго-ди-ла.

5) По-стой, доч-ко, до су-бо-ти, 7) Чер-во-ну-ю плах-ту,
6) Куп-лю плах-ту и чо-бо-ти,

8) Зе-ле-ну за-пас-ку, 9) лю-би ме-не, ко-за-чень-ку, 10) Ко-ли тво-я лас-ка.

(*Борисполь, Переясл. у.*)

В.

- 1) А въ нашего Шума
- 2) Зеленая шуба.
- 3) А шумъ ходить по діброві,
- 4) А Шумиха рибу ловить.
- 5) Що наловила, то й пропила,
- 6) Дочці шуби не справила.
- 7) Почкай, доню, до субботи,
- 8) Буде шуба и чоботи.
- 9) Суббота минае
- 10) А чобіть не має.
- 11) Почкай, доню, до вівторка,
- 12) Буде шуба и сібірка.

(Полотное, Новорядовицк. утз.)

В.

1 В = 3 Б, 2 В = 4 Б, 3 В = 5 Б... вловила... 4 В = 6 Б... свой... не вго-
дила, 5 В = 7 Б пожди..., 6 В = 8 Б Куплю сукню...

(Рукот. Сборн. Кулиша).

Г.

1 Г = 1 А А въ того..., 2 Г = 2 А.

- 3) А въ Шумихи голубая,
- 4) Бо Шумиха молодая.

6 Г = 3 А... тинъ городить, 7 Г = 4 А. 8 Г = 5 А. 9 Г = 4 В. 10 Г = 5 В,
11 Г = 6 В.

- 12) Чи ви мені сукню крайте, крайте,
- 13) Чи ви мене заміжъ дайте, дайте,
- 14) Чи ви мені вінокъ плетіть, плетіть,
- 15) Чи ви мене у танецъ ведіть, ведіть.

(С. Ждановка. Полтавск. утз.)

Въ избранномъ мѣстѣ, собравшіяся дѣвушки берутъ одна другую за руки и становятся вереницей. Дѣвушки заворачиваютъ кругъ и пробѣгаютъ подъ поднятыми руками послѣднихъ двухъ хороводницъ другого конца, которія, пропустивъ подъ арку, составленную изъ своихъ рукъ, весь хороводъ, заворачиваются сами подъ своими жъ руками, складываемыми при этомъ на

крестъ. Такимъ образомъ остальные дѣвушки, пробѣгая подъ руками слѣдующихъ паръ, становятся другъ противъ друга и въ двѣ линіи составляютъ живописный плетень; заплетая плетень, дѣвушки поютъ:

Ой нумо, нумо
Въ зеленого шума.
Огірки жовтаки,
Женітеса парубки, —
Ось вамъ трясця не дівки.
Трасця вамъ, а не намъ,
Трасця нашимъ ворогамъ.
Ой, у того шума
Зелена шуба.
Огірки . . . . .
Сплела наша мати
Сито та решето.
Огірки . . . . .
Та виплела плетеницю—
На парубківъ шибиницю,
Огірки . . . . .
Та виплела лісь, лісь,
На парубківъ бісь, бісь.
Огірки и т. д.

На верхъ сплетенныхъ рукъ ставятъ дитя лѣтъ шести или семи, съ босими ногами „аби чустре, щобъ шкереберта не полетіло“. Дитя идетъ съ конца живой дороги и продолжаетъ идти, оборачиваясь при другомъ концѣ, покида кончится хороводный припѣвъ:

Шумъ ходить по дірові,
А Шумиха рибу ловить;
Що вловила, той пропила,
Сукні донці не купила.
Жди, доню, до субботи,
Куплю сукню и чоботи,
Жди, доню, понеділка,
Зовью вінокъ изъ барвінка.
Або жь мені сукню крайте,
Або жь мене заміжъ дайте.

Окончивъ припѣвъ, дитя снимають. Последняя пара дѣвушекъ поворачивается обратно подъ руками, за ними слѣдуютъ очередныя, — повторяя тотъ же оборотъ до послѣдней дѣвушки; расплетая свои руки, составляютъ прежнюю вереницу, и тѣмъ кончается игра.

3.

„Жельманъ“ или „Зальманъ“.

Одна группа (1 ключъ) сидитъ, представляя собою семейство „Жельмана“. У одной дѣвушки завязываютъ глаза платкомъ и она представляетъ „панну Жельманъ“. Другая группа, подходя къ сидящимъ, поетъ:

А.

- 1) Помагай Бі, Жельманъ,
- 2) Помагай Бі, ёго братъ,
- 3) Помагай Бі, Жельманова;
- 4) И братова, и вся Жельманова родина.

Сидящіе отвѣчаютъ:

- 5) Бодай здоровъ, Жельманъ.
- 6) Бодай здоровъ, ёго братъ,
- 7) Бодай здорова, Жельманова
- 8) И братова зъ ушисткой родиной!
- 9) Зачимъ, зачимъ, Жельманъ?
- 10) Зачимъ, зачимъ, ёго братъ?
- 11) Зачимъ, зачимъ, Жельманова
- 12) И братова зъ ушисткой родиной!?

Первая группа опять поетъ:

- 13) За панною, Жельманъ,
- 14) За панною, ёго братъ,
- 15) За панною, Жельманова
- 16) И братова зъ ушисткой родиной.

Сидящіе:

- 17) На який грунтъ, Жельманъ?
- 18) На який грунтъ, ёго братъ?
- 19) На який грунтъ, Жельманова
- 20) И братова зъ ушисткой родиной?

1-я группа:

- 21) На жидівський, Жельманъ,
- 22) На жидівський, ёго братъ,
- 23) На жидівський, Жельманова
- 24) И братова зъ ушисткой родиной.

Сидящіє:

- 25) А ми панни не маємъ,
- 26) На такой грунтъ не даемъ,
- 27) Идѣть собѣ геть!

(Бытъ Подол. Шейховскаго, стр. 38).

В.

1 Б = 1 А... Зельманъ 2 Б = 2 А, 3 Б = 3 А... Зельманова, 4 Б = 4 А И брата
това и Зельманова... 5 Б = 5 А... Зельманъ, 6 Б = 6 А, 7 Б = 7 А... Зельманова.

- 8) И вся ёго родина.
- 9) Чого хоче Зельманъ,

10 Б = 10 А Чого хоче...?

- 11) Чого хоче Зельманова,
- 12) И вся родина?
- 13) Гречной панни Зельманъ,

14 Б = 14 А Гречной панни....,

- 15) Гречной панни Зельманова
- 16) И вся ёго родина.

17 Б = 17 А .. хлѣбъ Зельманъ? 18 Б = 18 А... хлѣбъ.... 19 Б = 19 А... хлѣбъ
Зельманова

- 20) И вся ёго родина.
- 21) На мужицький Зельманъ,

22 Б = 22 А... мужицький...

- 23) На мужицький Зельманова
- 24) И вся ёго родина.

25 Б = 25 А,

- 26) На мужицький хлѣбъ не даемъ

27 Б = 27 А.

(Полотное, Новоградвольтскаго уѣзда).

В.

1) Єдзі, єдзі Жельманъ,

2 В = 2 А Єдзі, єдзі..., 3 В = 3 А єдзі, єдзі..., 4 В = 4 А... родзіна.

- 5) Чого хцешъ, Жельманъ;
- 6) Чого хцешъ, Жельманова
- 7) И братова родзіна?

8 В = 3 А Пання хце..., 9 В = 4 А Пання хце...,

10) Пання хцяла Жельманова

11) И братова родзіна.

12 В = 17 Б... Жельманъ? 13 В = 19 Б... Жельманова? 14 В = 18 Б?

15) И братова родзіно.

16) На вівсяний, Жельманъ.

17 В = 22 Б На вівсяний...,

18) На вівсяний, Жельманова

19) И братова родзіно.

20 В = 25 Б, 21 В = 26 Б... такий....

22) А ще панна не готовая,

23) А ще сукня не справёная,

24) Идзь собі пречъ.

(С. Чернелеска, Староконстантиновск. у.).

Когда поютъ послѣдніе три стиха, 1-ая группа, кланяясь, отходитъ. Потомъ опять, приближаясь къ сидящимъ, кланяется и опять поетъ сначала, только вмѣсто того, чтобы пѣть „на жидівскій“, или „мужицьскій“, поетъ „на королівскій“, на „попівскій“ и т. п. На какой грунтъ или хлѣбъ желаютъ отдать панну, на тотъ и отдають съ слѣдующими словами:

А ми панну маемъ

На такий грунтъ (или хлѣбъ) даемъ.

При этомъ 1-ая группа снимаетъ платокъ съ покрытой имъ дѣвушки и ведетъ къ себѣ. Всѣ, участвовавшіе въ 1-ой группѣ, вѣнчаютъ ее.

(Бытъ Подол. Шейковскаго, стр. 35—36.).

Игра эта существуетъ также у поляковъ и у чеховъ. Чешскій „Žalman“ напоминаетъ рыцарскіе времена. Эта игра и пѣсня существуетъ только въ Западной Волыни, Подоліи и у русиновъ привислянскаго края. Въ прочихъ мѣстностяхъ юго-западнаго края и Малороссіи этой игры не знаютъ. Вѣроятно, она перешла отъ поляковъ. Приводимъ слова чешскаго „Žalmana“:

Chlapci:

Jede, jede, pan Jan,

Jede, jede Žalman,

Jede, jede celé naše

Rytiřtvo.

Děwčata:

Čeho žádá pan Jan,
Čeho žádá Žalman,
Čeho žádá celé naše
Rytiřstwo.

Chlapci:

Jednu panny krásnou,
Jako hvězdu jasnou,
Jede pro ni celé naše
Rytiřstwo.

Děwčata:

My wam ji ne dáme,
My si ji necháme,
At odjede cele naše
Rytiřstwo.

Toto opakuje se do třetice: po druhé beze wši změny, ale potřetí slohu poslední takto změňuji:

Děwčata:

Ted' už wam ji dáme,
Zlaté wěnce máme,
Wemte si ji celé naše
Rytiřstwo.

(Pisné a Bikařla. Erben, стр. 68—69).

8.

Горобейко.

Верутся за руки все „дівчата“ и „молодиці“ и поуть!

A.

- 1) А въ горобейка
- 2) Жуинка маленька;
- 3) Сидить на волочку,
- 4) Пряде на сорочку,
- 5) Що введе нитку—
- 6) Горобью на свитеу.
- 7) Остануться конці—

- 8) Гороб'ю на штанці,
- 9) Остануться торочки—
- 10) Гороб'ю на сорочки.

(М. Борисполь, Переяславск. у.).

В.

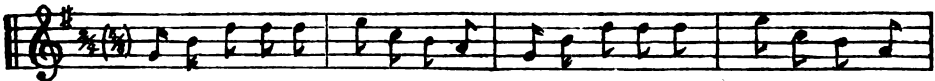
1 Б = 1 А, 2 Б = 2 А. 3 Б = 3 А, 4 Б = 4 А. 5 Б = 5 А, 6 Б = 6 А То пошис..., 7Б=9А Що виведе..., 8Б=10А То пошис....

- 9) Що виведе півтора,
- 10) То пошис рукава.

(Великі Ситинки, Васильковск. у.).

П. А.

Allegretto non troppo.

Го-ро-бе-іч-ку спад-ку, спад-ку Чи бу-вавъ же ти въ сад-ку, въ сад-ку

Чи ви-давъ же ти, якъ макъ сі-ють: Ой, такъ, такъ сі-ють макъ

И мор-ков-ку, й по-стер-накъ Й о-гур-ки жов-ти-ки.

Ста-рій-те-ся па-руб-ки—, Отъ вамъ ли-хо не-дів-ки.

В.

- 1) Горобієньку шпачку, шпачку.

(Дайте, какъ во П. А.).

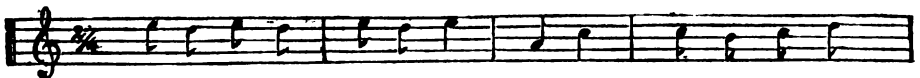
, Ш. А.

- 1) Кібчику та горобчику,
- 2) Скажи мені уся правдочку:
- 3) Кому воля, кому неволя?
- 4) Що дівочкамъ уся воленька —
- 5) За віночокъ тай у таночокъ,
- 6) За стрічечку тай на вуличку.
- 7) А жінонькамъ та неволинька,
- 8) Коло бока та стороженька.
- 9) Борщъ каже: «помішай мене»,
- 10) Каша каже: «підіймай мене»,
- 11) Милий каже: «поцілуй мене»,
- 12) Дитя каже: «нагодуй мене»,
- 13) Милий каже: «роззувай мене»,
- 14) Дитя каже: «забавляй мене».
- 15) Ой, вінку, мій вінку,
- 16) Хрищатий барвінку.
- 17) Якъ я тебе сплела
- 18) Та ще вчора та й изъ вчора,
- 19) Повісила тебе у терені,
- 20) У терені, та на дереві,
- 21) На тісовимъ кілочку,
- 22) На шовковимъ шнурочку;
- 23) Мати зъ моя знала,
- 24) Та нелюбу оддала.
- 25) Коли бъ була знала,
- 26) То першій би зплела,
- 27) Изплела бъ віночокъ
- 28) Изъ терену зъ глодовихъ колючокъ.

(С. Ждановка, Полтавск. у.).

В.

Allegretto.

Ой, чи - жи - ку, го - ро - бей - їчи - ку, Ска - жи ми - ні

у - ся прав - донь - ку.

Кому воля, кому ніть волі,
А дівочкамъ уся волечка:
За шпочку да на улочку,
За намистечко да на містечко,
За віночокъ да в у таночокъ;
А жіночкамъ вся неволечка:
Що въ печі огонь горить,
На припечку горщокъ кипить,
Пудъ порогомъ да свиня кричить,
А въ волищі дитя плаче,
А въ запічку воркунъ ворчить.
Огонь каже: «загреби мене!»
Горщокъ каже: «помішай мене!»
Свиня каже: «нагодуй мене!»
Воркунъ каже: «поцілуй мене!»
Дитя каже: «похитай мене!»

(М. Борисполь, Переясл. у.).

VI.

Кишъ, кишъ горобей,
Не йди до конопель,
Мої конопельки,
Да ще зелененькі.
«Мамо, дай хліба».
— А той, де діла?
«Съ козакомъ звіла».
— А робить?
«Голова болить!»
— А замузь?
«Хочъ заразъ!»

(Борисполь, Переяславск. у.)

Во время гѣвнїа двѣ крайнїя „дівчини“, поднимають руки и пропускають подъ ними всѣхъ „дівчатъ“; потомъ обратно дѣлается то же — и т. д.

9.

Зайчикъ.

Всѣ „дівчата“ и „молодіі молодїці“ берутся за руки, образують кругъ; въ средину пускають одну „дівчину“; ходять вокругъ нея и поють:

А.

- 1) Зайчику скокомъ, бокомъ
- 2) Передъ моимъ каримъ окомъ.
- 3) Да никуди зайчику
- 4) Да не вискочити.
- 5) Вискочивъ зайчикъ
- 6) Да на юлоньку,
- 7) Поймавъ собі зайчикъ
- 8) Сиву голубоньку;
- 9) Зайчику, одвернися,
- 10) Съ которою панною обнімися.
- 11) А въ насъ замки да німецькі,
- 12) А въ насъ замки да турецькі,
- 13) А въ насъ замки позамиганні.
- 14) Да нікуди зайчику
- 15) Да не вискочити.

(Борислом, Перяславск. у.).

Б.

- 1) Заєньку! за головоньку...
  - 2) А ні тобі, заєньку,
- 3 Б = 4 А Да не...,
- 4) А ні тобі заєньку,
  - 5) А ні виглянути.
  - 6) Заєньку, плечі—гречи...
  - 7) Заєньку, скоки въ боки...
  - 8) Заєньку, ушка псяюшка.
  - 9) Заєньку, сінця-колінця....
  - 10) Заєньку, пята-мяти.
  - 11) А ні тобі, заєньку,
- 12 Б = 4 А А ні...,
- 13) А ні тобі, заєньку,
  - 14) А ні виглянути.
  - 15) Заєньку, обернися,
  - 16) Кого любишь, обіймися!

(Бытъ Подол. Шейковскаго, стр. 19).

В.

- 1 В = 1 А... ти малесенький,
2) Голубе ти сивесенький
3 В = 3 А,
4) Ні вилізти.
5 В = 3 А, 6 В = 4 А А ні...
7) За городами за турецькими,
8) За шибоньками за німецькими.
9 В = 1 А А ну...,
10) Перевернися
11) Гребінчикомъ розчешися.
12) Пливи, зайку, по Дунаю,
13) Бери собі панну зъ краю.

(Чернелеска, Староконстантиновск. у.).

Г.

- 1) Ой зайчику спадку, спадку,
2) Чи бувавъ же ти вь садку, вь садку,
3) Чи бачивъ ти мою милу,
4) Хорошую чорнобриву.
5) А вь насъ стіни кам'янні.
6 Г = 13 А. 7 Г = 14 А.

(Великія Стітшики, Василковск. у.).

Д.

- 1 Д = 7 В. 2 Д = 3 А, 3 Д = 4 А, 4 Д = 3 А,
5) Та ні виплигнути.
6 Д = 1 В. 7 Д = 12 А... города..., 8 Д = 11 А.

(С. Ждановка, Полтавск. у.).

Е.

- 1) Заюшко сіресенький,
2) Заюшко білесенький,

3Е=1А Заюшка..., 4Е=2А. 5Е=3А., заюшці, 6Е=4А, 7Е=3А...
заюшці,

8) А не виплигнути

9Е=12А Що... все..., 10Е=11А Що... все...,

11) Позащеповані, позамиговані.

12Е=14А.

13) Заюшка, не гордися,

14) Ботрой панні поклонися,

15) Хочь старої, хочь малої,

16) Хочь мені молоді.

(Дни и Мѣс. Максимовича. Рус. Бѣс. 56 г. стр. 74).

II. А.

1) Зайчику, зайчику,

2) Нашь братчику,

3) Не ходи не топчи,

4) Въ городчику;

5) Не ходи, не топчи

6) Рутки, м'ятки,

7) Бо твоя рутка

8) Есть баламутка,

9) А наша м'ятка

10) Есть пані-матка.

11) Зайчикъ прибігає,

12) Ручкою, ніжкою прибиває.

13) Коли бь то не бита,

14) Ручкою прибита.

(Полотноє, Новградволинск. у.).

В.

1В=1А, 2В=2А Нашь...,

3) Не скачи, не скачи,

4В=7А... твоя, 5В=8А Якъ..., 6В=9А Бо моя..., 7В=10А Якъ...

(Полотноє, Новградволинск. у.).

III.

Зайчику, зайчику,

Де ти бувавъ?

Ой у лісі на горісі,
Дрова рубавъ.
Прилетіли зайчики,
Повтинали пальчики,
Ледве я удравъ.

(Дроичинъ, Кобринск. у.).

IV.

Ой ти зайчику білодайчику!
Ой поплинь, поплинь по Дунайчику,
Розчеси русу косу,
Пригладь її чорні брівки,
Возьмися по-підъ пашки,
Гляди її товаришки.

(Бытъ Подол. Шейковск. стр. 20).

Во время пѣнія пѣсень, дѣвушка, находящаяся въ кругѣ, подходитъ къ одной изъ образующихъ кругъ и вкружится съ нею, — послѣ чего пускаетъ ее въ кругъ, а сама становится на ея мѣсто и т. д.

(Великіе Ститинки, Васильковскаго уѣзда).

Играютъ еще и такъ: когда поютъ „та нікуди зайчику вистрибнути“, то въ это время „зайчикъ“, т. е. дѣвушка или мальчикъ, находящійся въ кругѣ, старается прорвать кругъ и уйти, но это ему не удается. Тогда поютъ:

А ну, зайчикъ, скокомъ-боккомъ
Передъ моимъ чорнимъ окомъ!

Зайчикъ въ это время скачетъ на одной ногѣ.

А ну, зайчику, обернися,
Зъ дівчиною окружися.

При последнемъ стихѣ зайчикъ выбираетъ дѣвшку изъ круга, крутится съ нею и пускаетъ ее на свое мѣсто.

(Полотное, Новоградволинскаго уѣзда).

10.

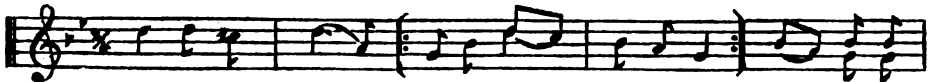
Перепілочка.

Дѣвушки образуютъ кругъ; одна изъ нихъ идетъ въ средину. „Дівчата“, образовавшія кругъ, поютъ:

Перепілочка невеличечка.
Тутъ була, тутъ була перепілочка,
Тутъ була, тутъ була невеличечка. (или білозірочка).

(Ждановка, Полтавск. у., Великіє Снитинки Васильковск. у. и Обяч. и Пов. Мал. Маріонета, стр. 70).

Andante.

Ой, въ не-ре - пел - ки да го - лів - ка бо-лить Тутъ бу - ла,
да го - лів - ка бо-лить

тутъ не - ре - не - лоч - ка, Тутъ бу - ла, тутъ

не-ве - ли - чеч - ка.

Послѣдніе два стиха повторяются послѣ каждого изъ слѣдующихъ стиховъ:

А въ перепілки да головка болятъ;
А въ перепілки да животикъ болятъ;
А въ перепілки да плечиці болятъ;
А въ перепілки да коліна болятъ!

Итакъ дагѣ: ушки, глазки и пр.; при словѣ „болятъ“ дѣвушка, стоящая въ кругу, — перепілочка — хватается за часть тѣла, которую называютъ. Когда же поютъ:

А.

- 1) А въ перепілки да ѿ старій мужичокъ,
- 1) Изъ торгу ѿде и нагайку несе.

(Великіє Снитинки, Васильков. у. и Ждановка, Полтавск. у.).

В.

1 Б = 1 А, 2 Б = 2 А Якъ иде мужичоць.....

3) Вінъ нагайку несе, бородою трясє.

(Общ. и Пов. Мал. Маркевича, стр. 77).

Тогда перепелка начинаєть плакать. Но когда запоють:

А въ перепілки молодой мужичоць,

Молодий якъ иде, черевички несе.

Тогда перепелка начинаєть прыгать, плескать руками и, желая выбѣ-
жать изъ круга, старается разнять руки дѣвушекъ, составляющихъ кругъ:
при этомъ говорятъ: „Добрі замки въ моєі коханки“. Та изъ дѣвушекъ,
которая пуститъ свою руку, идетъ въ кругъ.

*(Великіє Скитинки, Васильковскаго у.; Дни и Мѣс.
Максимовича, Рус. Бес. 56 г., стр. 73 и Проску-
ровск. уѣзда).*

II.

П р о с о.

Собравшись играть въ „просо“, дѣвушки выбираютъ изъ среды себя
двухъ, — одну называютъ „матерью“, а другую — „хозяйкою“, всѣ же осталь-
ныя дѣвушки называются „дочками“. Избравши хозяйку и „матеръ“, дѣвушки
становятся въ рядъ одна возлѣ другой; мать стоитъ первая въ ряду, а хо-
зяйка въ сторонѣ. Когда всѣ стануть въ порядкѣ, хозяйка, взявши палку
длиною въ аршинъ, подходитъ къ матери и спрашиваетъ:

— Де твоя дочка?

М. На що вона тобі?

Х. Щобъ ишла просо жати.

М. Десь на тому конці.

Хозяйка идетъ въ другой конецъ ряда и, ставши передъ послѣдней
дѣвушкой, говоритъ:

Базала мати, щобъ ти

Йшла до насъ проса жати!

Доч. Якого?

ш.

Хозяйка, поднявъ палку выше своей головы, говоритъ:

„Такого“

Доч. „Не достану“.

Хозяйка, опустивъ палку внизъ на аршинъ отъ земли, говоритъ:

„Такого“.

Д. Не нагнусь.

Х. Бушлю тобі сорочку.

Д. У мене є.

Х. Бушлю тобі спідницю.

Д. У мене є.

Х. Бушлю тобі хустку.

Д. У мене є.

Х. Бушлю тобі фартухъ.

Д. У мене є.

Х. Бушлю тобі чоботи.

Д. У мене є.

Х. Бушлю тобі свитку.

Д. У мене є.

Х. Бушлю тобі свияче хутро.

Д. У мене є.

Послѣ этого хозяйка, разсердившись, бьетъ дѣвushку палкой, приговаривая: „А за мужъ, а за мужъ!“ Дѣвushка, получивъ нѣсколько ударовъ палкой, бѣжитъ въ противоположный конецъ къ матери; хозяйка за ней и продолжаетъ ее бить, приговаривая: „А за мужъ!“ И такъ игра продолжается до тѣхъ поръ, пока хозяйка не переколотитъ всѣхъ дѣвushекъ.

(Полотное, Новоградомлиското уезда).

Въ эту игру играютъ еще такимъ образомъ:

Дѣвushки раздѣляются на два ряда въ десяти шагахъ одинъ отъ другого одинъ рядъ поетъ:

А ми просо сіяли, сіяли,
Ой дідъ ладо, сіяли, сіяли.

Второй рядъ:

А ми просо витопчемъ, витопчемъ,
Ой дідъ ладо, витопчемъ, витопчемъ.
1-й А чимъ же вамъ витоптатъ?
2-й А ми воні випустимъ.

1-й А ми коні переймемъ.

2-й Да чимъ же вамъ переннять?

1-й Ой шовковимъ неводомъ.

2-й А ми коні викупимъ.

1-й Ой чимъ же вамъ викупить?

2-й А ми дамо сто рублівъ.

1-й Не треба намъ тисячи.

2-й А ми дамо дівчину.

1-й А ми дівчину візьмемо.

Вторая половина кричить:

«Нашого полку убуде, убуде!»

Первая:

«Нашого прибуде, прибуде».

Изъ второго полка дівушка перебугаєть въ первый, и это продолжается пока всѣ не перебугутъ.

(Общ. и Пос. Мал. Марксовича, стр. 74—75).

Или же поють:

1-й Ключъ. Ой ми въ поле вийдемъ, вийдемъ,

Ой ми зъ ладомъ вийдемъ, вийдемъ.

2-й А ми нивку виоремъ, виоремъ,

Ой ми зъ ладомъ виоремъ, виоремъ.

1-й А ми проса насіемъ, насіемъ.

2-й А ми коні пустимо, пустимо.

1-й А ми коні займемо, займемо.

2-й А ми коні викупимъ, викупимъ.

1-й Ми на купчу неглянемъ, неглянемъ.

2-й Ми сто рублівъ кладемо, кладемо!

1-й На сто рублівъ не глянемъ, не глянемъ.

2-й Ми бабуся додамо, додамо.

1-й Ми бабусі не хочемъ, не хочемъ.

2-й Ми дівочку додамо, додамо.

1-й За дівочку ні слова, ні слова.

2-й Бувай дівка здорова, здорова!

При этомъ одна дівушка переходитъ въ первый ключъ, которому говорятъ:

Ідьте, ідьте до насъ!

А тѣ отвѣчаютъ хоромъ:

Нема короля дома,

Поїхавъ по дрова;

Пиво варити,
Сина женити,
Дочку давати,
Нась на весілле звати!

(Дни и Мѣс. Максимовича. Рус. Бѣс. 57 г. стр. 76).

12.

Романъ-Зілля.

Въ этой игрѣ хороводъ идетъ такимъ же образомъ, какъ и въ „дривіимъ таньці“ і Дѣвушки идутъ и поютъ:

А.

- 1) Та Романъ зілля копає,
- 2) Та самъ ёго не знає;
- 3) Та понісь ёго до ради,
- 4) До чоловічої громади.
- 5) А чоловіки ёго не знали,
- 6) Тай въ рученьки не брали.
- 7) Та Романъ зілля копає,
- 8) Тай самъ ёго не знає.
- 9) Понісь ёго до ради,
- 10) До жіночої громади.
- 11) Жіночки ёго не знали,
- 12) Та й въ рученьки не брали.
- 13) Та Романъ зілля копає,
- 14) Тай самъ ёго не знає.
- 15) Понісь ёго до ради,
- 16) До парубочої громади.
- 17) Парубочки ёго не знали,
- 18) Та й въ рученьки не брали.
- 19) Та Романъ зілля копає,
- 20) Та самъ ёго не знає.
- 21) Та понісь ёго до ради,
- 22) До дівочої громади.
- 23) А дівочки ёго пізнали.
- 24) Та й въ рученьки забрали,
- 25) Та се зілля барвінець
- 26) Та буде дівкамъ на вінець.

В.

- 1) Коло млина кремена,
- 2) Тамъ дівчина ходила,

3 Б = 1 А... копала, 4 Б = 2 А... не знала. 5 Б = 3 А Понесла..., 6 Б = 4 А.
7 Б = 5 А, 8 Б = 6 А Тай..., 9 Б = 9 А Понесла жъ... 10 Б = 16 А. 11 Б = 17 А,
12 Б = 18 А. 13 Б = 9 А Понесла жъ..., 14 Б = 10 А. 15 Б = 11 А, 16 Б = 12 А,
17 Б = 21 А Понесла жъ... 18 Б = 22 А; 19 В = 23 А, 20 Б = 24 А И въ... узяли:
21 Б = 25 А... вадило,

- 22) Що по церкві ходило,
- 23) Исуса Христа водило.

(*Бытъ Подолья, Шейковскаго, стр. 12*).

В.

1 В = 1 А, 2 В = 2 А... вінъ... 3 В = 3 А, 4 В = 4 А... хлопської... 5 В = 5 А
А вони..., 6 В = 6 А. 7 В = 7 А, 8 В = 8 А; 9 В = 9 А, 10 В = 10 А До па-
неньської... 11 В = 23 А А паненкі..., 12 В = 24 А, 13 В = 25 А А то... бар-
вінокъ,

- 14) Та паняночкамъ на вінокъ.

(*Žegota Pauli, стр. 20*).

13.

Жона та Мужъ.

Внѣ круга ходить дѣвушка, представляющая собою мужа, съ кнотомъ въ
рукѣ. Представляющая собою жену находится среди круга. Въ концѣ пѣнія
мужъ врывается въ кругъ, а жена должна уходить, иначе онъ будетъ ее
бить кнотомъ. Послѣ этого онъ перемѣняются ролями. Во время игры поютъ:

- 1) Кто слыхавъ,
- 2) Кто видавъ
- 3) Мою жінку на торзі?
- 4) Иди, жоно, до дому.
- 5) А ми її видимо,
- 6) Тобі жони не дамо,
- 7) Иди, мужу, до дому.
- 8) Кто слыхавъ и проч.
- 9) А ми її ведемо,

- 10) Тобі жони не дамо.
- 11) Иди, мужу, до дому.
- 12) А я хліба напечу,
- 13) Свою жону вихвачу.
- 14) Иди, жоно, до дому.
- 15) А ми хлібъ поімо,
- 16) Тобі жони не дамо.
- 17) Иди, мужу, до дому.
- 18) А я книшівъ напечу,
- 19) Свою жону вихвачу,
- 20) Иди, мужу, до дому.
- 21) А ми книші поімо
- 22) Тобі жони не дамо.
- 23) Я калачівъ напечу,
- 24) Свою жону вихвачу.
- 25) А ми калачи поімо,
- 26) Тобі жони не дамо.
- 27) Иди, мужу, до дому.
- 28) Я перстенчикъ на палець,
- 29) Свою жону у танецъ,
- 30) Иди, жоно, до дому.
- 31) Ми перстенчикъ зломимо,
- 32) Тобі жони не дамо;
- 33) Иди, мужу, до дому.
- 34) Я колесо підкочу,
- 35) Свою жону вихвачу.
- 36) Ми колесо спалимо,
- 37) Тобі жони не дамо,
- 38) Иди, мужу, до дому.

(Полоток, Новоград-олекс. у.)

Б.

1 Б = 2 А, 2 Б = 3 А? 3 Б = 5 А... виділя.

- 4) Собісьмо взяли.
- 5) Я горілки накуру,
- 6) Свою жену видуру.
- 7) Ми горілку випьемо,

8 Б = 10 А. 9 Б = 23 А, 10 Б = 24 А. 11 Б = 25 А, 12 Б = 26 А. 13 Б = 28 А... покочу, 14 Б = 29 А... викличу.

15) Ми палець на палець,

16 Б = 32 А... кавалець.

- 17) Ой лісь дубина,
- 18) Та не вирубана.
- 19) Ябъ би дівчину любивъ,
- 20) То була бь моя.

(Полотное, Новоградомльск. у.).

В.

1В=2А, 2В=1А. 3 и 4В=3А? 5В=3Б, 6В=4Б.. ii

7) Я яблучко підкочу,

8 В = 14 Б.

9) Ми яблучко ізьімо,

10 В = 11 Б. 11 В = 2 А. 12 В = 3 Б.

13) Я грушечку підкочу,

14 В = 14 Б.

15) Ми грушечку ізьімо,

16) Собі жону возьемо.

17 В = 1 Б. 18 В = 3 Б. 19 В = 5 Б... наточу, 20 В = 14 Б. 21 В = 7 Б,
22 В = 8 Б.

(Быть Подольск, Шейновскаго, стр. 31).

14.

Галка.

Дѣвушки становятся въ одинъ рядъ, который чѣмъ длиннѣе, тѣмъ красивѣе; двѣ дѣвушки, стоящія на одномъ концѣ, водятъ хорободъ: когда пропоютъ имя одной изъ дѣвушекъ, стоящихъ въ парѣ, то онѣ переходятъ съ одного конца на другой, поднимаютъ тамъ свои руки вверхъ дугообразно и подъ этой дугой проходятъ всѣ дѣвушки, одна за другой. Первая, проходящая подъ дугой, ведетъ танецъ, т. е. за нею идутъ всѣ дѣвушки вереницею. Когда всѣ пройдутъ, тогда державшія руки вверхъ, не опуская ихъ, дѣлаютъ полуоборотъ и потомъ останавливаются уже въ послѣднемъ ряду. Водившая же танецъ становится въ первый съ своею сѣдкою, на мѣстѣ водившихъ хорободъ, и такимъ образомъ продолжаютъ играть по-очередно, пока всѣхъ переберутъ. При пѣніи пѣсни всѣ машутъ руками однообразно, пока не наступитъ очередь водить танецъ.

А.

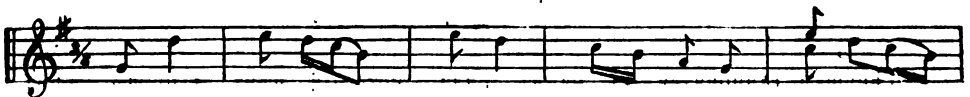
- 1) Ой галко, галко,
- 2) Золотая влюшнице!
- 3) Стань же намъ на помочъ:
- 4) Зъ молодими молодницями
- 5) Зъ красними дівчатами.
- 6) Ой галко чорна,
- 7) Чимъ не моторна,
- 8) Чому не вочуєшъ дома?
- 9) Галочка літає,
- 10) Парочки шукає.
- 11) А ти, Настусю, скоць на кінець
- 12) А ти, Ганнусю, веди танець.

(Битъ Рус. Нар. Терещенко, стр. 315).

В.

Ой галь-галь, чорна галочка!
Ой галь-галь, красна панночка!
Стань же намъ да до помочи,
Зъ хорошними, хорошими дівочками,
Зъ красними, красними панночками!
Ой ти, Марусю, скоць на кінець;
А ти, Олесю, веди танець!

Или же играють еще такъ: нѣсколько „дівчатъ“ становятся въ рядъ, а двѣ напротивъ; 1-й рядъ „дівчатъ“ поетъ:

Ой, гал - ко, га - лоч - ко, крас - на - я па - н -

ноч - ко, сядь со - бі на по - мос - ти зъ мо - ло - де - ми

мо - ло - дич - ка - ми зъ крас - ни - ми ді - ви - ця - ми.

А ти, Марусю, скоць на конецъ;
А ти, Галочко, виводъ танець.

Дівушка подасть знакъ къ танцу и остается на мѣстѣ, а остальные подбѣгаютъ, образуютъ, около нея кругъ и поютъ:

Ой до нори, мишко, до нори,
Та до золотої комори,
Що добра мишка та утече,
А ледачий вотивъ не дожене.

Послѣ окончанія этой пѣсни, „дівчина“, которая находилась въ срединѣ, бѣжитъ къ назначенному мѣсту, а одинъ изъ парубковъ (парубки составляютъ свой собственный кругъ) догоняетъ ее. Обыкновенно „дівчина“ старается быть пойманною.

(Ждановка, Полтав. губ.)

15.

Воронъ.

Въ этой игрѣ дѣйствующія лица: воронъ, мать, „дівчина“ и дѣти. Впереди становится мать; дѣвушки, стоя за нею, берутъ, крѣпко одна другую за плечи или за поясъ, а первая изъ нихъ беретъ за мать; эта первая называется „дівчина“, остальные — дѣти. Онѣ, подъ покровительствомъ матери, идутъ къ ворону, который, сидя, роетъ палочкой землю. Начинается между ними и матерью разговоръ:

М. Вороне, вороне, що ти копаешъ?

В. Ямку.

М. На що?

В. Окроць варить.

М. На що?

В. Твоїмъ дітямъ очи заливать.

М. За що?

В. Я поманикувавъ, ненаварювавъ, а вони прийшли, повидали, листочками понакривали, тай пошли.

М. Чи правда, діти?

Дѣти. Неправда, неправда!

М. Округнуса двічи, тричи,

Чи всі мої діти?

Она ихъ пересчитываетъ, потомъ, видя, что воронъ хочетъ ихъ ловить, кричитъ: „гай, гай!“ Воронъ начинаетъ бѣгать, стараясь поймать послѣднюю;

мать бѣгаетъ такъ, чтобы быть впереди ворона, дѣти стараются, чтобы не онѣ, а мать была ближе къ ворону. Когда онѣ поймаютъ одну, то уводятъ ее и сажаютъ отдѣльно; она уже не участвуетъ въ игрѣ; немедленно онѣ принимаются ловить слѣдующую и, поймавъ ее, отводятъ къ первой; такъ продолжается пока останется одна „дѣвчина“. Тогда воронѣ садится и опять начинается копать землю. Мать подходитъ къ нему съ дѣвчиною.

М. Вороне, вороне, що ти робить?

В. Яму.

М. Я въ мене есть красна дѣвчина, та не вдаришь!

Я Пійду на торжокъ, та куплю дѣвчині красне кашкетъ.

В. А я вграду.

М. А я тобі голову пробью.

Дѣвчина. Вороне, вороне, де твоя каша?

В. На полиці.

Д. А я виішь.

В. А я тебе кашетъ.

М. Вороне, вороне що за тобою?

В. Макогінъ.

М. Вий же мою дѣвчину навздогінъ.

Дѣвушка бѣжитъ; воронѣ за нею гоняется съ хлыстомъ и, если успѣетъ ударить три раза, то отводитъ къ дѣтямъ.

Тогда всѣ дѣти садятся рядомъ, „въ лаву“, берутъ другъ дружку за руки и крѣпко держатся; мать приходитъ и старается равнять у нихъ руки; та, которую она оторветъ отъ лавы, принадлежитъ ей; разумѣется, что дѣти нарочно поддаются; потомъ опять садятся въ лаву и опять сѣпляются руками.

Послѣ того воронѣ старается ихъ оторвать другъ отъ дружки по порядку; оторванная ожидаетъ конца. Когда всѣ перейдутъ во власть ворона, онѣ ложится на землю ницъ; дѣти прячутся; мать не позволяетъ ему смотрѣть и послѣ онѣ долженъ ихъ отыскать; тѣ, которыхъ онѣ не отыскалъ, вправѣ его бить, пока онѣ не пробѣжитъ подъ защиту ихъ матери и красной „дѣвчини“.

(Обыч. и Пес. Мал. Маргарины, стр. 71.)

Другий Воронъ.

Перше усього вибірають ворона й матір зъ самихъ здоровішихъ изъ тихъ, що думають гулять. Воронъ сіда, копає ямку. Мати становиться передъ нимъ, а за нею старша дочка її (вона зоветься красна дівка), а потімъ уже другі дівчата, котрі називаються дітьми. Всі беруться одно другому за поясъ и держаться міцно, щобъ не відирватись, якъ прийдецца бігати. Якъ усе діти поберутся за поясъ, до тоді мати й питає ворона:

„Вороне, вороне, що ти копаєшь?“

— Пічку, воронъ каже.

„На що?“

— Окріпъ гріти.

„На що?“

— Твоїмъ дітямъ очи заливати.

„За що?“

— Щобъ капуста не псували.

„А ти обгороди, та кирпичинокъ наклади, та паличокъ, щобъ нікуди було пройти“.

— Кирпичинки й палички пооткидають, а сами таки улізуть.

„Вороне, вороне, дай води“.

— Схочъ? — до верби!

„Вовка боюся.“

— Устрель!

Мати наставляє палець, наче стреляє й справді, и каже: „пали!“

Тоді усе діти, скільки їхъ есть, кричать за нею: палі, палі!.. — А далі мати опъять просить у ворона води.

„Вороне, вороне, дай води“.

— Схочъ? — до верби!

„Гадюки боюся“.

— Вбий!

Мати й діти тупають ногами. Потімъ мати зновъ просить води.

„Вороне, вороне, дай води“.

— Схочъ? — до верби!

„Цвіркунь упавъ“.

— Прощіди.

Після цього воронъ перестає копати пічку, плює на ту паличку, котроу копавъ, и дає її матері; мати плює на паличку, а потімъ и всі діти, та й видають її геть одъ себе. Тоді мати окрутнеться зъ дітьми та й каже: „обвернуса, обкрутнуса, чи всі мої діти?

Воронъ усе сидить мовчки. Далі мати пита єго:

„Вороне, вороне, скільки ти наївся?“

— Ніскільки.

„Вороне, вороне, скільки ти напився?“

— Ніскільки.

„Вороне, вороне, скільки ти втопився?“

— Ніскільки.

„Вороне, вороне, а городокъ який?“

— Оттакий (и якъ скаже сєб, пиднимає вверхъ руки, наче показує який за-ввишки).

„А вь мене отакієнський, та не перескочишь“ (показує до землі руками).

Після сєго воронъ почина ловити дітей; туряється повіль поймає котрого небудь. Воронъ скільки зацепить дітей, стільки й бере: — розриватись ішь руками не можно.

Далі мати опъять питає:

„Вороне, вороне, скільки ти наївся?“

— Отъ стільки (показує рукою на поясъ).

„Вороне, вороне, скільки ти напився?“

— Отъ стільки (показує на груди, або-що).

„Вороне, вороне, а втопився скільки?“

— Отъ стільки (показує тамъ на горло, або-що).

„Вороне, вороне, а городокъ який?“

— Оттакий (опъять показує високо).

„А вь мене оттакий, та не перескочишь (показує низько).

Воронъ почина зновъ ловити дітей и ловить, поки якого не скопять. За кожнимъ разомъ, якъ вінъ пійма, однакова у матері зъ нимъ розмова; тільки вінъ показує руками низше на її питання — скільки наївся, напився, втопився. Якъ переловить воронъ усіхъ дітей, опрічъ красної дівки, тоді становиться, заложить руки назадъ, держучи паличку. Мати зъ красною дівкою підходить до єго и почина розмовлять:

„Вороне, вороне, що за тобою?“

— Чортъ зъ бородою.

„А за мною красна дівка, да не вдаришь.

Мати обкручується зъ дочкою, воронъ тежъ обкручується та й наровить ударить дочку (красну дівку).

Після мати оп'яять нита ворона:

Вороне, вороне, що за тобою?"

— Макогінъ.

„Біжи-жъ за мою дочкою навздогінъ!“

Сказавши сее, мати пускає дочку; дочка біжить, а за нею всі: мати, воронъ и діти, половлені ворономъ и всі ловлять дочку. Якъ поймають її, то тоді усі туркають їй въ уши. Натуркавши дочці въ уши, тікає мати; за нею біжать всі и, якъ піймають, такъ само туркають, якъ и дочці. Після матері тікає воронъ, за нимъ біжать усі и роблять тежъ саме, що й тимъ робили и сіль кончається играшка.

16.

Кострубенько.

Въ срединѣ круга находится дівушка. При началѣ пѣсни она подходитъ къ какой нибудь изъ участвовавшихъ въ хороводѣ дівушекъ и говорить: „Христось воскрес!“ Та отвѣчає ей: „воистину воскрес“.—Первая спрашиваетъ: „Чи не бачили ви мого Кострубенька“. Та отвѣчає: „Пішовъ у поле орати“. Первая беретъ за голову; представляєть будто плачетъ и починаєть пѣть, а хороводъ поддерживать сее:

А.

- 1) Бідна жъ моя головонько,
- 2) Нещаслива годиночко,
- 3) А що жъ бо я наробила,
- 4) Що Коструба не злюбила!
- 5) Прийди, прийди, Кострубочку!
- 6) Стану зъ тобою до шлюбочку,
- 7) А у неділю, у неділечку,
- 8) При ранньому сніданячку!

В.

1 В = 5 А! 2 В = 6 А.

- 3) На травнику-білиску
- 4) И въ подертимъ сірочиску.

5 Б = 3 А... бідна учинила. 6 Б = 4 А Кострубонька...

(*Žegota Pauli, стр. 21, ч. 1*).

Во время п'янія д'вушка, находящаяся въ кругу, ходитъ съ поникшею головою, закрывъ глаза платкомъ или рукою. Когда кончится п'яніе, она подходитъ къ той же д'вушкѣ, съ которою прежде разговаривала и опять заводитъ съ нею р'чь.

„Христось воскресе“.

„Воистину воскресе“.

„Чи не видали мого Коструба?“.

„Пішовъ у поле с'яти“.

Тутъ происходитъ такая же сцена, какъ и прежде, и поетъ ту же п'сню и точно такъ же разговариваютъ; только на вопросъ о Кострубонкѣ отв'чаютъ уже, что „Кострубу лежитъ на полі слабій“. Послѣ этого хороводъ опять поетъ. Такимъ же образомъ водятъ хороводъ и тогда, когда д'вушкѣ скажутъ, что „Кострубу уже умеръ“ и „уже везутъ на цвинтаръ“. Но когда она получитъ отв'тъ, что „Коструба уже поховали“, то вдругъ принимаетъ веселый видъ, плещетъ въ ладоши, топаетъ ногами, а хороводъ поетъ весело:

Хвалю тебе, Христе-Цару,
Що мій милий на цвинтару!
Ноженьками продонтала,
Рученьками приплескала,
А теперъ, мій Кострубоньку,
Не лай, не лай моєй мамі,
Ти у глибокій уже ямі!

(*Бытъ Подольскъ, Шейковскаго. Ч. 1, стр. 23*)

13.

П р і с ь.

Участвующіе въ этой игрѣ раздѣляются на двѣ группы: каждая группа представляетъ собою особую „Свашку“. Первая группа или влѣчь поетъ:

Прісь, Свашко, прісь!
Прісь, любко, прісь!
Твій синъ ледащия:
Пішовъ дрова рубати,
На дровитню лігъ спати.

2-й ключь.

Прись, Свашко, прись!
Прись, любко, прись!
Твоя дочка ледащиця:
Пішла хату замітати,
Підь порогомъ лягла спати.

1-й ключь.

Прись, Свашко, прись!
Прись, любко, прись!
Твій синъ ледащиця:
Пішовъ коні напувати,
Надъ водою лігъ спати.

2-й ключь.

Прись, Свашко, прись!
Прись, любко, прись!
Твоя дочка ледащиця:
Пішла свинямъ їсти давати,
Тай въ барлозі лягла спати.

1-й ключь.

Єдна качка печеная,
Друга качка вареная...
Суко стара!
Іжъ ти сама!

2-й ключь.

Єдна жаба печеная,
Друга жаба вареная...
Суко стара!
Іжъ ти сама!

(Възгъ Подолья, Шейковскаго. Ч. 1, стр. 33).

18.

Отірочки.

Дівушки беруться за руки и составляютъ цѣпь, вьющюся на подобіе стурцовъ и поють:

А.

- 1) Ой виїтеся, огірочки,
- 2) А въ зелені пупляночки.
- 3) Грай, жучку, грай!
- 4) Ходить жучокъ по жучині,
- 5) А жучина по деревині.
- 6) Грай, жучку, грай!
- 7) Дайте, хлопці, околота,
- 8) Повеземъ жучка до болота.
- 9) Жучокъ плаче у болоті,
- 10) Дівки скачуть у золоті,
- 11) Грай, жучку, грай!
- 12) Чи ти, жучку, писка не маєшь,
- 13) Що ти, жучку, ріско не граєшь?
- 14) Грай, жучку, грай!

(Полонное, Новоградволинск. у.)

Б.

- 3) Тоже ся вьють (bis)
- 4) А други ся приглядають,
- 5) Чи хороше росцвітають.
- 6) Тоже цвітуть.

(Быть Подолянъ, Шейковскаго. Ч. 1, стр. 18).

В.

3 В = 3 Б Якъ, 4 В = 3 Б Якъ.

- 5) Тамъ ся баби бьють.

(Полонное, Новоградволинск. у.)

19.

Дібровонька (она же и дощечка).

Дѣвушки берутся по двѣ за руки, образуя изъ 4 рукъ параллелограммъ. Въ такомъ видѣ онѣ становятся въ рядъ такъ, что изъ этихъ параллелограммовъ, образованныхъ ихъ руками, выходитъ родъ доски. По этой доскѣ ходитъ маленькая дѣвочка „Настечка“. Хороводъ идетъ вращомъ по кругу. Дѣ-

вухки, по рукахъ которыхъ уже прошла „Настечка“, постоянно переходять впередъ и опять подставляютъ руки. Въ продолженіи игры поють:

А вербовая дощечка, дощечка,
Тамъ ходила Настечка, Настечка;
Та цебромъ воду носила, носила,
Дібровоньку гасила, гасила.

Кілько у цебрі водиці, водиці,
Тільки дівкамъ правдиці, правдиці;
Кілько у цебрі дірочокъ, дірочокъ,
Тільки дівкамъ болячокъ, болячокъ.

Що ступлю, то улуплю...

Навару я каши.

Що у тій каши?

Грудочки масла.

Хто її буде їсти?

Дівочки, дівочки.

А вербовая дощечка, дощечка;

Тамъ ходила Настечка, Настечка;

Решетомъ воду носила, носила,

Дібровоньку гасила, гасила.

Кілько у решеті водиці, водиці,

Тільки парубкамъ правдиці, правдиці.

Кілько у решеті дірочокъ, дірочокъ,

Тільки парубкамъ болячокъ, болячокъ.

Що ступлю, то улуплю...

Навару я каши.

Що у тій каши?

Червяки, червяки,

Хто її буде їсти?

Парубки, парубки,

А вербовая дощечка, дощечка,

Тамъ ходила Настечка, Настечка... и т. д. до конца.

(Гру і забаву Годебського, стр. 67 и Бытъ Подольск. Шейковск. стр. 15).

20.

„Дурне колесо“ или „укравъ ріпки“.

Дѣвухки беруться за руки и составляютъ кругъ. Двѣ изъ нихъ поднимають руки, обращаются спиною другъ къ другу и въ парѣ обѣгутъ въ противоположныя стороны; за ними слѣдуютъ ихъ сосѣдки. Прежде онѣ составляли кругъ лицомъ къ лицу, теперь составится кругъ спина къ спине; такъ

каєть бѣжати такимъ образомъ неловко, то нѣкоторые вырываются изъ круга, другія попадають къ нимъ, хоръ обращается съ пѣніемъ:

А.

- 1) А що, верали ріпки?
- 2) Полетіли дітки?

(Обыч. и Пес. Мал. Маркеевца, стр. 73).

В.

1 В = 1 А А вкравъ...? 2 В = 2 А... къ чорту...

- 3) Хто одирвется,
- 4) Тому не минется.

(Бытѣ Рус. Нар. Терещенко, стр. 319).

81.

Хрещикъ.

Въ эту игру большею частью играютъ однѣ дѣвушки.

Участвующихъ въ игрѣ должно быть непремѣнно нечетное число. Играющіе становятся по парно на-крестъ — одна пара противъ другой. Когда всѣ станутъ, дѣвушка, оставшаяся лишнею, подбѣгаетъ и становится возлѣ какой ей угодно пары играющихъ. Одна изъ дѣвушекъ той пары, къ которой присоединилась оставшаяся, увидѣвъ присоединившуюся къ нимъ дѣвушку, уходитъ къ другой сосѣдней или противоположной имъ парѣ. Дѣвушка оставшаяся нечетною, должна ловить бѣгущую; если поймаетъ, то пойманная занимаетъ ея мѣсто, а поймавшая становится въ пару на мѣсто пойманной.

(Полонное, Новоградволынского уѣзда).

Стають одна, або кільки тамъ паръ — одна за другою; проти їхъ становиться особливо пара. Перша пара изъ тией лави разбѣгается обіручъ відъ особливої; а ця повинна кого небудь изъ неї піймати. Ця особливо пара зоветься рѣбами. Якъ рѣби піймають кого небудь изъ утікачівъ, або хочъ доторкнуться до ёго, то ті поймані становляться рѣбами, а бувші рѣби у лаву, а якъ ні, то утікачі стають у лаву, изъ которой тіка друга пара.

21.

Царенко.

Нѣсколько дѣвушекъ, взявшись за руки, становятся въ рядъ; противъ нихъ становятся особо двѣ дѣвушки. Однѣ другимъ кланяясь, поютъ поочередно; послѣднія двѣ дѣлають начальное предложеніе, а хороводъ отвѣчаетъ.

- Царівно, мостіте мости,
Ладо мое, мостіте мости. *)
«Царінку, вже й помостили».
— Царівно, ми ваши гості.
«Царенку, зачимъ ви, гості?»
— Царівно, за дівчиною.
«Царенку, за которою?»
— Царівно, за старшенькою.
«Царенку, старшенька крива».
— Царівно, такъ ми й підемо.
«Царенку, такъ вернітєся».

— Царівно, мостіте мости.
«Царенку, вже й помостили».
— Царівно, ми ваши гості.
«Царенку, зачимъ ви, гості?»
— Царівно, за дівчиною.
«Царенку, за которою?»
— Царівно, за підстаршою.
«Царенку, підстарша сліпа».
— Царівно, такъ ми й підемо.
«Царенку, такъ вернітєся».

— Царівно, мостіте мости.
«Царенку, вже й помостили».
— Царівно, ми ваши гості.
«Царенку, зачимъ ви, гості?»
— Царівно, за дівчиною.
«Царенку, за которою?»
— Царівно, за меньшенькою.
«Царенку, такъ не зряжена».
— Царівно, такъ ми й зрядемо.
«Царенку, вже жъ ми й зрядили».
— Царівно, такъ ми й візьємо.

*) Послѣ каждаго стиха.

При послѣднемъ стихѣ отдѣльно стояція дѣвушки, сомнувшись, поднимають руки вверхъ, а подѣ ихъ руками хороводъ пробѣгаетъ вереницей; изъ хорова послѣдняя дѣвушка остается при первой парѣ.

Послѣ этого снова повторяется прежняя пѣсня до тѣхъ поръ, пока дѣвушки, до послѣднихъ двухъ, перейдутъ къ начальной парѣ, такимъ же порядкомъ, какъ и первая.

(Черноморье).

33.

К о з а.

Въ началѣ игры избирается обыкновенно болѣе ловкая дѣвушка, которая и получаетъ названіе козы. Ее подводятъ дѣвушки къ стѣнѣ, а сами усаживаются пемного поодаль и смѣются надъ нею. Иныя передразнивають ее козымъ голосомъ, а другія кричатъ: Коза, коза, бя-а! Она сердится, топаетъ ногами и грозить переколотъ всѣхъ. Послѣ разныхъ насмѣшекъ заводятъ съ ней разговоръ. Гладятъ ее по спинѣ и спрашиваютъ: „Коза, коза, де ти була?“ „Травку їла“. „Чого сюди прийшла?“ „Одпочити“. — Послѣ этого слова дѣвушки должны бѣжать; она гоняется за ними и пойманная занимаетъ ея мѣсто.

Въ этой игрѣ приговаривають:

Я коза дѣрева,
Пивъ бока лулена,
За копу куплена.

Тупу, тупу ногами,
Сколю тебе рогами,
Лапками загребу,
Хвостикомъ замету,

Бррру....

(Быть Рус. Нар. Терещенко, стр. 44—45).

Стулить руку, а підійме тільки два пальці: мизинець и показуючий, замість ріжківъ, и приговля:

Коза, коза рогата
Коза, коза багата,
Бе-е . . .

Наближує пальці ті до дитинки и лоскоче ёго підъ ручками. Воно сміється.

24.

Виступець.

Дівушки, при п'їні кожного двустипія, идуть широкимъ кругомъ. Во время прип'їва онѣ въ припрыжку устремляются то въ средину круга, на-правивъ кулаки впередъ, чтобы столкнуться, то подаются назадъ.

Ой на ставку, на ставку,
Поймавъ сокілѣ ластовку.
Виступцемъ,
Видробцемъ.
Пане Вишневецкій,
Воевода вгрецькій,
Да виводъ танчокъ по німецькій.

Просилася Настуся
Въ молодого Петруся:

«Пусти мене въ танчокъ,
Погуляти до дівочокъ».

— Тоді тебе я пуцу,
Якъ восоньку роспуцу».

(Дли и Мяс. Максимовича. Рус. Бис. 56 ч. стр. 75, ч. 4).

25.

Чи диво, чи не диво.

Хороводъ идетъ такъ же, какъ и въ кривомъ танцѣ и поетъ:

Чи диво, чи не диво,
Пішли дівки на війну.
Чи диво, чи не диво, *)
Молодиці за ними,
А парубки и собі.

Чи диво, чи не диво,
Надигали дівки три города,
А жіночки три ліски,
А парубки три млинки.

Чи диво, чи не диво,
Пішли дівки на вино,

*) Этотъ прип'ївъ повторяется послѣ каждого стиха.

Молодиці за ними,
А парубки и собі.

Чи диво, чи не диво,
Сидять дівки за столомъ,
Молодиці предъ столомъ,
А парубки підъ столомъ.

Чи диво, чи не диво,
П'ють дівки медъ-вино,
А жіночки горілку,
А парубки помийки.

Чи диво, чи не диво,
Ідять дівки калачи,
Молодиці буханці,
А парубки сухарці.

Чи диво, чи не диво.
Беруть дівки китайки,
Молодиці серпанки,
А парубки каглянки.

(Бать Подол. Шейковскаго, стр. 29).

26.

П'яний синь.

Дівушки образують кругъ; въ кругъ входять двѣ „дівчини“. Одна изъ нихъ — „синь“, другая — его „жона“; онѣ, обнявшись, ходять въ кругу и выбираютъ изъ круга „дівчатъ“ себѣ родню. Подходятъ къ какой либо дівушкѣ и, кланяясь ей, поють:

Оце буде наша матінка.
Гей я молодець, переборець!

Дівушки же, образуюція кругъ, всѣ молчать; потому находящіяся въ кругу подходятъ къ другой „дівчині“ и поють опять:

Оце буде нашъ батько.
Гей я молодець, переборець!

Потомъ такимъ же образомъ выбираютъ: „свекра, свекруху, брата, сестру, дядька, дядину, тітку“ и т. д. Выбранная родня остается на своихъ мѣстахъ. Тогда находящіяся въ кругѣ притворяются п'яными, подходятъ къ каждому въ прежнемъ порядкѣ и, давая „дулю“ (шипъ), поють:

Оде тобі, батьку,
Дулю на!

И такъ всімъ „по дулі“.

Підходя снова къ „батеньку“, кланяются и поють:

Прости, батеньку, не гнівайся,
Я вчора п'яний бувъ, збезумівся.
Гей я молодець, переборець!

Такимъ образомъ извиняются передъ всею выбранною роднею.

(Великі Спитинки, Василівського уезда).

27.

Яворикъ.

Коло млина, млина,
Тамъ дівчина ходила.
Яворе-яворикю,
Тонкий, зелененький!

Ажъ тамъ вийшло
Три місяця яснихъ,
Три парубки краснихъ.
Яворе, яворикю,
Тонкий, зелененький!

А жъ тамъ вийшло
Три зіроньки яснихъ —
Три дівчини краснихъ.
Яворе, яворикю,
Тонкий, зелененький!

При п'їніи этой п'їсни хороводъ идеть, какъ и при п'їніи „Романъ-зілля“.

(Бытъ Подольск Шейковскаго, стр. 15).

28.

З в о н ъ.

Дѣвушки становятся въ кругъ, держась за руки, а одна идеть въ середину. Та, которая въ кругѣ, налегаетъ на руки составляющимъ кругъ для

того, чтобы его разорвать и, налегая, говорить: „бѣвь!“ до тѣхъ поръ, пока не разниметь чьихъ либо рукъ; тогда пускается бѣжать, а всѣ ее ловятъ и пойманная становится на ея мѣсто.

(Борисполь, Полтавской губ. Переяславскаго уѣзда).

29.

Тикало.

Участвующія въ игрѣ дѣвушки садятся въ кругъ, а одна ходитъ кругомъ и толкаетъ палочкой каждую изъ сидящихъ и которой нибудь бросить въ „пелену“ (подалъ) эту палочку. Другая же дѣвушка отгадываетъ, въ которую „пелену“ брошена палочка. При этомъ поютъ:

Май, май!
А ти, Тимошко,
Тикало вгадай.

Одна изъ дѣвушекъ подходитъ къ той, у которой, какъ ей кажется, есть „тикало“ и поетъ:

А ти знай, знай;
Тикало отдай.

Если она угадаетъ, то дѣвушка, у которой было „тикало“ заступаетъ ея мѣсто.

(Борисполь, Переяславскаго уѣзда).

30.

Дробушка.

Двѣ дѣвушки берутся крѣпко за руки, ноги ихъ должны быть вмѣстѣ, руки по возможности вытягиваютъ впередъ и, быстро кружась, поютъ:

А.

- 1) Дробу, дробу, дробушечки,
- 2) Наівшия петрушечки,
- 3) Наівшия лободи,
- 4) Гала, гала до води!

В.

3 Б = 4 А Гля, гля..., 4 Б = 3 А.

(*Быль Рус. Нар Терещенко. Т. 4, стр. 319—320.*)

Съ этими словами кабая нибудь выпускаетъ изъ своихъ рукъ руки своей подруги и одна изъ нихъ непремѣнно падаетъ.

(*Обыч. и Пов. Мал. Мареевича, стр. 73.*)

31.

Г р о б ъ.

Въ этой игрѣ участвуютъ шестеро. Одна пара стоитъ посреди, а двѣ по бокамъ. Пары, стоящія по бокамъ, обѣгаютъ кругомъ, а средняя пара ловить ихъ.

(*Борислом, Переяславская узда.*)

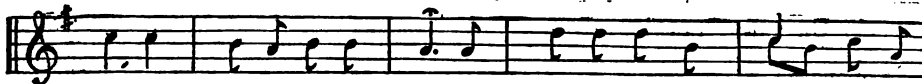
32.

Козликъ.

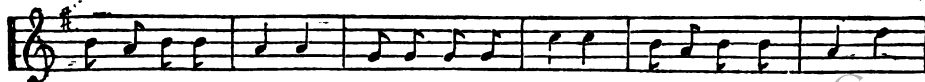
Allegretto.

Види, види, кун-зли-ку, Види, види ра-но, Види, види

ра-но, Види по-гу - лий-мо. Да ска-жи намъ, кун - зли - ку,

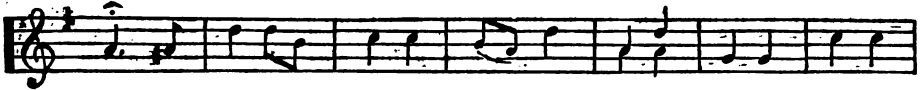

Язь дѣ-воч-ки ска-чуть, Ой, такъ хо-ро - шень-ко, Ой, такъ при-яз - нень-ко;

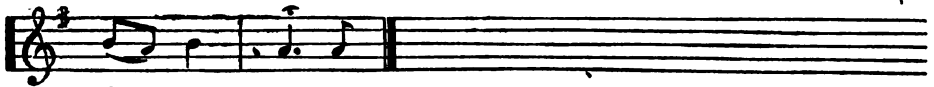
Poco più mosso.

Буи - зли - ку, о бер - ни-ся! Зъ ко-го-ро - ю пан-но - ю Об - ви-

ми - ся; Хоть зъ ста - ро - ю, Хоть зъ ма - ло - ю Хоть зъ дів - во - ю

Мо - ло - до - ю.

Эту пѣсню поють, взявшись за руки и образуя такимъ образомъ кругъ.

(Борисполь, Переяславскаго уѣзда).

33.

Нѣлюбъ.

Въ этой игрѣ участвуютъ и „жирубки“ и дѣвушки. Одна изъ дѣвушекъ, — „отаманша“, — т. е. та, которая смотритъ за порядкомъ въ игрѣ, садится на землѣ съ которымънибудь изъ „парубківъ“; а всѣ прочіе, участвующіе въ игрѣ, взявшись за руки, ходятъ вокругъ сидящей на землѣ и поють:

«Ой якъ, якъ миленькому постіль слати?»

Сидящая въ кругѣ дѣвушка, снявши съ себя платокъ, разстлала его, пость:

«Ой такъ, такъ,

Ой такъ, такъ».

Хороводъ:

«Ой якъ, якъ миленького посадити?»

Отаманша, выбравъ какогонибудь „парубка“, сажая его возлѣ себя, отвѣчаетъ:

«Ой такъ, такъ,

Ой такъ, такъ».

Хороводъ:

«Ой якъ, якъ коло миленького систи?»

Отаманша, садясь около „паробка“, отвѣчаетъ:

«Ой такъ, такъ,
Ой такъ, такъ».

Хороводъ:

«Ой якъ, якъ, милого обняти?»

Отаманша обнимаетъ „паробка“ и поетъ:

«Ой такъ, такъ,
Ой такъ, такъ».

Хороводъ:

«Ой якъ, якъ миленького ціловати?»

Отаманша цѣлуетъ „паробка“, повторяя.

Ой такъ, такъ, (bis)

Хороводъ:

«Ой якъ, якъ одъ милого встати?»

Дѣвушка встаетъ отъ паробка тихо, показывая тѣмъ, что ей не хочется съ нимъ разставаться и поетъ:

«Ой такъ, такъ (bis)

Хороводъ:

«Ой якъ, якъ милого підвести?»

Отаманша поднимаетъ паробка:

«Ой такъ, такъ, (bis)

Хороводъ:

«Ой якъ, якъ зъ миленькимъ розставаться?»

Находящаяся въ кругѣ, поцѣловавшись нѣсколько разъ съ паробкомъ, поетъ:

Ой, такъ, такъ (bis).

Поцѣловавшись, дѣвушка и паробокъ выходятъ изъ круга, а на ихъ мѣсто идетъ другая дѣвушка выбранная той, которая была въ кругѣ прежде. Эта послѣдняя подобно первой, садится на землѣ и играючи поютъ ей тоже, что и первой, съ тою только разницею, что вездѣ слова „миленькій“ замѣняется словомъ — „нелюбъ“. Повторяется все то, что и прежде, но во всѣхъ

движеніяхъ своихъ, во всѣхъ своихъ отношеніяхъ къ сидящему паробку, дѣвушка старается высказать свое отвращеніе, старается по мѣрѣ возможности третировать его, какъ человѣка, котораго она равнодушно и безъ омерзенія не можетъ видѣть. И наконецъ, когда хороводъ пропоетъ: „Ой якъ, якъ зъ нѣлюбомъ розставаться?“ она, плюнувъ передъ паробкомъ на землю, а иногда и въ глаза ему и, уходя изъ круга, поетъ:

Ой такъ, такъ (bis)

Этимъ игра и кончается.

(Полонес, Новоградомиского, Вел. Ститинки Васильковского у.).

34.

Щітка.

Молодые люди обоого пола берутся за руки. Брайняя дѣвушка стоитъ неподвижно, всѣ остальные ходятъ вокругъ нея и, мало по малу, она обвиняется молодежью, послѣ чего она начинаетъ бѣгать въ срединѣ этой скупившейся группы и поетъ:

А.

- 1) Щітка маленька,
- 2) Де твоя ненька?
- 3) «На маковці сиділа,
- 4) Дрібенъ мачокъ дзюбала».
- 5) Дзюбъ, дзюбъ дзюбанецъ,
- 6) Ходи, дівко, у танецъ,
- 7) А за нею молодець:
- 8) «Не йди, дівко, у танецъ».

Пропѣвъ, она становится поодаль и слѣдующая за ней повторяетъ тоже, и т. д. пока, наконецъ, послѣдняя не станетъ первою, а пѣвшая станетъ щіткою.

(Обыч. и Пес. Мал. Маркевича, стр. 74).

В.

2Б=2А повідай...? 6Б=6А Ходить дівка..., 8Б=8А... Ходи...,

9) Лихо-біда підъ кінець.

(*Бытъ Рус. Нар. Терещенко часть 4, стр. 316*).

Или еще играютъ такъ: когда дѣвушка пропоетъ пѣсню, выходитъ изъ круга „паробокъ“ и, подходя къ каждой дѣвушкѣ говоритъ:

„Горю, горю, пень!“

Та спрашиваетъ его:

„Чого ти горюшь?“

„Щітки, гребінки, красної пані“.

„Якої?“

„Тебе, молоді!“

При этомъ словѣ дѣвушка выбѣгаетъ изъ круга, а паробокъ бросается ловить ее. Если поймаетъ, то она становится въ кругъ, а если нѣтъ, то становится онъ вмѣсто бѣгавшей по кругу.

(*Бытъ Рус. Нар. Терещенко, часть 4, стр. 316—317*).

35.

Продажне дитя.

Играющихъ должно быть нечетное число парней и дѣвушекъ. Играющіе становятся въ кружокъ попарно и одинъ изъ каждой пары садится, а другой становится у него за спиной. Сидящіе называются дѣтьми, а стоящіе продагухами, лишній, участвующій въ игрѣ, покупателемъ. Когда играющіе усядутся въ порядкѣ, покупатель подходитъ къ первой парѣ и спрашиваетъ: „продажне дитя?“ Продагуха на первый разъ отвѣчаетъ: нѣтъ. Тогда онъ подходитъ къ другой парѣ, гдѣ на вопросъ: „продажне дитя?“ слышитъ тотъ же отвѣтъ. Къ которой парѣ не подойдетъ — вездѣ получаетъ отрицательный отвѣтъ. Обошедши весь кругъ и получивши отказъ отъ всѣхъ продагухъ, покупатель вторично подходитъ къ первой парѣ съ тѣмъ же вопросомъ: „продажне дитя?“ Продагуха на этотъ разъ отвѣчаетъ: „продажне“. При этомъ словѣ покупатель и продагуха разбѣгаются вокругъ круга, причемъ покупатель и продагуха спѣшаютъ занять пустое мѣсто возлѣ проданнаго дитяти. Если скорѣе займетъ мѣсто покупатель, то онъ дѣлается продагухой, а продагуха — покупателемъ; а если продагуха, — то оба остаются въ прежнихъ обязанностяхъ.

Нѣсколько дѣтей, сидя на землѣ, держатъ на рукахъ ребенка. Два или три мальчика, представляютъ собою кушчевъ и, подходя къ продавцамъ, спрашиваютъ: „що хочешъ за дитину? — Сімъ вѣпъ и снѣпъ, и клубокъ валу, щобъ тобі дорогу засновало“. Тогда покупатель хватаетъ ребенка и, уходя, кричитъ: „а я дамъ клубокъ валу, щобъ тобі дорогу засновало, лемішъ и чересло, щобъ тебе въ очеретъ занесло.

(*Проскур. у.*)

86.

Горошокъ.

Дѣвушки и парни берутся за руки и ходятъ вокругъ церкви; чѣмъ больше играющихъ, тѣмъ хороводъ красивѣе. Задній конецъ хоровода начинается вѣтсья подъ руки и становится въ началѣ хоровода, а конецъ опять начинается вѣтсья горохомъ.

(*Бытъ Подольск Шейковского, стр. 14.*)

Въ этомъ хороводѣ участвуютъ дѣти, дѣвушки и парни.

(*Ушицкий у., с. Браиловъ.*)

Они поютъ:

А.

- 1) Вийся, горошку, въ три стручки!
- 2) Въ три стручки!
- 3) А роди, Боже, въ штири,
- 4) Въ штири!
- 5) Щобъ тебе черви не точили,
- 6) Не точили!
- 7) Щобъ ся парубки женили,
- 8) Женили!

(*Ушицкий, с. Браиловъ.*)

В.

Б1 = 1 А...два..., 2 Б = 2 А... два..., 3 Б = 3 А..., чотири..., 4 Б Чотири,
5 Б = 7 А, 6 Б = 8 А.

- 7) Та насъ на весілля просили,
- 8) Просили.

(*Бытъ Подольск Шейковского, стр. 14.*)

Посіявъ я горошокъ на зеленій нивці,
Купивъ же я черевички своїй чорнобривці;
Ще й горошокъ не зійшовъ, тилько лободочки,
Витоптала жъ черевички, тилько запяточки.

Ой дівчино, чия ти? чи вийдешъ ти на улицю гуляти?
Не питайся чия я, коли вийдешъ — вийду й я!
Коли ходишъ, то ходи; коли любишъ, то люби!
Не зводь мене изъ ума, коли думки нема.

(*Витъ Рус. Нар. Терещенко. Т. 4, стр. 317.*)

37.

Т о л о.

Нѣсколько дѣвусекъ и парней садятся на землѣ въ тѣсный кружокъ, а кто либо изъ играющихъ садится посрединѣ ихъ, нагнувшись головою къ самой землѣ. Всѣ играющіе кладутъ на спину нагнувшася свои руки, и потомъ одинъ изъ парней или одна изъ дѣвусекъ, взявъ чей либо перстень, поетъ:

Ой толо, толо золоте перо!
Да було собі толо зъ квітками,
Ступаючи на перину зъ дівками;
Да думай же, толо, да гадай, толо —
На чий руці на мережанці,
Перстень упавъ?

Кладеть кому либо на руку перстень, а нагнувшася дѣвушка или парень должны отгадать, на чью руку онъ положенъ. Если же не отгадаетъ, то прежняя дѣвушка поетъ:

Не вгадала Анна-панна
Пресличная Анна-панна,
На чий руці, на мережанці,
Перстень упавъ!

Потомъ снова начинается пѣть прежнее:

Ой толо, толо и т. д.

Послѣ опять кладеть перстень и это продолжается до тѣхъ поръ, пока нагнувшася не отгадаетъ. Когда, наконецъ, отгадаетъ, на чью руку былъ положенъ перстень, тогда она встаетъ, а ея мѣсто занимаетъ отгадавшая и такимъ образомъ играютъ, пока не наскучитъ.

(*Витъ Рус. Нар. Терещенко, часть 4, стр. 317—318.*)

Поють также:

Гадай, думай,
Красная панно,
На чий руці
Золотий перстень?

Въ концѣ пѣсни одна изъ дѣвушекъ придавить чейнибудь палець. Если лежащая отгадаетъ чей это палець, то та, чей палець былъ придавленъ, ложится на ея мѣсто.

(Борисполь, Переяславскаго уѣзда).

38.

Я щ у р ь.

Дѣвчата образуютъ кругъ, въ серединѣ котораго садится парубокъ; дѣвчата начинаютъ кружиться, а парубокъ долженъ, сидя, ловить назначенную имъ самими „дѣвчину“.

Дѣвчата поють:

Сиди, сиди, Ящуре,
Горохвяний вінку!
Піймай собі жінку,
Якъ перепілку.
Якъ піймаешъ.
Обдерешъ,
Собі кожуку
Пошиешъ!
Завтра поранку
Викопашъ ямку,
И попа приведемъ,
И у ямочку загребемъ.

(Ждановка, Полтавск. у.).

39.

Ж г у т ь.

Играютъ по большей части одни парни. Они садятся на землю въ тѣсный кружокъ, поднимаютъ колѣни и передаютъ подъ колѣнами другъ другу жгутъ. Одианъ изъ парней, сидящій на ногахъ кого либо изъ играю-

шихъ, ищетъ жгутъ. Передающіе жгутъ приговариваютъ: „Шій, пошивай!“ и, обманувъ ищущаго, бьютъ его жгутомъ по спинѣ, стараясь при этомъ ударить такъ, чтобы тотъ не узналъ, кто именно ударилъ. Онъ бросается въ ту сторону, въ которой показался жгутъ; но жгутъ уже успѣли передать дальше и ищущій опять получаетъ ударъ. Если онъ успѣетъ у кого либо поймать жгутъ, то онъ бьетъ имъ виновнаго по спинѣ, садится на ноги кому либо изъ играющихъ и игра продолжается въ прежнемъ порядкѣ.

(Бытъ Рус. Нар. Терещенко. стр. 86, Т. 4.)

Жгутъ вживается только тогда, какъ играютъ у карты, примѣрно, у „дурня“. Сколько останется у дурня картъ, столько разъ бьютъ его жгутомъ по руцѣ, приказывая:

Жарти, жарти,
Не гуляйте въ карты;
А будете гуляти,
Будемо за чубъ драти.

40.

Пропихачъ.

Играющихъ должно быть четверо. Двое стоятъ, держась за руки, поднявши ихъ вверхъ, а двое другихъ „мать“ и „пропихачъ“ — стоятъ въ сторонѣ. Мать подводитъ „пропихача“, толкаетъ его въ ворота, образованныя поднятыми руками другой пары, и кричитъ:

„По за Уляною, да до мене!“

Тѣ, пропустивъ его подъ руками, сбѣгутъ сами за нимъ, желая поймать его. Если поймаютъ, такъ уже эта пара занимаетъ мѣсто первой, а если не поймаютъ, и мать и „пропихачъ“ сбѣгутся вмѣстѣ, тогда игру они начинаютъ снова.

(Борисполь, Переяславск. уѣз.)

41.

Скракли.

Въ скракли играютъ и мальчики и паробки. Для этой игры употребляются небольшія палочки толщиною въ 1 или 1½ верш., а длиною въ 4 или

5 верш., палочки эти называются „скраклі“. У каждаго играющаго такихъ палочекъ должно быть не менѣе 4 и не болѣе 5. Кромѣ скраклей, каждый играющій долженъ имѣть по большой палецъ въ аршинъ длиною. Чертятъ два круга на разстояніи нѣсколькихъ саженой одинъ отъ другаго. Очерченныя мѣста получаютъ названіе города. Въ кругахъ этихъ ставятъ скракли. Для того чтобы рѣшить, кому прежде начинать игру, мѣряются на палецъ. Производится это слѣдующимъ образомъ: одинъ изъ участвующихъ беретъ палку за конецъ; за нимъ беретъ ту же палку второй играющій, помѣщая свою руку плотно къ рукѣ перваго, за нимъ третій и т. д. Чья рука будетъ сверху, тотъ начинаетъ игру. Онъ идетъ въ кругъ, въ которомъ находятся его скракли и съ черты своего круга бросаетъ палку на скракли своего товарища, причѣмъ старается бросить такъ, чтобы выбить какъ можно больше скраклей. Такимъ образомъ поочередно выбиваютъ скракли другъ у друга. Кто первый выбьетъ всѣ скракли изъ города, тотъ выигрываетъ и проигравшій возить его на спинѣ 8 или 10 разъ отъ города къ городу.

(Полонное, Новоградволинскаго уѣзда и Ушицкаго уѣзда Подольской губерніи).

(Бытъ Русск. Нар. Терещенко. стр. 64—65, Т. 4).

42.

Скляпъ.

„Скляпъ“ есть деревянный отрубокъ, заостренный съ одного конца и плоскій съ другого. Заостреннымъ концомъ вбиваютъ его слегка въ землю. Всѣ участвующіе въ игрѣ собираются около этого „скляпа“ и отсюда бросаютъ каждый свою палку по извѣстному направленію. Потомъ каждый отправляется къ тому мѣсту, гдѣ упала его палка и игра начинается. Обыкновенно первымъ начинаетъ тотъ, чья палка при бросаніи падаетъ далѣе. Онъ поднимаетъ свою палку и швыряетъ ее, стараясь попасть въ „скляпъ“. Сбивши „скляпъ“, онъ ставитъ его на томъ мѣстѣ, гдѣ онъ упадетъ. Случается, что товарищу достается бить изъ такого далекаго мѣста, что онъ едва можетъ дошвырнуть туда свою палку. Все искусство въ этой игрѣ состоитъ въ томъ, чтобы издали сбить „скляпъ“.

(Бытъ Рус. Нар. Терещенко. стр. 65).

Въ Полтавской губерніи эта игра называется „кглөгъ“. Обрубокъ не заостренъ.

43.

Гуркало.

На шворочку нав'язують тоненьку дощечку; беруться за гулящий кінець шворки и махають рукою округи: дощечка густиме та гуркатиме. Або беруть кістку зъ гусячого крила або зъ ноги, провірчують її посередині свердильцемъ и втягують въ цю дірочку шворочку и конці звязують, потімъ розстягують и скручують всю шворочку; беруться руками за конці и смивають — то натягнуть, то попустять, то воно й гурка.

44.

Походеньки.

Се не играшка, а шуткованне. Посилають кого недогадливого піти тамъ до якого сусіди просити „походеньки“! Той догадається, що шуткують, та пошле посланця далі, а иноді пошле Богъ зна куди. „У мене її взявъ такий-то“, тай турне на край села, або що. Другий пошле до третєго, а той ще куди, — та такъ и туряють, поки хто поверне посланця назадъ, ростолкувавши йому, що вінъ уже чимало походивъ, то-то и є „походеньки“.

45.

Играшка у калача.

Збирається скілько тамъ дітей. Одно ляга ниць, а ті усі присідають кругъ його; кожне кладе по одному пальцеві на спину у того, що лєжить, у кружокъ до вушка. Отъ одно изъ цихъ, що положили пальці, доторкується злегенька кільцемъ, котре держить у другій руці, до важного положеного на спину пальця, нибі то що лічить и приспівує:

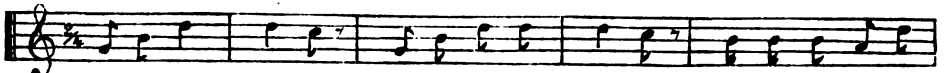
Угадай, Ганно,
Приличная панно,
На чий руці,
На мереженці
Перстень упавъ.

Тай пита: лежачого „на чий?“ Значить на чимъ посліднімъ пальці стало

кільце, зъ словомъ: „упавъ“. Якъ не вгада, то уп'ять такъ же доторкується кільцемъ до пальцівъ и співа:

Не вгадала Ганна,
Приличная панна,
На чий руці,
На мереженці
Перстень упавъ.
Бухъ, бухъ, та калачъ,
Та встань, та не плачь.

При послідніхъ словахъ „Бухъ, бухъ!“... усі б'ють злегенька кулачками лежачого въ спину, а воно спішить схопиться. Тоді ляга те, у кого на руці упавъ перстень. Усі обсядають ёго, кладуть пальці и уп'ять приспівують тежъ саме.

У - га - дай, Га - нно, При-лич - на - я пан - но, На - чи - їй ру - ці

На ме - ре-жен - ці пер-стень у - павъ.

46.

У рожн.

Сідають дівчата рядкомъ на приспї; одну назначать бути рожою старою, а другу яку — рожиною дочкою. Одна яка дівчина ходє біля цёго ряду та й пита важну: „Ти рожина дочка?“ Та відказує: „ні“. Якъ надїба вона спражню дочку, то та їй відказує:

«Я рожина дочка,
Якъ паняночка».
— Де твоя мати?
«У світлиці на скаминці
Вінки в'є,
Горілочку п'є,
Піди — ї тобі дасть.

Тоді та, що питала, підходить до матері, старої рожі, и питає: „Ти рожка?“....

47.

У Горю-дуба.

Становляться хлопці й дівчата по парі, а одно спереду, да й каже: „Горю, горю пень!“ Перша пара пита ёго: Чого ти горить? „Брасної пані“, одвича передній. А якої? „Тебе молоді“, скаже и біжить упередъ, а та пара, що питала ёго, тежъ и собі біжить и потрапляють такъ, щобъ той, що горить — не піймавъ; якъ що піймае кого изъ пари, то становиться зъ нимъ останнєю парою, а якъ не пійма, то становиться спереду и упъять ловить. Такъ гуляють довго, покіль усі пари не перебігають. За всякою парою той, що одривниться одъ своїй пари, або не пійма, становиться на передъ и повиненъ ловити.

48.

У куточка.

Ся играшка у Сахарова названа „мишкою“; такъ играется, якъ списано у „Сказаніяхъ“. Тутъ питають: Чи продажній куточокъ? Ні, не продажній.

49.

Пужмірки.

Поперідъ усёго призначають кому жмуритись и кому ховатись; а се роблять такъ: сіда одно изъ грачівъ на землю и виставля коліно, на котре усі грачі кладуть по одному пальцю и той кладе, що сівъ, свій палець и говорить оці слова:

Котилася торба
Зъ великого горба,
А въ тій торбі
Хлібъ, паляниця...
Кому доведеться,
Тому й жмуриться.

На чий палець упаде останне слово, той повиненъ ховатись. Потімъ знову приказують ті слова, ажъ поки зостанеться одинъ грачъ, на палець кот-

рого не випало останнє слово: „тому жмуритись“. Тоді вінъ закрива очі и видъ руками, або ще и до землі припаде видомъ, закрившись таки руками, щобъ заспокоїти другихъ, що не дивиться. Останні усі ховаються, де хто попаде. Той, що жмуриться, пита: „Чи вже?“ поки ажъ не почує ні відъ кого отвѣту тоді встає и починає шукать. Кого найшовъ, тому жмуритись.

Такъ грають цю іграшку у Половинщині (*Екатер. губ.*); у Суджанск. повіті, по словамъ Дмитрюкова, ось яке приговорювання:

Куку, куку, зузучечка,
Чому рано не була?
— Боялася драгуна.
Драгунъ тобі не судивъ.
Всадикини діти
Хотять полетіти
Відъ моря до моря
До Києва города;
Тамъ тітка Орина
По воду ходила.
Радивонъ, вийди вонъ.

Бувають и інші приговорювання:

Одно, попино,
Двікики, ревно,
Гайманъ, дайманъ,
Цикори, повари,
Дрібці, влѣкъ.
Эндель, биндель,
Ципа, циндель,
Арци, барци,
Кулішъ варці.

Але такі, якъ приводить панъ Дмитрюкъ:

Зонтикъ, бонтикъ,
Новий бархатъ,
Жезль, дубъ, крестъ,
Вийшовъ, вийшовъ и виходить.

Видно, що вони зовсімъ не народні, бо такі слова, якъ отъ „жезль“ не можуть зустрічатись межъ народомъ.

50.

Сірий вовкь.

Грають ёго тільки діти. Вибірають жеребокь одного у „вовки“, а останні усі „діти“. „Вовкь“, взявшись підь щоку, сідає, згорбившись, де на горбику и мовчить, а „дітки“ не чіпають ёго, а рвуть біля ёго травку и промовляють:

Ирву, ирву горішечки,
Не боюсь вовка ні трішечки.

По цімь слові „діти“ схоплюються, видають на „вовка“ нащипану травку и тікають. „Вовкь“ собі туриться за ними, хоче вхопити яке. Кого вхопить, той становиться „вовкомь“. Ся играшка у другихь краяхь зоветься „гуси“, діти зовуться „гусьми“.

51.

Лясавці або Ласочка.

Грають у двохь. Обое протягають руки: одно долонями догори, друге донизу. Цей, що долоні держить догори, гладить знизу долоні другого, приказуючи: „ласочка, ласочка“ и такь потряпляє, щобь вихопити руки зь підь низу и вдарити другого по рукахь зверху; якь ударить, то промовить „лясь“, а якь промахнеться, то товаришь почина ёго руки гладити зь підь низу по долоні и вибіра таву хвильку, щобь ударити, а той зь сміхомь вихоплює. Бува такь, що хлопець, якь який жвавий, такь наляска руки другому, що ажь почервоніють.

52.

Шагардай (або Чагарда).

Розбиваються хлопці на дві лави — одна стоїть до стіни, а друга на неї плига. Перша лава такь стає: одинь, зігнувшись, обпірається головою обь стіну, другий обь першого, третій обь другого и такь усі, скільки їхь есть. Тоді хлопці зь другої лави зрозгону біжать и плигають на ціхь такь, щобь першому плигнути на спину ажь першого, другий на другого и такь далі до останнёго. Треба, щобь, плигаючи, не звалитись додолу, бо якь хто

зъ другої лави звалитися, плигнувши, то вся его лава стає до стінки, а та плигає.

Бува й такъ: одинъ сяде напросторі и кладе шапку собі на голову, а останні черезъ его плигають. Иноді сіда напросторі два, три и більше хлопцівъ, зъ шапками на головахъ, або схиляються одинъ до другого у бупку, а останні перестрибують. Хто звалить зъ голови у сидячого шапку, той сіда, щобъ черезъ ёго плигали; а якъ поділіть бувъ на лави, то зъ якої лави хлопець звалився, то уся лава стає підъ плигання. Треба бути прудкому хлопцеві, щобъ грати у цю играшку.

53.

Стара морда.

Діти сідають рядкомъ; одно изъ їхъ ходить и каже кожному відъ краю до краю: „здорова була, стара мордо!“ А те відказує: „не я стара морда, а то“, и показує на сусіда. Той, що питає, иде до сусіднього и тежъ каже; у останнього пита: „де твоя мати?“ А цей відказує: „у світлиці на камниці, віночки вѣє, и мені зовѣє“. Зъ цимъ словомъ усі зскакують зъ місця и біжать зъ погукомъ: „и тобі зовѣє“.

54.

У Вийся.

Поберуться усі хлопці и дівчата рядкомъ за руки. Тоді крайня пара зъ одного краю підніма руки у гору, а друга пара зъ другого краю пройде по підъ руками у неї; потімъ тажъ таки пара пройде у другої по підъ руками, а далі у третей, четвертої и у всіхъ. Черезъ це усі пари зов'ються у віноць, кажде правою рукою держить за руку заднього, а ліву руку кладе на плече передньому. Такъ якъ изов'ється увесь рядъ, тоді той, що звивавъ, бере вп'ять за руку крайнього зъ другого краю та й робить кружокъ. Тоді увесь кружокъ и ті, що біля кружка, гуляці, не граючі, ходять округъ и співають:

Самъ хожу, самъ.

Де діти подівавъ?

Грімъ перебивавъ, дощъ потопивъ,

Старшого, меншого одволочивъ.

Проспівавши цю пісню, той, що завивавъ, хапає крайнєго зъ другого краю та и одриває. Після—другого, потімъ—третєго, и такъ усіхъ по ряду. Якъ повідрива усіхъ, тоді самого останєго підкидають у гору и кричать: „горю, горю!“ Оце и уся играшка.

55.

К о т ъ.

Мальчики, собравшись длинной вереницей и уцѣпившись одинъ за другого, кричатъ „мяувъ, мяувъ“ и, виѣшавшись въ дѣвичьи игры, стараются ихъ разстроить.

(Проскур. у.).

56.

Довга лоза.

Два или три мальчика ложатся рядомъ на землю, остальные перепрыгиваютъ черезъ лежащихъ и ложатся рядомъ съ послѣднимъ. Прыгнувшій неловко возвращается и повторяетъ прыжокъ.

(Проскур. у.).

57.

Чортъ.

Толпа мальчиковъ выбираетъ изъ себя двухъ: одного „чорта“, а другого „бога“, всѣ остальные становятся въ рядъ. Одинъ изъ стоящихъ беретъ маленькую соломенку и дѣлаетъ видъ, будто даетъ ее каждому изъ стоящихъ въ ряду, а на самомъ дѣлѣ даетъ ее одному изъ нихъ. Всѣ стоятъ, сложивъ руки ладонь къ ладони. Тогда обращаются къ мальчику „чорту“. „Вийди, чорте, зъ-за борча, дамъ калача“, или такъ: вийди, чорте, зъ-за гори, трімай люльку догори“. Чортъ выходитъ, съ палкою на подобіе трубки и, идучи, говоритъ.

Катуль, катуль,
Десь ту моя балабула.
Вий, вий, завивай,
А ти, N, палку дай.

Или такъ:

Аду, идучи,
Черезъ море таючи.
А ти, пане копитане,
Перстень дай!

Послѣ этого „чортъ“, желая найти соломенку, указываетъ наугадъ на одного. Если отгадать, то тотъ, у кого соломенка, переходитъ на его сторону, если же нѣтъ, то на сторону „бога“. Это продолжается до тѣхъ поръ, пока не перейдетъ къ „чорту“ половина. Когда играющіе уже раздѣлятся „на боговихъ“ и „чортовихъ“, тогда проводятъ черту, называемую „ключъ“, и „богъ“ и „чортъ“ становятся на чертѣ другъ противъ друга, взявшись за руки; остальные всѣ цѣпляются за нихъ сзади и одна сторона старается перетянуть черезъ черту другую. Побѣдившая партія становится на ключѣ, въ формѣ воротъ, черезъ которыя пробѣгаютъ всѣ побѣжденные, получая на бѣгу удары отъ стоящихъ по сторонамъ.

(Проскур. у.).

58.

Дітські забавки (якъ другі дітей забавляють).

Ладі, ладусі,
А де були?—въ бабусі.
А що іли?—кашку.
А що пили?—бражку.
А що на закуску?
Хлїбъ та капуста.
Гай, гай на бабину хату
Калачі істи.

Бувъ собі дідъ та баба
Та злізли на граба.
Грабъ уломився,
А дідъ покотився,
А баба не знала
Та дідові голову в.....

Чаки, чики, личаки,
На дубові лапті;
Дідъ бабу полюбивъ,
Що въ червоній плахті.

Плахта рябенька,
А баба раденька;
Плахта дереться,
А дідь сміється.

Бувъ собі дідъ та баба,
Та була въ їхъ курочка ряба,
Та злізла на полицку,
Та знесла яечко.
Мишка бігла,
Хвостикомъ зачепила —
Яечко впало и розбилось.
Дідъ плаче, баба плаче,
Курочка кутеудаче.

Стрига мовотя
Вср . . ась нехотя,
Горохъ молотила,
Собаки дражнила,
Собаки за нею —
Вона зъ мовотею.

Такъ дражнять діти ту дитину, у которі голова обстрижена.

Иди, иди, дощичку,
Зварю тобі борщичку
Въ зеленому горщичку.
Цебромъ, відромъ, цебрицею,
Зо всякою пашницею.

Це приспівують малі діти, якъ дощъ иде. Старі обманюють дітей, що якъ цю співати дощеві, то більший піде.

Кивъ, кивъ ручку,
Дай мені въ дучку;
А якъ не даси, —
Будешъ каліка
До самого віка.

Це такъ приказують дітка маленькі, стуливши жміньку и виерививши назадъ ручку, якъ просять чого у шутку.

Беруть дитячу ручку, заголять її и, потихеньку водячи пальцемъ відъ ручки до локтя, промовляють:

„Мишка, мишка, де була?“

— У Бога.

„Що робила?“

— Бросно *) ткала.

„Що заробила?“

— Бусокъ сала.

„Де положила?“

— Підъ лавкою.

„Чимъ покрила?“

— Халявкою.

Дитині лоскотно, воно й сміється. А далі потроху посовують пальцемъ усе вище й вище, примовляючи: „тутъ пень, тутъ колода, тутъ криниця, тутъ холодна водиця“,— и зразу залоскочуть дитинку підъ ручкою, то воно й речочется. Це зоветься „мишка“.

Веруть дитинку за рученята такъ, щобъ воно вісіло на спині, а рученята подало черезъ плечи тому, хто ёго бере. Такъ носять ёго по хаті, або що, и погукують: „по горшки, по горшки“. Друге питає:

„Чи продажній?“

— Продажній!

„Чи не ледачий?“

И зъ цімъ запитомъ мовъ підходить пробувати, чи годящий, и злегка торкає по спині дитинку, або иноді и залоскоче и приговорює: „ледачий, ледачий“, а той, що несе, відкаже: „не продажній“ и несе далі. Це зоветься „по горшки“.

Діти посідають у кружокъ, округъ їхъ, біля кожної стоїть друга дитина и держиться за голову тієї дитини, що сидить. Одна дитина біга біля кружка и, ставши коло якої небудь пари, каже: „Кума, кума, продай дитя!“ А те, що держалось за голову сидячого, відкажує ёму: „убий вошу“. Після цього обое дітки біжать — и те що питало, и те, що держалось за голову сидячому, — біжать округи кружка, одно въ одинъ бікъ, друге — въ другий. Хто зъ їхъ швидче добіжить до тієї дитини, відъ котрої побігли, та вхопить ёго за голову, той и зостається біля ёго.

---

*) Бросно — холстина.

ВЕСНЯНКИ.

1.

А.

- 1) Ой весна-красна, що намъ ввнесла?
- 2) Ой ввнесла тепло и доброе лiтечко...
- 3) Малимъ дiткамъ — ручечки бити,
- 4) А старимъ дiдамъ — раду радити;
- 5) А старимъ бабамъ — поседiнечко,
- 6) А господарамъ — поле орати,
- 7) А молодимъ господинямъ — кросеньца теати.
- 8) А молодицямъ и дiвонькамъ — та й погуляти...
- 9) Раду радити, пиво варити...
- 10) А кь якому дню? кь Святому Великому дню.

(Полоски, Бiльск. у.).

В.

1Б=1А... вона..? 2Б=2А... вона лiтечко, 3Б=3А... бабойкамъ на ...
4Б=3А... дiтойкамъ на побiганечко.

- 5) Хорошимъ людкамъ — на робiнечко,
- 6) Краснимъ дiвонькамъ — на спiванечко.

(С. Якуши, Ковельск. у.).

В.

1Б=1А... принесла,

- 2) Хлопчикамъ — по воляцу,
- 3) А дiвчатамъ — по дощечцi,

4 В = 5 А... по креселку, 5 В = 4 А... старичкамъ — по сощечці.

6) А молодимъ молодкамъ — по кросенцямъ,

7) А середнімъ — по боронушці.

(Святая Воля, Цинск. у.).

«Чомъ ти, жавороньку,
Раво зъ вирья вилітавъ?
Ище по гороньбахъ сніженьки лежали,
Ой, ще по долинахъ криженьки стояли».
— «Ой коли пора прийшла,
Неводенька вишла.
Ой я тї криженьки
Крильцями розжену;
Ой я тї сніженьки
Нїжками потопчу;
Загорожу річку
Тай на поставничку,
Щобъ не вилітали
Пташата-чирята,
Сиві голубьята;
Щобъ не виносили
Молодецької краси.
Молодецька краса —
Хуєтонька въ пояса,
За шапкою квітка,
Въ правій руці дівка.
Загорожу річку
Тай на поставничку,
Щобъ не вилітали
Пташата-чирята,
Сиві голубьята;
Щобъ не виносили
Дівочької краси.
Дівочья краса —
Коса до пояса.

(Полоско, Бѣльск. у.).

3.

A.

Andantino.

1) А - вже вес - на, а вже крас - на

2) Изъ стріхъ во - да ка - пле, изъ стріхъ во - да ка - пле,

изъ стріхъ во - да ка - пле,

- 3) Молодому козаченьку
- 4) Мандрувочка пахне.
- 5) Помандрувавъ молодий Івашко
- 6) У чистее поле,
- 7) За нимъ иде молода дівчина:
- 8) «Вернися, соколе!»
- 9) — Не вернуса, забаруса —
- 10) Гордуешъ ти мною,
- 11) А вже жъ буде тее гордованне
- 12) Все передъ тобою;
- 13) Буде твоя руса коса
- 14) Въ мене пуйдъ ногою,
- 15) Шувітима нагасчка
- 16) По надъ головою;
- 17) Нагасчка-дротяночка
- 18) У три дроти звита,—
- 19) Буде жъ твоя, молода дівчино,
- 20) Що-дня спина бита!
- 21) Уже жъ въ тій нагасці
- 22) Да друить поламався,
- 23) Уже жъ бо я у дівчини
- 24) Правди допитався.

В.

1 Б = 1 А Й уже... й уже... 2) Пора роставати, 3) Пора нашимъ парубьятамъ 4) Селомъ мандрувати. 5 Б = 5 А... да Евхимъ... 13 Б = 15 А, 14 Б = 16 А, 15 Б = 13 А Трищатиме... 16 Б = 14 А, 17 Б = 17 А, 18) Весь дріть ростре-нався. 19 Б = 23 А Тоді Евхимъ... 20 Б = 24 А.

(Иваньковъ, Переяславск. у.).

В.

15) Брязчатиме брязкуточка, 16 В = Услідъ за тобою, 17 В = 15 Б, 18 В = 16 Б.

(С. Савинъ, Остерск. у.).

Г.

- 1) Съ підъ білого да каменя,
2 Г = 2 А Руда...,
3) А нашому Василечку,
4) Мандрівочка пахне
5) Мандруй, мандруй, да Василечку,
6) Одъ Луки до Прилуки!
7) За нимъ иде да Галочка,
8) Ламле біли руки.
9) Вернись, вернись да Василечку,
10) Батенько вмирає.
11) Що Васильку колосочокъ
12) Купивъ поясочокъ;
13) Підперезавъ да Галочку,
14) Глядитъ на станочокъ.
15) Ой и десь же ти, да Галочко,
16) Съ вудрявої м'яти,
17) Съ кимъ стояла, говорила —
18) Підківоньки знати.

(Нар. Юж. Рус. Письм. Метлишк. стр. 300).

Д.

- 3) А вже тобі вдовий сину,
5 Д = 5 Г... вдовий сину, 7 Д = 7 А... дівчивонька: 9 Д = 9 А... не вернуса;
11 Д = 11 А Буде твое..., 12 Д = 12 А.

(Нар. Юж. Рус. Пись., Метлишк. стр. 301).

4.

A.

Andante.

1) Ой, вес - на, вес - на, да вес - ня - ноч - ка,

2) Де тво - я доч - ка, да на - ня - ноч - ка.

- 3) Десь у садочку шне сорочку;
- 4) Шовкомъ да біллю да вишиває,
- 5) Своему милому пересилає:
- 6) Надівай її що неділеньки,
- 7) Споминай же мене що годиноньки.
- 8) Шовкомъ я шила, а біллю рубила,
- 9) Жаль мені козака, що я полюбила.

(Иваськовъ Переяславск. у.)

В.

1 Б = 1 А... весно..., 4 Б = 3 А Седить..., 5 Б = 4 А... вишиває.

- 6) Все про неділю.

(Борисномъ, Переяславск. у.)

В.

- 4) Своему миленькому про неділеньку.
- 5) Вилетіла весняночка вчора зъ вечора,
- 6) Укропомъ очи завішала,
- 7) А петрушкою ротъ запхала,
- 8) Ріпою зуби накувала.

(С. Британи, Ворзеньско у.)

Г.

- 3) Погнала бичка
- 4) За ворітєча:
- 5) Пасись, пасись, бичку,
- 6) Поки спяду мичку
- 7) Своему батеньку
- 8) На рукавичку.

(Черніловск. у.)

Д.

2 Д = 2 А... Уляночка? 3 Д = 3 Г, 4 Д = 4 Г, 5 Д = 5 Г, 6 Д = 6 Г А я...
7 Д = 8 Г Діду..., 8 Д Бабці на спідничку.

(С. Лемситаровка, Сосницька у.)

Е.

- 4) Дець у долині шие перини.
- 5) Бодай же її свині зарили,
- 6) Дай колодою навернула.
- 7) Сонечко гріє—
- 8) Колода пріє,
- 9) Сонечко пече—
- 10) Смола тече.

(Горностайполь, Радом.)

Ж.

- 1) Весняночка-паняночка,
- 2 Ж = 3 А, 3 Ж = 4 А Шие вона..., 5 Ж = 5 А... посилає;
- 6) Шие вона шовкомъ — білю,
- 7 Ж = 6 Б Своему милому...

(Нар. Юж. Рус. Пис. Метлицк. стр. 300).

Б.

А.

- 1) Ой підъ вербою, підъ похилою,
- 2) Тамъ стоять коні да посідані;

- 3) И посідлані, и понуздані,
- 4) Тилько на їх сісти да й поїхати
- 5) На Спаській кутокъ сватати дівожь;
- 6) Тамъ усе дівки да убогі,
- 7) Кроятъ рупники изъ крапивочки,
- 8) Сучуть торочки изъ дубиночки.
- 9) Ой підъ вербою, підъ похилою,
- 10) Тамъ стоять коні да посідлані;
- 11) И посідлані, и понуздані,
- 12) Тилько на їх сісти да поїхати
- 13) На Дніпрівській кутокъ сватати дівожь.
- 14) Тамъ усе дівки да багаті:
- 15) Кроятъ рупники изъ кітаечки,
- 16) Сучуть торочки зъ чорного шовку.

(Иваньковъ).

В.

1 Б = 1 А... надъ водою, 2 Б = 2 А тамъ..., 3 Б И паробочки повряжані,
4 Б = 4 А... на їх..., 5 Б = 5 А Да на Ковалівку..., 6 Б = 6 А А на Ковалівці...,
7 Б Кроїли дари рядняні.

8) А обдарочки зъ крапивочки.

9 Б = 9 А... надъ водою, 10 Б = 10 А Тамъ..,

11) И паробочки повряжані.

12 Б = 12 А... на їх... 13 Б = 13 А Да на Ласковицю, 14 Б = 6 А А на
Ласковиці...,

15) Кроїли дари шовковні.

(С. Колошова, Черниовск. у.).

В.

По саду ходжу,
Виноградъ саджу,
Ой посадивши, да й поливаю,
Ой поливши, да й нащипаю,
Нащипавши, веночка зовью,
Веночка звивши, на воду пуцу.
Хто венка пуйме, той мене возьме.
Одозвався козаць на сивумъ коні:
«Я венка пойму й тебе возьму!»
Ступивъ ногою — по поясъ води,
Ступивъ другою — да й зъ головою.

«Ой біжи, коню, съ сідломъ до дому,
Не кажи, коню, що я втопився,
А кажи, коню, що я женився.
Я взявъ жоноху —
Чисту водоху,
Сбіравъ сватове —
Зъ мора ракове,
Збіравъ свашечки —
Зъ мора щучечки,
Збіравъ музики —
Рибини язиви,
Венчавъ попочокъ —
Жовтий пісочокъ.

(Дрошниця, Кобринск. у.).

«Не шуми, луже,
Зелений байраче;
Не плачь, не журися,
Молодий возаче!»
— Якъ мні не шуміти,
Бувши зеленому;
Якъ мні не плакати,
Бувши молодому?
Оусідоньки близькі,
Ворогайки тяжкі,
Не велять ходити
Дівчини любити.
Пускай мене мати
У садъ погуляти,
Свого милейшого
Кості позбірати,
На тихомъ Дунаї
Поперемивати,
Зеленимъ ксамітомъ
Поперестілати.
Червонимъ атласомъ.
Поперетирати.
Умру жъ бо я, умру,
А ти будешъ жити,
Прийди, моя мила,
Де буду лежати.
Піди подивися,

Та й махни рукою;
Бо скажуть люде,
Що не живъ зъ тобою.
Піди подивися,
Та й здяни до Бога:
«Отъ де моя лежить
Любая розмова».
Вийди на могилу,
Та й зотхни тяженько:
«Отъ де мое лежить
Любее серденько!»

(Вел. Глуша, Ковельск. у.).

8.

Ой ти, вербо кудрявая,
Хто на тобі кудрі повивъ?
Повила мене суха лоза,
Бистра вода, що хвилю б'є.
Кажуть люде—муй мушъ не п'є:
Якъ світає—до корчми йде,
Якъ смеркає—зъ корчми йде.
Противъ коня вороного,
Й а ще прийшовъ по другого.
Коня веде пудъ рукою,
Нагай несе пудъ полою
На жуинку молодую.
«Возьми, мила, наміточку,
Викупъ коня вороного».
— Не разъ, не два विकупляла,
Керезъ оконце утікала,
Я у садочку ночувала,
Зъ соловейкомъ розмовляла...
Соловейко не чоловікъ,
А я плачу весь свуй вікъ.

(Дрошчизь, Кобринск. у.).

9.

A.

- 1) Ой вербо-вербиця,
- 2) Ти на роспугті стояла,

- 3) Що ти чула, бачила?
- 4) Ой поїхавъ мій миленькій
- 5) Да й у дорогу,
- 6) За імъ да трава полягла
- 7) И клень-дерево не розвивсь,
- 8) И въ лузі соловейко не щебече.
- 9) Ой верба, верба-вербиця,
- 10) Ти на роспутті стояла,
- 11) Ой що ти чула, бачила?
- 12) Якъ іхавъ мій миленькій зъ дороги,
- 13) У лузі калинонька розцвілася,
- 14) Въ саду соловейко защебетавъ,
- 15) И клень-дерево розвилось.

(С. Колошовка, Черниовск. у.).

В.

1 Б = 1 А... вербо!.. 2 Б = 2 А... роспуттячку..., 3 Б = 3 А Ти далеко...,

- 4) Куди мій нелюбий поїхавъ,
- 5) Ой туди трава полягла,

6 Б = 15 А... завъяло.

7) И мое серденько застряло!

8 Б = 1 А... вербо...! 9 Б = 2 А... роспуттячку стояла, 10 Б = 3 А Ти далеко...

- 11) Куди мій миленькій поїхавъ,
- 12) Ой туди трава вже шовкова,

13 Б = 15 А... зелено.

14) И мое серденько весело.

(Нар. Юж. Пяс. Метлицк. стр. 303—304).

10.

А.

- 1) Заржи, заржи, сивий конику,
- 2) Рано на пашу йдучи,
- 3) Чи не зачує серце-дівчина,
- 4) А въ саду вінки вьючи.

- 5) Ой якъ зачула,
- 6) Тяжко зотхнула,
- 7) Сильненько заплакала.
- 8) Чи того хлопця сивий куннь рже,
- 9) Що я вірно кохала?
- 10) Чомъ ти не прийшовъ,
- 11) Чомъ ти не приїхавъ,
- 12) Якъ я тобі казала?
- 13) Чи коня не мавъ,
- 14) Дорожки не знавъ,
- 15) Чи мати не пускала?
- 16) «Ой я коня мавъ
- 17) И дорожку знавъ,
- 18) Мене мати пускала:
- 19) Старшая сестра —
- 20) Бодай не зросла —
- 21) Сіделечко сковала.
- 22) Ой не їдь, братокъ,
- 23) Не їдь рудний,
- 24) До теї дівчиноньки:
- 25) Не умі жати,
- 26) Ні вишивати,
- 27) Оно косу чесати.
- 28) Ой рости, косо,
- 29) Нижче й пояса,
- 30) Ще й буду годувати.

В.

1 В = 1 А... вороний коню, 2 В = 2 А На врту гору... 3 В = 3 А... моя..

4) Рано по воду йдучи.

7 В = 7 А Жалібно...

8) Принеси, Боже, на біле ложе.

9 В = 9 А Кого...

- 10) Ой постілка моя,
- 11) Тонка, білая,
- 12) М'якенько на ній спати,
- 13) Тяженько встати,
- 14) Що нікимъ розмовляти.
- 15) Напишу я біля листойки
- 16) Й а до милого свого:
- 17) Нехай їде, службу покидає,

- 18) Бо мені трудно безъ ёго.
  - 19) Колибъ такъ тобі,
  - 20) Якъ теперъ мені,
  - 21) Біда довучила,
  - 22) То-бъ ти прихавъ,
  - 23) Мене одвідавъ,
  - 24) То-бъ я не скучала.
  - 25) Колибъ такъ тобі,
  - 26) Якъ теперъ мені,
  - 27) Біда за бідю,
  - 28) То ти бъ прихавъ,
  - 29) Мене одвідавъ,
  - 30) Хочъ я за водою.
  - 31) Колибъ такъ тобі,
  - 32) Якъ теперъ мені,
  - 33) Далася біда знати,
  - 34) Тобъ ти прихавъ,
  - 35) Мене одвідавъ,
  - 36) Кобъ не відала мати.
- 37 Б = 10 А... ти..., 38 Б = 11 А...,
- 39) Якъ листи писала;
  - 40) Ци дома не бувъ,
- 41 Б = 14 А, 42 Б = 15 А.
- 43) Я вдома бувъ,
- 44 Б = 16 А, 45 Б = 18 А, 46 Б = 19 А Є въ мене..., 47 Б = 20 А,
- 48) Та мене не пустила
- 49 Б = 22 А Ой...
- 50) На Вєраїноньку,
  - 51) По ту дівчиноньку;
  - 52) Єсть того цвіту
  - 53) По всьму світу —
  - 54) Возьми собі близенькую.

(Вєл. Глуша, Ковельск. у.).

11.

Ой, що жъ то въ моєму городі за зілля?
Я йду поливати — воно зеленіє,
Я йду вінки вити — воно посихає.
Зовью я віночка

Й а вь штирі грядочки.
Зложу на голивку,
Вийду на улоньку,
Стану край беруизки —
Иде муий батенько
Беруизки рубати.
«Не рубай, батеньку,
Бо се не беруизка,
То твоя дитина!»
— Ой коли дитина,
Чого такъ збіліла?
А коли беруизка,
Чого такъ зсмутиліла?
«Якъ у батька була — червона калина,
Якъ до свекра пошла — білая береза.
Замуижний хлібъ добрий,
Да не пожиточний:
Хто ёго закусить,
Занлакати мусить,
Вкроївъ свекоръ лусту,
Якъ клёнового листу,
Питається мене:
«Чи зьіси, невістко?»
— Не зьімъ я у хаті,
Та зьімъ за дверима,
Не зьімъ я сухого —
Оболлю слізами.

(Друичинъ, Кобринск у.).

12.

Ой, вий - дить, лю - де, та ді - ві - те - ся,

І - де коза - чень - ко да же - ни - ти - ся.

Ой якъ іде да на конику,
Дівчину везе да на возику;

Погонае коня да лозиною,
Називае дівчину да дружиною;
Поганяе коня да нагайкою,
Називае дівчину да хазайкою.
Ой же ви, люде, да дивуйтеся,
Ще жъ ви того дива да не бачили!
Ой вийду я да за ворота,
Ой стану я да на камені (bis),
А селезень летить и утицю вличить.
А ёго утинка да прохалася.
<Ой пусти мене, мій селезеню,
Межъ тні утята покупатися,
И зъ утатами повидатися>.
— Не тутъ я тебе взявъ,
И не тутъ пушу;
Узявъ я тебе на синёму морі,
Пушу тебе на чистому полі.

(С. Иваньковъ, Перяславск. у.).

18.

Вийди, дівчино, вийди, рибчино,
У гай по телята, (bis)
Да у гай по телята:
Нехай же я подивлюся
На ті бровенята, (bis)
Да й на ті бровенята.
Вийди, дівчино, вийди, рибчино,
У гай по корови, (bis)
Да у гай по корови:
Нехай же подивлюся
На ті чорні брови, (bis)
Да на ті чорні брови.
Пливе човенъ, води повенъ,
Пливе и весельце, (bis)
Да пливе и весельце;
Чомъ ти мене такъ не любишъ,
Якъ я тебе, серце, (bis)
Да якъ я тебе, серце?
Пливе човенъ, води повенъ,
Коли бъ не схитнувся, (bis)
Да коли бъ не схитнувся!

Ой поїхавъ мій миленький,
Боли бѣ не вернувся, (bis)
Да коли бѣ не вернувся!
На тїмъ боці огонь горить,
На сїмъ боці димно, (bis)
Да на сїмъ боці димно.
Якъ приїде мій миленький,
Комусь буде дивно, (bis)
Да комусь буде дивно!
На тїмъ боці огонь горить,
На сїмъ боці жаръ, жаръ, (bis)
Да на сїмъ боці жаръ, жаръ.
Якъ приїде мій миленький,
Комусь буде жаль, жаль, (bis)
Да комусь буде жаль, жаль!

14.

Заболїла голова,
Сама не знаю чого!
И не має и не буде
Зъ України милого;
И не має и nebude
Прикрасного молодця.
Якъ розчесе жовти кудрі,
А жѣ на правее плече...
Якъ мій милий утоне —
Буду річку проклинать;
Якъ мій милий живъ буде —
Буду річку споминать.
Бодай тая річка
Очеретомъ заросла,
Що мого милого
На край свїта занесла.
Нуте, хлопці, чорнобривці,
Затягайте неводи,
Витягайте милейшого,
Неживого изъ води.
Якъ витягли изъ води,
Поставили ва ноги,
Подивися, серце-мила,
Чи хорошій на вроду.

Коли гляну на ёго,
А жъ у мого милого
Крузь ротъ, врузь носъ вода йде,
Ще й холодная вода,—
Остасться удовонька молода...

(Вел. Глуша, Ковельск. у.).

15.

Ой по горі ходю,
А въ долину хилюся:
Одбилася отъ роду,
Назадъ не вернуся.
Травою йду—травиця схиляється,
Прийшла до роду—родина одрікається,
Родино моя, не одрікайся одъ мене,
Я не прийшла пити, істи до тебе;
Не прийшла не свідати, не обідати,
Ино прийшла роду одвідати.
Я не прийшла не пити, не істи,
Ино прийшла на лавці присісти.
Ой, ти, мій милий, я твоя мила власна.
Ци ти не бачивъ, якъ я волики пасла?
Пасла волики зъ вечора до півночи.
Припала роса на мої чорни очи.
Не такъ на очи, якъ на жовту косу,
На жовтій косі перловий віножь ношу.

(Вел. Глуша, Ковельск. у.).

16.

Всі вірочки до купочки, дрібенъ дощикъ рівно,
Збірайтесь, подруженьки, хочъ не рано — пізно;
Зібравшись, подружечки, да й поговоримо,
На чужую стороночку журбу розділимо.
Кому журба, кому друга, вороженькамъ трясьця,
А моему миленькому пошли, Боже, щастя.
Мені дома, мені дома, милому въ дорозі...

(С. Леметарювка, Соштиньско у.)

17.

А.

- 1) Да вийди, Грицю, на улицу,
- 2) И ти, коваленку,
- 3) Заграй мені въ свистілочку
- 4) Стиха помаленьку.
- 5) А свистілочка, якъ пчілочка,
- 6) Въ білихъ ручкахъ гуде;
- 7) Да ти, місяцю-перекрою,
- 8) Зайди за комору.
- 9) Да не бачила миленького —
- 10) Не піду до дому.
- 11) Хоть бачила, не бачила,
- 12) Нігде не зачую.
- 13) Не стояла сюю нічку,
- 14) То не переночую.

(Черниовск. губ., Колошовка).

В.

2 Б = 2 А Вийди..., 3 Б = 3 А... у дудочку,

- 5) И ти вийдешъ и я вийду,
- 6) Вийде моя мати,
- 7) Нехай мати буде знати,
- 8) Бого зятемъ звати.

(М. Горностайполь, Радомислск. у.).

18.

Ой посію лёнь
Підъ паньськимъ дворомъ.
Де візьметься козаченью
На воронімъ кониченьку
Та й витопче лёнь.
Чи не лёнь же то бувъ,
Чи не врода ёго?
Золотее коріннячю,
Жемчужнее насіннячю,
Самъ шовковий лёнь.

И туди гора, и сюди гора,
Туди моя миленькая
По водицю йшла.
А я за нею, якъ за зорею,
Сивимъ кониченькомъ
По підъ горою:
«Милая моя,
Напій же коня!»
— Не напою, козаченьку,
Бо ще й не твоя;
Якъ буду твоя,
Напою и два,
Изъ нової криниченьки,
Холодної водиченьки,
Зъ повного відра.

(С. Корітська, Переяславск. у.).

19.

А.

Ой, підъ вер - бо - ю, да не - ме - те - но,

Тулъ - ко бар - він-комъ дай о нле - те - но.

- 3) Ой виждь, Настечко, хоть ти промети:
- 4) Буде Василько зъ краємомъ йти.
- 5) Усімъ дівочкамъ да розпродає,
- 6) Своїй Настечці да даромъ дає.

(Бориславъ, Переяславск. у.).

В.

- 2) Підъ зеленою не прометено;
- 3) Та устань, Галочко, ранесенько,
- 4) Обмети вербу чистесенько!

5) Ой тамъ Павлусь зъ крамомъ стане,

6) Зъ хорошимъ крамомъ обідцям!

7 В = 5 А. 8 В = 6 А Дівці Галочці...

(Нар. Юж. Рус. Письм. Метлицк., стр. 302).

30.

Ой зацвіла калиночка
Близько перелазу.
Віда тому приймакові
Ой одъ першого разу.
Приймакъ — гультяй,
Не хоче робити,
Бере люльку у кешеньку,
Йде до борчми пити.
Приймакъ, тоє вислухавши,
Йде въ поле орати,
Забувъ приймакъ-приймачисько
Хліба й солі взяти.
Оравъ приймакъ, оравъ
Три дни й три години.
Зоравъ приймакъ — приймачисько,
Въ три десятини.
Оре, приймакъ, оре,
На воли гукає.
«Чужі жінки обідь несуть,
А моєї не має!»
Несе обідь ёго мила
Третёго дня рано;
Накивала, наморгала,
Що наоравъ мало.
Ой не слухай, мої мила,
Що люде говорять,
Ой стань же ти, подивися,
Якъ волики ходять.
Йде приймакъ зъ поля,
Въ свистілоньку грає,
Ему мила зъ усіхъ мисокъ
Вечеру зливає.
«На жъ тобі, милий,
Вечеру зъ обідомъ.
Не доіси стравомъ,

То намагай хлібомъ.
Якъ прихавъ приймачище,
Зачавъ тещу бити.
Теща стала, заціпила
Вочеру варити.

(Вел Глуша, Ковельск. у.)

21.

На горі житечко,
Въ долині метла —
На мому серденьку
Велика туга.
Єдна туга —
Милого нема.
Друга туга —
Милого нема.
Поїхавъ мій милий
Въ велику дорогу,
А я молода
За нимъ у погоню.
«Вернись, вернись,
Мій милий, до дому,
А не повернесся —
Махни рукою,
То я молодежка
Догадаюся...
«Нема лёду, нема лёду,
Нема й переходу —
Боли тобі люба мила,
Бреди й черезъ воду.
Перебрела дві річеньки
Й половину ставу,
Не ввoдь мене, козаченьку,
Въ великую славу!»
— Ой сама жъ ти, дівчинонько,
Себе въ славу вводишь,
Що пізденько, не раненько
По улиці ходишь.
«Ой якъ мені, козаченьку,
Да ранше ходити,
Якъ візьмешъ ти за рученьку,
Не мусять пустити».

(Обич. и Пос. Мал. Миркѣвца, стр. 67.)

22.

Зь калиного мостийка
Завертаюся;
Вь нову ю коморку
Заховаюся,
Золотими замками
Замиваюся.
Одчню я молода
Квартирку нову ю,
Буду дивитися,
Де мій милий йде,
Мені молодейкій
Гостинця несе.
Не який гостинець —
Дротяная пліть.
— Буду зь тебе, милая,
Що дня шкуру драть.

(Вел. Глуша, Ковельск. у.).

23.

Стоить верба кінець села —
Рости, вербо зелененька!
Підь вербою а три дівчини.
Рости . . .
Перша стоить у оксаміті,
Рости . . .
Друга стоить вь щирімь злоті,
Рости . . .
Третья стоить у віночку.
Рости . . .
Вь оксаміті — то пічь палити,
Рости . . .
Вь щирімь злоті — ложби мнти,
Рости . . .
А вь віночку та до таночку.

(Полоски, Ъльск. у.).

24.

Чорна галонька,
Чорна чорненька,
Чи не бачила мого миленького?
— Я бачила въ лузі надъ водою:
Умивається зіллячкомъ-тативою,
А втирається хусткою шовковою.

(Лопишинъ, Липск. у.).

25.

Вирала новицю,
Посіяла пшеницю.
Щобъ намъ пшениця родила,
Щобъ насъ парубки любляи.

(Чернавека, Староконстантиновск. у.).

26.

А.

- 1) Черезъ наше сальце
- 2) Везено деревце.
  - 3) Стій, калиннонько, стій
  - 4) За моремъ далеко!
- 5) А зъ того деревця
- 6) Роблено комірчу;
  - 7) Стояло, світило
  - 8) Місяцівъ чотирі.
- 9) У тій коморці
- 10) Роблено кроватьку;
  - 11) Стояло, світило
  - 12) Зірочки чотирі.
- 13) На тій кроватьці
- 14) Дівочки спали;
  - 15) Стояло, світило
  - 16) Місяцівъ чотирі.
- 17) Дівочки спали
- 18) И пісеньки співали.

- 19) Стояло, світило
20) Зірочокъ чотири.
21) Котилось яблучко
22) Зъ гори до долу;
23) Стояло, світило
24) Зірочокъ чотири.
25) Часъ вашъ, дівочий,
26) Изъ гуляння до дому.
27) Стояло, світило
28) Місяцівъ чотири.

(С. Сичевка, Радомисльск. у.).

В.

1 В = 1 А... село, 2 В = 2 А... дерево.

- 3) Калино-малино,
4) Ягода червона.
5) Дерево везено,
6) Церковъ будовано.
Калино и проч.
9) Церковъ будовано.
10) Навкругъ мощовано.
Калино и проч.

(М. Дитинько, Бердичевск. у.).

В.

3 В = 7 А, 4 В = 8 А.

(Калашовка, Черниовск. у.).

27.

У нашої да Ганночки въ подолі мережки,
Покуплявъ їй да Яковко про свать-день сережки.
Вона тї сережечки про буддень зносила,
Да по своїмъ да Яковку тиждень голосила.
Ой давъ же їй да Яковко чотири копійки,
Голосила да Ганночка чотири неділки.

(Х. Колошовка, Черниовск. у.).

28.

Бодай нашої да Ганночки
Звернало мозокъ,

Якъ посіли вечеряти, —
Не повклала ложокъ.
Бодай напої да Ганночці
Голова облізла,
Що не вийшла на улицу,
Да у рядно влізла.

(Х. Колошовка, Черниовск. у.).

29.

Ой, чи бу - ло лі - то,   чи ми - ну - ло - ся,

а я мо - ло - да - я   лі - та не зна - ла;

Мене моя мати гулять не пускала;
Да въ комору да зачинала, (bis)
Трома заціпками да заціпала, (bis)
Трома замочками да замикала.
«Пусти мене, мати, сей вечоръ гуляти,
Всю челядоньку да побачити».
— Ой не пуцу, суко, неробітнице.
Да свому добру не кувібнице».
Мати свою дочку держала въ куточку:
«Сиди, суко, сиди, пряди сорочку!»

(Костюк, Переяславск. у.).

30.

Чи ти жъ, мати, да гарбузь купишь,
Чи ти жъ мені жениха купишь?
Ой не лупи да зеленого,
Ой не купуй да мерзеного;
Лупи жъ, мати, да старенького,
Буни жъ мені молоденького.

(Борисполь, Переяславск. у.).

31.

Вийду, вийду, мій миленький,
Підъ зелену грушу,
Та винесу миленькому
Тютюну папушу.
Та за люлечку копіечку,
А за тютюнъ гроши,
Кури, кури, мій миленький,
Правдивий, хороший.
Та вийди, вийди, божевільний:
Теперь вечіръ вільний...
Не зо мною, то зъ другою
Объ тинъ головою;
Объ тинъ, объ тинъ головами,
Объ сохи ногами..
Чорти бъ твого побивъ батька
Зъ чорними бровами.
А я свої въ сажу вмажу —
Твої переважу

(М. Савио, Остерск, у.).

32.

A.

1) Ой у лі - сі на го - рі - сі 2) Со - ро-ка за - ви - сла,

3) А вже тво - я, та И - ва - шку, 4) Ве - че - ря про - ки - сла.

- 5) Нехай висне — не прокисне,
- 6) Да нікому істи,
- 7) Тільки одинъ да Ивашко,
- 8) Да зъ нікімъ же сісти.

- 9) Тільки одинъ да Ивашко
- 10) Прийшовъ істи.
- 11) Вечерай же, да Ивашку,
- 12) Свою вечероньку —
- 13) Добра сля вечеронька!
- 14) Що вже наша да молодая
- 15) Та вечерать кличе.
- 16) Иди, Ивашко, да не гайся,
- 17) Будуть тобі Бозі (?)
- 18) Вінчатъся съ тобою.

(Корніевка, Переяславск. у.).

В.

3) Біжи жъ, біжи, да Ёвхимку,
5 Б = 5 А... нехай висне, 6 Б = 6 А Я не буду...,

- 7) Запалю я куль соломи,
- 8) Не горить — палає.
- 9) Біжи, біжи, да Ёвхимку,
- 10) Дівчина вмірає.
- 11) Якъ прийшовъ же да Ёвхимко,
- 12) Дай сівъ на порозі;
- 13) Ой облили да Ёвхимка,
- 14) Все дрібні слізи.
- 15) Якъ прийшовъ же да Ёвхимко,
- 16) Да й сівъ у світлиці.
- 17) Буду бігти, коня гнати,
- 18) Що бь дівку застати.

(Ивашковъ, Переяславск. у.).

В.

- 7) Благослови, отецъ, мати,
- 8) Край дівчини сісти.

(М. Бористомъ, Переясл. у.).

33.

Ой на морі утка купалася,
А на березі сушилася —

Я молода журилася,
Ти було літо, ти не було...
Мене матюнка не пускала,
У комороньку зачиняла.
У коморонці оконечко,
А въ оконечку кватирочка.
Одчиню я кватирочку,
Да погляну по риночку;
По риночку милий ходить,
Да й танокъ водить.
Ой що бь же ти, мій миленькій,
Сьго віночка не зносивъ,
Сьго таночка не зводивъ

(Х. Колошовка, Чернишовск. у.).

34.

Ой зойду на гіроньку
Білими ніженьками,
Ой гляну я на дубочокъ.
Й а на дубі, на дубочку,
Сивий голубъ гуде.
Щось на тебе, козаченьку,
За пригодонька буде.
Хоть на тебе молодого,
Хоть на коня вороного,
Хоть на твого товариша,
Товариша вірного.
Якъ на тебе молодого —
Я буду утікати;
Якъ на коня вороного —
Кінь буде иржати;
Якъ на мого товариша —
Вінъ буде й одвічати;
Якъ на тую удівоньку —
Вона буде й одвічати:
Одна дочка-єдиница,
Да й ту буде оддавати.
'Не хотілось мені, мати,
Да сироти брати,
Хотілось мені, мати,
Съ сиротини посміятись.'
... Ой хочь же я да сирота,
Да вдовина дитина,
Якъ исхочу, то знівечу

Хоть розсукина сина!...
Ой хоть же я да сирота,
Да вдовина я дочка —
Попоходишь, розсукинъ сину,
Боло мого й оюнечка;
Ходитимешъ, нудитимешъ,
Таки мене любитимешъ.

(Иваньковъ, Перелясск. у.).

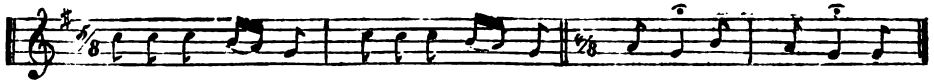
35.

А коло куста
Да сочивонька густа;
А коло мора
Травиця шовкова.
Хто жъ тую травицю покосить,
Той мене одъ батенька попросить;
А хто жъ тую сочивоньку порве,
То той мене одъ батенька візьме.

(Ломининъ, Пимск. у.).

36.

А.

1) Хо-дитъ со - ро - ка   ко - ло бо - ло - та   2) Дай кры-че,   дай кры-че.

- 3) Ходить Василько коло віконця
- 4)   Тай плаче: (bis)
- 5) «Вийди, Настечко, вийди серденько,
- 6)   «Тай вийди». (bis)
- 7) — Свічечка горить, батенько не сиить,
- 8)   Не вийду. (bis)
- 9) Свічечка згасне, батенько засне,
- 10)   Тай вийду; (bis)
- 11) Та й вийду, серденько, тай вийду, рибонько,
- 12)   Тай вийду. (bis)

В.

- 7) Свіча палає, матюнка лас;
- 9) Свіча погасне, матюнка...

(М. Бористоль, Перелясск. у.).

37.

Якъ вийду я на улицу, гуляю, гуляю,
Якъ білая лебедочка по живому Дунаю,
Що білая лебедина Дунай сколотила —
Невірная дружинонька жалю наробила.

(С. Лемкитаровка, Сосницьк. у.)

38.

По улиці, по смітниці,
Чомъ на тобі пусто?
Чомъ не має, якъ буває,
Челядоньки густо?
Ой вийду я на шпиль-гору,
На лебедівъ крикну...
Въ Жаботині родилася,
Инде не привикну.
Въ Жаботині родилася,
Въ Жаботині зросла,
Проси Бога, сину бісівъ,
Щобъ за тебе пошла.
Ой вийду я на двіръ боса, —
Холодная роса;
Чи жаль тобі, мій миленький,
Що я хожу боса?
Якъ би жъ тобі, мій миленький,
Хоть трошечки жаль,
То ти бъ купишь черевички,
Червоні, якъ жарь.

(Жаботиньк, Чигиринськ. у.)

39.

Небагато постояла, —
Тилько одну нічку,
Заробила чоботочки,
Ще й червону стрічку.
Ще чобіть не подрала,
Стрічки не порвала,

Да вже мене одна жінка
Невісткою звала.

(М. Горностайполь, Радомисльск. у.).

40.

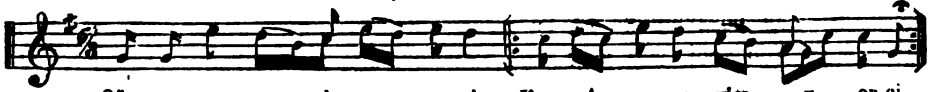
Що на тій да улиці
Рябні курчята,
А на нашій да улиці
Чорти — не дівчата.
Я жь думала, мій миленькій,
Що калюжа грязька, —
Лежить, лежить, середъ улиці
Ажъ соломи вьязка.
Запалила куль соломи,
Не горить — палає —
Біжи, біжи, та Левочко,
Домашка вонає.
Ой якъ треба, то Левочко
Та ставъ на морозі,
Якъ облили та Левочка
Дрібненькіі слези.
«Та не плачь, не плачь, та Левочко,
Ще я не вмираю,
Се я зъ тебе молодого
Ума вивідаю.

(Сачино, Остерск. у.).

41.

Ой тамъ на горі: диво — не диво,
Тамъ соловейко гніздо звивъ,
Да всю ніченьку не виспавъ,
Собі галочку прильикавъ:
«Ой чи будешъ ти, галочко,
Моїмъ діткамъ маткою?»
Ой тамъ на горі: диво — не диво,
Ой тамъ Евхимко домъ робить,
Да всю ніченьку не виспавъ,
Собі дівчину прильикавъ;
«Ой чи будешъ ти женою,
Моїмъ диточкамъ слугою?»

42.

Ой, тамъ на го - рі, на кра-сі, Кра - сі - е ку - кіть у ов-сі

Чомъ ви, парубки, не йдете,
Куболю зъ овса не рвете?
Ой ирвется намъ на душі,
Що всі дівчата хороші.

(Настьковъ, Переліславск. у.)

43.

Боло млина, млина,
Зацвіла калина,
Калина, калина!
А по той калині
Пташечки ходили,
Ходили, ходили!
А тамъ молодці
Дівчину любили,
Любили, любили!
Одинъ любить —
Кубокъ меду носить,
Частує, частує!
Другий любить —
Кубокъ меду носить,
Чарує, чарує!
Ой не жаль мні того
Кубка золотого,
Зъ тимъ виномъ, зъ тимъ виномъ!
А жаль мені того,
Що я звінчалася,
Зъ тимъ жидомъ, зъ тимъ жидомъ.

(Полоски, Бѣльск. у.)

44.

Ти місяцю ясний, зоре
Освіти ти усе поле—
Якъ буреву, да буреву.

Подай, миленька, руку.
Ой рада б' я тобі, серце,
Да й обидві подати —
Посадила клята мати
Да розлушника в хаті:
Або тобі, або мені
Да на світі не жити,
Або нашому розлушнику
Головою наложити.

(Бориспол, Переяславск. у.).

45.

Місяць надъ водою,
Дівки на улиці,
    Ой люлі да люлі,
    Дівки на улиці!
А я молодая
Прувъ тинь виглядала,
    Ой люлі...
Свекорка прохала: (bis)
    Ой люлі...
<Свекорку, батеньку,
Пустя на улоньку,>
    Ой люлі...
— Хочъ же я й пуцу,
Свекруха не пустить;
    Ой люлі...
Хоть свекруха пустить,
Діверко не пустить;
    Ой люлі...
Хоть діверко пустить,
Зовичка не пустить;
    Ой люлі...
Хоть зовичка пустить,
Твій милий не пустить;
    Ой люлі...
Хоть миленькій пустить,
Дитина не пустить;
    Ой люлі...
Хоть дитина пустить,
Нагайка не пустить,
    Ой люлі...

Нагайка-дротанка

У тіло влипає,

Ой люлі...

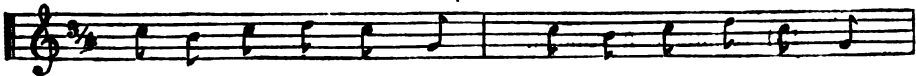
У тіло влипає,

Тіло вириває.

Ой люлі...

(Борисполь, Переяславск. у.).

46.

1) Ой не рос - ти, кро - не, Ой не рос - ти, кро - не,

2) Ви - со - ко тай у го - ро - ди, Ви - со - ко тай у го - ро - ді!

- 3) Ой не ходи, старий, (2)
- 4) Коло моїй хати; (bis)
- 5) Ой не топчи, старий, (2)
- 6) Кудрявої м'яги. (2)
- 7) Я того старого (2)
- 8) Одъ роду не любила, (2)
- 9) По ёго слідочку (2)
- 10) Каменемъ да покотила. (2)
- 11) Ой якъ тяжко-важко (2)
- 12) Каменю да покотитися, (2)
- 13) А ще й тяжче, важче (2)
- 14) Старому да женитися. (2)
- 15) Порости, вропе, (2)
- 16) Високо да у городі, (2)
- 17) Ой походи, молоденький, (2)
- 18) Коло моїй хати; (2)
- 19) Ой потопчи, молоденький, (2)
- 20) Кудрявую м'ягу. (2)
- 21) Я того да молодого (2)
- 22) Одъ роду да полюбила, (2)
- 23) По ёго слідочку (2)
- 24) Перстникомъ да покотила, (2)
- 25) Ой якъ легесенько (2)

26) Перстнику да котитися, (2)

27) А ще й легше, легше (2)

28) Молодому та женитися. (2)

(Борисполь, Переяславск. у.).

В.

2) Повишче й города.

4 В = 4 А... мого двора, 5 В = 7 А... тебе..., 6 В = 8 А,

7) По твоїхъ слідочкахъ,

8 В = 12 А... да... 9 В = 15 А Ой... крпе,

10) Повишче й города.

11 В = 17 А... молодъ, 12 В = 18 А... мого двора, 13 В = 21 А... тебе да..., 14 В = 22 А Изъ... любила,

15) По твоїхъ слідочкахъ

16) Яблочкомъ котила.

17 В = 24 А... любо, мило

18) Яблочку котитися,

19) Ой такъ любо, мило,

20 В = 27 А.

(Горностайполь, Радомисльск. у.).

47.

Ой у полі короговъ мас,
Ой у полі да червоная;
А пундъ твою короговкою
Муїй нелюбенъкий сидить,
Да на мене косо глядить.
Я-жъ молода зажурилася,
Пиломъ-миломъ да й умилася,
Битайкою да й утерлася,
Рученькою да й пудперлася.

(Борисполь, Переяславск. у.).

48.

Розлилася води
На чотирі бродя...

Гей, дівки, весна-красна,
Зілля зелененьке!
Въ першому броді
Зозуленька кує,
А въ другому броді
Соловей щечече.
Гей, дівки, весна-красна,
Зілля зелененьке!
А въ третєму броді
Сопілочка грає.
Гей, дівки, весна-красна,
Зілля зелененьке!
Въ четвертому броді
Дівчинонька плаче.
Ей, мати, лихо знати —
За нелюбомъ жити!
Зозуленька кує,
Бо літечко чує.
Гей, дівки, весна-красна,
Зілля зелененьке!
Соловей щечече —
Садки розвиває.
Гей, дівки, весна-красна,
Зілля зелененьке!
Сопілочка грає —
Въ улицю скликає.
Гей, дівки, весна-красна,
Зілля зелененьке!
Дівчинонька плаче —
За нелюба йдучи.
Гей, мати, лихо знати,
За нелюбомъ жити!
Ідь до мене, доню,
За три рокі въ гості.
Дочка не слухала,
Та въ рікъ приїхала.
Мати не пізнала,
Зъ подвір'я зігнала.
Гей, мати, лихо знати,
За нелюбомъ жити!
Сусіда пізнала —
Матері сказала.
Гей, мати, лихо знати,
За нелюбомъ жити!

«Де же твоє, доню,
Те білес личко?»
Гей, мати, лихо знати,
За нелюбомъ жити!
Въ п'яниці въ кулаці.
«Де жъ твої, доню,
Дорогі коралі?»
Въ шинкаренъ въ Парані.
«А де жъ твої, доню,
Воли та корови?»
Гей, мати, лихо знати,
Въ шинкаря въ оборі.
«А де жъ твої доню,
Білі перини?»
Гей, мати, лихо знати,
Въ шинкаря въ Марини.

(Пал'янка, Уманск. у.).

49.

Не ходи, не люби,
Не носи грошей;
Не пойду за тебе, —
Ти жъ не хороший.
Не ходи, не люби,
Не залицяйся —
Не пойду за тебе,
Ти жъ не сподівайся.
Не тупай, не тупай
Правою ногою —
Не ляжу, не ляжу
Спатовьки зъ тобою.

(Борисполь, Переяславск. ут.).

50.

A.

1) Ой, ти, ся - ва - а

та со - зу - лень

2) Да не - куї ра - но дай у ді - бро - ві (bis).

- 3) Не збуди мене да молоді, —
- 4) Избудать мене да раній тебе.
- 5) Ї у мене свекорко — да не батенько:
- 6) «Уставай, невістко, не робітниця,
- 7) Ти своєму роду не букуйбниця;
- 8) Устань, невістко, да ранесенько,
- 9) Умий личко да білесенько.»
- 10) Ой хвалилася молода дівчина:
- 11) «Що въ мене коса да до пояса,
- 12) Ї у мене коса да до пояса,
- 13) Ї у мене личко да білесенькее, (bis)
- 14) Ї у мене брівки да чорненьки».
- 15) Ой озоветься да молодий козаць:
- 16) «Ой не хвалися, молода дівчино,
- 17) Не ти сее личко да вибілила,
- 18) Не ти сії брівки да вичернила, —
- 19) Вибілило личко й умиваннечко,
- 20) Вичорнили брівки да мулярнички.»

(Иваньковъ, Переяславск. у.).

В.

1 Б = Зозуленько да дубруйвнаа, 4 Б = 4 А ... ранше ....

- 5) Ой пошлють мене рано по воду.
- 6) Я молоденька да слухняная,
- 7) Взяла ведеце да постукала, (bis)
- 8) Да й упъять голубиву да окутала.
- 9) Уже свині да й у долині,
- 10) Молода невістка спить у верині;
- 11) Вже вуйвці на крутуї гуирці,
- 12) Молода невістка спить у комуирці;
- 13) Ї уже ворови да й у дуброві,
- 14) Молода невістка спить у коморі.

15 Б = 6 А, 16 Б = 7 А И моему...

- 17) И моему роду не привітнице.

Digitized by Google
(Борисполь, Переяславск. у.).

В.

- 5) Въ мене свекруха — не матонька,
- 6) Мене гуляти не пускае,
- 7) Да въ комнатоеньку замикае.
- 8) А въ комнатоеньці оконечко,
- 9) А въ оконечку кватирочка.
- 10) Ой одчиню я кватирочку,
- 11) Гляну, погляну на риночку...
- 12) Ой мій хрещатий барвіночку,
- 13) Не ростілайся по всімъ садочку, —
- 14) Тудою йтиме мій нелюбий,
- 15) Потопче тебе ножищами,
- 16) Поципле тебе ручищами.

(Горностайполь, Радомысльск. у.).

Г.

- 1 Г Въ бору, въ бору, въ бірку,
  - 2) Та й буде мій миленький комірку.
  - 3) Будуй, мій миленький, комірку,
  - 4) А вибудуй віконечко и кватирку,
  - 5) Щобъ до мене соловейки прилітали,
  - 6) Щобъ мені хорошенько щебетали.
- 7 Г = 10 В... одсуну... 8 Г = 11 В... гляну... 9 Г = 12 В,
- 10) Не стелися ти по риночку,
- 11 Г = 14 В Бо тутъ буде йти... 12 Г = 15 В... ножищею.
- 13) А зорве ручищею,
  - 14) А заткне тебе за шапнице,
  - 15) За дурную головуще.
  - 16) Лучче постелися,
  - 17) Якъ буде йти мій миленький,
  - 18) То стопчетъ тебе ніженькою,
  - 19) То зорве тебе рученькою,
  - 20) И заткне тебе за шапоньку,
  - 21) За золоту головоньку.

(Изъ рукописн. сборника Еулиши).

Д.

- 1 Д = 5 В, 2 Д = 6 В... молода... 3 Д = 7 В. 4 Д = 8 В. Зновъ...

5) Ходить свекорко да коло комори,

6) Будить невістку да до корови.

7 Д = 6 А, 8 Д = 7 А. 9 Д = 11 Б всі..., 11 Д = 12 Б А моя..., 12 Д = 13 Б... всі..., 13 Д = 14 В А моя...

5 Е = 5 А Що... свекоръ..., 6 Е = 5 В Що ...

7) Що у мене діверко — да не братічокъ,

8) Що у мене зовиця — да не сестриця.

9 Е = 4 А: 10 Е = 6 А, 11 Е = 7 А Та нашому добру...

12) Та нашому роду не привітнице!

(Нар. Юж. Рус. Пис. Метлицк., стр. 806).

51.

«Доломъ, доломъ, долиною

Мандруй, дівчино, зо мною;

Мандруй, мандруй, не оглядайся,

На погоню не сподівайся.»

Ще дівчина слова не мовила,

А вже ёго молодого

Погоня догонила:

«Вертай, вертай, дівчино, до дому —

Плаче отець, мати за тобою».

— Нехай плаче, нехай нарікає,

На що мене за п'яницю віддає.

Бо п'яниця въ корчмі п'є й гуляє —

Мое серце якъ ножикомъ крає.

Вже п'яниця въ воротечка входить,

А дівчина білі руки ломить.

Вже п'яниця на порігъ ступає,

Дівчина окномъ утіває.

«Чи жъ ти, мила, жартівъ не знаєшь,

Що одъ мене окномъ утікаєшь?»

— Давно жъ бо я твої жарти вила —

Зъ пташиною нічку ночовала;

Защебече соловей въ ночи,

Розвеселить мої чорни очи.

(Закарпатт., Ходьск. у.)

52.

Іде милий у дорозі, воли поганяє,

За імъ мила у погоню, волівъ здоганяє.

Ой ставъ милий середъ поля, воли випрягає;
Мила жъ ёму у погоню съ плачемъ вимовляє:
«Вернись, милий, голубчику, вернись до дому...»
— Не вернуса, моя мила, горечко съ тобою!
Чомъ не хочешъ ти робити в дома сидіти,
Чомъ не хочешъ жить зо мною на білому світі?
Ой ти жъ, мила, мое серце, ой де-жъ ти бувала,
Чи у полі лёнъ ти брала, чи пшеницю жала?
«Ой я въ полі лёнъ не брала, пшениці не жала:
Я не здужала робити, зъ похмілля лежала.»
— Ой колибъ ти добра жінка, ти бъ сидла дома,
Та п'ятюнку испостила — послужила бъ доля!
«Охъ вижду жъ я на городи, та гляну въ провалле:
Усімъ людямъ щасте, доля, мені безталанне.
Не пішла бъ же я в заміжъ, не пішла бъ ніколи,
Пішла бъ лучче я въ черниці съ чорною косю,
Не терпіла бъ я горечка оттаєвъ молодю.»

(Нар. Юж. Рус. Пис. Метлиск. стр. 306—307).

53.

«Ой вижду я та гукну я,
А ти догадайся;
Якъ зачуєшъ мій голосовъ,
Хутшій поспішайся».
«Водай тебе поспішила
Лихая година.
Черезъ тебе, сучий сину,
Мене мати била.
Била мене моя мати
Й хвалилася бити—
Ой перестань, сучий сину,
До мене ходити».
«На чимъ стану, на чимъ стану.
Да й не перестану!»
— «У тебе хата дубовая,
У мене смоловая —
Годі жъ тобі сміятися,
Що я убогая.
Ой хоть смійся, хоть не смійся,
Не сміхъ тобі буде:
Таки лихо тобі буде
Изъ нашої хати.»

54.

Въ новімъ колодязі
Брала дівка воду;
Брала вона, брала,
Стала, подумала:
«Добре тому брати,
Въ кого своя мати,
Въ мене молоді
Чужая мачоха;
Вона мені не скаже
Ні сёго, ні того,
Вона послає
То сюди, то туди...
Въ нову ю комору
Білу постіль слати,
Білу постіль слати,
Зъ охвицеромъ спати.
На єї мачоха
Да насварилася,
Чому русакоса незачесана,
Чому шнуровка не зашнурована?

55.

Коло мого да двориба
Солома лежить,
Туди моя дівчинонька
По воду біжить.
«Біжи, біжи, дівчинонька,
Да й не озирайся,
Буде кликати мій товарищъ —
Да и не озивайся.»
Ой у полі криниченька
Обрублена, —
Да вже моя дівчинонька
Полюблена;
Ой у полі криниченька
Обчарована, —
А вже жъ моя дівчинонька
Поцілована;
Ой у полі криниченька

И кружъ, и ведро, —
Да вже-жъ моєї дівчиноньки
Давно не було;
Ой у полі криниченька,
Орли воду п'ють, —
А вже-жъ мою дівчиноньку
До шлюбу ведуть:
Одинъ веде за рученьку,
Другий за рукавъ,
Третий стіть, слізи ронить,
Любивъ, да не взявъ.

(Колошівка, Чернітв. у.).

56.

Текла річенька, звенила
Ажъ до парубківъ у сїни,
Туди парубки збирались,
По золотому складались.
«Да владі, хлопче, більше всіхъ,
Краща дівчина твоя всіхъ,
На їй прибору більше всіхъ,
И приборні ворота,
И криниченька глибока.»
Якъ повадилась дівчина
Рано по воду ходити,
Молодця козака любити.
Якъ угледивъ же да козаць —
«Ходи, дівчино, ще ранше. 2
Мій тебе батенько любить,
И криниченьку обрубить,
И василечкомъ обмете,
И барвіночкомъ облете,
И руточкою обтиче —
Собі дівчину прикличе.

57.

«Чомъ ти, Галю, не гуляєшъ, —
Галю, Галю!»
— «Бо не маю черевичківъ,
Кавалеру!»

«А я тобі черевички
Справлю, справлю!»
— «А я тобі, кавалеру,
Подвінькую.»
«Чомъ ти, Галю, не гуляєшъ,
Галю, Галю!»
— «Бо не маю суkenочки,
Кавалеру!»
«А я тобі суkenочку
Справлю, справлю!»
— «А я тобі, кавалеру,
Подвінькую.»
«Чомъ ти, Галю, не гуляєшъ,
Галю, Галю!»
— «Бо коралеківъ не маю,
Кавалеру.»
— «А я тобі коралеки
Справлю, справлю.»
«А я тобі, кавалеру,
Подвінькую.»

(Дашковъ, Литвинск. у.)

58.

Въ воротечкахъ сніжокъ упавъ,
Красний молодець зъ коня впавъ.
Ой упавъ же вінъ, та й лежить,
Покі дівойка прибіжать.
«Вставай, молодець, не лежи,
Сідай на коня, та й біжи.»
Прибігъ молодець до дівойки:
«Встань, дівойко, здорова, молода,
Ідь зо мною въ зелений гай:
Вибіраймося въ красний рай».

(С. Якуши, Ковельск. у.)

59.

Ой пудъ влунькою, пудъ соншкою
Сидить Яковко изъ кошкою.
Ой зъ явою? зъ рябою,

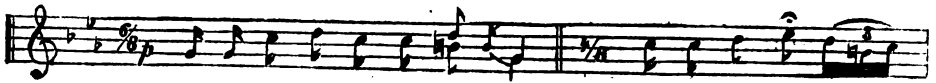
Изъ Ганночкою молодою.
Ой копка каже: курнявъ, курнявъ!
Яковко Ганну обнявъ, обнявъ.

(Колошівка, Чернівецьк. у.).

60.

A.

Andante.

1) Пе-ре-ле-ти, со-ко-лень-ку, не-ре-ле-ти,

2) че-резъ на-ше Ба-риш-по-ле да въ по-ле.

- 3) Да наважи, соколоньку, да Василю: (2)
- 4) Й уже твоя да дівчина у тузі, (2)
- 5) Салъянні черевички на нозі.
- 6) Да нехай же носить здорова,
- 7) Я жъ бо їй да не скажу ні слова.
- 8) Да не за батькови се гроши
- 9) Купивъ дівчинні хоромі;
- 10) Да не за батькови телпчки
- 11) Купивъ дівчинні черевички.
- 12) А въ кротика ножки коротеньки,
- 13) Да на гору не зійде, не стане
- 14) Й а въ долині да купала (?) не стапе.

(Иваньковъ, Переяславск. у.).

61.

А въ чистому полі
Стоить три садочки:
Въ першому садочку
Соловей шебече,
А въ другімъ садочку
Зозуленька кує,
А въ третімъ садочку
Мати зъ синомъ ходить,

Потиху говорить:

«Ой, сину мій, сину,
Сину найроднійший,
Скажи щирю правду,
Хто тобі вернійший,
Чи теща, чи жінка,
Чи рідная мати?»
— «А мні теща вірна
Для свого прихїлля;
А мні жінка вірна,
Бо то моя рідна;
А мати вірнійша,
Бо мати ріднійша.

62.

Ой вийду я на улицу—
Солома горить;
Сюди гляну, туди гляну—
Дівчина біжить.
Нехай біжить, хочь не біжить,
Я води не дамъ.
«Иди собі, дівчцонько,
Пудъ зелений гай,
Пудъ зелененькимъ газмъ
Нова криниця;
Ой тамъ тобі, дівчинонько,
Чиста водиця.»

(Дорошчизь, Кобринск. у.)

63.

Тече вода зъ огорода,
Тече зъ підъ печери—
Кличе вдова козаченька
Къ собі на вечеру:
«Прийди, прийди, козаченьку,
На рибку, на юшку,
На білую постілолку,
На білу подушку.
А вже вечеріє
Козакові, у вдовойки
Та серденько мліє.

Ой прийшовъ вінъ пудъ омонце:
«Добри-вечеръ, серце».
Вона ёму одказує:—
«Забий жінку перше!»
Вінъ приходить до домоньку,
Да й ставъ жінку бити.
Якъ ударивъ першу хуру —
Вона подалася,
Якъ ударивъ другу хуру —
То й кровъ полилася,
Якъ ударивъ третю хуру —
Стала говорити:
«А вже-жъ тобі, мій миленький,
Зо мною не жити.—
Не жалуєшъ, мій миленький,
Мене молоді,
То пожалуй, мій миленький,
Дитини малої!
Сусідойки, голубойки,
Дайте тещі знати,
Нехай прийде свою дочку
На смерть наряжати».
Иде мати дорогою,
Голосъ дібровою:
«А вже мені не ходити
Тею дорогою».
Прийшла мати просто пудъ омонце:
«Лежить моя красна дочка
Личкомъ противъ кінця.
Чимъ же ти, моя доню,
А чимъ розгнівила,...
Що ти своїмъ краснимъ личкомъ
Всю світолку зміла?»
— «Якъ не знаю, моя мати,
Якъ ти породила,
Такъ не знаю, моя мати,
Чимъ я розгнівила!»
«Сусідойки, голубойки,
Дайте попу знати,
Нехай прийде мою дочку
На смерть сповідати».
— «Не тра, мати, не тра, мати,
Попа турбувати.
Чтирі дошки, сажень землі,

Той буду лежати,
А вінъ буде, молоденький,
Кайданами брязчати».

64.

У городі, у холоді,
Стоїть, колодезь повенъ води;
Ой виїде мати води брати,
Да зъ новенькими ведерками,
Да зъ шовковими почицями;
И тихъ повненькихъ не набрала,
Все слізочками доливала:
«Ой годувала дочку не годъ, не два,
Да згодувавши, людямъ слуга,
Батьку да матці на вікъ туга».

(Долошова, Чернишовск. у.).

65.

Ой колибъ я знала,
Що якъ мені буде,
Не пила бъ горілки,
Не йшла бъ поміжъ люде.
Ой колибъ я знала;
Що буду вмірати,
То бъ я сказала
Труну збудовати,
Труну збудовати
Ще й обмалёвати.
Ой стояла труна,
Тай заговорила:
«Або розберіте,
Або що кладіте».
— «Ой клала бъ я отця,—
Отця не годится;
Ой клала бъ я неньку,
Голубку сивеньку;
Ой клала бъ я брата —
Не для брата хата;
Ой клала бъ я сестру —
Въ сестри дрібні діти,

Нікому глядіти!
Ой вдала бь милого—
Не буде такого!
Не буде такого,
Ой жаль мені ёго!
Ой лягла бь я сама—
Дитиночка мала.»
— Ой лягай же мила,
Якось воно буде?
Нашую дитину
Вигодують люде». —
«Вже-жъ нашій дитині
Роскоші не буде.»

(Мирополь, Новгородомисл. у.).

66.

А мій батько—зеленъ цвѣтъ,
Моя мати—зоря;
Мене замужь отдала
А въ новую деревню,
А въ великую семью.
Семья сяде вечерати,
Я по воду пойду.
Покіль воду принесла,
То й вечера одійшла.
— «Чомъ ти ложокъ не мнешь,
И постілі не стелешь?»
Я ложки помню,
Білу постіль постелю,
Білу постіль постелю,
Сама спати пошла;
Пудъ оконце подійшла,
Ой що се мні говорить—
Мене молоду судять.
«Чомъ ти єі та не бьешь,
Чомъ ти єі не карашь?»
— «Ой якъ же мені її бить,
Коли треба зъ нею жить?
Коли вона сонливая—
То збудіте її,
Коли вона лінивая—
Научіте її,

Коли вона нічого —
Одошлите її.
Єсть въ єї отець, мати,
То пригорнуть її».
Ой вйду я на гору,
Та гляну я въ долину,
А жъ тамъ иде моя мати
И сто червоннихъ несе;
Сто червоннихъ несе,
Викупляти мене.
«Вернись, мати, до дому,
Сховай гроші въ комору:
Тобі гроші пронадуть,
Мене зъ тамтіль не дадуть!
Вже жъ я Богу присягла,
Щобъ я тутъа померла.»

(Дроичинь, Кобринск. у.).

67.

Не куй, возуленько, теменької ночі,
Повидираєшъ на личионьку очи;
— «Якъ же-жъ мені раненько не кувати,
Годувала дітки, да и кимъ замишляти.
Ой що бъ тому да три літа хворіти,
Хто побравъ зазульчини діти!

68.

Ой схилився сухий дубъ
На зелену дубрівоньку:
«Ой зелена жъ моя дубрівонька,
Ой бідна жъ моя головонька,
Ой рано жъ тебе спустошено,
На сіно-траву покочено;
Тільки zostалося трой зїлле:
Перве зїлле барвіночокъ,
Друге зїлле василечки,
А третє зїлле любисточокъ.

(Коломоща, Чернітвск. у.).

69.

Ой хвалилася да березонька:
«Що на мені кора да біленькая, (2)
Що на мені листе да широкее, (2)
Що на мені гилле да високее».
Ой одозветься зелений дубочокъ:
«Ой не хвалися, да березонька, (2)
Не ти свою кору да вибілила, (2)
Не ти сее листе да широчила,
Не ти сее гилле да височила.
Вибілило кору да яснее сонце,
Широчило листе да буйний вітеръ, (2)
Височило гилле да дрібенъ дощикъ.

(Ивановъ, Черяслаоск. у.).

70.

«Чомъ, юлонька, не широкая?
Чомъ, травонька, не зеленая?»
— Якъ мені зеленій бути,
Коли мене дівчата зтопчять
Жовтими чобітками,
Золотими підковками.
«Чомъ, юлонька, не широкая?
Чомъ, травонька, не зеленая?»
— Якъ мені зеленій бути,
Коли мене молодиці зтопчять
Чорними чобітками,
Залізними підковками.
«Чомъ, юлонька, не широкая?
Чомъ, травонька, не зеленая?»
— Якъ мені зеленій бути,
Коли мене парубки зтопчять
Постолами-постолищами,
Волоками-волочищами.

(Черилеоска, Староконстантиновск. у.).

71.

«Полень, полень, поленушко,
Ой ти горка трава!
Чому тебе, поленушко,

Бъ чистімъ полі нема?
— Ой я живу при дорозі,
Та при битімъ пляшку —
Да салдатушки йдуть,
Ночевати будуть.
Ой прихавъ білий царь,
Нашъ батюшка государь,
По колінушка въ троні,
По копитушка въ крові.
«Ой ви, мої ребьятушки,
Чи хорошо вамъ жити?»
— Ой хорошо, русьской царь,
Нашъ батюшка государь!
«Ой мої жъ ви, ребьятушки,
Не жалійте на мене,
Буду листи писать,
Та побольше въ рекрути брать.
Велю брати женатихъ,—
Горькі слези ронати;
Велю брати холості —
Будуть пісні піти.»
Ой де йшли жонаті —
Да мокрая дорога;
А де шли холості —
Зелена дуброва.

(Дрогичинь, Кобринск. у.).

73.

Приступи, царенку, до близу,
Уклонись царівні до низу.
Въ городі царівъ синь,
А за городечкомъ царівна.
Приступи, царенку, до гаю,
Возьми царівну зъ раю,
Возьми, царенку, ще й ближче.
Уклонись царівні ще й нижче.

(Г. Тяльниця, Уманск. у.).

73.

«А, Бугъ, помогай, Бугъ, аворови люде».
— «Водай здорови були, замостова люде».—

«А де жь ви бували, аворови люде?»
— «Надъ моремъ сиділи, замостови люде». —
«А що жь ви робили, аворови люде?»
— «Замки будовали, замостови люде». —
«А зъ якого дерева, аворови люде?»
— «Съ кленоваго мосту,
Съ писаного листу,
Замостови люде?»

(Полоски, Бѣльск. у.).

74.

А.

- 1) Ой весна, весна,
- 2) Що намъ принесла?
- 3) Дівкамъ зросту,
- 4) Хлопцямъ коросту.
- 5) Що бь дівки не гуляли,
- 6) Да вожолку прями;
- 7) А хлопці не гуляли
- 8) Да коросту драли.

В.

- 3) Решето бобу,
- 4) Жидамъ хворобу.

4 Б = 3 А, 6 Б = 4 А.

(Горностайном, Радомисльск. у.).

75.

А въ городі яриця, яриця,
А Яковко п'яниця, п'яниця!
А Ганночка вишенька, вишенька,
Присунсь до мене близенько, близенько!
Ой радъ бы я сунуться,
Кажуть люде: любиться, любиться!
Ой Яковко молодий, молодий.
Да Ганночку полюбивъ, полюбивъ:
А Ганночка паршива, паршива,
Ему штанці пошила.

(Коломожа, Черніможск. у.).

76.

Чи се той двіръ, що милий мій
Залітавъ сїни?
Тамъ мої два перстника
На вікі засїли.
Два перстника золотї,
А третя каблучка...
Коли мене ти не любишь,
Люби мою сучку.
Моя сучка рябесенька,
Лучче твого хорта...
Ой є въ мене женишина —
Не до тебе, хорта!

(Колошовка, Черниовск. уѣз.).

77.

Не ходила на улицю,
Не буду ходитъ:
Засїдає бісівъ синъ
Изъ улиці битъ.
Хоть засїдай, не засїдай,
То не будешъ битъ:
Нема въ тебе худобоньки
За мене платитъ.
Тилько въ тебе худобоньки,
Що сива кобила:
Туя злунивъ, жупанъ купивъ,
Щобъ я полюбила —
Тилько въ тебе худобоньки,
Що сиве лошятко...
Скрутилася твоя мати,
Ще скрутиться й батько!

(Колошовка, Черниовск. уѣз.).

78.

Летїли гуси визаючи,
За їми другї, слухаючи:
Ой де літали, то літали,

Такого села не видали,
Якъ тое село Полоски.
Ой тамъ молодниці, якъ білиці,
А дівойки, якъ зороньки,
А парубки, якъ паничи.
Летіли гуси зизаючи,
За ними другі, слушаючи;
Де літали, то літали,
Такого села не видали,
Якъ тое село Дубровиці.
Тамъ молодниці, якъ копиці,
Тамъ дівойки, якъ совоньки,
Тамъ молодці, якъ жеребці.

(Полоски, Більська утз.).

79.

Горіло поле, горіло,
А я жъ молода тушила, (2)
Решетомъ воду носила... (2)
Скунілько въ решеті водиці,
Стунілько въ дівчатокъ правдиці. (2)
Скунілько въ решеті дірочокъ,
Стунілько хлопъятамъ болячокъ. (2)

(Борисполь, Переяславск. у.).

80.

Линіла вода, ливіла,
Мати до дому гонила:
«Ідіть, дівчатка, до дому,
Мішайте свинямъ полову;
А ви, парубки, за нами,
Ізте полову зъ свинями».

(Борисполь, Переяславск. у.).

81.

Ой ти, ткачу-потіпачу,
Не махай руками!
Ой не хвастай, сучий сину,
Чужнии блубками.

82.

Московочка тарара
Поїхала по дрова,
Да й стріла попа,
Помагай-Бігъ дала.
«А чия ти жона?»
— «Государовая.»
Государь Матвій
Молотивъ ячмінь,
На чужомъ точку
Сочевичку.
Налетіли курі-куропьятушен
И метуть, и гребуть въ три лопатушки.
Ишовъ козелъ мостомъ,
Попірається хвостомъ.
Треба козла вбити,
Черевички пошити;
Черевички козлові
Дівки черноброві.

(Колошовка, Черниговск. уѣз.).

83.

Блудили хлопьята, блудили,
Сімъ день да по запічку,
А чотири да по припічку;
Приблудилися да до пунільного овна:
«Дівчаточка, голубьяточка,
Дайте хліба хоть скірочку,
Дайте дерев'яної ложки
И сироватки трошки».
Тимъ хлопьятка білі,
Що сироватку іли;
А дівчатка красні,
Що поїли вареники въ маслі.

(Борисполь, Переяславск. у.).

84.

Та на тімъ кутку, на юлиці
Собака. . . . .
На той кутюкъ

Гостинець послала.
Та на сімъ кутку, на юлиці
Квочка съ курчятами,
На тімъ кутку, на юлиці
Хлопці зъ дівчатами.
На тімъ кутку, на юлиці
Поплетени тини...
<Виходьте съ того кутка,
Пребісови сини!>
На тімъ кутку, на юлиці
Побиті волочки...
<Виходьте съ того кутка,
Пребісови дочка!>

(Кортимовка, Переяславск. уяз.).

85.

Тиндику, тиндику,
Сидить баба въ літнику,
Орішеньки лущить,
И оченьки плющить.

(Колошовка, Черниовск. у.).

86.

Ходивъ жучокъ по долині,
А дівчина по калині.
Грай, жучку, грай,
Будешъ мати добрий край.
Ой поїхавъ жукъ по дрова,
Я жучиха черноброва.
Якъ поїхавъ жукъ по сіно,
А жучиху щось насіло.

(Дашковъ, Литинск. у.).

87.

Прилетіла зозуленька
Зъ темного лісочку,
Сіла, пала, заковала

Въ зеленімъ садочку.
Ой якъ вийшла Марусенька,
Въ неї запитала:
«Скажи мені, зозуленько,
Довго буду въ батька?»
— Будешъ, мила Марусенько,
Сей день до вечора!
«Бодай же ти, зозуленько,
Сімъ-літь не ковала,
Що ти мені молоденькій
Правди не сказала.

88.

Ой плавала да чашечка мідяна...
Упилася дівчинонька молода;
Упилася на медочку,
Шануючи казаченька въ холодочку.
Ой плавало дві утінки
Да подъ млинкомъ...
Подавала дівчинонька
Да рученьки двомъ.
Ой не двомъ, не двомъ, — одному —
Да своєму казаченьку молодому.

89.

Що въ нашій Марьусечки
Високі пороги, —
Тоді иде Петрусечокъ,
Якъ доїть корови.
Що въ нашій Марьусечки
Високі вершечки, —
Тоді иде Петрусечокъ,
Якъ доють овечки.
Що въ нашій Марьусечки
Орелъ на воротахъ, —
Унадився Петрусечокъ
Въ червонихъ чоботяхъ.

90.

Скриплять мої ворітєчка
На морозъ, на морозъ;
Горить мое біле личенько
Буде дощъ, буде дощъ.
Ой дощикю, поливайчикю,
Поливай, поливай;
Бозаченько до дівчини
Прибувай, прибувай.

91.

Ой да видно мені да на Подолі
Воронні кові;
Тілько не видно, уже и не видати
Мого серденяти.
Десь у мого да серденяти
Не рідная мати —
Не пускає ёго на улицю,
Міжъ челядь гуляти.

92.

Ой тихая да й улица, тиха,
Нема мого вірного жениха.
А ще жъ вона да тихшая буде,
Якъ мій милий у дорозі буде.
Десь мій милий въ великій дорозі,
Покладає три колоси въ стозі.
Первий колось — дітей годувати,
Другій колось — челядь собирати,
Третій колось — горілку курити,
Щобъ забула по миломъ тужити.

93.

Ой вийду я за ворота,
Гуляю, гуляю,
Якъ білая лебедочка
По тихімъ Дунаю.

Ой вийду я на ярочокъ,
Та пушу голосочокъ:
Нехай мене той зачує,
Що въ полі ночує.
Ой вийду я за ворота,
Стану на ослонці...
Десь мій милий, чорнобривий
Въ Голяниці на стойці.
И се село, я те село,
Мені не весело;
Тільки мені веселенько,
Де мое серденько.

94.

Якъ ходила дівчинонька по межі,
Червоні черевчєки на носі.
Носи, носи, дівчинонько, не лінуйся,
Щобъ до тебе казаченько пригорнувся.

95.

Ой оравъ милий у ярині,
Теперь у толоці...
Виплакала карі очі
За чотирі ночі.
А вже жъ мені сі чотирі
Да за вісімъ стали...
Да щобъ мого миленького
Волики пристали.
Ой щобъ воли живі були,
А плугъ поламався,
Ой щобъ милий, чорнобривий,
Зъ волами пригнався.
Ой навідала кубелечко,
Де утка несеться. . . .
Перечула черезъ люди —
Ледащо сміється!
Ой чи зъ мене сміятися,
Чи зъ мене глумитися,
Якъ дамъ тобі зтиха лиха

Зъ водою напиться.
Хоть я не дамъ, хоть я не дамъ,
Дакъ дасть моя мати,—
Таки будешъ лихо знати
Изъ нашої хати.
Мати не дасть, мати не дасть,
Дакъ дасть моя тітка,—
Ой изсохнешъ, изов'янешъ,
Якъ рожева квітка.
Тітка не дасть, тітка не дасть,
Дакъ дасть моя баба,—
Ой изсохнешъ, изов'янешъ,
Якъ сухая жаба.

96.

И то село, и се село
Мені не весело,
Тільки тее веселенько,
Де мое серденько.
Ой милий мій, колибъ я твій
Голосокъ зачула,
Вилинула бъ проти тебе,
Якъ сива зозуля.
Нехай тобі зозуленька,
Щобъ рано вовала,
А мені нехай соловейко,
Щобъ я не свучала.
Ой я жъ кажу: въ саду лежу,
Ажъ я въ нехворощі,
Изсушилась, изв'ялилась
Тільки моїй мощи.
Зсушилася, зв'ялилася,
Якъ нитка тоненька:
Сімъ саженой поясина —
Дай та коротенька.

97.

Світи, зоре, на все поле,
Закіль місяць зійде,

Закіль до мене миленький
Вечеряти прийде.
Ой чи прийде, чи не прийде
На вечерю тую,
А я ему ранесенько
Снідати зготую. —
Цвіли лози при дорозі
Синесенькимъ цвітомъ...
Ишовъ казакъ изъ улиці
Білесенькимъ світомъ.
Не жаль тому козаченьку
Поснідати дати,
Що вінъ иде изъ улиці,
Якъ стане світати.

98.

Ой ти виждешъ и я вийду,
Вийде й моя мати —
Нехай буде мати знати,
Кого зятемъ звати.

99.

Колибъ мені, да Господи,
Повечоріло,
Добъ на моему серденьку
Поздоровіло.
Коли бъ мені, да Господи,
Сонечко зійшло,
До бъ до мене у вечорі
Серденько прийшло.

100.

Ой вийду я за ворота,
Сюди, туди гляну, —
Нема мого миленького, —
Я до дому гляну.

101.

Що й у полі, край дороги різно,
Ходивъ козакъ до дівчини пізно.
«Ой не ходи, казаче, до мене,
Буде слава на тебе й на мене».
— Що я слави по вієх не боюся,
Съ кімъ знаюся — не наговорюся,
Съ кімъ люблюся — пійду звінчаюся;
А звінчавшись, поїду до шинкарен.
Шинкарка шириночку шила,
А вдовина свою дочку біла:
«Де ти, сусо, вінокъ загубила?
Колибъ, доню, неділі дождати,
Дай будемо Дунай вилівати,
Дай будемо віночка шукати».
— Лучче, мати, правдоньку сказати,
А ніжъ мені людей турбовати:
Що й шла я у гай зелененький,
Зострівъ мене козакъ молоденький,
Схопивъ зъ мене вінокъ золотенький.

102.

Овечечко, космашечко,
Хто тебе напаше, моя машечко?
Батько старий и мати стара,
А я молоденька — гуляти раденька.
Плахти тчуться, конці рвуться,
А за мене молодую женихи бьуться.
И не тчїтєся, и не рвїтєся,
А за мене молоду ви не бийтєся.

103.

Ой виїду я за ворота,
Гуляю, гуляю;
Кличе мати вѣчеряти —
Вилаю, вилаю.

Якъ же мені да вилати, —
Що рідная мати
И постеле, и украс:
— Лягай, доню, спати.
Ой вижду я на улицю,
Гуляю, гуляю;
Одна несе вареники,
Другая сметану.
Ой вижду я за ворота,
Гуляю, гуляю,
Якъ білая лебедина
По чистімь Дунаю.
Що білая лебедина
Дунай сколотила..
Не вірная дружинонька
Зсушила, зваляла.

104.

Да всі зірочки до купочки,
Місяць иде різно.
Да не лай мене, моя мати,
Що я хожу пізно.
Да хочь хожу пізнєсенько,
Добрий розумь маю:
Ой яжь тому ледачому
Віри не доймаю.

105.

А чи намь чотиромь
Да кози бояться,
Да чи намь богачамь
Да не потураться?
Що у тихь багачовь
Да по сорокь сорочокь,
А у мене одна
Да біла що дня.
Що вечора намочу,
Опівночи колочу,
А инь світу приборусь —

На милого подивлюсь.
Що журавель намне,
А чапля намиче,
А сорока оснує,
А ворона витче,
А білі лебеді
Да їй убілять на воді,
А райські пташки
Пошиють рубашки.
А щобъ наша удова
Безъ сорочки не була,
Щобъ нашої удові
Не сміялись вороги;
Що въ нашої удови
Да полотень бочка,
А якъ вийде за ворота, —
По коліно сорочка.

106.

Ой вийду я за ворота
На лебедя крикну.
Все чужая стороночка, —
Тутъ я не привикну.
Треба жъ мені привикати,
Зъ рудимъ ночовати.
Ой ти, рудий та поганий,
Поганого роду,
Ой пійди жъ ти, утопись
Въ холодную воду;
Ой пійди жъ ти, утопись,
Да й запечалися.

107.

Зійшовъ місяць ранесенько
Да й огородивсь.
Да й у добрий часъ годиночку
Козакъ уродивсь..,

Скидай, скидай, козаченьку,
Жупанокъ, жупанокъ,
Да напинай дівчиноньці
Холодокъ, холодокъ,
Щобъ не загорівъ у дівчиноньки
Біленький видокъ.
Да й личко, якъ яблучко,
А сама калина,
Ой якъ вийде за воротечка —
Козаченьку мила.
Ой хотъ мила, хотъ не мила,
Аби вірно любила;
Ой якъ приїду у вечері,
Аби ручку дала.
Да теперъ же я, козаченьку,
На віки твоя.

108.

Якъ сівъ комаръ на маковці,
Весь макъ обламавъ,
Тілько одну да маковку
Да й обминувавъ.
Козаченько за дівчину
Да три копи давъ,
Щобъ мові дівчини
Нікто не займавъ.
Ой хотъ займавъ, хотъ не займавъ,
Аби не ціловавъ.

109.

Ой дощечка да й объ дощечку б'ється,
Да й объ дощечку б'ється.
Молоденький козаченько
Підъ оконечкомъ мнеться.
— «Ой загину, дівчинонько,
Да загину, загину!»
— «Ой хйба б' же я

Да не батькова дочка,
Щобъ я тобі молодому
Да загинути дала.
Ой ишовъ же я
Черезъ дівчинини сїни,
Ой хїба жъ вони
Да мене и не познали,
Вони мене молодого
Вечеряти не позвали.
Ой ишовъ же я
Поузъ дівчинину пустку,
Да найшовъ же я
Да вишивану хустку.
Чи не моя дівчинонька
Сю хустиночку шила?
Вона мене молодого
Изсушила, звялила.

110.

Ой млинъ меле, ой млинъ меле
Не колесомъ — листомъ . . .
Викликає парень дівку
Не голосомъ — свистомъ:
«Вийди, вийди, дівчинонько,
Моя, не чужая,
Вийди, вийди, дівчинонько,
Потїхо ти моя.
Ой ходїмо, дівчинонько,
Слїдокъ затирати:
Де стояли розмовляли,
Підковоньки знати,
Щобъ не знали ні вороги,
Ні отець, ні мати.

111.

Сонечко исходить и грає,
Тамъ Іванько кониченька сїдлає.
Вийшла й ёго матонька, питає:

— «Куда жъ ти, мій синочокъ, гадаешъ,
Противъ ночи кониченька сідлаешъ?»

— Да чого жъ тобі, матінко, до сѣго,
Сідлаю я кониченька не твого,
Да поїду до тестенька до свого.
Ой я въ свого тестенька пообідаю,
Свої Паракни одвідаю;
Я въ свого тестенька на обідъ,
До своєї Паракни на розглядъ.

112.

Зниділо дитятко, зниділо,
На гору водицю носячи,
Зъ гори камінець котячи.
Лкъ покотиться камінець
Молодій Катрусечці въ рукавець.
Вона жъ думала камінець,
А жъ то козаченько — молодець;
Вона жъ думала біленький —
А жъ то козаченько молоденький.

113.

Ти на тімъ боці, я на сімъ боці —
Обое надъ водою.
Не суди жъ ти мене, серденько мое,
Стоячи зъ другою.

114.

Ой вінъ же бо не поповичъ,
А вона не попівна.
Ище жъ бо вона не вінчана,
Тільки полюбила,
Да своєму козаченьку
Сорочечку шила.
Вона шила, не дошила,
Тільки підрубила.....

115.

Котилася дорогою
Цинова тарілка —
А въ нашого козаченька
Утіха — не дівка.
Вона въ саду родилася,
Въ винограді зросла, —
Моли Бога, молодий козаче,
Щобъ за тебе пошла.
Котилася дорогою
Біла горошина —
Чорні брови въ козаченька,
Якъ у волошина.
А въ дівчини ще й гарнійши,
Якъ шнуромъ утяти.

116.

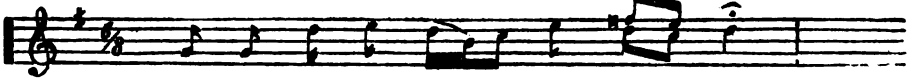
Ой пойду я въ дубину, въ дубину,
Сюди, туди дубину стрепену, —
Посипались жолудочки въ пелену.
Оце жъ тобі, дівчино, талану,
Якъ до тебе у вечері прилепу.
Я жъ думала, що пелінка мала,
За три копн жолудики продала,
А за копу дудника наняла.
«Заграй мені, дуднику, у дуду,
Поки жъ свого горенька забуду.
Коли бъ мені таке горе, якъ печаль,
То бъ я вийшовъ на улицю да й кричавъ.
Дівчино моя, сподівайсь талану —
Я до тебе у вечері соколомъ прилену.
Дівчинонька моя сподівалася,
Три дні хати не мела, не вмывалася.

113

А.

Poco moderato.

Ой тамъ на горі димъ та димъ,

тамъ со - ло - вей - ко

гніз до звивъ,

Да всю ніченьку не всипавъ,
 Собі галочку прикликавъ:
 «Ой чи будешъ ти, галочко,
 Моїмъ діткамъ маткою?»
 Ой тамъ на горі димъ, та димъ,
 Ой тамъ Василько домъ робить,
 Да всю ніченьку не всипавъ,
 Собі дівчину прикликавъ:
 «Ой чи будешъ ти жоною,
 Моїмъ діточкамъ слугою?»

(М. Борисполь, Переяславск. у.).

В.

Ой у садочку димъ, та димъ,
 Тамъ соловейко гніздо звивъ,
 Собі галочку приманивъ:
 — Ходімъ, галочко, зо мною,
 Будешъ ти мені жоною,
 Моїмъ діточкамъ матерью,
 Близькимъ сусідамъ панею,
 Ой на горі димъ не димъ,
 Тамъ соловейко гніздо звивъ,
 Всю ніченьку не всипавъ,
 Собі галочку підмовлявъ,
 Ой на горі димъ не димъ,
 Тамъ Хведорко домъ робивъ.

У садочку димъ, та димъ,
 Тамъ соловейко гніздо звивъ,
 Собі галочку приманивъ:
 — Ходімъ, галочко, зо мною,
 Будешъ ти мені жоною,
 Моїмъ діточкамъ матерью,
 Близькимъ сусідамъ панею,
 Ой на горі димъ не димъ,
 Тамъ соловейко гніздо звивъ,
 Всю ніченьку не всипавъ,
 Собі галочку підмовлявъ,
 Ой на горі димъ не димъ,
 Тамъ Хведорко домъ робивъ.

Всю ніченьку не досипавъ,
Собі Евдошечку підмовлявъ:
— Ходімъ, Евдошечко, зо мною,
Будешъ ти мені жоною,
А моему батеньку слугою,
Мой матоньді другою,
Вливъкимъ сусідамъ панею.

118.

Що Паракна воду несе,
Коромісєль гнется,
А Иванєо въ віконечєо
Якъ берева лєтьєдєа.
— Мулєваний коромісєль
Гнувсь, не вломивсь,
Молодєнькій Иванєо,
Не плачь, не журись.
<Ой якъ мені не плакати,
Якъ мені не журитсьєа,
Ой якъ не возьму Паракни,
Не буду женитсьєа.>

119.

У лотокахъ заставочєи
Мєльницєъ заставляє,
А дівчина по гребєльці
Ходить, покажєає.
Мєжъ дощєчки въ заставочєи
Водницєа сочитсьєа,
Коло дівки парубоньєо
Півнемъ коверитсьєа.
— <Не коверись, парубоньєу,
И не копиль губу,
Коли любишь такъ, якъ кажєшь,
То вєди до шлюбу>.
— <Ой радъ би я шлюбъ узяти,
Та не велить мати>.
— <Якъ не велить, то й не ходи
На нашъ край гуляти>.

Насупився парубонько,
Тай потягъ до дому...
— «Ой не кажи, дівчинонько,
Ти про се нікому».
— Скажу Івзі, скажу Стесі,
Ще скажу й Одарці,
Скажу Гальці титарівні,
Скажу й паламарці;
Ой скажу всімъ, щобъ про тебе
Веснянки співали,
Щобъ привіща та прикладки
Тобі прикладали.

180.

Да й зірочка по хмарочці
Якъ бродить, дакъ бродить —
Козаченько до дівчини
Якъ ходить, дакъ ходить.
Ой зірочці по хмарочці
Да й не набродиться,—
Да козаченьку до дівчини
Да й не знаходиться.

181.

Почувавъ же я у багатой Насі,
Да изъївъ же я перепілочку въ маслі.
Не багато изъївъ: крильце да реберце —
Ухопило козаченька за живіть, за серце.
Було бъ тобі, козаченьку, перепілки не їсти,
Теперь тобі, козаченьку, да не лягти, не сісти.

182.

Травка - муравка зеленая,
Чомъ ти такая потоптана?
Ой чи тебе гуси пощипали,
Ой чи тебе коні потоптали?
— Ні се гуси мене пощипали,
Ні се коні мене потоптали. —
Ой се дівки танцювали,

Золотими підківками
Мене потоптали.

123.

Чемеръ горить, Чемеръ горить,
Хрещате палає,
Тільки наша Олішевка,
Якъ золото сяє.

124.

Утка йде, утинята веде
На напасочку, на порясочку,
На холодну водицю,
На зелену травицю.

125.

Смерте, смерте, иди на ліса;
Иди на безвість, иди на море;
И ти, морозе, великий і лисий,
Не приходь до насъ изъ своєї комори.
Смерть зъ морозомъ танцювала,
Танцювала и співала,
И за море десь почувалала.

126.

Прибігавъ, прибігавъ возликъ підъ оконце —
Ой чи ткуть, чи прядуть дівки волоконце,
Одна дівка не пряде — за возлика хоче,
Що въ возлика борода підъ вимітає,
А въ дівчини голова верхъ затикає,
А въ парубка крива нога огонь загрибає.

137.

На тімъ боці у толоці
Камень муку меле,
Да запитує парень дівку:
«Чи пійдешъ за мене?»
— Да не за кого я не поїду,
Якъ за того Марка:
Що у того Марка срібна чарка —
Я буду шинкарка.
Да на тімъ боці у толоці
Камень муку меле...
Запитує парень дівки:
«Чи пійдешъ за мене?»
— Да не за кого я не піїду,
Якъ за того Тараса:
А въ Тараса бочка м'яса —
Що-дні буду ласа.

138.

Ой співали дівочки, співали,
У решето пісні складали;
Та поставили пісеньки на вербі.
Де жъ взялися горобці,
Звалили пісеньку додолу...
Часъ вамъ, дівочки, до дому.

139.

Лебедина, лебедина
Да на дівчину походила.
Ой жидъ иде, коня веде,
А за жидомъ жидовина:
Постой, жиду, сучий снуду,
Твій кінь мій лёнь топче,
На..... батьку, хлюпче;

Що золотее коріннечко,
А срібнее насіннечко,
А шовковий лёнъ.

130.

Ой на горі санчата —
А роди, Боже, дівчата.
Ой на горі два дубки —
Бери, чортъ, парубки.

131.

Що на нашій да й улонці
Миски й полумиски,
А у тій же Оленовці
Дівки сивовискі.

132.

Ой заплету лісь, лісь —
На парубківъ бісь, бісь;
Ой заплету плетеницю —
На парубківъ шибеницю;
Ой заплету гай, гай —
На дівочоць рай, рай.

133.

Да до насъ, до насъ, парубочоць,
До насъ, не до кого;
Наваримо горщокъ жабъ,
Для васъ, не для кого.

134.

Що на нашій да улиці
Поросята лазять,
Хто не вийде на улицю,
Очи повилазять.

135.

Ой за гаємъ, ой за гаємъ, Дунаємъ
Тамъ Івана конемъ гас,
Тамъ Івана конемъ гас,
Изъ кармана платкомъ має,
А Івана дівку має.

136.

Ой летівъ жуць, жуць,
Та на воду пукъ, пукъ.
Прибігає жудева мати
Жучка ратовати.
Подай, подай, жучку,
Та біленьку ручку.
Рісь, рісь, не дорісь,
Своїй дьнці водиці на прнісь,
А въ мого батька
Сто овець и корова круторога,
Вичокъ третячокъ
И жінъ ступачокъ.
Вези, вези, коню,
Тихою водою,
Бистрою річкою
До тирецъ по вінець,
До тихої хатки,
До дівчини Гапки.
А въ дівчини Гапки
Штири подушечки,
П'ятая перинка,
Сама чорнобрива,
Шоста маленька,
Сама молоденька.

(Проскур. у.).

МѢСЯЦЪ ИЮНЬ.

8-го Мая, сѣють огорцы, чтобы были длинныя, такъ какъ этотъ день называется „Иванъ довгий“ ¹⁰⁴⁾.

9-го Мая, Николая Чудотворца. „Весняного Миколи“ А Въ нѣкоторыхъ мѣстахъ дѣлають задравныя обѣды, называемыя „Никольщиною“.

Послѣ Николая начинаютъ стричь овецъ. „До Миколи не сій гречки, не стрижи овечки“ ¹⁰⁵⁾.

До этого дня не слѣдуетъ купаться, ибо „съ чововіа верба виросте“; т. е. виростеть въ вербового креста, поставленнаго на мочидлѣ ¹⁰⁶⁾.

До „весняного Миколи“ не должно кончать мочить въ водѣ, а если уже намочены, то нужно вытянуть, чтобы послѣ не вытягивать утопленника.

Вознесеніе. Хорошая погода въ этотъ день предвѣщаетъ урожай, и наоборотъ.

10-го Мая, Симона Зілото. Въ этотъ день ходять по лѣсамъ, собирая „зілле“ (цѣлебныя травы). Брестыяне думаютъ, что эту цѣлебную силу даетъ Зілотъ и убѣждены, что онъ распоряжается растениями ¹⁰⁷⁾.

Въ иныхъ мѣстахъ ищутъ кладовъ золота, икатолики помогаютъ Зілотъ ¹⁰⁸⁾.

Хозяйки въ этотъ день закармливають коровъ желтыми травами, чтобы насло было желтѣе; для того же, чтобы молоко лучше естбалось, т. е. обращалось въ сметану и сыръ, обмывають „винья“ отваромъ изъ особой травы ¹⁰⁹⁾.

Гликеріи, Сидора и Пахома. На Гликеріи, „якъ посіять гречку“, то будетъ очень хороша ¹¹⁰⁾. Другіе утверждаютъ, что, напротивъ, рѣшительно ничего нельзя сѣять.

21-го мая, Константина и Елены. День, посвященный въ этотъ день,

¹⁰⁴⁾ С. Соловьевка, Радомисльскій уѣздъ.

¹⁰⁵⁾ С. Чернаевка, Староконстантинковского уѣзда.

¹⁰⁶⁾ Дни и мѣсяцы Максимовича, Рус. Вѣс. 56 г., стр. 79.

¹⁰⁷⁾ С. Соловьевка, Радомисльскаго уѣзда.

¹⁰⁸⁾ Обыч. и Пов. Малор. Марк.

¹⁰⁹⁾ Дни и мѣсяцы, Рус. Вѣс. 56 г., стр. 82.

¹¹⁰⁾ С. Чернаевка, Староконстантинковского уѣзда.

бывасть очень хороше, особенно: если его свѣтъ изъ „фартуха“ (передника). ¹¹¹⁾.

Оранка въ этотъ день считается опасной, потому что „Царь Бостянтинъ“ выбивасть градомъ поле на такое разстояніе, на какое можно услышать крикъ „погонича“.

На огородахъ въ этотъ день пересаживають огурцы.

Увидавъ первый цвѣтъ на огурцахъ, хозяйка перевязываетъ его красной ниткою, посильно вырванною изъ своего пояса, и при этомъ приговариваетъ: „Якъ густо сей поясъ вязався, щобъ такъ и моі огірки густо вязались у пулянки, въ огудині“. Если же, несмотря на эту перевязку, много пустоцвѣту, то хозяйка старается найти гдѣ нибудь затеряный литвиница „личакъ“, т. е. лапоть, волочить его ногою на свой огородъ и бросаетъ на огуречную грядку, приговаривая: „Якъ густо сей личакъ шлепся, щобъ такъ и моі огурки густо вязались въ огудині“. Для того, чтобы молодую „огудину“, да и всякую вообще зелень, не съѣдала огородная гусеница, сажаютъ огородину „на-ще-серце“ (на тощакъ) ¹¹²⁾.

25-го мая, Головатаго Ивана. Въ этотъ день производится главная посадка капусты, о которой хозяйки болѣе всего заботятся; принимаясь за первый стебель рассады, хозяйка прежде всего перекрестится, довора: „дай же, Боже, часъ добрый, щобъ моя капусточка принималась и въ головки складалась“. Потомъ она хватается за голову и бьетъ себя по стегнамъ, говоря: „щобъ моя капусточка была изъ кореня коренастая, а изъ листу головастая“; присѣдая къ землѣ, продолжаетъ: „щобъ не росла висока, а росла широка“ и, посадивъ стебель въ землю, придаетъ грядку волѣномъ, „щобъ была туга, якъ волино“. ¹¹³⁾.

Зелені святки (Троицынъ день). Эту недѣлю называютъ „зеленое“, „клевальное“, „русальное“. Первый день называется Духовъ; первые три дни святки — „троицкии святки“. Въ субботу передъ троицкии днемъ, при захожденіи солнца, пашькають вѣтки деревь передъ дверями пестреюкъ, и на воротахъ, чтобы отогнать вѣдьмъ; ¹¹⁴⁾ ставятъ зелень внутри домбъ ю угланъ, пашькають и юкы зеленью: осокой и другими травами. Вѣтки называються „клевальне“, оттого и вся недѣля называется „клевальное“ и зеленою“.

¹¹¹⁾ С. Чернилевка, Староконстантиновскаго уѣзда.

¹¹²⁾ Дни и мѣсяцы Максимовича, Рус. Бес. 56 г., стр. 85.

¹¹³⁾ Барисполь, Переяславскаго уѣзда.

¹¹⁴⁾ Дни и мѣсяцы, Рус. Бес. 56 г., стр. 56.

Духовъ день. На Духовъ день на Волыни крестьяне исповѣдуются.

Въ нѣкоторыхъ грѣхахъ они не сознаются передъ своимъ священникомъ, а каются передъ другимъ ¹¹⁵⁾.

„До Св. Духа не скидай кожу, а по Св. Дусі зновъ у кожусі“.

Въ эту же недѣлю русалки выходятъ изъ рѣвъ, нагія, съ распушенными волосами; плаваютъ при лунѣ на поверхности воды, бѣгаютъ по полямъ, качаются на вѣтвяхъ деревьевъ, манятъ прохожихъ и, если кого поймаютъ, то защекочутъ на смерть; поэтому крестьяне носятъ при себѣ полны, которой русалки боятся. Русалками становятся утопленницы и дѣти, родившіяся неживыми или умершія некрещенными: эти послѣднія называются еще и „Мавками“ ¹¹⁶⁾.

Начиная съ „ключальной субботы“, дѣвушки не выходятъ въ поле одиночкою и не купаются цѣлую недѣлю, „щобъ мавки не залоскотали“. Нѣкоторые изъ дѣвушекъ носятъ при себѣ „любистокъ“ — его боятся „мавки“. Особенно страшны русалки и мавки въ „зеленій четвергъ“. Дѣвушки и женщины, боясь ихъ разсердить, въ этотъ день не работаютъ. Если бы надобность заставила ихъ идти по воду, то прежде должно туда набросать полны. Этотъ день называется „русальчинъ и мавскій великдень“ или еще „русали“ ¹¹⁷⁾.

Этотъ праздникъ совершается „молодцами“ безъ участія „парубківъ и дівчатъ“, подъ открытымъ небомъ („на степку“) или, если можно, близъ воды ¹¹⁸⁾.

Въ продолженіи недѣли поютъ особенныя пѣсни Троицкія (Русальныя).

Десятый понедѣлокъ празднуется въ честь русалокъ.

Въ этотъ день онѣ выходятъ на поверхность земли и наблюдаютъ, почитается ли народъ ихъ память.

Если кто въ этотъ день занимается работой въ полѣ, то русалки жѣнають работѣ и насылаютъ на посѣвы какое либо несчастіе. Собидающе же этотъ праздникъ надѣются, что русалки берегутъ ихъ поля отъ всякой бѣды.

Въ этотъ день крестьяне варятъ подъ открытымъ небомъ равныя бушанья и взаимно угощаются; хозяйки же возрыскиваютъ молокомъ путь, какии ходилъ светь къ водою или на пастбище.

¹¹⁵⁾ С. Сивокъ, Острожскаго уѣзда.

¹¹⁶⁾ Обыч. и Пов. Малор. Марь.

¹¹⁷⁾ Обыч. и Пов. Малор. Марь.

¹¹⁸⁾ «Великъ день у Подолянь» Основ. 61 г., стр. 44.

На межах полей кождий хозяинъ кладеть по куску хлѣба ¹¹⁹⁾.

Въ числѣ русалокъ есть и „доселухи“, — это души дѣвушекъ, умершихъ зимою, весною или лѣтомъ. — Онѣ являются на поляхъ и до смерти „залосочуютъ“ попадающихся на встрѣчу „дѣвчатъ“ и „парубкѣвъ“ ¹²⁰⁾.

РУСАЛЪНЫЯ.

И.

Да свята недѣля,
Да уставай раненько,
Да пряди тоненько,
Да біли біленько,
Ходи хорошенько.

(Изъ Рукоп. Сборн. Маркеевича).

Ж.

А.

- 1) Сидѣла русалка на білій березі,
- 2) Просила русалка въ жіночокъ намітки:
- 3) «Жіночки, сестрички,
- 4) Дайте мені намітки,
- 5) Хочь не тоненькой,
- 6) Аби біленькой.»
- 7) Сидѣла русалка на білій березі,
- 8) Просила русалка дівочокъ сорочки:
- 9) «Дівочки, сестрички,
- 10) Дайте мені сорочки,
- 11) Хочь не біленькой,
- 12) Аби тоненькой.»

(Изъ Рукоп. Сборн. Кулиша).

¹¹⁹⁾ Романово-Носовскій уѣздъ.

¹²⁰⁾ С. Великіе-Жеребки, Старокопстанг. уѣздъ.

1 Б = 1 А. У рожі, на межі, на кривій....

2) Тамъ сідла русалка.

3 Б = 8 А, 4 Б = 9 А.... подружки, 5 Б = 10 А, 6 Б = 11 А.... худень-
кую, 7 Б = 11 А Аби....

(Изъ Рукон. Сборн. Булгана).

3.

Проведу русалочки до бору,
Сама вернусь до дому.
Стану въ бору изъ Слюдою, (?)
Тамъ буде іхать свекоръ мій;
Вінъ же мене не познає,
Стане мене питати:
— Ой Слюде, Слюде, товстая!
Була въ мене невістка такая.
Проведу русалочки до бору,
Сама вернусь до дому.
Стану въ бору изъ Слюдою,
Тамъ буде іхать тато мій,
Вінъ мене не познає,
Стане мене питати:
Ой Слюде, Слюде тонкая!
Була въ мене донька такая.

(Изъ Рукон. Сборн. Булгана).

4.

Прилетіла зозуленька въ темного лісочку,
Сіла, пала, закувала въ зеленімъ садочку.
Ой якъ вийшла Марусенька въ сі запитала:
— Скажи мені, зозуленько, довго буду въ батька?
— Будешъ, мила Марусенько, сей день до вечора.
Бодай же ти, зозуленько, сімъ літъ не ковала,
Що ти мені молоденькій правди не сказала.

(Изъ Рукон. Сборн. Булгана).

5.

Проводили русалочки, проводили,
Щобъ вони до насъ не ходили,
Да нашого житчка не ломили,
Да нашихъ дівочокъ не ловили.
Передъ ворітьми долина,
А въ той долині калина. .5
Ой тамъ Ганночка гуляла,
Жемчугъ-намісто обірвала,
Ой туди іхавъ нелюбий,
Ставъ зъ коника злізати,
Жемчугъ-намісто збірати.
— Не ссїдай, нелюбий, зъ коника,
Не зъ тобою гуляла,
Наміста порвала.
Ой туди іхавъ миленькій,
Ставъ съ коника злізати,
Наміста збірати.
— Збирай, миленькій,
Зъ тобою я гуляла,
Дороги наміста порвала.
(*Нар. Рухом. Оберг. Кучинськ.*)

6.

Рано, рано війду я на гору
Да вдару въ ладоні,
Щобъ ладоні щеміли,
Щобъ перстні звеніли.
У мене ладоні отецькі,
У мене перстні молодецькі,
Се жъ мині отець покупивъ,
Щобъ мене молодець полюбивъ.
Зійду я на гору,
Ажъ красочки грають.
Не грайте, красочки,
Не грайте,—звеніте,
Мені въ батька не жити,
Мені віночківъ не вижити,
Що й одинъ була звяла,
И того не знала,
Digitized by Google

Повісила, изсушила,
Да батенька разжалила.
Проведу я русалочки до бору,
А сама вернуся до дому.

(Изъ Рукоп. Сборн. Кулиша).

7.

Ой біжить, біжить мала дівчина,
А за ёю да русалочка:
«Та послухай мене, красна панночко,
Загадаю тобі три загадочки,
Якь угадаєшь—до батька пуцу,
Не угадаєшь—до себе возьму:
Ой що росте безъ коріння,
А що біжить безъ повода,
А що цвіте да безъ цвіту?»
— «Камень росте безъ коріння,
Вода біжить безъ повода,
Папороть росте да безъ цвіту.»
Панночка загадочокъ не вгадала,
Русалочка панночку залоскотала.

(Изъ Рукоп. Сборн. Кулиша).

8.

А въ лёнку, на клинку
Висіла коліска на шнурку.
Колишіть же мене високо,
Щобъ було видно далеко.
Ой де моя миленькая похажав,
Да шитими рукавами помахав.

(Носовичъ)

9.

Ой завью вінки да на всі святки,
Ой на всі святки, на всі празники,
Да рано, рано на всі празники,
А въ бору сосна колихалася;

Дочка батеньку да жалілася:
— Ой мій батеньку, мій голубчику,
Та прибудь сюди хочь на літечко.
У мене въ тину, подь ворітьми
Синєе море разливается.
Пани гетьмани избігалися
Сѣму диву дивувалися.

(Носицкій).

10.

Порохъ, порохъ по дорозі,
Гоминь, гоминь по дубраві.
Ой братъ сестру зарубать хоче.
— Не рубай мене у суботоньку,
Зарубай мене у неділоньку,
Положи мене край доріженьки,
Обвий мене барвіночкомъ,
Барвіночкомъ, васильками.
Молодчики идуть,
Василечки рвуть
И мене спомануть:
Ой тамъ лежить Иванова сестра
Да я зарубана.
Дівочки идуть и барвіночокъ рвуть
И мене спомануть.

(Носицкій).

11.

А межъ горь дорога,
А по тій дорозі зять до тещи иде:
— «А тещухна, матухна, мене жонка била».
— Зятѣчокъ, синчокъ, не на дико вчила:
Да сиди, мужъ, дома,
Коли ти молодѣжа;
Да поливай капусту,
Щобъ капуста не густа
И молодѣжа не пуста.

12.

Стареньвий дядько по городу хѳде,
Конопельки сіе;
А молода молодва да ва нимъ у слѳдъ ходила,
Вона у слѳдъ ходила, голубивъ шамила:
— Гулі, гулі, голуби, ви летіте сюди —
На старого коноплі,
Щобъ мені молодій конопель не брать
И білихъ рукъ не драть,—
На чужні діти на падчеринята.
(Изъ Рукон. Сборн. Кулиша).

13.

Поведу я русалочекъ до бору,
А сама пойду, молодая, до дому...
(Изъ Рукон. Сборн. Кулиша).

14.

Зовѳемъ віночки на всі святочки,
На годовні, на роковні.
(Изъ Рукон. Сборн. Кулиша).

15.

Сидить зайчикъ підъ липкою,
Очки тре;
— «Похвалаетъся панъ староста
Битъ мене.
Да ти я жъ ёму да доріженьку
Перебігъ,
Ти я ёму кониченька
Унудивъ,
Ти я ёму красну дівку
Погудивъ?
Перебігъ ёму доріженьку
Сірий вовкъ,
Унудили ёму кониченька
Жеребці,
Погудили красну дівку
Молодці.
(Изъ Рукон. Сборн. Кулиша).

І Ю Н Ъ.

12-го іюня, Онуфрія (Онопрія). На Онуфрія сѣтся поаднѣйшая „гречка“ ¹²¹⁾.

20-го іюня, Св. Меѳодія. Если въ этотъ день начнетъ идти дождь, то будетъ продолжаться сорокъ дней.

23-го іюня, Ивана Купала. На канунѣ рожденія Іоанна Крестителя, днемъ, идутъ въ жито и ищутъ два волоска на одномъ стеблѣ. Если найдутъ, то подъ стеблемъ ищутъ „Иванову голову“ — мелкую монету. Нашедшій грошъ или два, можетъ легко отыскать кладъ ¹²²⁾.

Купало празднуется въ ночь съ 23 на 24 іюня, называемую Ивановскою. Въ этотъ день крестьяне, для предохраненія себя отъ вѣдьмъ, кладутъ на окнахъ своихъ домовъ жгучую крапиву, а въ дверяхъ скотныхъ дворовъ — молодое осиновое дерево, вырванное съ корнемъ, и кромѣ того, ходятъ осматривать свои поля, чтобы воспрепятствовать злымъ людямъ дѣлать въ посьвахъ „завитки“, которыя завиваются въ этотъ день на скотъ или на извѣстнаго человѣка и бываютъ чрезвычайно пагубны, какъ для тѣхъ лицъ и предметовъ, на которые завиваются, такъ и для людей, вырвавшихъ эти „завивки“, или „завитки“. Поэтому никто ихъ не вырываетъ, кромѣ „баламутовъ“, т. е. знахарей ¹²³⁾.

„Завивки“ дѣлаются такимъ образомъ: берутъ два пучка стеблей ржи или пшеницы и, не вырывая ихъ, связываютъ вверху въ особенный узелъ и колосья втыкаютъ въ землю ¹²⁴⁾.

Наканунѣ Иванова дня хозяйки загоняютъ на ночь коровъ съ телятами, для того, чтобы телята сосали матокъ и не давали вѣдьмамъ возможности ихъ доить ¹²⁵⁾.

„Вечеромъ“ справляютъ „Купала“ или „Марену“. — „Марену“ дѣлаютъ различнымъ образомъ: иногда изъ простаго вѣнника, воткнувъ въ него палку, иногда въ видѣ чучелы изъ соломы, изъ жгучей крапивы и шиповника; но чаще изъ „черноклена“; ее убираютъ вѣнками, намистами,

¹²¹⁾ С. Чернилевка, Староконстантиновскаго уѣзда.

¹²²⁾ Чернилевка, Староконстантиновскаго уѣзда.

¹²³⁾ С. Коповатое, Радомисл.

¹²⁴⁾ Обыч. и Пов. Мал. Мар.

¹²⁵⁾ Тыровъ, Ваница.

цвѣтами и лентами, относятъ на мѣсто, назначенное для праздника, и даютъ ему названіе „Марены“. Марену дѣлають или только дѣвушки, или же и парубки ¹²⁶⁾.

Поставивъ на мѣсто Марену, приносятъ пучи соломы, а иногда соломенную куклу, одѣтую въ женскую рубаху, въ лентахъ, наместахъ и въ большомъ вѣнѣ; эта кукла называется „Купало“ ¹²⁷⁾. Пришедши на мѣсто, ставятъ „Купала“ возлѣ Марены, и не вдалекѣ разводятъ огонь. Взявшись за руки, ходять вокругъ Марены, скачуть черезъ огонь и при этомъ поють:

Ой ходила квочка
Въ-докола кілочка.
Кво, кво, кво, въ-докола кілочка.
Ой висиділа квочка
Четверо курчатоць,
Четверо курчатоць,
А всі штирі півники.
Кво, кво, кво, а всі штирі півники.
А единь півничокь,
Молодий N.
Кво, кво, кво, молодой N.
Другій півничокь
Молодий N и т. д. ¹²⁸⁾.

Ой, вербо, вербице!
Часть тобі, вербице, розвиться,
— Ой ище не часть, не пора.
Часть тобі, Иванку, жениться.
— Ой ще не часть, не пора:
О ще жъ моя дівчина молода;
Та нехай до літа, до Йвана,
Щобъ моя дівчина погуляла;
Та нехай до літа, до Петра,
Щобъ моя дівчина підросла ¹²⁹⁾.

Когда дѣвушки поють и кружатся, парни подериваются къ нимъ, отнимають Марену и также скачуть и поють пѣсни. Дѣвушки дѣлають новую Марену; но парубки и эту у нихъ отнимають, такъ что дѣвушкамъ приходится иногда дѣлать въ этотъ день нѣсколько Марень. Нужно замѣтить, впрочемъ, что хотя дѣвушки и отстаивають Марену отъ

¹²⁶⁾ Тывровъ, Винницкаго у.

¹²⁷⁾ Обичай и Пов. Мал. Марк.

¹²⁸⁾ С. Сивокъ, Острожскаго уѣзда.

¹²⁹⁾ Стрѣльск. Ровенск.

нападеній парубковъ, но никогда это не сопровождается ругательствами, а только дѣвушки смѣются надъ парубками, что они взяли „не люблю Марену“, а ту, которую сдѣлали нарочно, чтобы обмануть парубковъ. Парубки, отнявъ у дѣвчатъ Марену, разрываютъ ее на части, разбрасываютъ или топчутъ въ водѣ. Въ послѣднемъ случаѣ дѣвчата поютъ:

Утонула Мареночка, утонула,
Та на верхъ кісонька зринула...

Марену или „гильце“ разламываютъ; каждая изъ дѣвушекъ беретъ себѣ часть и приносить на свои, огурцами засѣянные гряды; отъ этого, говорятъ, лучше родятся огурцы. — Или же дѣлаютъ Марену или гильце парубки. Если же они не хотятъ, то въ насмѣшку имъ дѣвушки поютъ:

На улиці купайлиці —
Наши хлопці недбайлиці;
Якъ би вони дбали,
То намъ и гилечко бъ виламали ¹³⁰⁾.

По окончаніи обряда, на возвратномъ пути, дѣвицы поютъ про несчастную долю какой-то Ганны и про дерево, привезенное изъ за моря ¹³¹⁾.

На „Купала“ съ утра дѣвушки идутъ въ поле или въ лѣсъ, собирать цвѣты и травы; изъ нихъ онѣ вьютъ для себя купальскіе вѣнки. Въ вѣнкахъ должна быть и полынь; кромѣ того, они носятъ полынь весь этотъ день у себя подъ мышками, какъ предохранительное средство отъ русалокъ и вѣдьмъ ¹³²⁾.

Въ этотъ же день молодежь занимается гаданіемъ о своей судьбѣ. Дѣвицы выбираютъ изъ себя самую красивую, съ пѣснями ведутъ ее въ лѣсъ и здѣсь сажаютъ въ заранѣе приготовленную яму, съ вѣнками изъ свѣжихъ и увядшихъ цвѣтовъ и завязываютъ ей глаза. Эта дѣвушка называется „Купайло“. Затѣмъ, взявшись за руки, дѣвушки начинаютъ плясать вокругъ ямы, а дѣвушка „Купайло“ безъ разбора беретъ изъ ямы вѣнки и раздаетъ ихъ танцующимъ подругамъ. Кому попадется вѣнокъ изъ свѣжихъ цвѣтовъ, та будетъ счастлива въ замужествѣ.

¹³⁰⁾ Тывровъ, Винницкаго у.

¹³¹⁾ Старѣльское Роменск. уѣз.

¹³²⁾ Маркевича. Обыч. и Пов. Малор.

Если же попадется вѣнокъ изъ цвѣтовъ увядшихъ, то это означаетъ, что получившая его дѣвушка будетъ несчастна и бѣдна въ замужествѣ. Въ этомъ случаѣ хороводъ перестаетъ танцевать. Дѣвушки садятся вокругъ ямы и поютъ. Подлѣ пѣсни продолжаютъ гадать. Когда всѣ вѣнки вынуты изъ ямы, дѣвушки убѣгаютъ, опасаясь, чтобы „Купайло“ не схватила кого либо изъ нихъ. Схваченная „Купайломъ“ не выйдетъ въ этомъ году замужъ ¹³³).

Другой способъ гаданья: молодежь собирается подъ вечеръ къ рѣкѣ и купается до самыхъ сумерекъ. Въ сумерки раскладываютъ огонь возлѣ рѣки или на площади, парни и дѣвки берутся попарно за руки и перепрыгиваютъ чрезъ огонь. — Если руки ихъ не разойдутся, то значить они будутъ супругами ¹³⁴). Тоже самое означаетъ, если во время прыганья чрезъ огонь искра, поддуваемая вѣтромъ, полетитъ вслѣдъ за ними ¹³⁵).

Гадаютъ и на водѣ. Это дѣлается такъ. Сплетши вѣнокъ, называемый „вилъце“ дѣвушки берутъ восковыя свѣчи, идутъ къ водѣ, привязываютъ свѣчи къ вѣнку, такъ чтобъ онѣ могли стоять, зажигаютъ и пускаютъ вѣнокъ на воду. Свѣчи поплывутъ, и чья прежде потухнетъ, та умретъ прежде другихъ.

Въ ночь на „Ивана Купайла“ деревья переходятъ съ мѣста на мѣсто и разговариваютъ между собою, посредствомъ шелеста листьевъ; животныя и всѣ растенія тоже бесѣдуютъ между собою. Различнымъ травамъ, собираемымъ на „Купала“, приписываютъ особенную силу; знахари и вѣдьмы запасаются ими для своего ремесла ¹³⁶).

Въ Ивановскую почъ разцвѣтаетъ красно-огненный цвѣтъ папоротника, онъ еще называется „кочедижникомъ“ ¹³⁷).

Народъ вѣритъ, что тотъ, кто подстережетъ этотъ цвѣтъ и достанетъ его, будетъ знать все, что дѣлается на свѣтѣ, и приобрѣтетъ силу отворять замки однимъ прикосновеніемъ; съ помощью этого цвѣта легко взять кладъ, хотя бы онъ былъ и „закрытій“. Клады бываютъ „закрытіи и незакрытіи“. Последнимъ можетъ овладѣть каждый, кто его найдетъ; но закрытымъ овладѣть не такъ легко. Мѣсто, гдѣ онъ находится — извѣстно, потому что надъ нимъ по ночамъ горитъ свѣча; но не зная закрытіи, никакимъ образомъ нельзя

¹³³) С. Малые-Дедеркалы, Кременецкаго уѣзда.

¹³⁴) Куриловка, Старокон.

¹³⁵) Гульчи, Житомирс.

¹³⁶) Куриловка, Старокон. у.

¹³⁷) Луцкій уѣз.

овладѣть имъ: начните рыть то мѣсто, гдѣ горитъ свѣча, гдѣ зарытъ кладъ, — онъ будетъ глубже входить въ землю. Имѣя же цвѣтокъ папоротника, можно добыть кладъ ¹³⁸⁾.

Трудно достать этотъ цвѣтокъ, потому что нечистая сила всячески старается отнять его у людей. Кто хочетъ имѣть цвѣтъ папоротника, долженъ поступать слѣдующимъ образомъ: отправиться ночью въ лѣсъ, на такое разстояніе „де курячій голосъ не заходить“. Найдя папоротникъ еще передъ его разцвѣтаніемъ, нужно очертить священнымъ мѣломъ кругъ и самому сѣсть въ срединѣ на разостланномъ рушникѣ, держа въ рукахъ крестъ и ножъ, чтобы въ минуту разцвѣтанія папоротника подрѣзать кожу на мизинцѣ лѣвой руки и вложить туда цвѣтъ. Во время срѣзыванія папоротника тѣмъ всякихъ чертей, вовулакъ, вѣдмъ, домовыхъ, мертвецовъ, русалокъ, — поднимають хохотъ, крикъ, завыванья. Все это дѣлають черти съ цѣлю напугать смѣльчака. Но если онъ, несмотря на всѣ эти ужасы, спрячетъ цвѣтъ папоротника подъ кожу, тогда уже можетъ спокойно сидѣть въ кругу до вторыхъ пѣтуховъ; хотя и тутъ дьяволъ ухитрится провести обладателя цвѣтка.

Рассказываютъ, напримѣръ, что одинъ „небоязливый“ человекъ рѣшился подстеречь цвѣтъ папоротника. Пошелъ въ лѣсъ, дождался полуночи, и какъ только папоротникъ разцвѣлъ, онъ схватилъ его и спряталъ въ шапку. Нужно было ему дождаться вторыхъ пѣтуховъ, послѣ которыхъ онъ могъ, не опасаясь, идти домой. Вотъ пропѣли одни пѣтухи, пропѣли другіе, мужикъ вышелъ изъ очерченнаго круга и пошелъ домой; дорогой встрѣчается съ нимъ знакомый ему „мировой“ съ людьми и вступаетъ съ нимъ въ разговоръ. — Сопровождавшіе „мироваго“ люди замѣтили мужику, чтобы онъ снялъ передъ начальникомъ шапку. Мужикъ, вслѣдствіе этого замѣчанія, забылъ о всякихъ папоротникахъ и скорѣе снялъ шапку. Но въ это же мгновеніе „мироваго“ съ людьми какъ не бывало, а съ ними и папоротника.

Мировой со спутниками были черти. — Пришедши домой, мужикъ узналъ, что еще первые пѣтухи не пѣли, значитъ кукурикала нечистая сила, чтобы обмануть мужика.

Вотъ еще доказательство того, какъ трудно сорвать цвѣтъ папоротника.

У одного мужика пропали волы въ день Купайла, мужикъ пошелъ ихъ отыскивать; проходилъ до ночи и воловъ не отыскалъ. Уставши, онъ легъ

¹³⁸⁾ Маркевичъ.

отдохнуть и не замѣтилъ того, что легъ около папоротника. Въ полночь цвѣтъ папоротника упалъ мужику въ „постоли“. Проснувшись, мужикъ узналъ, благодаря этому цвѣту, гдѣ его воли, пришелъ прямо къ нимъ и погналъ ихъ домой. Дорогой встрѣчается съ нимъ старый жидъ. Жидъ сталъ просить мужика продать ему „постоли“, указывая на свои окровавленные босня ноги. Мужикъ, не зная, что въ постолахъ папоротникъ, согласился продать ихъ за цѣлую „камзу“ денегъ, снялъ „постоли“ и отдалъ. Вслѣдъ затѣмъ жидъ захоталъ и исчезъ, „постоли“ остались у мужика, а вмѣсто денегъ оказались черепки. — Вмѣстѣ съ цвѣтомъ папоротника пропало у мужика и знаніе мѣстности; онъ сбился съ дороги и блудилъ въ лѣсу цѣлый день, пока на другой день его не увидѣли люди изъ другого села и не указали ему дороги ¹³⁹).

Если въ Ивановскую ночь взять „кажана“, т. е. летучую мышъ, отнести ее въ лѣсъ и зарыть въ муравейникъ, то въ слѣдующій четвергъ вмѣсто кажана окажутся въ муравейникѣ маленькія вилы и грабли, тѣ и другія могутъ быть очень полезны для парубковъ. Если граблями дотронуться до „дівчини“, то она очень полюбитъ парубка; а если вилами — то разлюбитъ ¹⁴⁰).

Коли до Ивана проса зъ ложку, то буде и въ ложку.

Годуй пчолу до Ивана-вона зробиць зъ тебе пана.

Если на Ивана будетъ гроза, орѣхи будутъ пусты и будетъ ихъ мало, а если погода — урожай на нихъ будетъ хорошъ ¹⁴¹).

До Ивана женщины не ѣдятъ никакихъ ягодъ, потому что въ противномъ случаѣ будутъ умирать дѣти ¹⁴²).

Въ этотъ день змѣя слѣпая „мідяница“, получаетъ зрѣніе на цѣлыя сутки, и тогда она необыкновенно опасна: бросааясь на человѣка, какъ стрѣла, она можетъ пробить его насквозь.

¹³⁹) Краснополка, Староконст. у.

¹⁴⁰) С. Мельниці, Ковельск. у.

¹⁴¹) Обыч. и Пор. Мал. Маркевича.

¹⁴²) Данильченко.

КУПАЛЬСКІЯ ПѢСНИ.

1.

На Ивана Купайла
Ходила відьма новалною, (?)
На дубъ лізла,
Кору гризла,
Зъ дуба падала,
Зіле купала.
Повій, вітре, о-півночи,—
Вилізуть відьмі очі,
Щобъ по ночахъ не ходила,
Чужихъ коровъ не доіла.

(Мирополь, Новоградволинск. у.).

2.

Ой на Купайла вогонь горить,
А староміськимъ хлопцямъ живіть болять.
Нехай болять, нехай знає,
Нехай Купайла не ламає.

(Мирополь, Новоградволинск. у.).

3.

А.

- 1) Ой на Ивана на Купала
- 2) Купалася ластівочка,
- 3) При березку сушилася,
- 4) Дівка Палажка журилася:
- 5) «Ой бідна жъ моя головочко,
- 6) Що я рупниківъ не наляла,
- 7) Бо вже Иванка сподобала.

(Талатка, Уманського уезда).

В.

$B = 1 A,$

2) Тамъ галочка купалася,

$3 B = 3 A$ На..., $4 B = 4 A.$ $5 B = 6 A,$ $6 B = 7 A.$

(Дашковъ, Литинск. у.).

В.

1) У городі калиночка,

$2 B = 2 A$ Тамъ..., $3 B = 3 A$ На..., $4 B = 4 A..$ Мотриня...; $5 B = 6 A$

A що..., $6 B = 7 A.$

(Краснополка, Гайсинск. у.).

4.

А.

1) Ой на Ивана на Купайла

2) Де жъ ти, Домно, почувала?

3) Підъ яворомъ зелененькимъ,

4) Зъ Гарасяномъ молоденькимъ.

(Дашковъ, Литинск. ут.).

В.

$1 B = 1 A,$ $2 B = 2 A..$ Ганно...?

3) Почувала підъ дубочкомъ,

4) Зъ тимъ Ригоркомъ голубочкомъ.

(Краснополка, Гайсинск. ут.).

Б.

Ой купалочка купалася,

Та на брежку сушилася,

Тай тому люде дивовались.

Ой не дивуйтеся сѣму люде,

Бо я бачила дивнійше:
Щува-риба краснò твала,
А ракъ на буйракъ цівки сучить,
А муха-горюха джу місяць,
Комарь пищить — водицю несеть.

(*Быть Рус. Нар. Терещенко, часть V, стр. 83*).

6.

На Ивана Купайла
Сучка въ борщъ упала.
Хлопці витягали,
Зуби поламали;
Дівчата граблями,
А хлопці зубами.

На Ивана Купайла
Війшла Мариця, якъ панна,
На то хлопці сгядаються,
На медъ и вино складаються.
Василь найбільше давъ,
Бо Марицю сподобавъ.

(*Данильченко, стр. 54*).

7.

На нашеї на вулиці
Все купалні молодці.
Ой нема, нема, найкупавшого
Надъ Ивана надъ нашого,
Бо ёго дівка скунавїла.
Дівка Храсина полюбила.

(*Краснополя. Гайсинск. уяз.*).

8.

Ой у лісі сухий дубъ розвився.
Сперидонько съ Карпомъ бився;
Бився, бився зъ вечора до ранку,
Все за тую Палазю коханку.
Сперидонько зъ старостами до хати,

А Карпонько підъ вікно слухати:
А що буде Палазя казати?
Палажка суче нитку на волочку,
Шити-вишивати Сперидонові сорочку,
А Сперидонъ на торгъ на торжочокъ,
Купувати Палазі віночокъ.
На Палазі рутяний віночокъ, —
То жъ їй куповавъ Дем'янишинъ синочокъ;
На Сперидонкові вишита сорочка,
Хто жъ ёму вишивавъ? Степанова дочка.

(Талалка, Уманск. утл.).

9.

Ой чье жито підъ горою стояло?
Иванькове жито підъ горою стояло;
Підъ горою зелененько, по місяцю видненько.
Молода Мар'їчка, ходи жита жати!
Якъ я тебе возьму, жито жати научу.
Підъ горою зелененько, по місяцю видненько, серденько.

(Быт Рус. Нар. Терещево, часть V, стр. 84—85).

10.

Сїяла зірочка, сїяла,
— «Зъ кимъ ти, Паулько, стояла?»
— «Съ тобою, Лукіянь, съ тобою,
Я изъ ясною зорою».
— «По чімъ ти мене пізнала,
Що зорою назвала?»
— «По тобі, Лукіяне, по тобі,
Чорна шапочка на тобі».

(Краснополка, Гайсинского утл.).

11.

А.

- 1) Ой мала нічка-петрівочка,
- 2) Не виспалась наша дівочка!
- 3) Не виспалась, не награлась,

- 4) Съ козаченькомъ не настоялась.
- 5) Къ череді йшла задрімала,
- 6) На пеньки ноги позбивала,
- 7) На шпички ноги позбивала,
- 8) На шпички очи повиймала.
- 9) А вже корови у дуброві,
- 10) А вже телята пасуть хлопъята,
- 11) А вже вівці на крутий гірці.

(Бытъ Рус. Нар. Терещенко, часть III, стр. 80).

В.

1 В = 1 А Малая..., 2 В = 2 А... Паулочка...

- 3) Чомъ вона не виспалася?
- 4) Бо изъ Лукіаномъ женихалася.

(Краснополка, Гайсимск. уѣз.).

В.

1 В = 1 Б, 2 В = 2 А... Хіма,

- 3) Ой спала,
- 4) Підъ черчикомъ (?) зелененькимъ,
- 5) Зъ Ехримомъ молоденькимъ.

(Краснополка, Гайсимск. уѣз.).

12.

А.

- 1) Сонце сходить, грає—
- 2) Ивась коня сідає.
- 3) Въ стремена ступає,
- 4) Въ сідельце сідає,
- 5) Тяжко вдихає.
- 6) Его батечко питає:
- 7) «Що ти, синочку, гадаєшъ,
- 8) На що коника сідаєшъ?»
- 9) — Що, батечко, до того?
- 10) Я до тестя до свого.
- 11) Пуцу коника на двіръ.
- 12) Ой у тестя новий двіръ,

- 13) Постелю барвінкомъ двірѣ,
- 14) Василькомъ местпму двірѣ,
- 15) Щобъ тещенька похвалила;
- 16) Щобъ дівчина полюбила.

(Обыч. и Пов. Мал. Маркевича, стр. 12—13).

Б.

1 Б = 1 А... сходе..., 2 Б = 2 А Иванко коника..., 3 Б = 3 А На стремечка...,

4) На сіделечко злегає

5 Б = 5 А Тяженько, важенько..., 6 Б = 6 А А... батенько... 7 Б = 7 А
8 Б = 8 А.

9) Що тобі, батеньку. до сѣго?—

10) Сідлаю коника не твого.

11 Б = 10 А Пойду..., 12 Б = 11 А... по двору,

13) Свому тестеві на хвору.

14 Б = 12 А... мого... 15 В = 13 А И барвіночкомъ сшили..., 16 Б = 14 А... мели..., 17 Б = 15 А... мене... хвалила, 18 Б = 16 А... мене любила.

(Бытѣ Рус. Нар. Терещенко, часть III, стр. 84).

13.

Ой йшли дівочки и по ягодочки,
Съ тіи води чорна хмара на долині пала,
На улиці Купала на Ивана!
А въ перепілочки ніжки невеличкі,
Й на гору не зойде, на долині не стане,
Купала на Ивана!

Сѣгодня Купала, а завтра Ивана,—

Чимъ мені, моя мати, торговати?

Повезу я свекорка продавати,

Рідного батенька купувати.

Здешевила свекорка, здешевила,

Рідного батенька не купила!

Сѣгодня Купала, а завтра Ивана,—

Чимъ мені, моя мати, торговати?

Повезу я свекруху продавати,

Рідну матінку купувати.

Здешевила свекруху, здешевила,

Рідної материнки не купила!

Сѣгодня Купала, а завтра Ивана,—

Чимъ мені, моя мати, торговати?
Повезу я діверка продавати,
Рідного братенька купувати.
Здешевила діверка, здешевила,
Рідного братенька не купила!

Сьогодні Купала, а завтра Івана,—

Чимъ мені, моя мати, торговати?

Повезу я зовицю продавати,
Рідною сестричку купувати.
Здешевила зовицю, здешевила,
Рідної сестриці не купила!

(*Бытъ Рус. Нар. Терещенко, часть V, стр. 81—82*).

14.

А.

- 1) Ой не стій, вербо, надъ водою,
- 2) Не пускай зілде по Дунаю.
- 3) Ой Дунай море розливає,
- 4) И день и ночь прибуває,
- 5) Въ вербі корень підмиває,
- 6) Зверху вершокъ усихає,
- 7) Зъ верби листе опадає;
- 8) Ой стань, вербо, на риночку,
- 9) Въ хрещатому барвиночку,
- 10) Въ запашному василечку.

(*Обыч. и Пов. Мал. Маркевича, стр. 12*).

15.

Летіло полелѣ
Черезъ наше село,
Стало спочивати
На Іванковій хаті.
Іванова хата
Запалилася,
Іванові голова
Засмалилася;
А Павлінка зъ radoщами,
Носить воду пригорщами.

16.

Зійшло сонечко зъ стодолу —
Станови, Ригоре, комору високу,
Рубай віконця широкі,
Щобъ до мене соловейкі прилітали,
Щобъ мене раненько пробужали,
Бо у мене ненька не рідненька —
Вона мене раненько не збудить,
Піде до сусіда обсудить:
«Сумлива невістка, сумлива,
До роботи ленива;
Ще череда на полі,
А невісточка вь коморі;
Ще череда на стийлі,
А невістка на постелі.»

(Краснополка, Гайсинскаго уяз.).

17.

Ой розвивайся, сухий дубе,
Бо вже на тебе морозъ буде.
А я морозу не боюся,
И вь Петрівочку розвивюся.
Не сподійся, дибровонько,
Зъ сухого дуба-зеленого.
А поростоньки відъ одного.
Ой не сподійся, дибровонько,
И не сподійся ти, Ёвхимко,
Сь чужого села невісточки,
Бо вь Ивана една дочка,
То жь тобі буде невісточка.
Не еденъ, не два сапгянъ стоштавъ,
Черезъ тещеньки двіръ учащавъ;
Щобъ ёго теща похвалила,
Дівка Храсинка полюбила.

(Тальянка, Уманск. уяз.).

18.

Стояла Марья підъ вінцемъ,
Розчесала русу косу гребівцемъ;

Прийшовъ Ёвхимко заплакавъ:
— «Хтось мою Маріюку засватавъ!»

(Таллянка, Уманск. уяз.)

19.

Не рости, дубе, край дороги,
Тобі жъ, дубе, горе буде.
Ой рости, дубе, въ садочку,
Въ хрещастімъ барвіночку,
Тобі, дубе, добре буде!
Якъ въ Ганнусі въ матінки,
Цілий тиждень у віночку,
Прийде неділя — у таночку.

(Дашковъ, Литинск. уяз.)

20.

Посію я рожу,
Покладу сторожу
Ватечка рідного.
Не добра сторожа —
Ощіпана рожа.

Посію я рожу,
Покладу сторожу
Нененьку-рідвеньку.
Не добра сторожа —
Ощіпана рожа.

Посію я рожу,
Покладу сторожу
Братика рідного.
Недобра сторожа —
Ощіпана рожа.

Посію я рожу,
Поставлю сторожу
Миленького свого.
Добра сторожа —
Повная рожа.

(Перейма, Балтск. уяз.)

21.

Гусата, качата
Гречечку з'їли,
На панівъ ставочокъ
Нипки злетіли.
Ой у сїняхъ
За дверечками,
Стоїть ліжечко
Съ подушками.
На тимъ ліжку
Иванко сидить,
На правій руці
Скрипочку держить;
Скрипочка грас,
Ажъ вимовляє:
«Десь мой Марійки
Дома немає».
Черезъ пень, черезъ пень,
Черезъ колоду
Скачи, Марійко,
По шию въ воду,
Бо якъ скочишь,
Душу загубишь —
Признайся, Марійко,
Кого ти любишь?
«Люблю медочокъ,
Бо солоденькій,
Люблю Иванка,
Бо молоденькій,
У н'їго носочокъ,
Якъ огірочокъ;
Его брївочки,
Такъ якъ шнурочокъ;
Его борїдка золотенькая,
Сама Марійка молоденькая.»

(Таллянка, Уманск. уѣз.).

22.

A.

- 1) Пливала уточка підъ млиномъ.
- 2) Дала Мариса ручку двомъ.

- 3) — «На тобі, Іване, ручку мою,
- 4) Я тебе другою обійму,
- 5) Да ще й до свого серденька пригорну.

(Храстопола, Гайсинск. уяз.).

23.

Сходилося купало изъ долу до долу;
Часть намъ, дівочки, до дому, до дому;
А една дівчинонька зостанься, зостанься,
Буде іхать парубокъ зъ Люблина, зъ Люблина.
Да привезе вінокъ зъ кадила, зъ кадила.
Щобъ здорова дівочка зносила, зносила.

(Малор. Лит. Сборн. Мордосцева, стр. 35).

24.

А.

- 1) Кладу я кладку черезъ муравку
- 2) Вербову—
- 3) Часть намъ, дівчатамъ, зъ уличеньки
- 4) До дому.
- 5) А ти, Оляню, зостанься,
- 6) Зъ Хведоромъ повінчайся.
- 7) Не будь, Хведорко, не будь панъ,
- 8) Возьми Оляню підъ жупанъ.
- 9) Я жупана не маю,
- 10) Підъ чугай сховаю.

(Перейми, Балтск. уяз.).

В.

1 В = 1 А Перекладу..., 2 В = 2 А. 3 В = 3 А... намъ... зъ цей... 4 В = 4 А
5 В = 5 А... ...Храсно...

- 6) Прийде Ригорко, звінчайся.

В.

1 В = 1 Б, 2 В = 2 А. 3 В = 3 Б... дівчатка зъ купайлочка. 4 В = 4 А
5 В = 5 А... Василю..., 6 В = 6 А Зъ Марисю...

- 7) Поїхавъ Василько до Львова,
- 8) Привізь віночокъ съ кадила,
- 9) Щобъ Марися здорова
- 10) Сходила.

(Данильченко, стр. 50).

25.

А.

- 1) Пібъ березою обметяно,
- 2) Ще й барвіночкомъ оплетяно;
- 3) Тамъ Семенъ зъ торгомъ сидить,
- 4) Зъ якимъ торгомъ, — зъ биндочками.
- 5) Всімъ дівкамъ продає,
- 6) Домні дурно дає.
- 7) — Ой на тобі, Димную, серце мое,
- 8) Сподобалося личко твоє,
- 9) Не такъ личко, якъ ти сама,
- 10) На папері написана,
- 11) На папері, на листочку,
- 12) Чорні брівочки на шнурочку.

(Дашковъ, Литинск. уяз.).

В.

1 Б = 1 А Коло криниці..., 2 Б = 2 А. 3 Б = 3 А... съ боромъ Лукіанъ
стоявъ, 4 Б = 5 А... дівчатамъ запродувавъ.

- 5) А своїй Паульці даромъ дававъ,
- 6) Даромъ, даромъ, дарицею,
- 7) Буде Паулька царицею;
- 8) Даромъ, даромъ,
- 9) Буде Лукіанъ царомъ.

(Краснополка, Гайсинск. уяз.).

26.

Стояла тополя, въ-край чистого поля,
Стій, тополенько, стій, не розвивайся!
Войному вітроньку не поддавайся.
На нашій тополі — чотири соколи:

Первий соколко — молодий Иванко,
А другий соколко — молодий Николко,
А третій соколко — молодий Михайло,
Четвертий соколко — молодий Василько.

(*Бытѣ Рус. Нар. Терещенко, часть Г, стр. 82.*)

27.

А.

- 1) Вітрець віє, повіває
- 2) И ворітечка поторкає.
- 3) Я думала, що то вітрець віє,
- 4) А то свекорко зъ торгу іде.
- 5) — «Одчинися, невісточко,
- 6) Одчинися, медведицѣ.»
- 7) Я ворітечка одчиняю,
- 8) Слізками личко умиваю.
- 9) Вітрець віє, повіває
- 10) И ворітечка поторкає.
- 11) А думала, що то вітрець віє,
- 12) А то свекруха зъ торгу іде.
- 13) — «Одчинися, невісточко,
- 14) Одчинися, похмурницѣ.»
- 15) Я ворітечка одчиняю,
- 16) Слізками личко умиваю.
- 17) Вітеръ віє, повіває
- 18) И ворітечка отчиняє.
- 19) Я думала, що то вітрець віє,
- 20) А то мій милий зъ торгу іде.
- 21) — «Одчинися, миленька,
- 22) Голубонько сивенька.»
- 23) Я ворітечка одчиняю,
- 24) До милого промовляю:
- 25) — «Я тобі, милий, миленька
- 26) И голубонька сивенька,
- 27) А твому батеньку — медведиця
- 28) А твоїй матері — похмурниця.»
- 29) А вінъ каже:
- 30) — «Не уміла-сь, мила, згадати,
- 31) Що мому батеньку одказати,
- 32) Мому батеньку, а свому свекорку,

- 33) Мой матенці, а свой свежрусі:
34) У насъ медведица въ лісі буває.
35) А похмурница — чорна хмаронька.»

(Вольфъ, Стецкого, Т. I, стр. 106).

В.

- 1) Ой теперъ нуньча-купалочка,
2) Не виспалась наша павночка:
3) Сукала шнурки шовковні
4) На черевчкы козловні, (bis)
5) На панчешечкы едwabні.
- 6 Б = 1 А Та не вітеръ..., 7 Б = 2 А. 8 Б = 4 А То жъ муѣй...
- 9) Я не одчинюся, ліпше замкнуса,
- 10 Б = 9 А Да не вітеръ..., 11 Б = 10 А. 12 Б = 11 А... моя...
- 13) То жъ моя суджона съ торгу іде.
- 14 Б = 16 А Ой...,
- 15) Я не одчинюся, ліпше замкнуса.
- 16 Б = 17 А Да не..., 22 Б = 10 А.
- 18) То жъ мої братіки съ торгу ідуть.
- 19 Б = 14 А Ой...
- 20) Я не отчинюся, ліпше замкнуса.
- 21 Б = 17 А Да не..., 22 Б = 10 А.
- 23) То жъ мої зовніцї съ торгу ідуть,
24) То жъ мої судженї съ торгу ідуть.
- 25 Б = 21 А Ой зеленуха!
- 26) Я не одчинюся, ліпше замкнуса.»
- 27 Б = 17 А Та..., 28 Б = 10 А Я в... 29 Б = 20 А. 30 Б = 20 А... суд-
женїя... 31 Б = 21 А Ой... моя милая.
- 32) Ой одчинюся, муѣй миленькїй.
- 33 Б = 2 А... подхмурница, 34 Б = 28 А.
- 35) Твоімъ братікамъ клеветуха,
36) Твоімъ сестронькамъ зеленуха.

82.

A.

Andante.

Ма-рин-ко, мо - я дів - ко, Ти Ма - ри - ни - чу

ти муш на - ви - чу, И - ва - не, Ива - шев - ку.

Торохъ, торохъ да по дорозі,
Голось, голось да по дуброві.
Що-жъ то за торохъ да по дорозі?
Що-жъ то за голось да по дуброві?
Ой то братъ сестру зарубать хоче,
А сестра брата да просилася:
«Ой, братівку муш, голубчику,
Не рубай ти мене и у субунтошьку —
Й у неділеньку рано-пораненьку;
Посічи ти мене да на друнбень макъ,
Да посій ти мене и у трохъ городочкахъ;
Й у трохъ городочкахъ, да на трохъ грядочкахъ
А й уродится да трой - зілечко:
Що перве зілле то-жъ василечки,
А другеє зілле то-жъ барвіночокъ,
А третєє зілле то-жъ любистокъ;
Що любистокъ за для любощей,
А барвіночокъ за для дівочокъ,
А василечки за для нахощей.
И до церкви йдуть и васильки несуть,
И васильки несуть и мене спомянуть,
И мене спомянуть и тебе прокленуть.

(М. Борисполь, Переяславск. уѣз.).

B.

Порохъ, порохъ по дорозі!
Що за гомінъ по діброві?
Купала на Йвана.

Ой братъ сестру вбивать хоче.
Сестра въ брата прохалася:
— «Мій братчику, голубчику!
Не вбивай мене у лісочку,
Убий мене въ чистімъ полі.
Ой якъ убъвшъ, поховай мене,
Обсади мене трёма зіллями:
Першимъ зіллямъ — гвоздичками,
Другимъ зіллямъ — васильками,
Третімъ зіллямъ — стрілочками.
Дівочки идуть — гвоздички рвуть
И мене спомянуть;
Молодички идуть — василечки рвуть
И мене спомянуть;
Парубочки идуть — стрілочки рвуть
И мене спомянуть.
(Жюта Паули, стр. 30, и Бытъ Рус. Нар. Терещ. ч. V, стр. 86).

29.

А.

- 1) Ой вербо, вербо, вербиця!
  - 2) Чась тобі, вербиця, розвиться,
  - 3) Ой ще ні часъ, ні пера.
  - 4) Чась тобі, Иванку, жениться.
  - 5) Ой ще ні часъ, ні пора,
  - 6) Ище жъ моя дівчина молода.
  - 7) Та нехай до літа, до Йвана;
  - 8) Що бъ моя дівчина погуляла,
  - 9) Та нехай до літа, до Петра,
  - 10) Що бъ мбн дівчина піросла.
- (Бытъ Рус. Нар. Терещенко часть V, стр. 85).

В.

1 Б = 2 А... дубочку розвиться, 2 Б = 4 А... Евхимку, женитись, 3 Б = 5 А.
4 Б = 6 А Ще жъ... Марійка...

- 5) Зажди, моя ненько, до весни,
- 6) Дай мойй Марійці підрости.

30.

А.

- 1) Наши подоляне церковъ збудовали,
- 2) Не такъ збудовали, якъ намалёвали;
- 3) Тай намалёвали три місяци яснихъ:
- 4) Ой первий місяць — молодий Иванко,
- 5) А другий місяць — молодий Васильєо,
- 6) А третій місяць — молодий Михайло.
- 7) Наши подоляне церковъ збудовали,
- 8) Не такъ збудовали, якъ намалёвали:
- 9) Та намалёвали три зірочки яснихъ,
- 10) Три дівочки краснихъ:
- 11) Ой перва зірочка — млада Марычка,
- 12) А друга зірочка — млада Ганночка,
- 13) А третя зірочка — млада Варочка.

(Быть Рус. Нар. Терещево, часть Г, стр. 84).

Б.

- 1) А въ нашої церковці три короговці,

2 Б = 9 А А въ тихъ короговцяхъ..., 3 Б = 10 А.

- 4) Одна зірка ясна — Катерина красна,

5 Б = 12 А... зірка ясна — то Храсина красна, 6 Б = 13 А... зірка ясна — то жъ — то Хима красна.

- 7) А въ нашої церковці три короговці,

8 Б = 3 А А въ тихъ короговцяхъ..., 9 Б = 4 А Одинъ... ясний — то Степанъ красний, 10 Б = 5 А... ясний — то Гриць красний. 11 Б = 6 А... ясний то Рігоръ красний.

(Краснополка, Гайсинск. у.).

В.

- 1) Ой везли ми деревце
- 2) Черезъ наше сельце,
- 3) А зъ того деревця
- 4) Рублена церковця.

5 Г = 1 Б... тій..., 6 Г = 8 Б,

- 7) Три парубки краснихъ.
- 8) Ой везли ми деревце,
- 9) А зъ того деревця
- 10) Рублена цервовця,

11 Г = 1 Б... тій..., 12 Г = 2 Б. 13 Г = 10 А. 14 Г = 4 Б Перша... Ояна...,
15 Г = 5 Б... Клина..., 16 Г = 6 Б.. Храсина...

(Перейма, Балтск. у.).

31.

Andante.

И - ва - не, Ива - шень - ку, *) да че - резъ се - ло

да пічъ ве - зе - но, И - ва - не, Ива - шень - ку.

А на тій печі
Три деркачі:
Первий деркачко —
Павло Ткачко,
А другий деркачко —
Василеньо Ткачко,
А третій деркачко —
То Ивашко Ткачко.
Да черезъ село
Пічъ везено,
А на тій печі
Да три зірочки:
Первая зірка —
То Софійка дівка,
А другая зірка —
То Овилка дівка,
А третая зірка —

*) Первий стихъ повторяется послѣ каждыхъ двухъ строкъ.

То жъ Марушка дівка.

Що Павлусь каже:

— «Я Софійку люблю,

Я Софійку люблю,

И за себе возьму;

И за себе возьму,

Черевички куплю».

Василенько каже:

— «Я Онилку люблю,

Я Онилку люблю,

И за себе возьму;

И за себе возьму,

Черевички куплю».

Що Івашко каже:

— «Я Марушку люблю,

Я Марушку люблю,

И за себе возьму;

И за себе возьму,

Черевички куплю.

(Барисполє, Переласк. у.).

32.

А.

- 1) А въ борку на клинку,
- 2) Чий же то лёнъ не полотий?
- 3) Купала на Івана!...
- 4) То Марисі лёнъ не полотий.
- 5) Чому жъ вона не виголола?
Купала на Івана!
- 6) То за сімъ, то за тимъ,
- 7) То за сномъ товстимъ.
Купала на Івана!
- 8) А въ борку, на клинку,
- 9) Чия жъ то сіножать не кошеная?
Купала на Івана!
- 10) То Василя сіножать не кошеная.
- 11) Чому жъ вінъ її не косивъ?
Купала на Івана!
- 12) То за сімъ, то за тимъ,
- 13) То за сномъ товстимъ.
Купала на Івана!

В.

1 Б = 1 А А въ лёнку...

2) Иване, Ивашеньку!

3 Б = 2 А Чомъ... да не виполотий? 4 Б = 5 А Молода Маръчeko, чомъ...
5 Б = 5 А Ой чомъ ти ёго да...? 6 Б = 6 А, 7 Б = 7 А.

8) Да за жениханнемъ,

9) Да за погуляннемъ.

(Борисполь, Переяславск. уяз.).

В.

Andante.

И не виполотий,
 И не вибратий.
 Молода Маръчeko,
 Чомъ не виполола?
 Ой за чимъ ти ёго -
 Да не виполола?
 До за сймъ, до за тимъ,
 Да за сномъ товстимъ,
 Да за жениханнемъ,
 Да за погуляннемъ;
 Чи дощикъ навранавъ,
 Чи Василько не даваъ;
 Чи дощикъ бризкавъ,
 Чи Василько близько.

(М. Борисполь, Переяславск. уяз.).

33.

А.

- 1) Ой лісомъ дубиною
- 2) Косила сіно сокірою,

- 3) Коцюбою громадла —
- 4) Хіма Івана принадла, —
- 5) Ще буду громадити,
- 6) Щобъ кращого принадити.

(Краснополя, Гайсинск. уяз.).

В.

3 Б = 3 А Топорищемъ...; 4 Б = 4 А Собі Трохима...

- 5) Дала ёму принадочку,
- 6) Зъ черного шовку китаёчку.

(Талаянка, Уманск. уяз.).

34.

Купала наша, купала,
Заграло сонечко на Івана.
Де сходить сонце, сходить, тамъ грає;
Тамъ мій миленькій кониченька сідлає;
Сідлає кониченька при свічі,
А виходить на улицю у ночі.
Віхавъ на улицю, посвиставъ,
Вже жъ вінъ swei миленької не заставъ.
Чогось моя миленькая стала пипна,
Що до мене на улицю не вишла.
Изъ вечора русу косу чесала,
А о - півночи черевички озувала,
А къ світові на улицю виходжала.

(Волинъ, Стецюко, Т. I, стр. 106).

35.

Вігеръ петрушку подвіває,
Стратій Катерину підмовляє.
Будете, люде, дивитися,
Якъ я буду женитися.

(Краснополя, Гайсинск. уяз.).

36.

Ой чомъ ти, дубе, не розвився?
Чомъ ти, Петре, не женився?
Не женився, бо не пора:
Моя Наталка ще молода.

(Дашковъ, Латвійск. укр.).

37.

А.

- 1) Пасеться коникъ підъ гречкою —
- 2) Стоить Хведіръ зъ уздечкою.
- 3) — «Постий, коникъ, загнущаю,
- 4) Та поїдемъ до Дунаю;
- 5) До Дунаю води пити,
- 6) Завадовську дівку любити».
- 7) Въ Саражинці дощі йдуть,
- 8) А въ Перейму річки течуть.
- 9) Текли річки, побреніли
- 10) До Завадовської ажъ у сїни.
- 11) Тамъ хлопці збиралися,
- 12) На горілочку складалися;
- 13) А Хведіръ найбільше давъ,
- 14) Бо въ Завадовської дочку взявъ.

(Перейма, Балтського укр.).

В.

- 1) Підъ вербою виметено,
- 2 Б = 7 А Въ Легедзіні... 3 Б = 8 А. . наше село... біжать.
- 4) Бігли жъ вони ажъ бриніли,
- 5 Б = 10 А Да въ Храсинкі... 9 Б = 11 А... парубки... 7 Б = 12 А... жедь-горілку..., 8 Б = 13 А А той Евхимко...,
- 9) Бо вінъ Храсинну сподобавъ.

(Талліка, Уманск. укр.).

В.

- 1) Въ Ковачиці дощикъ иде, .
- 2) Въ Красношлеку річка біжить,

3 В = 10 А До Иванка просто въ... 4 В = 6 Б... схожался, 5 В = 7 В.
6 В = 13 А Пелипъ..., 7 В = 14 А Павольку до себе...

(Краснополка, Гайснск. у.).

38.

На купалі огонь горить
Нашимъ хлопцямъ живуть болят;
Наши хлопці- жабокольці,
Скололи жабу на колодці.
Ізавъ Яковко по надъ гречкою,
Держить коника уздечкою,
Онъ иде на конику,
А дівчину везе.

(Мал. Лит. Сборн. Мордовцева, стр. 352).

39.

Ой въ ліску на бурку
Починила колесо на шнуреку;
Тамъ Якремъ гойдався,
За свою Химу змагався:
Гойдайте мене ди височенько
Щобъ до меі тещеньки близенько.

(Краснополка, Гайснск. укл.).

40.

Andante. 3

И - ва - не,   И - ва - нень - ку,   Та не грай ко - нень
Да по надъ мо - ремъ,   И - ва - не,   Ива - нень - ку

Да Дунай - море
Да й урічливе.
Урочу я тебе
И коня твого,
Коня вороного,
Тебе молодого.
Зброю твою
Да козацькою,
Красоту твою
Молодецькою.
Зброю твою
На возахъ везуть,
Красоту твою
На рукахъ несуть.
Въ зброю твою
Убіраються,
Украшаються.
Да за горою
Да за кам'яною
Стоять коні
Да готовні.
Посідлані,
И поуздані,
Тільки сісти
Да й поїхати
Да за гіроньку
По удівоньку;
Да удівоньку
Да легко брати,
Да легко брати,
А важко жити.
За горою
Да за кам'яною
Стоять кони
Да готовні—
И посідлані,
И поуздані
Тільки сісти
Да поїхати
Да зграницю
Да по дівицю.
Що дівицю
Да важко брати,
Важко брати,
А легко жити.

41.

Тонкий, невысокий дубокъ, —
А то й славний той Семенко парубокъ.
Тонка невысока ліщина,
Тамъ то славна Марійка дівчина.
Болибъ мені ту ліщину зрубать,
Коли бь мені ту Марійку узять;
Якъ вискочу, то ліщину изломлю,
Якъ вискочу, то Марійку я возьму.

(Таллянка, Уманск. уѣз.).

42.

Ти, Храсинко, тайся, не тайся,
Таки тебе той Михалко взявся:
Коло тебе не наседитя,
Вінъ на тебе не надивиця.

(Таллянка, Уманск. уѣз.).

29-го іюня; Петровка оканчивается къ этому дню пекутъ лепешки изъ сыра съ мукой и яйцами и этимъ разговляются. Эти лепешки называются „мандрики“. „Зузули“ врадуть ихъ, жадно ѣдятъ и, подавившись ими, перестаютъ пѣть.

Жѣнщины въ этотъ день празднуютъ „брикси“.

Слѣдующій за тѣмъ день т. е. 30 іюня, называется Полу-Петро.

Въ этотъ день не работаютъ и священники собирають толѣку для косовицы.

І Ю Л Ъ.

19-го іюля. Св. Мокрины. Если въ этотъ день будетъ дождь, вся осень будетъ дождлива и не будетъ орѣховъ — всѣ повывокають.

20-го іюля. Св. Ильи. Думають, что Илья владѣеть гровою и громомъ, таѣь какъ около этого дня или же въ этотъ самый день бывають гроза.

бываетъ гроза. Даже есть и пословица: „Илья, наробить гнидыя“. Полагають, что слово Илья произошло отъ слова лить. Въ этотъ день капусту накрываютъ горшкомъ, чтобы была бѣла.

До Ильи облака ходять за вѣтромъ, а послѣ Ильи противъ вѣтра.

Когда громъ гремитъ, это. Илья по небесному мосту въ колесницѣ ѣздитъ. Когда громъ зажжетъ избу, ее должно тушить не водою, а молокомъ или „сироваткою“. Рой пчелъ, вылетѣвшіе послѣ Ильи, ненадежны, даже пчеловоды гонять прочь и чужой рой, къ нимъ залетѣвшій. Послѣ Ильи комары перестаютъ кусать.

Въ іюлѣ бывають сильныя грозы; грозныя ночи іюля и августа называютъ „горобиними“ потому, что громъ и молнія не даютъ заснуть и воробьямъ. Послѣ Ильи купаться нельзя, такъ какъ съ этого дня дьяволы начинаютъ жить въ водѣ.

22-го іюля. **Марія Магдалины.** Народъ празднуетъ этотъ день, потому что, по его мнѣнію, въ распоряженіи Маріи Магдалины находится холера; за непразднованіе этого дня Марія Магдалина насылаетъ на людей холеру ¹⁴³).

Когда приходитъ время жатвы, крестьяне спрашиваютъ другъ друга „коли будемъ зажинати?“ Зажинають всѣ разомъ, но не въ понедѣльникъ, считающійся несчастнымъ днемъ. Преимущественно зажинають въ среду и пятницу. День жатины проводится какъ праздникъ; хозяйка приготавливаетъ на обѣдъ вареники съ творогомъ. Послѣ обѣда вся семья отправляется въ поле, гдѣ хозяинъ первый начинаетъ жать съ словами: „Господи благослови“. Вечеромъ, передъ возвращеніемъ домой, одинъ изъ жнецовъ сжинаетъ немного ржи и кладетъ ее на землѣ крестообразно. Вечеромъ бываетъ угощеніе жницами.

27-го іюля. „Паликопа“ или Палія, св. Пантелеймона. Если кто въ этотъ день жнетъ или возитъ конны на гумно, то за такое неуваженіе къ празднику сгорятъ у него конны, а иногда и дворъ: ихъ сожжетъ „Поликопъ“. Въ этотъ день также постятся и молятся, чтобы охранить конны хлѣба, находящіяся еще на полѣ, отъ ударовъ грома. Въ день Паликопа преимущественно идутъ на толоку къ священнику, во-первыхъ, потому что священники въ этотъ день молятся за жнецовъ, и во-вторыхъ, объ этомъ днѣ ходять между простолюдинами суевѣрныя преданія. Говорять, наприимѣръ, что какой-то помѣщикъ, поссорившись съ священникомъ

въ день Пантелеймона приказалъ, собрать всѣхъ своихъ подданныхъ на свое поле и ни одного изъ нихъ не пустилъ къ священнику на толоку. За это помѣщикъ наказанъ былъ тѣмъ, что въ тотъ день у него сожгло молніей, не смотря на ясный день, весь хлѣбъ. Между тѣмъ хлѣбъ священника, находившійся по сосѣдству, остался цѣлъ. Съ тѣхъ поръ народъ въ день великомученика Пантелеймона ходитъ на толоку къ священнику.

А В Г У С Т Ъ.

1-го августа. Маковія. Въ день св. мучениковъ Маккавеевъ (происхожденіе честныхъ дровъ) освящаютъ зелень и воду, причемъ водосвятіе сопровождается такими же обрядами, какъ и въ день Преполовенія. Въ этотъ же день преимущественно освящаютъ макъ „видюху“ (дикій макъ) и употребляютъ его какъ средство противъ вѣдьмъ; по народному вѣрованію, стоитъ только макомъ этимъ обсыпать домъ — и всѣ дѣйствія и хитрости вѣдьмъ останутся недѣйствительными ¹²⁹). Изъ маку пекутъ „шуляки“, коржи изъ пшеничнаго тѣста, облитые густою медовою „ситою“ (медъ, разведенный въ теплой водѣ), съ примѣсью растертаго мака ¹³⁰).

6-го августа. „Спаса“ (Преображеніе Господне). Въ этотъ день освящаютъ въ церкви яблоки, груши и проч. и также вновь подрѣзанные соты „сцѣльники“.

До этого дня ни мужчины, ни женщины (преимущественно послѣднія) не ѣдятъ яблокъ. Послѣ освященія раздають фрукты всѣмъ, въ особенности нищимъ, въ томъ убѣжденіи, что за это „Матерь Божая“ ихъ умершимъ дѣтямъ раздаетъ въ этотъ день по яблоку, чего не удостоиваются умершія дѣти тѣхъ, которые до дня Спаса ѣдятъ яблоки и груши и не раздають ихъ въ этотъ день дѣтямъ; ¹³¹) дѣвушки не идутъ въ церковь, опасаясь, чтобы имъ не поднесли яблока, такъ какъ это они называютъ „соромъ“ ¹³²).

¹²⁹) Соловьевка, Радом.

¹³⁰) Обяч. и Пов. Мал. Маркевича.

¹³¹) Данильченко.

¹³²) С. Гвѣдино, Остерскаго.

Около этого времени обмочивают обыкновенно жать рожь. Въ день окончанія жатвы бываетъ сельскій праздникъ — „обжинки“. Когда дожинають рожь, жницы поють: „Жаловалася стодола“ и „Кружати женчики, кружали“. Когда дожинають пшеницу: „Господиня калину ламала“. Дожавши до конца, жнецы оставляють несжатymi нѣсколько стеблей ржи, связываютъ изъ нихъ „Спасову бороду“, обращенную колосьями внизъ, выминають изъ этихъ колосьевъ зерно и сѣютъ между корнями оставленныхъ стеблей, приговаривая: „роди, Боже, на всякого долю — и бідного, и багатого“. При этомъ заставляютъ парубковъ пролѣзать между стеблями бороды, давая имъ при этомъ довольно чувствительные пинки. — Также оставляють и „женю“ — для мышей, чтобы въ гумнѣ не ѣли хлѣба ¹³³). Слова: „роди, Боже, на всякого долю — и бідного, и багатого“ объясняются слѣдующей легендой. Когда Христосъ не ходилъ еще по землѣ, колосья ржи и пшеницы были во всю длину соломы. Однажды Господь, съ апостолами Петромъ и Павломъ, пришелъ, въ видѣ нищаго, къ одному хозяину. — Въмѣсто хлѣба, хозяйка взяла сырого тѣста и бросила въ глаза Господу. Господь разсердился и сказалъ, что больше никогда не будетъ родиться хлѣбъ. Но собаки начали выть, Господь съжалился и оставилъ на ихъ долю колосокъ. По этому крестьяне говорятъ: „ми собаку долю їмо, а колись колосья йшовъ ажъ до землі ¹³⁴)“.

Покончивъ съ „бородою“, жнецы бросаютъ назадъ черезъ голову серпы; если чей серпъ воткнется въ землю, то этотъ жнецъ и на другой годъ будетъ жать у того же хозяина. Послѣ этого начинаютъ плести вѣнокъ, причеиъ припѣвають: „Котиться житечко въ снопочокъ“. Одна изъ дѣвушекъ, по общему выбору, надѣваетъ вѣнокъ на голову и въ сопровожденіи жнецовъ идетъ къ дому хозяина.

При обжинкахъ поють:

1.

А въ неділовьку, рано-пораненьку,
Збірає женці коваленку;
Збірає женці а все приборни —

¹³³) Чернелевка, Старокостан. уѣз.

¹³⁴) С. Мельницы, Ковельского уѣз.

Дівки, парубки а все молоді.
Та повівъ же їхъ на долину,
На пшениченьку на озіму:
— «Ой жніте, женці, розжинайтесь,
А назадъ себе не оглядайтесь!
Ажъ зъ-за гори орда иде,
За собою коваля веде.
Ёму руки позавязовані,
Ёму очи позаглажовані.
«Отто жъ будешъ, ковалю, знати,
Якъ недімоньку шанувати!»
«Ой дай, Боже, такую годину,
Щобъ забачити світъ хочъ на часину,
То буду вже знати,
Якъ недімоньку шанувати!»

(Нар. Юж. Рус. Пис. Металинск. стр. 324).

В.

А.

- 1) Ой чия жъ то борода
- 2) Срібломъ - злотомъ обвита?
- 3) Ой чуй, пані, чуй,
- 4) Вечерать готуй! *)
- 5) Срібломъ - злотомъ обвита,
- 6) Краснимъ шовкомъ обшита?
- 7) Нашої пані борода
- 8) Срібломъ - злотомъ обвита;
- 9) Срібломъ - злотомъ обвита,
- 10) Краснимъ шовкомъ обшита.
- 11) А чужої пані борода
- 12) Мочалкою обвита.

(С. Лементаровка, Сосницького у.).

В.

- 1) Сидить воронъ на копі,
- 2) Дивується бороді:
- 3) «Дивно мені

*) Пригівъ повторяється послѣ каждыхъ двухъ стиховъ.

- 4) Зъ сеі бороди!...>
  - 5) Ой чие жъ то жито въ полі
  - 6) Зашуміло, стоя?
  - 7) Иванове жито въ полі
  - 8) Зашуміло, стоя!
  - 9) Дивно мені
  - 10) Зъ сеі бороди!..
  - 11) Якимове поле
  - 12) Заввеніло, стоя.
- 13 Б = 1 А, 14 Б = 2 А Соломою....,
- 15) Водицею облита?
- 16 Б = 7 А Иванова...., 17 Б = 12 А Соломою....,
- 18) И водицею облита.
- 19 Б = 11 А Якимова....

(С. Юривка, Новгородсьверскаго у.).

В.

1 В = 1 Б, 2 В = 2 Б, 3 В = 3 Б Ой...., 4 В = 4 Б Отсей...., 5 В = 5 Б...
то поле, 6 В = 6 Б,

7) Якимове поле,

8 В = 8 Б Заввеніло... 9 В = 1 А, 10 В = 14 Б, 11 В = 16 Б, 12 В = 17 Б,
13 В = 15 Б, 14 В = 19 Б, 15 В = 2 А Шовеомъ... 16 В = 18 Б Медомъ
виномъ...,

(С. Юривка, Новгородсьверскаго у.).

Г.

1) Ходе Илья по межі,

2 Г = 2 Б, 3 Г = 3 Б, 4 Г = 4 Б, 5 Г = 1 А.

6) Да золотомъ улита

7 Г = 6 А Чорнимъ... обвита? 8 Г = 7 А Ой Тихонова....,

9) Да золотомъ облита,

10 Г = 6 А Чорнимъ... обвита.

(С. Юривка, Новгородсьверск. утз.).

Д.

1) Жито пожаля,

2) Копи повляля.

3 Д = 1 Б... ведмідь..., 4 Д = 2 Б, 5 Д = 3 Б, 6 Д = 4 Б Да сій... 7 Д =
1 А, 8 Д = 2 А... улита. 9 Д = 6 А Чорнимъ... увита.

(С. Леметаровка, Сосницьк. уяз.).

Е.

1 Е = 1 А, 2 Е = 7 Г... облита? 3 Е = 16 Б, 4 Е = 7 Г... облита. 5 Е =
1 Б... півень..., 6 Е = 2 Б. 7 Е = 3 В, 8 Е = 6 Д Об...!

- 9) Ой чий-же то челядинъ
- 10) Обжиночки нарядивъ?
- 11) Ой Іванівъ челядинъ
- 12) Обжиночки нарядивъ.
- 13) Ой нашъ, пане, нашъ,
- 14) Обжиночки въ насъ.

15 Е = 1 Б... півень на маковці

- 16) Та маковку п'є;
- 17) Сидить нашъ панъ на покуті,
- 18) Горілочку п'є.
- 19) А ми будемъ дивитися,
- 20) Коло ёго живитися.
- 21) Ой дай, пане, дай,
- 22) Горілочки намъ!
- 23) Зъ великої праці
- 24) Горілки по чарці;
- 25) Зъ великої муки
- 26) По дві чарки въ рука.

(Нар. Юж. Рус. П'єс. Метлинск. стр. 325—326).

З.

А.

- 1) Отсе тобі, борода,
- 2) Хлібъ, сіль и вода.
- 3) Ой чіи жъ то женці
- 4) Да все шолудивці?
- 5) Іванови женці
- 6) Да все шолудивці:
- 7) Жита не пожали,
- 8) Серпи поломали.
- 9) Якимови женці

- 10) Да все чернобривці:
- 11) Жито пожали,
- 12) Серпівъ не ламали,
- 13) Таки своему пану
- 14) Слави доказали.

(С. Юриновка, Новгородсьверск. утз.).

В.

3 Б = 5 А, 4 Б = 6 А, 5 Б = 11 А 6 Б = 12 А. 7 Б = 3 А, 8 Б = 14 А.

(С. Юриновка, Новгородсьверск. утз.).

4.

Мя-то, женчиви, ми-то,
Пожали всейке жито,
А другії лениві —
Стоїть жито на ниві.

(Вел. Глуша, Ковельск. у.).

5.

Журилася стодоля,
Що не повна сторона.
Не журися, стодоле,
Буде повна сторона!
Якъ ми жито дождемо,
Сторони довлaдемо.
Судивъ намъ Бунгъ дожати,
Суди, Боже, й пожити
Миромъ, въ покою,
Въ доброму здоровью.

(Вел. Глуша, Ковельск. у.).

6.

Уже сонце котиться —
Намъ до дому хочеться;

А мы не йдемо,
Приказу ждемо
Одъ пана свого,
Одъ молодого.

(Борисполь, Переяславск. у.)

7.

Нуте, нуте, до межі,
Варенички у діжі.

Ой нуте, робіть,
Себе не баріть!

Нуте, нуте, по п'ять, —
Варенички виплять!

Ой, нуте, робіть,
Себе не баріть!

Не будете пильновать,
Туть будете ночувать.

(Нар. Юж. Рус. П'єси. Метлицк., стр. 327).

8.

Нашъ панойко-виноградъ
Сіявъ жито черезъ ладъ,
Головойку торбувавъ,
Поки съ поля позбіравъ;
А ми свою клонили,
Поки жито пожали.

(Вел. Глуца, Ковельск. у.)

Нашій господаръ хорішъ —
Не продамо вінка за грішъ.
За білні гроші,
Бо ми женці хоріші.

(Вел. Глуца, Ковельск. у.)

9.

Котився віночокъ по полю —
Просився хозяєна въ стодолю:
— «Пускай, хозяїнъ, въ стодолю,
Вже я набувся на полю;
Вже я на полю набувся,
Буйного вітру начувся,
Раннєї роси напився.
Я не довго полежу,
Заразъ на поле побіжу».

(Вел. Глуша, Ковельск. утз.)

10.

Колибъ, Господи, повечоріло, —
На моему серденьку повеселіло.
Не заходь, сонце, не заходь,
Не великий переходъ.
Сонце за берізку,
А ми на доріжку;
Сонце за ялинку,
А ми черезъ нивку.

(С. Лементаровка, Сосницькаго у.).

11.

Ой котився нашъ віночокъ по полю,
Ой просився челядоньки до двору:
— «Возьми мене, челядонька, зъ собою,
Ой нехъ же стороньки доповню;
Ой нехъ же я стороньки домощу,
Ой нехъ же я въ свого пана погощу».

(Полоски, Бьльск. утз.).

12.

Зашуміла дуброва,
Залящіла дорога,
Хозяєнови женці идуть,
Золотий вінокъ несуть.

Digitized by Google
(Велика Глуша, Ковельск. утз.).

13.

Наше село веселе —
Ми віночка несемо,
Не зъ золота — зъ яриці,
Зъ назімоі пшениці;
Не зъ золота, но зъ жита,—
Намъ горілка налита;
Намъ горілка не мила,
Насъ нива втомила;
Не такъ нива, якъ гони,
Що широкі загопи.

(Великая Глуша, Ковельск. уѣз.).

14.

Коломъ, віноньку, коломъ
По надъ пановимъ полемъ.
Добрі женці були
Дівчата й молодиці.

(Чермелевка, Старокоптантин. уѣз.).

15.

Вінчику пелехатий,
Нашъ панъ багатий
На корови, на вівці,
На талярі — червінці.

(Дашковцы, Литинск. у.).

16.

A.

- 1) Чиняй, пані, ворота, —
- 2) Иде твоя работа;
- 3) Чиняй, не бари —

- 4) Женці молоді *).
- 5) Чиняй, пані, сїни,
- 6) Щобъ женці посїли.
- 7) Чиняй, пані, хату —
- 8) Давай женцямъ плату.
- 9) Чиняй, пані, комору —
- 10) Давай женцямъ червону.
- 11) Чиняй, пані, клуню —
- 12) Давай женцямъ другу.

(Брытани, Борзенск. уѣз.).

В.

- 1) Наша пані пишна
- 2) На ворота вийшла;
- 3) И ноги помила,
- 4) И сама чорнобрива.

5 В = 1 А, 6 В = 2 А, 7 В = 5 А, 8 В = 16 А. 9 В = 7 А, 10 В = 8 А.

(Борисполь, Переласк. уѣз.).

В.

1 В = 1 Б... не..., 2 В = 2 Б За ворітєчка...,

- 3) Ключами забрязчала,
- 4) Богу ся помолилась,
- 5) Що въ полі обробилась.

(Дашковцы, Литинск. у.).

Г.

1 Г = 1 А Одчїняйте..., 2 Г = 2 А... ваша... 3 Г = 5 А Одчїняйте..., 4 Г = 6 А. 5 Г = 7 А Одчїняйте..., 6 Г = 8 А

- 7) Хочъ по три копійки,
- 8) По чарці горілки.

(С. Лементаровка, Сосницьк. уѣз.).

Д.

1 Д = 1 В, 2 Д = 2 В Проти женчиківъ...

*) Приїтьвъ послѣ каждыъ двухъ стиховъ.

- 3) Взулась въ черевички,
4) Внесла горілочки.

Е.

1 Е = 1 В, 2 Е = 2 В, 3 Е = 3 В... подзвонила, 4 Е = 4 В.
(Чернелеска, Староконстантиновск. уѣз.).

17.

Наша пані охоча
Зібрала потолоча:
Житнее й пшеничнеє —
Ми въ пані величнії.

(Дашковцы, Литинск. у.).

18.

Чи не димъ ся то курить?
То наша пані журить,
Якъ пива наварити,
Горілки накурити,
Женчиківъ попоіти.

(Дашковцы, Литинск. у.).

19.

Наша пані домує,
Вечеряти готує.
Ой чуй, пані, чуй,
Вечерять готуй *).

Наша пані пишна
За ворота вишла;
Наша пані хушава
Разпустила рукова.

(С. Брытань, Борзенск. уѣз.).

*) Припѣвъ повторяется за каждымъ двумя стихами.

20.

Ой якъ женці на порогъ —
Наша пані за пирогъ:
<Лінилися жать,
Ложитесь спать!>
— Панойку, не лінились,
Потомились!
Ой якъ женці за ложки —
Наша пані въ ладошки:
<Лінилися жать,
Недамъ вечерять!>
Наша пані висока
Зарізала гусака:
Сама не іла
И намъ не дала.

(С. Юршовка, Новгородсьверск. уяз.).

21.

У нашого пана жінка хороша,
Винесла горілки, якъ рожа...
У нашого пана жінка молоденька,
А въ неї ручка біленька,
А въ ручечці чарочка золотенька,
А въ чарочці горілочка солоденька.

(Шандеревка, Каневск. у.).

22.

Розгорися, вечерня зоря, предъ раннєю стоя;
Приберися, наша господинька, предъ нами-жніями,
Одінъ тиі куни, соболі, та білі горностоі.
— «Не гріють мене тиі куни, соболі, ні білі горностоі,
А тилько гріє моє здоровье,
Мужикове (мужнине) підворье.

(Нар. Юж. Рус. Пьсьи Метлицкаго, стр. 322).

23.

Ой чне жъ то поле заспівало, стоя?
Заспівало, заспівало!...

Нашої пані поле заспівало, стоя.

Ой чуй, пані, чуй,
Вечерять готуй!...

Ой чиє жь то поле задрімало, стоа?

Задрімало, задрімало!

Чужої пані поле задрімало, стоя.

Ой чуй, пані, чуй,
Вечерять готуй!

(С. Маковъ, Глуховск. уѣз.).

24.

А.

- 1) А въ насъ женці, якъ женці —
- 2) Дівчата да хлопці;
- 3) А въ Оврама — якъ старці:
- 4) Торбинки побрали,
- 5) Хліба добували:
- 6) Чужі пани дувачи
- 7) Держать людей до ночи;
- 8) Нашъ панъ — соловейко,
- 9) Пускає раненько.

(Чернелевка, Староконстантинов. у.).

Б.

1 Б = 1 А, 2 Б = 2 А.

- 3) Сами молоденькі,
- 4) Серпи золотенькі,
- 5) Жаль - пильновали,
- 6) Серпи поламали.

В.

1 В = 1 А Ой чиі жь то...?

- 2) Дівки да молодці?
- 3) Ой паночку нашъ,
- 4) Обжиночки въ насъ!

5 В = 3 Б... молодці, 6 В = 4 Б... золотні.

Digitized by Google
(С. Британи, Борзенскаго уѣз.).

Г.

- 1) На наші обжинки
- 2) Поспіли ожинки.

3 Г = 4 В. 4 Г = 4 В.

(Брытань, Борзенск. уяз.).

Д.

1 Д = 1 В, 2 Д = 2 В, 3 Д = 3 В, 4 Д = 4 В, 5 Д = 5 В, 6 Д = 6 В, 7 Д = 5 В, 8 Д = 4 В,

(Нар. Юж. Рус. Писки Метлицкаго, стр. 323).

25.

А.

- 1) А нашъ панъ молоденький,
- 2) Підъ нимъ кінъ вороненький.
- 3) Подъ гору кінъ виграє,
- 4) Женчиківъ виглядає.
- 5) Десь вони забавляють,
- 6) Нивоньки дожинають.

(Чернелевка, Староконстантинов. у.).

В.

1 В = 1 А, 2 В = 2 А.

- 3) Нивоньку оббіжає,
- 4) Щастя-доленьку має,
- 5) Рано зъ поля збірає.

(Дашковцы, Литинск. у.).

В.

1 В = 1 А, 2 В = 2 А,

- 3) Вліхавъ на нивоньку
- 4) Въ щасливу годиноньку;
- 5) Ставъ ся Богу молити,

- 6) Ставъ копоньки лічити.
- 7) «Слава тобі, Боже!
- 8) Мое житечко въ стоже».

(Желота Наули, стр. 49).

26.

Лапала, лапала,
Копи не налапала —
Дитина плакала;
До дому прийшла,
Дверей не вайшла,
Верхъ одитнула,
Пудъ порогомъ заснула.

(Борисполь, Переяславск. у.).

27.

А.

- 1) Орішокъ зелененький, орішокъ зелененький,
- 2) Нашъ паночокъ молоденький,
- 3) На конику поїзжає,
- 4) До двору женчиківъ займає;
- 5) Загоняє женчиківъ до двору,
- 6) Галёвали ціле літо по полю,
- 7) Не давали соловейкамъ спокою.

(Мал. Лит. Сборн. Мордовцева, стр. 355).

Б.

1 Б = 1 А. 2 Б = 2 А... господарь..., 3 Б = 3 А,

- 4) Добру долю має,
- 5) Зарання позбірає.
- 6) Єдна копонька въ возі,
- 7) А друга въ стозі.
- 8) Шістдесятъ въ стодолі,
- 9) Намъ горілки доволі.

28.

- 1) Закотилось та сонечко
- 2) За виноградний садъ —
- 3) Цілується, милується,
- 4) Та хто кому радъ!
- 5) Ой Маруся изъ Ивановъ
- 6) Ціловалась, миловалась,
- 7) И рученьку дала:
- 8) «Оце тобі, Ивасеньку,
- 9) Рученька моя!
- 10) Ой якъ дождешъ до осені,—
- 11) Буду я твоя.»

(Жеюта Паули, стр. 55).

29.

Добра нивойка була:
Сто кіпъ жита зродила;
И ще ся похвалила —
Копу перечинила.
Запрягайте воли,
Поїдемо до діброви
Сосновьки витинити,
Копоньки підперати.

(Жеюта Паули, стр. 49)

30.

A.

- 1) Місяцю, місячку!
- 2) Світи намъ дорожейку,
- 3) Жеби-сьмо не зблудили,
- 4) Вінойка не згубили;
- 5) Бо нашъ вінойко красний,
- 6) Якъ місячко ясний,
- 7) Ище вижший відъ плота,
- 8) Ще дорожший відъ злота;
- 9) Ище вижший відъ гори,
- 10) Ще яснійший відъ зорі.

В.

1 Б = 1 А... рогозовьку, 2 Б = 2 А... на..., 3 Б = 3 А Щобъ ми си...
4 Б = 4 А.

(С. Дашиковцы, Латвиск. унѣз.).

31.

Ой добра-нічъ, широкее поле,
Жито ядрянее!
Добра-нічъ, на здоровья.
Жниці молодні, серпи золотні!
Приходьте завтра раненько,
Якъ сонейко зійде, росиця опаде;
Та приносьте по бохону хліба,
По білому сиру.
Вже сонейко зійшло, росиця опала,
А мої жвійки не бували.
Чи повтомилися, чи поморилися,
Чи на мене, нивку, забулися?
Ми не позморилися, не повтомлялися,
И на тебе, нивку, не забувалися,

(Нар. Юж. Рус. Пѣсни Метлинскаго, стр. 322).

32.

Доломъ, женчикі, доломъ,
До панойка зъ поклономъ.
Не сами ми йдемо,
Ми вінойко несемо.
У нашого панойка
Золотая брамойка;
Треба ся поклонити,
Жеби єі відтворити.
Подвіра воби крилля
Не треба му Поділья.
Чи ви насъ не видіте,
Що до насъ не виждете!
Видіть, панойку, до насъ,
Викупіть вінойко у насъ;

Не зъ великимъ даромъ —
Ино зъ битимъ таларомъ.
И мосцюнейка пишна
За, воротонька вишла,
Ключивами подзвонила,
Богу ся помолила:
— «Слава жъ тобі, Боже!
Мое житейко въ стоже.

(Желота Паули, стр. 50—51).

33.

Ой не ідь, пане, въ поле,
Бо стерня въ ноги коле;
Бо ми жито вижали,
У копоньки поскладали,
Вже до дому йдемъ.

(Дашковцы, Литинск. у.).

34.

Нашъ панъ добрый, нашъ панъ добрый;
Пані не така, пані не така:
Нашъ панъ дає по гривенці,
Пані пятака, пані пятака!

(Брытань, Борзенск. уяз.).

35.

А.

- 1) Ой чие жъ то поле
- 2) Зажовтіло, стоя?
- 3) Иванове поле
- 4) Зажовтіло, стоя.
- 5) Женці молоді,
- 6) Серпи золоті!
- 7) Ой чие жъ то поле
- 8) Задрімало; стоя?
- 9) Женці все старі,

- 10) Серпи все изломані!
- 11) А ми своєму пану
- 12) Изробили славу:
- 13) Житечко пожали,
- 14) Въ снопи повъязали,
- 15) У копи склали.
- 16) А ми своєму пану
- 17) Изробили славу.
- 18) Ой, паноньку нашъ,
- 19) Обжиночківъ часъ!
- 20) Благослови жъ, Боже!
- 21) Обжиночківъ часъ.

(Бытъ Рус. Нар. Терещенко, часть V, стр. 122—123).

36.

Немає пана въ - дома,
Поїхавъ до Вільвова
Чарочокъ купувати,
Женчиківъ частувати.
Чарочки золоті,
Женчини молодні.

(Шендеревка, Каневск. утз.).

37.

Чуй ся, паночку, въ силі (2)
Продай коники сиві,
И зъ курчатами квочку (2)
На горілочки бочку.

(Чернелеска, Старокопстантиновск. у.).

38.

Ходить панойко по сіняхъ,
Держить рученьку въ вешені —
Ой сто злотихъ виймує,

Своїй челядці дарує:
— «Тобі, челядко, за тое, за тое,
За мое жыто святое.

(Полоски, Бѣльск. уѣз.).

39.

А въ лісі ожиноньки, —
А въ пана обжиноньки:
И житні, и пшенишні —
Ми въ пана велишні.

(С. Дашиковцы, Литвинск. уѣз.).

40.

Не лякайся насъ, пане,
Не багацько насъ стане —
Тридцятєро й трое,¹
На подвирѣячко двое.

(Дашиковцы, Литвинск. уѣз.).

41.

А въ нашого пана
Голова кудрява;
Якъ кудрями потрясе,
То й горілки принесе;
А въ чужого — лиса,
Якъ у того біса. —

(Борисполь, Переяславск. уѣз.).

42.

А въ нашого пана
Золотая брама,
Миті одвірки —
Дай намъ, пане, горілки. —

Digitized by Google
(Дашиковцы, Литвинск. уѣз.).

43.

Уже сонце надъ дубами, —
Трясуть коні поводами.
Трясіть, не трясіть,
Да до дому везіть!
Ой вже сонечко надъ рікою, —
Трясе нашъ панъ калиткою.
Тряси, не тряси,
По гривні даси!

(С. Брытаны, Борзенск. уяз.).

44.

Ой лугами, паночку, лугами,
Виносьте намъ мисочку зъ пирогами.
Одчиняй, нашъ паночку, квартиру,
Подивися, нашъ паночку, на нивку.
Киялько на ниві кіпочокъ,
Тилько на небі зірочокъ.

(С. Дудары, Каневск. уяз.).

45.

Оте жъ тобі, нашъ паноньку, обжинокъ —
Та не жалуй сто талярівъ на вінокъ.
Оте жъ тобі, нашъ паноньку, обжинця —
Та не жалуй челядонці горілки.

(Полоски, Більск. уяз.).

46.

А.

- 1) А ми жито дожали,
- 2) Щобъ ще за рокъ дождали.

- 3) Кілько́х на небі зірочо́к,
- 4) Тільки на полі віночо́к.
- 5) Суди, Боже, зводити,
- 6) Вь велику свиргу зложити,
- 7) И зь панами добрими спожити.
- 8) Ой обжинки, нашъ паночку, обжинки —
- 9) Дай намъ меду й горілки;
- 10) Прочиняй, паночку, ворота —
- 11) Несемъ тобі вінка изъ злота.

(Большая Горбоша, Новоградволинск у.).

В.

- 1) А вь нашого пана злотий поясъ —
- 2) Дожавъ жита вь добрий часъ,
- 3) Дожала его дзівечка
- 4) За ясного сонечка.

5 Б = 3 А, 6 Б = 4 А.

- 7) Зороньки світили,
- 8) Копоньки поле укрили.

(Полоски, Більск. у.).

В.

1 В = 10 А Ой одчиняй... браму, 2 В = 11 А Бо... віночо́к зь перлами.
3 В = 10 А Ой одчиняй, нашъ... новий двіръ, 4 В = 11 А Бо... віночка на
розвідъ. 5 В = 10 А Ой одчиняй, нашъ..., 6 В = 11 А... віночка враще.

Г.

1 Г = 1 В... хозяйнъ, квартиру,

2) Глянь на небо и на ниву

3 Г = 3 А... зорокъ, 4 Г = 4 А... ниві копокъ, 5 Г = 3 А... крупівъ
6 Г = 4 А... стогівъ.

(Великая Глуша, Ковельск. ут.).

47.

А.

- 1) Наша пані чорнобрива
- 2) Борщу, каші наварила,
- 3) Наварила намъ,
- 4) Хорошимъ женцямъ.
- 5) Чужа пані рудобрива
- 6) Борщу, каші наварила,
- 7) Поставила на припечку, —
- 8) Муха пролила.
- 9) Бодай тобі, мухо, °
- 10) Розсілося брухо,
- 11) И намъ не дала,
- 12) Сама спожила!
- 13) Наша пані велика
- 14) Зарубала индики,
- 15) Зарубала намъ,
- 16) Хорошимъ женцямъ...

(С. Манюк, Глуховск. уяз.).

В.

1 Б = 13 А, 2 Б = 14 А Зарізала... 3 Б = 12 А, 4 Б = 11 А А... 5 Б =
13 А... голубочка,

- 6) Вийшла проти насъ,
- 7) Да винесла три скрипочки,
- 8) А четвертий басъ.
- 9) Всімъ дівчаткамъ по скрипці,
- 10) А сироті басъ.
- 11) Всі дівчата въ скоки - въ боки,
- 12) А сирота въ плачъ:
- 13) «Чи я въ тебе, моя пані,
- 14) Діла не робила,
- 15) Що я въ тебе да скрипочки
- 16) Дай не заробила?»

(Борисполь, Переяславск. уяз.).

48.

- 1) Закотилось да сонечко
- 2) За зелений буїрь —

- 3) Ми поїдемо вечеряти
- 4) У багатий двурі^р.
- 5) А въ багатому дворі
- 6) Хліба, солі на столі,
- 7) И хліба, и солі —
- 8) И всього доволі,
- 9) Вареники въ маслі,
- 10) Горілочка въ пляшці.
- 11) Закотилося сонечко
- 12) Да за новий млинъ —
- 13) Цілуйтеся, милуйтеся,
- 14) Якъ хто кому миль.
- 15) Закотилось да сонечко
- 16) Да за два млинки —
- 17) Ми поїдемо вечеряти,
- 18) Де два паробки.

(М. Борисполь, Переяславск. у.).

В.

- 1) Задзвонили въ Боришполі
- 2) У великій двурі^н,

3 В = 3 А, 4 В = 4 А. 5 В = 5 А У..., 6 В = 6 А Вареники..., 7 В = 9 А,
8 В = 10 А.

(Борисполь, Переяславск. у.).

49.

А.

- 1) Уже сонце на лану —
- 2) Я до дому полену!
- 3) Поленула бь я,
- 4) Неволя моя.
- 5) Чуй, пані, чуй,
- 6) Вечерять готуй!
- 7) Ой якъ готовенька,
- 8) Сиди веселенька;
- 9) А якъ не готова,
- 10) То не сиди дома!

(Борисполь, Переяславск. у.).

В.

1 В = 1 А а вже..., 2 В = 2 А, 3 В = 3 А. 4 В = 4 А.

- 5) Приказу ждемо
- 6) Одъ пана свого,
- 7) Одъ молодого,
- 8) Да хорошего;
- 9) Поки прийде панъ,
- 10) Да прикаже намъ.

(С. Брытаны, Борзенск. уѣз.).

В.

- 1) Наша пані тетера,
- 2) Чи готова вечера?

3 В = 9 А Коли..., 4 В = 10 А; 5 В = 7 А Коли..., 6 В = 8 А.

- 7) Ой нашъ, пане, нашъ,
- 8) Обжиночки въ насъ!

(Брытаны, Борзенск. уѣз.).

Г.

1 Г = 1 А... дома, 2 Г = 2 В Готова...

- 3) Ой чуй, пані, чуй,
- 4) Вечерать готуй!

5 Г = 7 А, 6 Г = 8 А;

- 7) Ніжки підобгай,
- 8) Дай насъ дожидай!

9 Г = 9 А Якъ же..., 10 Г = 10 А Дакъ...

- 11) Одчиняй ворота,
- 12) Да біжи въ болота.

(С. Юриновка, Новоградсьверск. уѣз.).

50.

Звеліла мені мати
Ячменю жати.

— «Жни, жни, моя доненько;
Жни, жни, моє серденько!»

Ячміню не жала,
На межі лежала.

— «Лежи, лежи, моя доненько;
Лежи, лежи, мое серденько!»

Снопочоць нажала,
Къ сердечку прижала.

— «Жми, жми, моя доненько;
Жми, жми, мое серденько!»

Ячмінвее зернячко
Увюлоло сердячко.

— «Терпи, моя доненько;
Терпи, терпи, мое серденько!»

«Ой я жъ терпіла,
Да вже замліла».

— «Млій, млій, моя доненько;
Млій, млій, мое серденько!»

«Щобъ серце злічити,
Треба козака любити».

— «Люби, люби, моя доненько;
Люби, люби, мое серденько!»

«Щобъ, моя мати,
Съ козакомъ мені гуляти».

— «Гуляй, гуляй, моя доненько;
Гуляй, гуляй, мое серденько!»

«Ище жъ, моя мати,
И волю ёму давати»...

(*Бытъ Рус. Нар. Терещенко, часть V, стр 127—128.*)

51.

Ой зазвеніли стодолі, стодолі;
Що не повнні сторони, сторони.
Ой не звеніте, стодолі, стодолі,
Будуть повнні сторони, сторони.
Скільки на небі зорочоць,
Тільки на полю копочоць;
Зороньки небо світили,
Копоньки поле укрили.

52.

Ой літає соколонько по полю,
Заганяє челядоньку до дому:
«Ой до дому, челядонько, до дому,
Вигуляла все літечко по полю;
Вигуляла все літечко и жнива —
Не боліла головонька и спина.
Широкая нива втомилла,
Що й вечерея теперенька не мила.

(Д. Дударь, Каневск. у.).

53.

Ой літала сива вая по полю,
Заганяла дрібни пташки до бору:
— «Ой до бору, дрібни пташки, до бору,
Не роніте рабихъ пір'євъ по полю».
— Ой вже жъ ми рабее пір'є поронили,
Летаючи по гороньвахъ, по долинахъ.
Ой іздило пахоятко по полю,
Запрошало челядоньку до двору:
— «Ой до двору, челядонька, до двору,
Не запалюй білого личва на полю».
— «Ой вже жъ бо ми біле личко запалили,
Ой ходячи ранесенько та на жниво.

(Полоски, Бѣльск. уѣз.).

54.

Сива пава літала,
Крилами двір'є мітала,
Сподівалася вінця
До свого гуменця.
Замітайте двори,
Застілайте столи,
Сподівайтесь вінця
До свого гуменця.

Вийди, панойко, до насъ,
Возьми віночка одъ насъ;
Віночокъ на колочокъ —
Намъ медъ-вино на столочокъ;
Віночокъ на стодолі —
Намъ горілки доволі.

(Великая Глуша, Ковельск. уѣз.).

55.

Бігай, коню, по полю,
Збірай женці до дому.
— «Съ поля, женчики, съ поля,
До мого ойца двора;
У мого ойца двора,
Медъ-горілойка у стола.»

(Великая Глуша, Ковельск. у.).

56.

Стався, панойку, стався,
Женчиківъ не стидайся;
Якъ ми ся не встидали
Нивоньку дожинали.
Слава панойку, слава:
Вся челядонька пъяна;
Ино тая не пила,
Що зъ нами не робила,
Підъ межею лежала,
А житейка не жала.
Де ми вінойку вили,
Мідь, горілойку пили,
Ди-сьмо го доплітали,
Мідь, вино розливали.

(Жюста Паули, стр. 52.).

Возвратившись домой, поздравляют хозяина и хозяйку съ обжинками. Дѣвушка съ вѣнкомъ на головѣ выходитъ впередъ, кланяется хозяину и, отдавая ему вѣнокъ, говорятъ: „а дай, Боже, щобъ ми на другий рікъ дождали жито жати и вѣнка вамъ принести“. Хозяинъ беретъ вѣнокъ, даетъ дѣвушкѣ деньги и говоритъ ей: Дай, Боже, щобъ на тебе въ церкві вложили вѣнецъ“.

Затѣмъ начинается угощеніе женщинъ и нерѣдко играетъ музыка до полуночи. Все описанное соблюдается, когда обжинки дѣлаются „толокою“, т. е. помощью. Толока обыкновенно бываетъ въ небольшіе праздники, „присвятеи“. Брестяне идутъ на толоку „помогати хлѣба святаго збирати“ безплатно, за одно только угощеніе, сопровождаемое иногда музыкою. На толоку обыкновенно идетъ молодежь съ охотой, а въ особенности тогда, когда съ нею соединяются обжинки.

До Спаса обжинаются почти всѣ хозяева и въ этотъ день приносятъ въ церковь ржаные вѣнки; священникъ освящаетъ ихъ вмѣстѣ съ плодами. Вѣнки эти тщательно собираются, и зернами изъ нихъ начинаютъ засѣвать озимня поля.

15-го августа, Перва Пречиста, Успеніе Присвятой Богородицы.
Въ празднованіи этого дня нѣтъ никакихъ особенностей ¹³⁵). Есть пѣсни, относящіяся къ этому празднику.

Радуйтеся, янголівъ лики,
Идетъ до раю Матірѣ Владиви.
Гаврилъ тобі вість принесе:
Зоветь тебе Синъ на небесе.
Теперь прийди відъ Лівана,
Божія Матірѣ, пречистая Панна.
Янголи усі изъ слізами,
Восхіщени усі облаками.
У Гевсиманьськее село пристали,
Объ царіці тамъ ридали:
— «Идешъ відъ насъ, о царіце!...
Иди, иди, голубице!»
Якъ тіло на плечи узали,
Янголи її тамъ пісьню заспівали:
«Возьміть врата, князі, ваша

Идетъ до васъ утіха наша,
Давно відъ васъ бажася Божая Мати,
Пресвітлая Панна!»
Пречистую Панну во триумхвахъ въ небо проводивши,
Била Тройчеського трону посадивши,
Вінчали короною у престола Тройчеського, —
Навѣть изъ очей сонце стало! —
И у підняжжа ій місяць дано.
Ангельськи сили гарно воспівали:
«Величимъ ты, царице славна, воеводо избранна,
Синонь Божимъ посажденна,
Небесною царицею утверждена,
Во вікъ царствувати,
За насъ Христа ублагати.
Ублагай о насъ, Мати благая,
Триблагого Бога родшая;
У твоімъ днесъ успеніі
Да пребудемъ у спасеніі,
Предстательствомъ твоімъ у того
Сина твого наймилишого.

(Изъ Рукон. Сборн. Кумина, Харьковъ).

29-го августа. День усѣкновения главы Іоанна Крестителя, называется въ народѣ „Головосікою“. Въ этотъ день строго постятся; весь день ничего не варятъ, не берутъ ножа въ руки, считая большимъ преступленіемъ рѣзать что нибудь, а особенно круглое, похожее на голову. Говорятъ, напримѣръ, если въ этотъ день рѣзать капусту, то изъ нее потечетъ непрямъно кровь. Также и ѣсть нельзя вещей, напоминающихъ собою голову, потому что отъ этого будутъ чиряки (вереды). Рассказываютъ, что одна женщина срубила головку капусты, но когда внесла ее въ хату, то увидѣла, вмѣсто головки капусты, голову своего ребенка.

С Е Н Т Я Б Р Ъ .

1-го сентября. Въ день Симона Столпника ласточки прячутся въ колодезь.

Чортъ мѣряетъ воробьевъ мѣркою: сколько взять себѣ, а сколько вы-

пустить. — Для этого воробьи собираются къ нему, и потому-то ихъ въ этотъ день нельзя видѣть ¹³⁶).

Начинають копать картофель и буряки; снимають съ баштановъ дыни и „кавуни“ (арбузы).

8-го сентября. Рождество Богородицы — друга Пречиста. Ужи сушатся на дорогахъ и потому опасно ходить.

Похвалимо, похвалимо Царя Христа,
Прибитого, прибитого до хреста! (2)
За насъ, за насъ страсти претерпѣвшій (2)
И відь вічнихъ мукъ, відь вічнихъ мукъ визволивший. (2)
Похвалимо, похвалимо Матірѣ ёго,
Да избудешъ, да избудешъ огню вічного! (2)
Матірѣ ёго, Матірѣ ёго пречистая —
Зірка у небі, зірка у небі пресвітлая! (2)
Скорая, скорая намъ помошнице,
У бідахъ и скорбахъ наша заступнице, (2)
Поручниця, поручниця за насъ грішнихъ,
Визволить, визволить насъ відь мукъ вічнихъ! (2)
Алилуя, воспѣваймо,
Матірѣ цареву, Матірѣ цареву днесъ величаймо. (2)

(Изъ Рукот. Сборн. Кулиша, Харькова).

14-го сентября, Воздвиженіе животворящаго креста Господня. Птицы начинаютъ улетать, а „гадюки“ ползутъ на зиму въ „вирай“, поэтому въ лѣсъ ходить нельзя, (въ противномъ случаѣ предстоитъ опасность быть ужаленнымъ змѣей. Но не всѣ змѣи уползають; тѣ, которыя кого нибудь укусили, въ наказаніе остаются мерзнуть въ холодные дни.

„Вирай“ — это дивная теплая сторона, гдѣ-то далеко у моря, доступная однимъ птицамъ и змѣямъ.

Первою улетаетъ туда и послѣднею возвращается оттуда зозуля, т. е. кукушка; это оттого, что зозуля ключница „вирая“.

26-го сентября, Ивана. Не ѣдятъ цибули и луку, опасаясь имѣть чираки (чири).

О К Т Я Б Р Ъ.

1-го октября, Покрова. Молятся, особенно дѣвушки, желающія выйти замужъ; молитвы ихъ всегда почти сопровождаются словами:

„Свята Покривочка, покрой мині головоньку, хочъ ганчіркою (тряпкою), аби не zostавалась дівкою“. Со дня „Покрови“ начинается бабье лѣто, продолжающееся двѣ недѣли. Время это не сопровождается никакими обрядами. Утверждаютъ только, что въ теченіи бабьяго лѣта непременно должно быть хотя нѣсколько теплыхъ дней.

Если на „Покрову“ вѣтеръ съ сѣвера, то будетъ зима очень холодная и съ метелями. Если съ юга, то теплая.

18-го октября, Евангелиста Луки. „На Луки — нема хлѣба, ні муки“.

Пословица основана на томъ, что во время неурожая крестьяне, за сѣявъ поля на будущій годъ, не имѣютъ хлѣба.

22-го октября, Казанской иконы Божей Матери.

26-го октября, Дмитрія Мироточиваго. „До Дмитра дівка хитра; а по Дмитрі, хотъ коминъ витри“. — До этого времени „хлопці“ сватають „дівокъ“, что дѣлается уже рѣдко послѣ Дмитрія.

28-го октября, Парасковіи. Въ этотъ день не прядутъ. Въ концѣ октября собираютъ и шаткують капусту, и квасятъ буряки.

Въ понедѣльникъ не нужно пережвнять рубашки: „напастъ буде“.

Въ понедѣльникъ многіе не ѣдятъ скоромнаго.

Въ пятницу нельзя золить бѣлья, а то на томъ свѣтѣ пятница будетъ гоняться.

Нѣкоторыя женщины даютъ обѣтъ не работать въ пятницу.

Въ субботу хорошо начинать какое-нибудь дѣло.

Н О Я Б Р Ъ.

8-го ноября. Если уже упалъ снѣгъ, то говорятъ: „Михайло прихавъ на білому коні“.

21-го ноября. Введеніе во храмъ Пресвятыя Богородицы. Если корова бьется ногами, то пекутъ хлѣбъ, вложивши въ него предварительно нѣсколько „стоногъ“, мокрицъ. Испекши, обходятъ три раза вокругъ коровы и даютъ ей по куску, говоря: „іжъ, корово, стоноги, да стій на всі чотири ноги“.

Если отелится первый разъ корова, то хозяйка отрываетъ нижній рубецъ своей рубашки и обматываетъ вокругъ роговъ коровы.

Хрѣнъ и морковь святятъ отъ „курачої слѣпоты“.

Вечерниці въ дни Екаторины и Андрея 24 и 29 ноября имѣютъ особенную важность. Гаданья въ оба эти праздника имѣютъ близкое отношеніе другъ къ другу. Въ день Екаторины дѣвушки призываютъ долю, на Андрея доля показываетъ имъ свои дары. Призваніе доли заключается въ томъ, что дѣвушки, собравшись въ какой нибудь домъ, варятъ кашу изъ пшена и мака и поочередно лазятъ на ворота, приговаривая: „Доле, ходи до насъ вечеряти“.

Дѣвушки ставятъ въ воду нѣсколько вишневыхъ прутьевъ; если они къ Рождеству разцвѣтутъ, то гадающая выйдетъ въ этомъ году замужъ. Еще на канунъ Андрея, 28-го ноября, дѣвушки гадаютъ у себя дома. Гаданья эти заключаются въ слѣдующемъ.

Берутъ извѣстное количество коноплянаго сѣмени, выходятъ въ полночь на дворъ, три раза обходятъ вокругъ хаты, сѣютъ и приговариваютъ:

«Я, святий Андрію,
Конопельки сію:
Дай же, Боже, знати,
Съ кимъ весілле грати» ¹²⁷⁾.

или:

«Андрію, Андрію,
Я на тебе коноплі сію,
А запаскою волочу,
Бо я заміжъ хочу»...

Суженый приснится ей непремѣнно.

До восхода солнца, тайно отъ всѣхъ, берутъ горсть коноплянаго сѣмени,

¹²⁷⁾ Обыч. и Пов. Мал. Маркевича.

завязываютъ въ рубашку и носятъ цѣлый день; вечеромъ сѣютъ его, „скородать“ рубахой и говорятъ при этомъ: „кто мій суженый, той придетъ зо мною конопельки брать“. Суженый непременно придетъ ночью дергать конопель.

Гадаютъ также и на кануи новаго года.

Берутъ на тарелку соли и пшеничной муки, разбалтываютъ водою и передъ вечеромъ выпиваютъ. Ночью непременно захочется пить, и суженый подастъ воды.

Изъ соли, муки и воды пекутъ коржикъ; ложась спать, одну половину коржика должно сѣсть, а другую положить подъ подушку; суженый придетъ, чтобы сѣсть оставшійся кусокъ.

Нужно спечь большой соленый коржъ и сѣсть на ночь; суженый подастъ пить.

Кладутъ кусокъ хлѣба съ солью подъ подушку; — суженый придетъ подѣлиться.

Выдергиваютъ изъ крыши стебель соломы, и если въ колоскѣ найдется зерно, — женихъ будетъ богатый; если не будетъ зерна — бѣдный; если солома безъ колоска, то жениха въ этомъ году не будетъ.

Наливаютъ въ тарелку воды, кладутъ на нее нѣсколько соломинокъ въ видѣ мостика и ставятъ себѣ подъ кровать: суженый придетъ перевести не- вѣсту чрезъ мостъ ¹³⁸).

Паробокъ или „дѣвчина“ вечеромъ выходитъ за ворота и прислуши- вается къ лаю собакъ. Съ какой стороны услышитъ лай, оттуда будетъ или жениху невѣста или невѣстѣ женихъ ¹³⁹).

30-го ноября. Св. Андрея. Празднованіе дня св. Андрея состоитъ въ томъ, что молодые люди обоого пола, собравшись въ извѣстный домъ, занимаются гаданіемъ о своей будущности. Употребительнѣйшій способъ гаданія „балабушки“ или „кукилки“ — маленькія булочки. Одна изъ дѣвушекъ при- носитъ воды, набираетъ ее въ ротъ и выливаетъ въ тѣсто, изъ котораго дѣлаютъ „кукилки“. — Балабушки готовятъ по числу дѣвушекъ, сверху мажутъ ихъ саломъ и кладутъ на „ослоні“ или же на „заслонці“. — Каждую пару называютъ именами предполагаемыхъ жениха и невѣсты ¹⁴⁰). Когда эти балабушки разставлены въ извѣстномъ порядкѣ, въ хату впускаютъ собаку, обыкновенно не ѣвшую въ этотъ день. Дѣвушка, „пампушку“ которой собака схватитъ раньше всѣхъ, прежде другихъ выйдетъ замужъ. Несѣдненная „пампушка“ означаетъ, что дѣвушка въ этомъ году не выйдетъ замужъ ¹⁴¹).

¹³⁸) Обыч. и Пов. Мал. Маркевича.

¹³⁹) С. Красноселка, Староконст. уѣз.

¹⁴⁰) Обыч. и Пов. Мал. Маркевича.

¹⁴¹) Кривичи, Нарвская губернія, Кривичи и Нарвская губернія, Староконст. уѣз.

Послѣ этого перевязываютъ собаку соломянымъ „перевесломъ“ и съ почестями выводятъ изъ хаты ¹⁴²⁾.

Еще дѣлають такъ: вколачивають въ потолокъ гвоздь и на нитѣхъ привѣшиваютъ къ нему коржъ, намазанный медомъ и называемый „калетою“ (королежь); онъ виситъ на разстояніи человѣческаго роста отъ земли. Около коржа садится „паробокъ — писарь“, которому даютъ въ руки „ввачъ“, обмоченный въ воду, разболтанную сажей. Остальная компанія поочередно подѣзжаетъ къ коржу верхомъ на кочергѣ. — Ъдущіе, по возможности, стараются представить дѣйствительныхъ всадниковъ, сидящихъ на настоящихъ живыхъ хяконъ; при этомъ каждый изъ нихъ говоритъ: „Іду, іду калети кусати!“ „Ой не смійся, братіку, говоритъ другой писарь, бо я буду по зубамъ писати!“ Если ѣдущій не засмѣется, то откусываетъ „калети“; если же засмѣется, то дѣйствительно писарь мажетъ его по зубамъ во всеобщему удовольствію. Незасмѣявшіяся выйдуть въ этомъ году замужъ, и наоборотъ ¹⁴³⁾. Если послѣ гаданья останется еще кусокъ „калети“, то дѣвушки разламываютъ ее на части и раздають всѣмъ присутствующимъ, говоря при этомъ: „калета, калета солодка була, теперъ ми її зъили, за женихомъ полетіли“ ¹⁴⁴⁾.

Ставятъ также на столъ деревянную тарелку, покрываютъ ее большимъ платкомъ, а на платокъ кладутъ кусокъ хлѣба съ солью и уголь. Затѣмъ каждая дѣвушка кладетъ на тарелку свое кольцо, или каеую нибудь другую вещь. Потомъ разламываютъ хлѣбъ и уголь на кусочки, которые каждая дѣвушка заворачиваетъ въ рукавъ рубашки и ложится спать, въ надеждѣ увидѣть во снѣ своего суженаго ¹⁴⁵⁾.

Ходятъ въ амбаръ и берутъ оттуда по нѣскольку зеренъ ржи; четное число взятыхъ зеренъ означаетъ скорое замужество, и на оборотъ ¹⁴⁶⁾.

Съютъ около колодезя лень и каждая дѣвушка замѣчаетъ свое мѣсто; чей лень весной вырастетъ скорѣе, та выйдетъ скорѣе замужъ ¹⁴⁷⁾.

Носятъ изъ ручья воду, наливаютъ въ миску и пускають на воду не большія восковыя свѣчи, прилепennыя къ скорлупамъ орѣха. Если свѣча

¹⁴²⁾ Соловьева, Радомильск. уѣз.

¹⁴³⁾ Полонное, Новградовольнск. уѣз.

¹⁴⁴⁾ С. Курное, Новградовольнск. уѣз.

¹⁴⁵⁾ Шумскъ, Кременецк. уѣз.

¹⁴⁶⁾ Стрѣки, Староконстант. уѣз.

¹⁴⁷⁾ С. Сельцы, Житомирск. уѣз.

дѣвушки столкнется со свѣчей „парубка“, то значить они обвѣнчаются. По окончаніи гаданія воду выливаютъ обратно въ ручей ¹⁴⁸).

Берутъ охапку дровъ и считаютъ полѣнья: четное число предвѣщаетъ свадьбу, и на оборотъ ¹⁴⁹).

Считаютъ кольца, въ плетнѣ или „чостоколѣ“, называя одинъ колышекъ „молодцемъ“, а другой „вдовцемъ“. Смотря потому, съ какимъ названіемъ будетъ послѣдній колышекъ — дѣвица выйдетъ или за молодца, или за вдовца ¹⁵⁰).

Въ чашку съ водою впускаютъ свои кольца и заставляютъ парубковъ вынимать ихъ оттуда губами; дѣвица, кольцо которой вынетъ парубокъ, выйдетъ за него за мужъ ¹⁵¹).

Ставятъ на столъ воду, уголь и „коралі“ и закрываютъ полотенцемъ незамѣтно для дѣвушекъ, которыя затѣмъ наугадъ берутъ какой либо изъ этихъ предметовъ. Взятая вода выйдетъ замужъ за водоноса, взявшая уголь — за цыгана, коралі — будетъ монахиней.

Кладутъ секретно поды разныя миски кольцо, чепецъ и куклу. Дѣвица, подынявшая миску съ кольцомъ или чепцомъ, выйдетъ замужъ, а съ куклой — родить ребенка.

Узнаютъ также имя суженаго, спрашивая перваго встрѣченнаго объ его имени ¹⁵²).

Ходятъ въ овчарню и ловятъ овецъ; если дѣвушка поймаетъ черезъ засовъ барана, выйдетъ въ этомъ году замужъ.

Смотрятъ ночью въ зеркало, желая увидѣть тамъ суженаго.

Топятъ воскъ и олово въ черепкѣ и выливаютъ на воду. Если воскъ приметъ въ водѣ подобіе вѣнца, то дѣвушка выйдетъ замужъ.

Подслушиваютъ поды окнами у сосѣдей; если услышатъ слово „иди“, то дѣвушка выйдетъ замужъ. — Бросаютъ за ворота сапогъ; если сапогъ станетъ носкомъ къ воротамъ, то дѣвушка не выйдетъ замужъ, въ противномъ случаѣ, выйдетъ замужъ въ ту сторону, куда обращенъ носокъ сапога ¹⁵³).

Идутъ къ церкви и смотрятъ въ нее чрезъ замочную скважину. Если дѣвушка увидитъ вѣнчающихся, то выйдетъ замужъ, если же увидитъ гробъ, то умретъ въ этомъ году.

Входятъ ночью въ сарай и берутъ полѣно. Если оно гладкое, — то

¹⁴⁸) С. Мокраны, Новградовольск. уѣз.

¹⁴⁹) С. Новоселки, Владимірс. уѣз.

¹⁵⁰) Курмань, Новградовольск. уѣз.

¹⁵¹) Карповецъ, Житомирск. уѣз.

¹⁵²) С. Ковароги, Дубенск. уѣз.

¹⁵³) М. Шумскъ, Кременецк. уѣз.

мужъ будетъ молодой и добрый; если же суковатое, то старый и сердитый. Иногда впрочемъ гадаютъ и такимъ образомъ, что гладкое полѣно предвѣщаетъ мужа бѣднаго, а суковатое — богатаго. ¹⁵⁴⁾

Завязываютъ лошади глаза и садятъ на нее дѣвушку — въ какую сторону пойдетъ лошадь, въ ту сторону дѣвушка выйдетъ замужъ ¹⁵⁵⁾.

Прокальваютъ острый конецъ яйца и выпускаютъ изъ него бѣлокъ въ стаканъ съ водой; если бѣлокъ приметъ въ водѣ подобіе зданія, то дѣвица выйдетъ замужъ за богатаго, если форму травы — то за бѣднаго. ¹⁵⁶⁾

Посадятъ „пшвня въ діжу“ и поставятъ на „покуті“, на полу поставятъ миску съ водой, и тутъ же посыплютъ кучки проса, ржи, гречихи. Если пѣтухъ изъ „діжи“ кинется на зерно, женихъ будетъ славный хозяинъ, если въ водѣ, пшаница ¹⁵⁷⁾.

Сажаютъ подъ рѣшето пѣтуха съ курицею, связанныхъ хвостами, и, немного погодя, выпускаютъ оттуда. Если при этомъ пѣтухъ потянетъ курицу, то мужъ будетъ властвовать надъ женой, въ противномъ случаѣ жена будетъ имѣть вліяніе на мужа.

Ночью снимаютъ куръ съ „сідала“, даютъ имъ по счету нѣсколько зеренъ пшеницы; если курица съѣстъ четное число, то дѣвушка выйдетъ замужъ.

Сидя у окна, говорятъ: „сужений, ряжений, иди коло вікна“. Если послѣ этого услышать на улицѣ шумъ, то это предвѣщаетъ веселую и хорошую замужнюю жизнь.

Ночью вывѣшиваютъ черезъ окно полотенце, приговаривая: „сужений, ряжений, прийди сюди и утрись“. Если въ скоромъ времени полотенце будетъ мокрое, то дѣвушка выйдетъ замужъ въ этомъ году.

Ходятъ на перекрестокъ съ зеркаломъ и наводятъ его на луну, приговаривая: „сужений мій, ряжений, вижди до мене и поговори зо мною“. Женихъ долженъ явиться въ зеркалѣ.

Ходятъ къ житницѣ и прислушиваются: если тамъ слышенъ шумъ и пересыпва хлѣба, то дѣвушки будутъ жить замужемъ богато.

Выходятъ на дворъ и кричатъ: въ которой сторонѣ послышится эхо, въ ту сторону дѣвушка выйдетъ замужъ.

Ложатся спиной на снѣгъ и по утру смотрятъ на это мѣсто: если (01) въ полосахъ, то мужъ будетъ вздорный и драчунъ, если гладкое, то тихій и смирный.

¹⁵⁴⁾ М. Шумскъ, Кременецъ. уѣз.

¹⁵⁵⁾ С. Дермань, Дубенск. уѣз.

¹⁵⁶⁾ М. Шумскъ, Кременецъ. уѣз.

¹⁵⁷⁾ Обич. и Пов. Мал. Маркевача.

Сучать нитку и спускают ее въ воду: если нитка крутится въ водѣ, то замужняя жизнь будетъ хорошая; если остается въ такомъ видѣ въ какомъ опущена, то жизнь будетъ северная.

Выходятъ на дворъ и говорятъ: „Залай, залай, собаченько, завий, завий, сірій вовче“! Въ какой сторонѣ залаетъ собака въ ту выйдетъ замужъ гадающая дѣвушка.

Вывѣшиваютъ за окно ключи: если они зазвенятъ, то дѣвушка выйдетъ замужъ.

Ходятъ къ рѣкѣ и черезъ прорубь вытаскиваютъ со дна что попадется: если дѣвушка вынетъ кусокъ кожи, то ея мужъ будетъ сапожникъ, если кусокъ черепака — „гончаръ“, и т. п. ¹⁵⁸⁾.

Въ нѣкоторыхъ мѣстахъ въ день Андрея не гадаютъ ¹⁵⁹⁾.

Д Е К А Б Р Ъ.

На Варвары, 4-го декабря. Около этого времени зима прочно устанавливается „Варвара ночи ввирвала, дня приточила,“ говоритъ народъ.

Зачатіе св. Анны 9-го декабря.— Волки начинаютъ бѣгать стаями. Ходятъ въ погребъ къ пчеламъ, чтобы хорошо „роились“.

Вилія. Вечеръ 24-го декабря носитъ названіе „багатої куті“, „виліі“ или „коляди“.

Если „на багату кутю буде зоряно“ (звѣздная ночь), то въ этомъ году будетъ урожай.

Хозяинъ въ этотъ день заботится о томъ, чтобы никакая вещь „не світувала“, т. е. не была до утра въ чужомъ домѣ; всѣ свои деревья обвязываетъ „соломянымъ перевесломъ“, чтобы хорошо „родили“.

Еще съ половины дня начинаютъ готовить ужинъ, на которомъ, кромѣ другихъ яствъ, должна быть непременно „бутя“ съ медомъ или съ макомъ, растертый и разведенный въ подслащенной водѣ, и „узваръ“ изъ сушеныхъ яблокъ, грушъ и другихъ плодовъ. Подъ вечеръ хозяинъ дома отправляется

¹⁵⁸⁾ М. Шумскъ, Кременецк. уѣз.

¹⁵⁹⁾ Маранн, Кобринск. уѣз.

на гумно и съ молитвою беретъ связку сѣна и снопь ржи, ячменя, гречихи и соломы, и все это приносить въ хату; хозяйка садится, облачивается соломою и „ввочке“, это дѣлается для того, чтобы велась въ домѣ птица.

Сѣно кладутъ на столъ и закрываютъ „убрусомъ“ (скатерью), а снопь ставятъ на „покуті“, подославъ немножко сѣна. — Иногда на столъ кладутъ плугъ и упряжь ¹⁶⁰).

На покути ставятъ также горшокъ съ „кутею“, покрытый „внишемъ“; надъ этимъ горшкомъ на возвышенномъ мѣстѣ зажигается свѣча. Затѣмъ семья одѣвается въ чистое платье и, съ появленіемъ звѣзды, начинается ужинъ, въ которомъ участвуетъ и прислуга. Хозяинъ пьетъ водку, приговаривая: „Дай же, Боже, въ добрымъ здоровіи сіи святки провести, ще и на той рікѣ дождати!“

Затѣмъ начинается ужинъ, заканчивающійся кутьей. Когда на столъ подадутъ кутю, хозяинъ набираетъ ее въ ложку, подходитъ къ окну или выходитъ на дворъ и говоритъ: „Морозе, морозе, ходи до насъ куті істи, а коли не идешъ, то не йди й на жито, пшеницю и всяку пашницю ¹⁶¹). Последнюю ложку куті бросаетъ въ потолокъ, „щобъ бджоли роились“, и по количеству прилѣпившейся къ потолку куті предугадываетъ, хорошо ли проживутъ пчелы зиму и будутъ ли роиться лѣтомъ ¹⁶²).

Послѣ перваго кушанья хозяинъ, закрывъ глаза, вытаскиваетъ изъ сѣна стебель; если онъ окажется длинный, то будетъ хорошиій урожай, въ противномъ случаѣ плохой.

Во время ужина кладутъ подъ столъ топоръ, и если у кого въ ногѣ зудъ (подбѣгъ), то тотъ ставитъ ногу на топоръ.

Когда съѣдятъ кутю, семья садится „на покуті“ на сѣнѣ, гдѣ стояла кутя, и „ввочке“ т. е. подражаютъ курицѣ, сидящей на яйцахъ, для того, чтобы „ввочка“ выводила хорошо цыплятъ: потомъ сгребаютъ со стола немного сѣна и кладутъ въ то мѣсто, гдѣ будетъ сидѣть ввочка (насѣдка); ¹⁶³) часть сѣна даютъ также скоту. Остальное сѣно лежитъ до новаго года, а снопь ржи остается на „покуті“ до Крещенія. Сорудо новаго года не выбрасываютъ на дворъ, а сметаютъ въ кучу подъ „покутя“ ¹⁶⁴).

Ложки въ кутьѣ оставляютъ на цѣлую ночь. Дѣлаютъ это въ ожиданіи

¹⁶⁰) Данильченко.

¹⁶¹) С. Дворца, Засловск. уѣз.

¹⁶²) Могильна, Владиміровлянск. уѣз.

¹⁶³) Сборн. Маркевича.

¹⁶⁴) Шендеревка, Каневск. уѣз.

посѣщенія умершихъ родственниковъ, или же гадая о своемъ долготѣи. Если по утру чья либо ложка окажется перевернутою вверхъ, то онъ умретъ въ текущемъ году. ¹⁶⁵⁾

Послѣ ужина нѣкоторые члены семейства, преимущественно дѣти, посылаются къ священнику, повивальной бабкѣ и родственникамъ. Они приносятъ съ поздравленіемъ „книші“, рыбу и пр. Священникъ даритъ ихъ просфорю, а крестьяне деньгами. ¹⁶⁶⁾

Въ нѣкоторыхъ семействахъ приступаютъ къ ужину не иначе, какъ съѣвши предварительно кусочекъ просфоры, принесенной отъ священника, а для этого посылаютъ священнику подарки предъ ужиномъ ¹⁶⁷⁾. Послѣ ужина моютъ посуду и часть помоевъ хозяйнѣ сливаетъ въ бутылку и прячетъ, въ увѣренности, что это хорошее лекарство отъ „сглаза“.

Въ ночь на канунѣ Рождества всѣ владутъ на свои постели сѣно и сидятъ по большей части въ „стані“ (конюшнѣ); здѣсь они прислушиваются къ тому, что дѣлаютъ волю, потому что существуетъ повѣрье, будто въ эту ночь волю говорятъ между собою о рожденіи Христа. Воламъ и вообще скоту даютъ въ эту ночь обильный кормъ. ¹⁶⁸⁾

Праздникъ Рождества Христова. Утромъ, въ праздникъ Рождества дьячекъ, взявъ изъ церкви образъ, идетъ по домамъ и читаетъ молитвы, за что ему даютъ хлѣбъ, крупы, сало и пр. ¹⁶⁹⁾

Или же старики идутъ сами къ священнику послѣ богослуженія и несутъ ему подарки. Священникъ благодаритъ ихъ и угощаетъ. Хозяйева замѣчаютъ, въ какой день Рождество: по ихъ убѣжденію, въ такой же день слѣдуетъ начинать уборку хлѣба. ¹⁷⁰⁾ Съ вечера перваго дня праздника начинается „колядованне“ и продолжается до праздника Богоявленія. — Дѣвушки и дѣти колядуютъ передъ окнами богатыхъ крестьянъ и въ своихъ „колядкахъ“ величаютъ хозяина и его семью.

Когда пропоютъ колядку, дѣти и дѣвушки привѣтствуютъ хозяина; ихъ дарятъ пирогами или деньгами, на которыя они покупаютъ себѣ различныя вещи и тщательно сберегаютъ ихъ. — Колядники нерѣдко ходятъ съ фонаремъ, сдѣланнымъ изъ бумаги въ видѣ луны или звѣзды. На одной сторонѣ фонаря изображается св. Варвара. ¹⁷¹⁾

Молодые люди ходятъ колядовать съ козой. — Козу дѣлаютъ

¹⁶⁵⁾ С. Могильна, Владимірволянск. уѣз.

¹⁶⁶⁾ С. Яновка, Ковельск. уѣз.

¹⁶⁷⁾ Дермань, Острожск. уѣз.

¹⁶⁸⁾ С. Дермань, Острожск. уѣз.

¹⁶⁹⁾ С. Щасновка, Козелецк. уѣз.

¹⁷⁰⁾ М. Мирополь, Новградволянск. уѣз.

¹⁷¹⁾ С. Тулина, Житомирск. уѣз.

изъ дерева и туловище покрываютъ шубой; ее поддерживаетъ скрытый подъ шубой мужикъ. Козу водятъ съ музикою, подъ звуки которой она пляшетъ ¹⁷²⁾. Члены младшаго братства колядуютъ особеннымъ образомъ. Они идутъ съ начала къ священнику, поютъ колядную пѣснь и записываются здѣсь внести въ пользу церкви небольшую сумму независимо отъ того, что будетъ „выколядовано“. Испросивъ у священника благословеніе, берутъ у старосты церковный колокольчикъ и съ этимъ колокольчикомъ, нѣрѣдко вмѣстѣ съ старостой, идутъ колядовать и выколядованное или отдаютъ въ пользу церкви, или покупаютъ воскъ и дѣлаютъ большую братскую свѣчу, которая зажигается во всѣ праздничные дни, при каждомъ богослуженіи. ¹⁷³⁾ Пришедши въ домъ, колядники спрашиваютъ прежде позволенія: „чи позволите, пане-господину, заколядовати, сей домъ развеселити, Ирода засмутити?“ И начинаютъ пѣть. Колядующіе съ козой поютъ:

1.

А.

- 1) Го-го-го, коза, го-го-го, сіра,
- 2) Ой розходися, розвеселися,
- 3) При своему двору, при господару!
- 4) Де коза ходить, тамъ жито родить,
- 5) Де не буває, тамъ вилягає;
- 6) Де коза тупъ, тупъ,
- 7) Тамъ жита сімъ купъ;
- 8) Де коза рогомъ,
- 9) Тамъ жито стогомъ!
- 10) Де коза хвостомъ,
- 11) Тамъ жито вустомъ.
- 12) На горі коза зъ козенятами,
- 13) Въ долині вовчокъ зъ вовченятами.
- 14) Вискочивъ вовчокъ, за козу чок-чокъ,
- 15) А вовченята за козенята.
- 16) Вискочивъ заецъ,
- 17) Ставъ козу лаять:
- 18) «Дурная коза, нерозумная,
- 19) Своімъ діточкамъ не господиня,

¹⁷²⁾ С. Юськовцы, Кременецк. уѣз.

¹⁷³⁾ С. Тулина, Житомирск. уѣз.

- 20) Своїх діточокъ не покормила!
- 21) Вхопила-бъ серпогъ, побігла въ лісогъ,
- 22) Нажала травиці зъ овсяний стожокъ,
- 23) Своїх діточокъ да й покормила,
- 24) Въ чистимъ озері да й попоїла.
- 25) Не ходи, коза, у тее сельце,
- 26) Да въ тее сельце, да въ Михайловку.
- 27) А въ Михайловці всі люде стрельці,
- 28) Встрелили козу въ правее ухо,
- 29) Крозь полотенце да въ щире серце.
- 30) Пуць, коза виала, не жива стала.
- 31) А міхонша бери дудочку,
- 32) Дуї возі въ жилу.
- 33) Надимає жила — будь, коза, жива . .
- 34) Да уставъ нашъ козелъ,
- 35) Да пошовъ нашъ козелъ
- 36) Да на ноженькахъ, да на роженькахъ,
- 37) Да микаючи, да рикаючи,
- 38) Короля въ полі да шукаючи,
- 39) Господина въ домі да питаючи,
- 40) Щобъ сѣму господину и коровки були
- 41) И неврочливі, и молочливі,
- 42) И овесь-самосій, и ячмінъ-колосій,
- 43) И пшениця-сочевиця,
- 44) И горохъ ве....

(С. Колошовка, Черниовск. утз.).

В.

1 Б = 1 А, 2 Б = 25 А... підъ..., 3 Б = 26 А Підъ... підъ Чечировку,
4 Б = 27 А А Е Чечировку добрі... ,

5) Добрі молодці;

6 Б = 28 А Стреляли... у праве. .... ,

7) А въ праве ухо, потекло юхо.

8 Б = 30 А... пуць, коза пропала. 9 Б = 31 А... ти.. дми возі підъ
хвість: 10 Б = 33 А Ягъ подмуться жили... ,

11) Ой ти, козухна, ой ти, матухна,

12 Б = 2 А Ти... ,

13) Старшому пану у ноги поклонися.

14) Онъ и панъ иде,

15) Коляду несе.

- 16) Коробку овса,
- 17) Наверхъ ковбаса;
- 18) А ще того мало,
- 19) Дайте кусокъ сала!

20 Б = 12 А, 21 Б = 13 А... вовкъ... 22 Б = 14 А Ой прибігъ... , 23 Б = 15 А. 24 Б = 16 А Ой устрівъ... , 25 Б = 17 А Дай...

26) Ой ти, козухна, ой ти, матухна,

27 Б = 19 А Десь ти.... діткамъ..., 28 Б = 20 А Що ти... дітокъ...
29 Б = 21 А Взяла-бъ... нажала снопогъ.

30) Да й покормила своїхъ дітокъ.

(С. Лементаровка, Сосниць. у.).

В.

1 В = 1 А!

2) Сказилася, повалилася.

3 В = 2 А 4 В = 21 Б Підъ горою.... 5 В = 22 Б... 6 В = 15 А, 7 В = 16 А Прибіжавъ..., 8 В = 17 А. 9 В = 18 А, 10 В = 19 А; 11 В = 21 А Вхватила-бъ..., 12 В = 22 А... трави..., 13 В = 23 А... погодовала-бъ.

14) Ранню росю понаповала-бъ.

15 В = 4 А. 16 В = 5 А... вижечас. 17 В = 8 А, 18 В = 9 А, 19 В = 6 А, 20 В = 9 А. 21 В = 25 А, 22 В = 3 Б. 23 В = 26 А... Юриновку. 24 В = 27 А.. Юриновці.

25) Я не боюся тихъ людей стрельцівъ,

26) Тільки боюся старого діда,

27) Що въ того діда

28) Борода сіда,

29) Устреливъ козу

30) Підъ праве ребро.

31 В = 18 Б.

32) Наша козонька,

33 В = 30 А Підъ сіно..., 34 В = 9 Б... въ рило: 35 В = 33 А Надмися..
36 В = 34 А, 37 В = 3 А,

38) Да й на копиточкахъ,

39) Да й на золотенькихъ;

40 В = 35 А. побігъ..., 41 В = 37 А, 42 В = 38 А.

43) Сочевниця-стручевниця,

44 В = 44 А. 45 В = 2 А Ой ти, козонька, 46 В = 13 Б... вклонися.

(С. Юриновка, Новгородомітск. у.).

3.

Гопъ, гопъ, козуню,
Гопъ, гопъ, сіренька,
Гопъ, гопъ, біленька!

Ой розходися,
Розвеселися
По своему дому
По веселому;
Ой повлонися
Своему господарю
И жінці його,
И дітямъ його.

Гопъ, гопъ, козуню,
Гопъ, гопъ, сіренька,
Гопъ, гопъ, біленька!

Де коза топою,
Тамъ жито копою,
Де коза рогомъ,
Тамъ жито стогомъ;
Де коза ходить,
Тамъ жито родить.

Гопъ, гопъ, козуню,
Гопъ, гопъ, сіренька,
Гопъ, гопъ, біленька!

Послухай, козуню,
Де въ звони звонять,
Де въ бубни бубнять,
Де скрипки грають.

Гопъ, гопъ, козуню,
Гопъ, гопъ, сіренька,
Гопъ, гопъ, біленька!

Погляди на гради,
Чи нема зради?
Старая баба,
То тая зрада, —
Солому січе,
Пирогы пече,
А сіно смажить,
Пирогы мастить.

Гопъ, гопъ, козуню,
Гопъ, гопъ, сіренька,
Гопъ, гопъ, біленька!

Вискочивъ вовчогъ,
За козу чопъ, чопъ,
А вовченята
За козенята.
Мудрая козуня
Догадалася,
Въ темні лози
Сховалася.
Уже небійся
Ні въ полі ловця,
Ні въ лісі стравця.
— Оно боюся
Старого діда
Сивобородого,
Той мене забъе
Зъ тугого лучка,
Зъ праваго плечка.

Гопъ, гопъ, козуню,
Гопъ, гопъ, сіренька
Гопъ, гопъ, біленька!

У нашей козеньки
Чотири ноженьки.

Гопъ, гопъ, козуню,
Гопъ, гопъ, сіренька,
Гопъ, гопъ, біленька!

(*Вольт. Отцкаго, т. I, стр. 98—101.*)

К О Л Я Д К И.

1.

А.

- 1) Мати сина да народила,
- 2) А народивши, згодувала,
- 3) А згодовавши, въ військо послала,
- 4) Въ військо послала дай научала:
- 5) «Ой мій синочку, мій козаченьку!
- 6) Якъ підешъ же ти да цару служити,
- 7) Да не вихвачуйся да попередъ війська,
- 8) Не зоставайся да позадъ війська.
- 9) Що попередъ війська да січуть. рубають,
- 10) А позаду війська да мечемъ махають.»
- 11) Ой синъ матері дай не послухавсь,
- 12) Да попередъ війська да конемъ виграє,
- 13) А позадъ війська да мечемъ махає.
- 14) Якъ заглядівъ ёго да турецький король:
- 15) «Колибъ же я знавъ чий синъ конемъ гравъ,
- 16) До бъ я за ёго свою дочку оддавъ,
- 17) Свою дочку оддавъ, половину царства давъ,
- 18) Половину царства давъ, половину панства давъ?»
- 19) — «Я жъ твоєі царівни самъ не хочу,
- 20) Я твоє царствечко да конникомъ витопчу,
- 21) Я твоє панствечко да мечемъ висічу.
- 22) Я зъ тобою военъ-цару да на войну пойду,
- 23) Да на войну пойду, да на стороженьку.»
- 24) Да стерігъ я нічку, да стерігъ я другу,
- 25) А на третю нічъ да поймавъ я звіра,
- 26) Поймавъ я звіра — турського короля,
- 27) Да привъязавъ ёго поближе коня,
- 28) Да повівъ же ёго да по-підъ жаречкомъ.
- 29) Да пожаръ ноженъки да поподпікувавъ,
- 30) Да кровця слідочки да позаливала.
- 31) Ой вінъ же ёго хорошенько просивъ:
- 32) «Ти жъ, пане козаченьку, або мене зотни,
- 33) Або мене зотни, або живцемъ пусти.»
- 34) — «Я жъ тебе не зотну, живимъ не пушу,
- 35) Да поведу жъ я тебе до свого цара,
- 36) Буде жъ мені одъ цара дара,

- 37) Одъ цара дара, одъ війська слава,
38) Одъ війська слава, одъ панівъ увага.»

(С. Памски, Борзенсько узда).

В.

- 1) Пишний, гордий, славний паничу,
- 2) Славний паничу, добрий Иване,
- 3) Молодъ же ти въ військо ходити.
- 4) Є въ ёго ненька, ненька рудненька.
- 5) Яєъ виправляла, то научала:
- 6) «Синку жъ муй, синку, синку Ивану,
- 7) Ой яєъ підешъ молодъ до вуйська,
- 8) Да не вихвачуйся да попередъ вуйська,
- 9) Да не заставайся да позадъ вуйська:
- 10) Держися вуйська все середнёго.»
- 11) А винъ же неньки дай не послухавъ,
- 12) Скоро на коника впавъ — половину вуйска ставъ.
- 13) Вибивъ города Цари-города,
- 14) Турського цара, туроць извъязавъ.
- 15) «Ой колибъ я знавъ чий синъ то синимъ коземъ гравъ,
- 16) Ой то бъ я ему посаги дававъ,
- 17) Давъ ёму поля неміраного,
- 18) Давъ ёму бору несходимого,
- 19) Давъ ёму грошя нечисленного,
- 20) Давъ ёму вуйска одбіраного,
- 21) Давъ ёму лучокъ и стрілокъ пучокъ,
- 22) Давъ ёму стрілку — царуивну дівку.»
- 23) — «Я жъ тее поле копьемъ скопаю,
- 24) Копьемъ скопаю и стрілками всю,
- 25) Я жъ тії бори вуйскомъ поламлю,
- 26) Вуйскомъ поламлю и огнемъ попалю,
- 27) Я жъ тії гроши розумомъ розчислю,
- 28) Молоду царуивну за себе вуйзьму.

(Дилмеръ, Кіевск. узда).

В.

1 В) Ой рано, рано курі запіли, 2) А ще равійше Ивашко вставъ, 3) Ивашко вставъ лучкомъ забрязчавъ, 4) Лучкомъ забрязчавъ братівъ пробужавъ: 5) «Ой вставайте, братці, коні сідлайте. 6) Да поїдемо на прогуляння» 7) Ой вишла ненька да вельми старенька, 8 В = 4 А Випроважала . . . . 9 В = 5 А Ідь . . . . ідь . . . . соколе, 10 В = 8 В . . . . не виривайся, 11 В = 9 В, — 12 В = 9 А . . . .

мечемъ зарубають, 13 В = 10 А....вуля убъе.> 14) А Ивась молоденький не послухавъ неньки. 15 = В 12 А.....іграє, 16 В = 13 А. 17) Вийшовъ проти нѣго да турецький царь. 18 В = 15 А. 19 В = 16 А.... царівну..... 20 В = 17 А царівну....., 21 В = 18 А....давъ....государства давъ. 22 В = 19 А..... твоїй....зовсімъ..... 23) А тее царство мечемъ ізсічу. 24) Да бувай же здоровъ, молоденький Ивась, 25) Поздавляемъ изъ милимъ Богомъ, 26) Изъ усімъ родомъ, 27) Изъ Исусомъ Христомъ, 28) Изъ Святимъ Рожествомъ, 29) Добрий вечоръ!

Г.

1 Г = 1 В, 2 Г = 2 В..... Василько..., 3 Г = 3 В Василько..... 4 Г = 4 В..... побужавъ: 5 Г = 5 В....., 6 Г = 6 В Та..... въ чистее поле, 7) Въ чистее поле на полѣванне. 8) Тамъ я познавъ кунку въ дереві, 9) Кунку въ дереві, панну въ теремі. 10) Тобі буде кунка на шубу. 11) А мені буде панна до шлюбу.

(С. Тамьлика, Уманьско уезда).

Д.

1) Ой зъ за гори, гори, голуби гули. 2) То жъ не голуби—то коней пара, 3) То коней пара, жупанивъ хмара. 4) Тамъ панъ Василько пройіжджавъ, 5 Д = 4 В.... побрязчавъ.... 6 Д = 5 Г.... 7) Коні сідайте, хартівъ склякайте, 8 Д = 7 Г..... на прогулянне виізджайте, 9 Д = 7 В Его.... барзо.... 10 Д = 8 В: 11 Д = 6 БОй..... Васильку, 12 Д = 8 В, 13 Д = 9 В.... позадь....> 14 Д = 14 В... вінъ..... 15 Д = 15 В.... коникомъ..... 16 Д = 16 В. 17 Д = 14 А.... царь: 18 Д = 18 В.... то.... гулявъ, 19 Д = 19 В, 20 Д = 21 В... .. 21) А за цімъ словомъ бувай здоровъ. 22) А ти святий, святий здоровъ!

(С. Черняковъ, Київсько уезда).

Е.

1) Ой у неділеньку, нічей пораненьку, 2) Ой загадали всімъ на войну йти, 2) Молодому Ивашку передъ вести. 4 Е = А в....., ненька.... 5) Сестра маленька коня сідає, 6) Ненька старенька дай научає: 7 Е = 6 БОй... мій, ..., 8 Е = 12 Д.... вимикайся, 9 Е = 13 Д. 10 Е = 14 Д, 11 Е = 15 В, 12 Е = 16 В та ..... копьємъ.... 13 Е = 17 В. Забачивъ тее..... 14 Е = 18 Д ..... ігравъ, 15 Е = 19 Д, 16 Е = 20 В..... щастемъ дарувавъ, 17) Щастемъ дарувавъ, долею посилавъ.

(Горностайполь, Радомиській уездъ).

Ж.

1) А въ неділечку да й пораночку, 2) Загадують намъ волѣчку, 3) А въ нашої пані-маточки, 4) Одивъ синчичокъ, якъ одивчичокъ. 5 Ж = 10 Д Вона ёго..... 6 Ж = 8 Е Напередъ.... 7 Ж = 9 Е... назадъ.... 8 Ж = 10 Е....., 9) Напередъ вуйська струженькомъ струже, 10) А назадъ вуйська на коні грає 11) На коні грає вуйсько рубає. 12) А дорубався Цару-городу. 13) А царь каже: «не рубай мене, 14) Не рубай мене, не стреляй мене. 15 Ж = 17 Б Дамъ тобі сукна....., 16) Дамъ тобі ліса не схожонаго, 17) Дамъ тобі грошей сочованнихъ (сочесть).

(Рокитно, Овручскаго уезда).

З.

1) Ой заказано и загадано. 2) Святий вечоръ! 3) Слава тобі, милий Боже! 4) Всімъ козаченькамъ у військо йти, 5) Пану Івашку короговъ нести. 6 З = 4 Е....., 7 З = 8 В.... тай.... 8 З = 6 Б Ой....., 9 З = 7 А Не попережай....., 10 З = 8 А.... позаді....., 11 З = 10 Б, 12) И козаченька все статечнаго. 13) Молодий Івашко..... свої. 14 З = 15 А, 15 З = 16 В, 16) Угляне самъ царь на креслі. 17 З = 18 Д, 18 З = 16 А, 19 З = 18 А..... ёму би отдавъ.

(С. Лукашевка).

И.

1) Съ суботи на педілю заказали на війну, 2) Заказали на війну — хто сина має, 3) А хто не має, нехай наймає. 4) Ой дай, Боже. 5) Мала ненька одного синка Іванка, 6) Та й висилала, та й научала: 7) «Ой ідь, синочку, на ту відночку, 8 И = 10 В, 9 И = 7 Ж.... не лишайся, 10) А посередь війська тримайся. 11 И = 11 Б А пеньківъ синоць....., 12 И = 15 В..... коникомъ....., 13) Мечомъ ввиває, військо рубає. 14 И = 17 В.... царь турецький, 15) Ой чій то синоць коникомъ грає, 16) Мечомъ ввиває, військо рубає? 17) Ой колибъ я ёго знавъ, 18 И = 19 Д..... дочку..... 19) Ой твоя дочка не мені рівня, 20) Ой мені рівня сама царівна. 21) Твоя дочка погана віра! 22) Ой дай, Боже.

(Ушицкій уезд).

З.

А зъ гори, зъ долу вітеръ повіває,
Дунай висихає, зіллямъ заростає,
Зіллямъ трепеттёмъ, вшелякимъ цвітомъ.
Дивное звірьє спасає зілля,

Спасає зіле сивий оленець,
На тимъ оленці пятьдесятъ ріжківъ,
Пятьдесятъ ріжківъ й еденъ тарелець,
На тимъ тарелці золотий стільчигъ,
На тимъ стільчику чемний молодець.
На гуслі грає, красно співає.
Надійшовъ дъ нему батенко ёго:
«Ти, сину, сидишъ, а нічъ не видишъ,
Турки, татари Подгірья взяли,
Половъ забрали, далій пігнали.»
— Сідлаймо, тату, коня бистрого,
Злагодь мі тату меча острого;
Най я поїду турки догоню,
Мое Підгірья назадъ обороню,
Назадъ оберну, краще осажу.
Ой якъ їхъ догонивъ, тай їхъ розрознивъ,
Свое Підгірья назадъ обернувъ,
Назадъ обернувъ, краще осадивъ.
Ой осадивъ вінъ три села людьми:
Ой та едно село старими людми,
А друге село парубочвами,
А третє село дівчиноньками.
Старі люде усімъ судили,
А парубочки въ війську служили,
А дівчиноньки шитойки шили.

(Русалка Дмитров. 57 — 58).

3.

А у полі, полі, да край дороги
Ой тамъ ходять вороная стада;
Поміжъ тий стаді сивий кінъ ходить.
Ніхто того коня да не поймає,
Да ні поймає, ні осідлає,
Тилько поймає, да осідлає Иванко:
— Якъ того, коня маю-поймаю,
Маю-поймаю, дай осідлаю,
Дай поїду я къ тестеньку, въ гості.
Ой люде скажуть, що соколь летить,
Тестенько скаже: «се мій зять іде».
— Одчияй, тестеньку, тесові ворота,
Стели мойму коню да просту солому,

Да дай мойму коню сіна да овса,
Мені молодому пухові подушки,
Дай мені молодому меда да вина.
Да бувай здоровъ, злишний паничу,
Зъ своєю мамкою да зъ сестрицею.

(Нар. Юж. Рус. Пис. Метлицк., стр. 334).

4.

Да пане Иване обмуровавъ двіръ.

Святий вечеръ. *)

Обмуровавъ двіръ білимъ каменемъ,
А ворітечка зъ жовтої меді.
А по тий меді стоять намети,
Стоять намети, якъ біль біленькі,
А въ тихъ наметахъ сидить панъ Иванъ,
Стрілочки струже да въ лучокъ владє,
А зъ лучка бере, да й заправляє.
Ой стучить-гремить зъ поля сторожа,
Да вдариться въ жовті ворота.
«Пане Иване, чи спишъ, чи не спишъ?
Ой коли жъ ти спишъ, Господь зъ тобою,
А коли не спишъ промовъ зо мною;
Що въ наші города турки вступили,
Турки вступили пополамъ зъ татарми,
Пополамъ зъ татарми, зъ віньми зъ сто парми,
«А я-жъ тихъ турківъ да й не боюся:
Ой я зъ іми въ пилъ перебьюся!
Ой дайте мені коня воронця,
Коня воронця й гострого меча!»
Его матінка випроважала,
Випровожаючи, дай научала:
«Сину Ивасю! Якъ пойдешъ съ королемъ на войну,
То не вихвачайси попередъ вийська,
Да зоставайся позаду вийська!»
А вінъ мятюнки да не послухавъ:
Попередъ вийська конемъ играє,
А позадъ вийська мечемъ рубає;
Хвалиться конемъ передъ королемъ,
Передъ панною гострою шаблею.
«Ой чий то синокъ, синокъ Иванокъ,
Попередъ вийська конемъ играє,

*) Повторяется послѣ каждаго стиха.

А позадь вийська мечемъ рубас,
Хвалиться конемъ передъ королемъ,
Передъ панною гострою шаблею?
Ой дамъ я ёму половину царства и свого панства,
И свою дочку-королівничку.

(Нар. Южн. Рус. Пис. Метлицк. стр. 338).

5.

Тамъ вийсько ішло и ладу не найшло
Святий вечоръ! *)
Иванко ишовъ, ладъ вийську найшовъ,
Велівъ гармати порихтувати,
На Вирвинъ городъ стріли спускати.
Всі міщаночки полякалися,
По ринку ходять, рученьки ломать,
Рученьки ломагъ й радоньку радять:
Що тсёму паняті за дару дати?
Винесли ёму мису червонцівъ.
А вінъ на той даръ и не споглянувъ,
Не поклонився, не поворився;
Шапочки не знявъ, не подяковавъ;
Велівъ гармати порихтувати,
На Вирвинъ городъ стріли спускати.
Всі міщаночки полякалися,
По ринку ходять, рученьки ломать,
Рученьки ломають, радоньку радять:
Що сёму паняти за дару дати?
Вивели ёму коня въ наряді,
А вінъ на той даръ и не споглянувъ,
Не поклонився, не покоровився;
Шапочки не знявъ, не подяковавъ;
Велівъ гармати порихтовати,
На Вирвинъ городъ стріли спускати.
Всі міщаночки полякалися,
По ринку ходять, рученьки ломать;
Рученьки ломають, радоньку радять:
Що тсёму паняті за дару дати?
Вивели ёму панну въ наряді,
А вінъ на той даръ и споглянувъ,
Шапочку знявъ и подяковавъ,
И поклонився, и покоровився.

* Повторяется послѣ каждого стиха.

За сімъ же словомъ тай бувай здоровъ!
Не самъ зъ особою — зъ отцемъ, зъ маткою,
И зъ милимъ Богомъ, и зъ усімъ родомъ.

(Народ. Юж. Рус. Пьс. Метлицк., стр. 335).

6.

«Молодий Ивасенько, чи є вь тебе батенко?»
— Не бувъ я дома, служивъ я вь пана гетьмана. *)
«Молодий Ивасенько, чи є вь тебе матінка?
Молодий Ивасенько, чи є вь тебе братічоужь?
Молодий Ивасенько, чи є вь тебе сестриця?
Молодий Ивасенько, чи є вь тебе миленька?»
— Вь мене батенько — кінъ вороненькій,
Не чорнее перо по кончику полегло! **)
Вь мене братічоужь — тугенькій лучоужь;
Вь мене сестриця — ясна рушниця;
Вь мене миленька — постіль біленька.

(Народ. Юж. Рус. Пьснн Метлицкаго, стр. 337).

7.

А вь полі, вь полі, й у виноколі,
Стоять намети зъ білого шовку;
А вь тіхъ наметахъ все столи стоять;
Все столи стоять позастилани,
Позастилани все килимами;
А на тіхъ столахъ все кубки стоять,
Все кубки стоять понаповняни.
По за столами все пани сидять;
Межъ тіми панами красний паничу,
Красний паничу, пане Иване.
Передъ паничемъ вірніи слуги;
Просяться вони у Невірь-землю:
«Пусти насъ, пане, у Невірь-землю!
Пустимо стрілку, якъ гримъ по небу;
Пустимось кінъми, якъ дрібенъ дощикъ;
Блиснемъ шаблями, якъ сонце вь хмарі».

(Народ. Юж. Русс. Пьснн Метлицк., стр. 338).

*) и **) Повторяются послѣ каждого изъ слѣдующихъ за ними стиховъ.

8.

А съ поля, поля да туманъ устае,
Святий вечерь! *)
А зъ-за того туману Иванко йде;
Дай підъїзжає підъ Царевъ-городъ.
Дай викликає цара зъ города:
— «Турецкий цару, виїдь на войну,
Воеватися, муштроватися!»
Якъ изъїхались, такъ и вдарились:
Ударивъ копитами, якъ гримъ по небі,
Засяли саблі, якъ сонце зъ хмарц;
Підъ їми коні поприпадали,
Золотні гриви поприлягали.
Турецькій царъ другимъ навазавъ:
— «Колибъ я знавъ, чий то синъ воиновъ,
Тобъ я за ёго свою дочерь оддавъ,
Свою дочерь оддавъ, царство отписавъ, —
Половину царства, третину щастя».

(Народ. Юж. Рус. пѣсни Метлинск., ст. 339).

9 **).

Въ полі, полі, близько дороги,
Могила сяє, військо гуляє,
Військо гуляє, ради не знає.
Ивась прийшовъ, ладъ війську найшовъ,
Ладъ війську найшовъ, попереду пійшовъ.
А его ненька барзо старенька,
Якъ випровожала той научала:
«Ой сину, сину, сину, Иване,
Попередъ війська не вихвачайся,
А позадь війська не зоставайся;
Держися війська все середнёго».
Вінъ молоденький не слухавъ неньки:
Попередъ війська коникомъ грає,
А позадь війська мечемъ махає.
Стукнули, гравнули, мовъ великий дзвінь,
Приїхали ажъ до цара въ двіръ.

*) Повторяется послѣ каждого стиха.

***) См. № 1 и 5.

Царь самъ питає: «чий то синъ гуляє?»
Тожь гуляє синъ старця Ивана,
Самъ молоденький, непокірненъкий.
Вивели ему коня въ наряді,
А вінъ на тее не подивився,
Шапочки не знявъ, не поклонився.
Винесли ему миску червонцівъ,
А вінъ на тее не подивився,
Шапочки не знявъ, не поклонився.
Вивели ему панну въ наряді,
А вінъ на неі и подивився,
Шапочку взнявъ, спасибі сказавъ.

(Великі Ститинки, Васильковск. утѣ.).

10 *).

А въ полі, въ полі, близько дороги,
Намета стоїть;
А въ той наметі Иванъ сидить.
А коло ёго все слуги ёго,
Держать шапочки за околички.
— «Да паничу, паничу, паничу, Иване,
Чи самъ поїдешь, чи й насъ заберешъ,
Изь турецькому цару на войну».
— «И самъ поїду и васъ заберу,
И васъ заберу у Турещину».
Ой приїхали у Турещину,
Стукнули, грякнули, якъ гримъ загремівъ,
Блиснули шаблями, якъ блискавиця.
Віхавъ къ нему самъ турецький царь:
— «Хто кого спограє, той того споймає».
А Иванъ спогравъ, дай пара споймавъ.
Прив'язавъ царя коню до хвоста,
А пустивъ коня по пожарищі;
А пожаръ ніжки все поджигає,
Кривця слідеи заливає.
— «Паничу, паничу, паничу, Иване,
Або мене зотни, або мене пусти».
— «Я жъ тебе не зотну, я жъ тебе не пущу,
Повезу тебе у свою землю
Батькові на славу, ворогамъ на гару.

(Великі Ститинки, Васильковск. утѣ.).

*) См. № 1.

11.

Іздивъ Василько въ військo служити,
Заслуживъ собі три свістiлойки:
Єдну — золоту,
А другу — мідяну,
А третю — рогову.
Якъ заграє въ рогову,
То буде чути въ ёго батейка на дворі.
Якъ заграє въ мідяну,
То буде чути ёго матюнка у сіняхъ.
Якъ заграє въ золоту,
То буде чути въ ёго дівойки въ коморі.

(Великая Глуша, Ковельск. уѣз.).

12.

Іздивъ Иванъ на сивімъ копі
Грай, коню, грай, коничейку,
Сивий малейкий, по полю
Ідучи, камень рубає,
Церву буде съ трѣма верхами,
Съ трѣма окнами:
У першімъ окні — ясний місяць,
У другімъ окні — яснее сонце,
У третімъ окні — ясная зірка.
Ясне сонейко — ёго матюнка,
Ясний місяць — ёго батейко,
Ясна зірка — ёго дівка.

(Великая Глуша, Ковельск. уѣз.).

13.

Шо въ пана козаченька, на ёго дворі,
На ёго дворі да сади зацвіли,
Да сади зацвіли, пташечки запіли.
Десь узився да ясенький соколь,
Сади поломавъ и пташечки разогнавъ.
— «Ти жъ, пане козаченьку, да ідь до короля,
Да ідь до короля, позивать сокола.

Дасть тобі король червону короговъ,
А королика — полумисокъ червонцівъ,
А короленко — вороного коня,
А королівна — зъ підъ злата хусточку.
Якъ поїхавъ возаченько да по за Борзною,
Да по за Борзною, зъ червоною короговою,
А за нимъ погоня одъ самого короля:
«Ти жъ, пане возаченьку, да верни короговъ,
Да верни короговъ да королевськую.»
— Я верну тебе да копьемъ у груди,
А мечемъ у зуби.
Тамъ пани стояли да шапки знімали,
Да шапки знімали да ёго питали:
— «Чи ти царенко, а чи короленко?»
— «Я не царенко, не короленко;
Я жъ отецький синокъ,
Да панокъ козачокъ».

(С. Плиска, Борзненск. утѣ.).

14.

Ой у Вілбові на Оболоні, грай коню,
Грай кониченьку підъ молоденькимъ Богданкомъ!
Ой тамъ Богданко конемъ виграє,
Конемъ виграє, військо збірає.
Якъ подїхавъ вінъ на паненьський двіръ, —
Павлине перо на кониченьку.

(С. Калита, Острогожскою утѣ.).

15.

Ні світъ, ні зора занімається, —
Молодий Василь прибірається
На королевський двіръ королівну сватаць.
Одказала жъ ёму да королівна:
— «Не їдь мене, не сватай мене,
Я къ тобі да сама прибуду
Рано въ неділю,
Черезъ чистее поле темною хмаркою,
Черезъ синее море сірою уткою,
Надъ твоїмъ дворцомъ дрібненькимъ дощомъ;

Въ сѣни вѣйду ясною зорою,
А въ хату вѣйду ясною свѣчкою,
За столомъ сяду пишною панною».
Свекоръ каже: невістка моя,
Свекруха каже: послужка моя,
Молодий Василь каже: се невіста моя,
Къ мені въ гости прибула.

6 *).

Ой у полі, полі вѣйсьєо стояло,
Соколе ясний, паничу красний, Иване!
Вѣйсьєо стояло, ради не знало,
Ради не знало, Ивана прохало.
Привели ёму коня въ наряді;
Вѣнъ коника взявъ, шапочки не знявъ.
Ой у полі, полі и т. д.
Ради не знало, Ивана прохало.
Винесли ёму шапку червонцівъ;
Вѣнъ червонці взявъ, шапочки не знявъ.
Ой у полі, полі и т. д.
Вивели ёму дівку въ наряді;
Вѣнъ дівку взявъ, шапочку знявъ.
Соколе ясний, паничу красний, Иване!

(Въ свѣрныхъ унз. Черниовск. губ.).

7 **).

По полю, полю, по полю хмара,
Ой то не хмара, то съ коня пара.
Тамъ Иванко коника гонивъ,
Коника гонивъ, короля ловивъ.
Погнавъ короля попередъ коня.
По чагарочку и по пожарочку:
А пожаръ ножки да й поджигаетъ;
А кровъ слѣдочки да й заливає.
А въ ёго король сильне прохався:

*) См. № 5.

**) См. № 1.

— «Або мене зотни, або мене пусти.»

— «Я жъ тебе не зотну, я жъ тебе не пуцу:

Повезу тебе у свою землю,

А въ нашій землі нема короля,

Ти будешъ королемъ, ти славенъ будешъ.

(Дилмеръ, Кіевск. уезд.).

8).

Ой рано, рано курі запіли.

Святий вечоръ!

А ще равійше Иванъ уставъ,

Иванъ уставъ, лучкомъ забрызчавъ,

Лучкомъ забрызчавъ, бративъ розбужавъ:

— «Вставайте, братці, коні сідлайте,

Коні сідлайте, хортивъ скликайте,

Да поїдемъ; братці, у чистее поле,

У чистее поле куну ловити,

Куну въ дереві, дівку въ теремі.

Отъ же вамъ, братці, куна въ дереві,

А мені, братці, дівка въ теремі.

Святий вечоръ!

(Въ Спектрисъ уезд. Черниовск. губ.).

В.

1 В = 1 А, 2) Равійше же того Иванко уставъ, 3 В = 4 А По двору походивъ.... подзвонивъ, 4 В = 5 А.... подзвонивъ... побудивъ: 5 В = 6 А... братки..., 6) Поїдемо на влови въ зелені дуброви. 7) Тамъ я навідавъ куну въ дереві, 8 В = 10 А... панну... 9 В = 11 А Вамъ, братки, буде..., 10 В = 12 А... буде панна.... 11) За сімъ же словомъ бувай здоровъ.

(Дилмеръ, Кіевск. уезд.).

В.

1 В = 1 А, 2 В = 2 А, 3 В = 3 А... панъ..., 4 В = 5 А,... побужавъ: 5 В = 6 А Да.... же, браття..., 6 В = 7 А Коні... хорти..., 7 В = 8 А... братці... на прогулявше, 8) На розгляданне. 9 В = 7 В Да найдемо, браття..., 10 В = 10 А. 11 В = 11 А.. се..., браття..., 12 В = 12 А.... браття....

(Рукоп. Сборн. Лукашевича).

Г.

1 Г = 1 А, 2 Г = 3 А... пань Василько..., 3 Г = 4 А Пань Василько...
звонкомъ...: 4 Г = 5 В, 5 Г = 6 В, 6 Г = 7 В... въ чистее поле..., 7 Г = 9 В.....
поймемо..., 8 Г = 10 В, 9 Г = 11 В Ой..., 10 Г = 12 В.

(С. Черняховъ, Киевск. уѣз.).

Д.

1 Д = 1 А. 2 Д = 2 А. 3 Д = 3 А Рівній же того..., 4) Три свічи ссужавъ
5) Перву запаливъ — личенько умивъ, 6 Д = 4 Б Другу запаливъ — братівъ...,
7) Третю запаливъ — по двору походивъ. 8 Д = 6 А..... коней..., 9 Д = 7 А.
10 Д = 6 Б, 11 Д = 7 Б Побачимо..., 12 Д = 11 А, 13 Д = 10 Б... молодцю...

(С. Колошовка, Черниовск. уѣз.).

Е.

1 Е = 9 Д... въ зелені дуброви, 2) Товаришу мій! 3 Е = 9 Д Поїдемо на
влови..., 4) Ажъ тамъ біжить заєць. 5) Пускай хорти на влови, 6) Нехай зайця
уловлять. 7) По зеленій дуброві. 8 Е = 9 Д... въ зелені дуброви. 9) Ажъ тамъ
біжить лисиця. 10 Е = 9 Д... въ зелені дуброви. 11) А жъ біжить <тейнъ (?)>.
12) Пускай хорти на влови. 12) Нехай <тейнъ> уловлять, 14) По зеленій дуб-
рові. 15 Е = 9 Д... въ зелені дуброви. 16) А жъ тамъ біжить сарна.
17 Е = 9 Д... въ зелені дуброви.

18) Ажъ тамъ біжить панна.

19) Пускай слуги на влови,

20) Нехай панну уловлять;

21) Та будемъ ділитися:

22) Тобі <тейнъ> и сарна,

23) Мені красна панна.

24) Тобі сідло и вінь, —

25) Стунай къ бісу, не стій,

26) Товаришу мій!

Ж.

1 Ж = 1 А. 2) Ой дай, Боже!*) 3 Ж = 3 В, 4 Ж = 4 Д Пань Иванъ
вставъ..., 5 Ж = 4 Д При едній свічі..., 6) При другій свічі — коника сідлавъ,

*) Послѣ каждого стиха.

7 Ж = 5 А При третій свічі... 8 Ж = 6 А, 9 Ж = 8 А..... братці..., 10 Ж = 9 А... на полеванне; 11 Ж = 9 В Ой познавъ же я..., 12 Ж = 8 Б. 13 Ж = 9 Б... буде, браття, на шубу, 14 Ж = 10 Б..... до шлюбу. 15 Ж = 11 Б... за цього слова...,

- 16) Бувай же здоровъ, вгrecний молодче,
- 17) Кгrecний молодче, Иване хлопче,
- 18) А ці святки святкуй здоровъ,
- 19) Другихъ у Бога дожидай здоровъ.
- 20) Здоровля въ сей домъ на челядоньку,
- 21) Щастячва на двіръ, на худобоньку,
- 22) На худобоньку на роговую,
- 23) На челядоньку на молодю.

(М. Тьєровъ, Вытшик. уезд.).

3.

1 З = 1 А... куроньки покоть, 2) Ой дай, Боже! 3 З = 3 В... найраньше..., 4 З = 4 Д Ой рано вставши..., 5 З = 4 Д. 6) При первій свічці коника сідлавъ, 7 З = 6 Ж... збрую убравъ.

(Уштиній уезд.).

19.

А.

- 1) Ой рано, рано курі запіли,
- 2) А ще ранійше панъ Василько вставъ,
- 3) Три свічки зукавъ!
- 4) При первій свічці лице умивавъ,
- 5) При другій свічці сукню убравъ,
- 6) При третій свічці коника сідлавъ,
- 7) Збрую забравъ, на війну виізжавъ.
- 8) Хвалився конемъ передъ королемъ:
- 9) «Нема въ короля такого коня —
- 10) У мого коня золота грива,
- 11) Золота грива, срібни копита,
- 12) Срібни копита, шовковий хвостигъ,
- 13) Шовковий хвостигъ, очи тернови,
- 14) Очи тернови, вушка листови.
- 15) Золота грива — персі покрила,
- 16) Срібни копита — камінь лупають,
- 17) Шовковий хвостигъ — слідъ замітає,

- 18) Тернови очи — пісьмо читають,
- 19) Листови ушеа — пісьма слухають.
- 20) Ой, коню, я тебе продам!
- 21) — «Ой, пане, жаль тобі буде.
- 22) А знаєш, пане, якъ ми втікали,
- 23) Якъ насъ погнали турки, татари,
- 24) Краємъ Дунаємъ, крутимъ берегомъ.
- 25) Не такі були - не доскочили, —
- 26) Я якъ скочивъ той перескочивъ,
- 27) Стременъ не вмочивъ,
- 28) Стременця золотця и тебе молодця.»
- 29) За сімъ же словомъ бувай здоровъ,
- 30) Бувай здоровъ, гречний молодче;
- 31) Віншуємъ тебе сею колядкою.
- 32) Дай же ти, Боже, чого жадасш:
- 33) Щастя, здоровля.
- 34) Здоровля въ твій домъ, на челядочку,
- 35) Щастя на двір, на худобочку.
- 36) На челядочку на домовую,
- 37) На худобочку на роговую,
- 38) На роговую на вшелякую.

(Ушицкій уряд.).

В.

1 Б = 1 А, А ще раніше встала гречная панна Ганна. 3 Б = 3 Д Ой вона встала три свічки ссукала; 4) При одній свічі—косу чесала, 5) При другій свічці сукню вбирала.

- 6) При третій свічі — личко вмивала,
- 7) Ишла до церкви — стежка сіяла,
- 8) Війшла до церкви — церква палала.
- 9) А за сімъ словомъ будьте здорови.
- 10) Ой дай, Боже!

(Ушицкій уряд.).

В.

1) Ой рано, рано півні співали. 2 В = 2 А..! 3 В = 3 А.... панонько встававъ. 4) Ой дай, Боже!

- 5) Панонько встававъ, коника сідлавъ,
- 6) Коника сідлавъ и хорти склявавъ.
- 7) Ой даже, Боже.

Г.

1 Г = 1 А, 2 Г = 3 А, 3 Г = 3 А Ой уставъ, уставъ.... 4 Г = 4 А... умивавъ, 5 Г = 5 А... шатоньки убіравъ, 6 Г = 6 А... третій...

- 7) Ой сідлавъ, сідлавъ, въ поле виїзжавъ,
- 8) Въ поле виїзжавъ, съ конёмъ размовлявъ:
- 9) — «Ти, коню сивий, будь же щасливий,
- 10) Будь ти щасливий на три дороги,
- 11) На три дороги, дай у три землі:
- 12) Одна дорога та въ Волоськую,
- 13) Друга дорога та въ Німецькую,
- 14) Третья дорога та въ Турецькую.
- 15) Зъ Волончини иде — волики веде,
- 16) Зъ Німеччини иде — грошики несе.
- 17) Та воликами на хлібъ робити,
- 18) А грошиками війську платити,
- 19) А кониками зъ військомъ ся бити.

(Русалка Дмитровская).

20).

А.

- 1) А въ полі, въ полі береза стоїть,
- 2) А підъ березою громада стоїть.
- 3) А въ тій громаді Іванъ у наряді,
- 4) Хвалиться конемъ передъ королемъ,
- 5) Хвалиться мечемъ передъ паничемъ,
- 6) Хвалиться лукомъ передъ гайдукомъ,
- 7) Хвалиться миромъ (?) передъ жовніромъ:
- 8) «Нема въ короля такого коня,
- 9) Нема въ панича такого меча,
- 10) Нема въ гайдука такого лука,
- 11) Нема въ жовніра такого мира.»
- 12) А за сімъ же словомъ да й бувай здоровъ.

(Димеръ, Кіевск. уезд.).

В.

- 1) Изъ за гори, изъ за врутці,
- 2) Святий вечоръ!
- 3) Да відтиля виступає велике військо,
- 4) А попереду панъ Иванъ иде,
- 5) Панъ Иванъ иде, копка веде.

6 Б = 4 А, 7 Б = 8 А Да..., 8) Якъ у самого пана Ивана. 9 Б = 6 А... стрілкою... дружиною.

- 10) Да нема у дружини такої стріли,
- 11) Якъ у самого пана Ивана.

12 Б = 6 А, 13 Б = 10 А Да...

- 14) Якъ у самого пана Ивана.
- 15) Да бувай же здоровъ, пане Иване!
- 16) Не самъ собою,
- 17) Зъ отцемъ, зъ матерью,
- 18) Зо всімъ родомъ,
- 19) Живіте зъ Богомъ.

(Руск. Сборникъ Лукашевича).

В.

1 В = 1 Б... каменної, 2 В = 2 Б! 3 В = 3 Б, 4 В = 4 Б.. Ивашко...
5 В = 5 Б... Ивашко... 6 В = 4 А; 7 В = 8 А, 8 В = 8 Б... нашого... Ивашка
9 В = 7 А... стрілкою... дружиною; 10 В = 10 Б, 11 В = 11 Б... нашого... Ивашка.
12 В = 6 А, 13 В = 10 А Да., 14 В = 14 Б... нашого... Ивашка. 15 В = 15 Б..
Ивашку, 16 В = 16 Б, 17 В = 17 Б, 18 В = 18 Б, 19 В = 19 Б Изъ мвляимъ...,
20 В = 2 Б!

(Обыч. и Пов. Мал. Маркевича, стр. 25).

91 *)

Стояла сосна високаго росту,
Підъ тою сосною громада людей,
А межъ ними гречний панъ ходить,
Свого коня въ рученьбахъ водить.

*) См. № 19.

А въ того коня звiздовi очи,
А въ того коня золотi вuшка,
А въ того коня шовковий хвостикъ.
Срiбная грива груди покривае,
Звiздовi очи далеко видять,
Золотi вuшка далеко чують,
Шовковий хвостикъ слiдъ замiтае.
Ой дай, Боже!

(Ушицкiй уряд.).

22 *).

Ой по-пiдъ лiсокъ, по-пiдъ темненький,
Тамъ ходить стадце сиве-вороне,
А за нимъ ходить гречний молодчикъ;
Ой ходить, ходить, завертае ёго
На тихий Дунай, на крутий берiгъ,
На крутий берiгъ, на золотий мiстъ.
Ой тамъ була половина мосту,
Ой потонуло шо пiвъ-ста коней.
Ой не такъ менi жаль за пiвъ-ста вiнъми,
Ой якъ менi жаль за моiмъ конемъ.
Да въ того коня золота грива,
Золота грива груди покривае,
Шовковий хвостикъ слiдъ замiтае,
Терновi очка звiзди рахують,
Лосёви ушка ради слухають,
Срiблi копита камiнь лупають.
Ой дай, Боже!

23.

Нашъ Ивасенько, молодий паненько,
Пасъ коня свого вороного.
Коня пасучи, твердо заспучи.
Ой прилетiло три зозуленьки:

*) См. № 19.

Єдна я сіла тай въ головахъ,
Другая сіла тай въ ніженькахъ,
Третяя сіла въ краю серденька.
Що въ головонькахъ—то матінка,
Що въ ніженькахъ—то батенько,
Що зъ краю серденька — то миленька.

Ой дай, Боже!

Ой рано, рано панъ Иванъ вставъ,
А ще раненько три свічі всукавъ:
При першій свічі — коника сідлавъ,
При другій свічі — личенько вмивавъ,
При третій свічі — въ сукню ся вбіравъ.
Коника сідлавъ и думеу думавъ,
Бо іхавъ далеко ажъ за гороньки,
Ой іхавъ далеко ажп до милоі.

Ой дай, Боже!

Єго матінка випроважала,
Випроважала, випитувала:
— «Ой дежъ ти ідешъ, о, мій синочку?»
— «Іду въ гороньки ажъ до дівоньки,
А та дівонька дуже богата:
Шуба на ній за сто золотихъ,
За сто золотихъ за червоннихъ,
Та й за пару коней воронихъ.
Буде хуста прала въ краю Дунаю,
Буде іхъ сушила въ горахъ на горахъ,
Буде іхъ качала въ краглу на столі,
Буде ся вбірала въ Бога за дверми

Ой дай, Боже!

Ой красна, красна калина въ лузі,
А Ганнуса краща у батенька:
По дворі ходить, якъ місяць сходить,
До сіней ввійшла, якъ зора зійшла,
До хати ввійшла та й панію стала.
Передъ нею шапку паничъ здиймає,
Шапку здиймає, єі ся питає.
— «Чи ти панівна, чи королівна?»
— «Ні я панівна, ні королівна—
Батькова дочка, вихованочка.

Ой дай же, Боже, въ городі зілле,
Въ городі зілле, по Різді весілле.
А за тимъ словомъ бувай же здоровий,
Бувай же здоровий, гречний паноньку,
Гречний паноньку, пане Иванку.

24 *).

Ой підъ турецькій городъ, тамъ конемъ грає,
Ой грає, грає тай виграє...

Ой дай, Боже!

— «Ой вижди, турецкий цару, неприятелю!»
Скоро зійшлися, заразъ ся стяп;
А жь імъ коники поприлягали, та й заржали,
Вдарили копитцями, явъ грімъ по небі,
Блеснули мечами, якъ сонце зъ хмари.
Взявъ царь цара по підля коня,
Близько стремена.

Взявся той царь хороше просити:

— «Або мя зотни, або мя пусти.»

Ой дай, Боже!

— «Я-жь ты не зитну, я-жь ты не пуцу,

Ой дай, Боже!

А въ нашой землі короля нема,
Ти въ нашой землі королемъ будешъ,
Порадохъ найдешъ.

(Ушицкий укр.).

25.

Ой изъ-за гори, зъ-за зеленої
Виходить же намъ чорна хмара,
Але не е то чорна хмара,
Але но е то Напередовець,
Напередовець, красний молодець.
Заперезався чорною ожиною,
За тою ожиною та три трубоньки:
Перша трубонька та роговая,
Друга трубонька та золотая,
Третя трубонька та зубровая.
Та якъ затрубить та въ роговую,
Та радує ся вся звіри въ полі;
Та якъ затрубить та въ золотую,

*) См. №. 19.

Та радує ся вся риба въ морі;
Та якъ затрубить та въ жубровую,
Та радує ся весь миръ на землі.

(Жеґота Паули).

26.

А.

- 1) Ой въ Ильвові та на риночку,
- 2) Та на жовтімъ пісочку,
- 3) Тамъ дівочка садъ сажала,
- 4) Садъ сажала — поливала,
- 5) Поливаючи, примовляла:
- 6) «Рости, саду, вище мене,
- 7) Вище мене, краще мене!»
- 8) Въ тому саду три користоньки:
- 9) Перша користь — то орішеньки,
- 10) Друга користь — то вишеньки,
- 11) Третя користь — то яблучки.
- 12) Орішками — чечоватися,
- 13) Вишеньками — забавлятися,
- 14) Яблучками підкидатися.

(Zegota Pauli).

Б.

1Б=1А У Києві..., 2Б=2А, 3Б=3А.. дівчина..., 4Б=4А, 5Б=А5
Поливавши...: 6Б=6А, 7Б=7А. 8Б=8А... тому...: 9Б=9А, 10Б=10А,
11Б=11А. 12Б=12А, 13Б=13А, 14Б=14А.

- 15) Да бувай здорова зъ отцемъ, въ матерью,
- 16) Изъ милимъ Богомъ и зо всімъ родомъ,
- 17) Исусомъ Христомъ, Святимъ Рожествомъ.

(Обыч. и Пос. Марковича, стр. 27).

27 *).

А.

- 1) Ой въ горі, въ шовковій траві,
- 2) А въ тій травоньці стоить наметець,

*). См. № 19.

- 3) На тымъ наметьці — золотий столець,
- 4) А на тымъ стильці — можний панонько.
- 5) Сидить же, сидить, далеко видить,
- 6) Двома яблочки підєдаючи,
- 7) Трома горішки та цїтаючи;
- 8) Видїтавъ коня та зъ-підъ короля.
- 9) А въ того коня золота грива,
- 10) Золота грива, шовковий хвостикъ,
- 11) Шовковий хвостикъ, срібни копита.
- 12) Золота грива — коня окрїла,
- 13) Шовковий хвостикъ — слідъ замітає,
- 14) Срібни копита кремїнь лупають;
- 15) Кремїнь лупають, церкоть мурують,
- 16) Мурують же єї зъ трома верхома,
- 17) Зъ трома верхома, двома віконци:
- 18) Въ одно віконце — виходить сонце,
- 19) Въ друге віконце — місяць заходить.

(Zegota Pauli).

В.

1 Б = 1 А... въ горі..., 2 Б = 2 А... травнци..., 3 Б = 3 А... стильчикъ
4 Б = 4 А... стильчику..., 5 Б = 7 А Двома..., 6 Б = 6 А Трома..., 7 Б = 8 А,
8 Б = 9 А, 9 Б = 11 А, 10 Б = 13 А, 11 Б = 14 А, 12 Б = 15 А, 13 Б = 16 А,
14 Б = 17 А.... віконцями. 15 Б = 18 А, 16 Б = 19 А.

- 17) А въ райські двері самъ Господь ходить,
- 18) Самъ Господь ходить, службоньку служить,
- 19) Службоньку служить найперше Богу,
- 20) А по Богові — Божой Матері,
- 21) А по матері — господареві.

(Русалка Днїстровая).

28.

Ой вийду жъ-я на гору високу,
Та затрублю въ три роги:
Та затрублю въ мідяний —
Та чути ми до родини;
Та затрублю въ рігъ золотий —
Та чути ми до дівчини;
Та затрублю въ рігъ жубровий —
Та чути ми на весь світъ.

29.

Ой паничъ гордий, молодий Иване,
Святий вечоръ!
Ой задумавъ зъ молоду, задумавъ жениться.
Засідлавъ собі коника гетьманського,
Коника гетьманського, сідло королевськов.
Отъ люде кажуть: <панъ гетманъ іде;>
А мати каже: <стойте, добрі люде!
Стойте, добрі люде, да не вгадайте,
Я свого сина сама вгадаю —
По стрільці-пірці, по красний дівці.>
Будь же ти здоровъ, молодець Иване,
Зо всімъ народомъ, зъ Исусомъ Христомъ,
Ми тебе уважамъ,
Святимъ Рождествомъ поздоровляемъ.
Святий вечоръ!
(Въ сѣверныхъ умъ. Черниовской губ.).

30.

Учора зъ вечора зъ Москви приїхавъ.
Соколе ясный, паничу красний, Иване!
Ой привізъ же вінъ три радости въ двіръ:
Першую радощъ — зелений жупанъ,
Другую радощъ — золотий поясъ,
Третью радощъ — боброву шапку.
Дарить не барить:
Короткні свитки,
Померзнуть литки
(Въ сѣверныхъ умъ. Черниовской губ.).

31 *).

Ой славенъ, пишонъ, молодець женишокъ:
Ой чимъ же вінъ да й ославився?
— Огородивъ двіръ щиримъ зализомъ,

*) См. № 22.

Зробивъ ворітця изъ щирого злітця,
Изробивъ криселко малеванеє.
На тимъ криселку самъ паничъ сидить.
Пришло до ёго три козаченьки,
Три козаченьки, три рибаченьки,
Хваляться ёму, якъ пану своему:
— «Ой позволь, пане, землю міряти,
Землю міряти, мости мостити,
Воронеє стадо дай переганяти:
Исходилися вітри буйні,
Дай поламали зелений мість,
Воронеє стадо дай потонуло».
— «Ой не жаль же мні вороного стада,
Да якъ жаль же мені сивця - воронця,
Сивця-воронця, білого копитця.
Що й копитцемъ лугъ пробігав,
А хвостиченькомъ землю замітає,
А гривонькою все поле вкриває,
А ушицями всі слухи слішать.
А за тимъ словомъ будь, пане, здоровъ.
(*Святая Воля, Пинск. уѣзд.*)

33 *).

А.

- 1) По підъ Каменецъ сбитий гостинець.
- 2) Тамъ військо стоить, ладу не знає;
- 3) Панъ Цизьо прийшовъ, ладъ імъ найшовъ,
- 4) Самъ звивъ корогву, таі берегомъ пішовъ.
- 5) Ставъ побоемъ передъ Хотиномъ.
- 6) Якъ б'є, такъ б'є въ місто. Хотинъ. —
- 7) Вийшли до ёго всі хотинчане,
- 8) Зъ міста міщане;
- 9) Винесли ёму тацу червоннихъ.
- 10) Вінъ же на тоє не подивився,
- 11) Шапочки не знявъ, та й не поклонився,
- 12) Звивъ корогву та й пішовъ берегомъ,
- 13) Ставъ побоемъ та й передъ Дзвонівъ.
- 14) Вийшли до нёго всі звончане,

*) См. № 5.

- 15) Всі звончане, зъ міста міщане,
  - 16) Вивели ёму коня въ броні.
  - 17) Вінъ же на тоє не подивився,
  - 18) Шапочки не знявъ, не поклонився.
  - 19) Звивъ корогву та пішовъ берегомъ,
  - 20) Ставъ побоемъ, ягъ бѣе, такъ бѣе,
  - 21) Въ місто Каменецъ.
  - 22) Вийшли до нѣго всі каменчане,
  - 23) Зъ міста міщане,
  - 24) Вивели ёму гречную панну.
  - 25) Вінъ же на неі та й подивився.
  - 26) Скинувъ шапочку та й поклонився.
  - 27) Дай же тя, Боже, веселитися,
  - 28) А намъ, гречнимъ молодцямъ, подивитися.
  - 29) За сімъ же словомъ бувай же здоровъ.
- Добрий вечоръ!

В.

- 1) Гречний паничу, що починаешъ.
- 2) По надъ Мієрь місто коникомъ граешъ.
- 3) Ой дай, Боже!
- 4) Коникомъ граешъ, військо завертаешъ.
- 5) Завернувъ військо, ажъ землі тяжко.

6 В = 7 А... зъ міста міщане. 7 В = 8 А... зъ села селяне.

- 8) Ой стали вони раду радити,
- 9) Раду радити, щоби ёму дати.

10 В = 17 А... коника въ сріблі, 11 В = 10 А А вінъ..., 12 В = 11 А Не знявъ шапоньки... 13 В = 9 А... миску..., 14 В = 10 А А вінъ..., 15 В = 11 А Не знявъ шапоньки... 16 В = 25 А, 17 В = 26 А А вінъ на..., 18 В = 27 А Изнявъ шапоньку... 19) Ой дай, Боже!

(Уманькій утз.).

В.

- 1) Ой въ полі, въ полі, дай въ виноколи,
- 2) Святий вечоръ! *).
- 3) Грай, коню, підъ молоденькимъ Ивасёмъ!
- 4) Ой тамъ Ивасъ полемъ играє, кошѣ вихає,
- 5) Да підъїзжає підъ Вижгорода;

6 В = 7 А... къ ёму... городяне, 7 В = 17 А... въ паряді:

- 8) Вінъ тее приннявъ, шапочки не знявъ,

*) Повторяється послѣ кожного стиха.

9 В = 11 А... не подяковавъ.

10) У Вільбові на оболоні,

11) Грай, коню, підъ молоденькимъ Івасемъ!

12) Ой тамъ Івасъ конемъ играє, копьемъ вѣхає,

13) Да підъїзжає підъ Вижгорода;

14 В = 15 А... къ ёму... городяне, 15 В = 13 Б... червонцівъ:

16) Вінъ тее принявъ, шапочки не знявъ,

17 В = 19 А... не подяковавъ.

18) У Вільбові на оболоні,

19) Грай, коню, підъ молоденькимъ Івасемъ!

20) Ой тамъ Івасъ конемъ играє, копье вихає,

21) Да подъїзжає підъ Вижгорода;

22 В = 23 А... къ ёму... городяне, 23 В = 25 А... панну въ наряді:

24) Вінъ тее принявъ, шапочку знявъ,

25) Шапочку знявъ, дай подяковавъ.

(Нар. Юж. Рус. Пис. Метлицк. стр. 334).

33.

Ишли молодці коло церковці,

Ой дай, Боже! *)

Радилу раду молодецьку:

— «Не купуймо, браття, на дівки вінківъ,

Але купимо золотий човенъ, срібне весло,

Та пустимось краємъ Дунаємъ,

Ми тамъ чуємо доброго пана,

Ми ёму будемо вірне служити,

А вінъ намъ буде добре платити:

Дастъ намъ по конику и по сидельці,

По ясній стрільці, по хорошей дівці».

А за сімъ словомъ будьте здорови,

Гречний молодчикъ, тобі колядочка,

А намъ пива бочка,

Бочка — не бочка, хоць коновочка,

А зъ того жарту горілки кварту,

Кварту — не кварточку, хоць кватирочку

За колядочку.

Ой дай, Боже!

(Ушлицкій утв.).

*) Послѣ каждого стиха.

Ой въ чистімъ полі, близько дороги,
Стоить наметъ въ білого шовку.

Ой дай, Боже!

А въ тимъ наметі золотий стильчикъ,
На тимъ стильчику гречний молодчикъ,
Въ китайку (?) грає, краще співає.

Ой дай, Боже!

Идуть панове зъ міста зъ Вильвова,
Шапки скидають, ёго ся питають:
— «Хто тебе навчивъ въ китайку грати,
Краще співати».

Ой дай, Боже!

— «Навчила мене мати темненької ночі,
При ясній свічі.»

Ой дай, Боже!

(Ушицкий укр.).

34.

Ой тамъ на горі високій,

Ой дай, Боже!

Тамъ три товариша кіньми виграють,

Ой що сивимъ грає, то визнає:

— «Ой вижди, вижди, гречная панно,

Я жъ тобі скажу дивное диво:

Ой въ насъ теперъ Дунай стявся».

— «Я жъ тобі скажу ще й дивніше:

Ой що въ насъ на Різдво роза зацвіла,

Ой сама жъ бо я тні квітки збирала,

За коси клала.»

— «Ой не чужую жъ повідь повідаю,

Самъ же я ту полонку рубавъ,

Коня напувавъ.

(Ушицкий укр.).

35.

Въ лісі, на жовтімъ піску висока сосна,

Тонка, висока, срібломъ обросла,

Листомъ широкимъ

Дуже високо.

На тій сосні сивъ сокілѣ сидить,
Далеко видить.

Ой дай, Боже!
Далеко видить на синє море;
На синімъ морі
Корабль пливе.

36.

А.

- 1) Хвалилася біла береза
- 2) Своімъ цвітомъ передъ лісами.
- 3) Гой дай, Боже!
- 4) Не ти то ті квіти кохала —
- 5) Кохали вітри буйні, дощі дрібні,
Гой дай, Боже!
- 6) Ой хвалилася гречная панна
- 7) Своіми косами передъ друзями;
Гой дай, Боже.
- 8) Ой не хвалися, не ти жъ їхъ кохала,
- 9) Кохала ненька старенька
- 10) Ясного сонця противъ віконця,
- 11) Ясної днини противъ кватери.
- 12) А за сімъ словомъ бувай же здорова,
- 13) Не сама собою, зъ отцемъ и матею,
- 14) И зъ своєю челядкою.
- 15) Добри - вечирь!

(Ушинскій укр.).

В.

1 Б = 1 А,

2) Межи дубами своїми гіллячями.

3 Б = 6 А, 4 Б = 7 А... межи дівками. 5 Б = 6 А, 6 Б = 8 А, 7 Б = 9 А...
іхъ..., 8 Б = 10 А... коло...,

9) Темної ночи, коло тебе несплучи.

(Ушинскій укр.).

37.

А.

- 1) Ой въ ліску, въ ліску, да на жовтімъ піску,
- 2) Пава ходила, пірѣ губила.
- 3) За нею иде красная панна,
- 4) Красная панна, панна Катречка.
- 5) Пірѣчко бере, на столець кладе,
- 6) А зъ стольца бере да въ віночокъ вѣе;
- 7) Звила віночокъ, пошла въ таночокъ.
- 8) Де узались буйні вітри,
- 9) Да й скинули вінокъ зъ голови,
- 10) Да й укинули у тихий Дунай.
- 11) Ой пойду жъ бо я лужкомъ, бережкомъ,
- 12) Да й зустріну я три рибалочки:
- 13) «Ви рибалочки, ви молодні,
- 14) Да й закиньте жъ ви шовковий неводъ,
- 15) Да й вловіть мені перловий вінокъ, —
- 16) Я жъ вамъ, рибалочки, дорого заплачу:
- 17) Одному рибалочці — золотий перстень,
- 18) Другому рибалочці — перловий вінокъ,
- 19) Третєму рибалочці — сама молода,
- 20) Сама молода да й зарученая.»

(С. Юринева, Новгородськ. уѣз.).

В.

- 1) Прала Параска шовкове хустѣ на лѣду,
- 2) Гей же на леду, на тихесейкумъ Дунаю!
- 3) Загубила шовкову хусту на лѣду,
- 4) Зобачила три невуднечки на лѣду:
- 5) «Вите жъ, мої три невуднечки, три молодчики,

6 Б = 14 А Роспустіте...

- 7) Затягніте шовкову хусту на лѣду.»
- 8) — Що жъ ти намъ мінішиъ, красная панно?
- 9) Єдному міна — шовкова хуста,

10 Б = 17 А Другому міна..., 11 Б = 19 А.. міна..., 12 Б = 20 А... отъ
якъ ягода,

- 13) Сама пишна, якъ у саду вишня.

(Белая Глуша, Ковельск. уѣз.).

В.

- 1) По горі, горі, пава ходила.
- 2)   Гой дай, Боже!
- 3 В = 2 А, 4 В = 3 А... ходить вгичная...
- 5) Пір'я збирала въ рукавець клала.
- 6) Пішла въ городець рвала барвінець,
- 7) Рвала барвінокъ, та й плела вінокъ.
- 8) Ой дай намъ, Боже, въ городі зілля,
- 9) Въ дому весілля.
- 10) Въ городі зілля зелененьке,
- 11) Въ дому весілля веселеньке.
- 12) А за сямъ же словомъ бувай здорова.

(Ушицкий укр.).

Г.

- 1 Г = 1 В... павоньки ходять,
- 2) Павоньки ходять и пір'я ровять.
- 3 Г = 4 В.. ними., 4 Г = 4 А Гичная... Анна. 5 Г = 5 В.. збирає... складає, 6 Г = 5 А Зъ рукава бере..., 7 Г = 6 А Зо стола... плете,
- 8) Въ віночокъ вплела на голову вбрала:
- 9) — Дивися, ненько, чи хорошенько?
- 10) А жъ де ся взявъ буйненький вітрець,
- 11) Занісь той вінець ажъ на Дунаєць.
- 12) Ажъ тутъ підійшли три молодчики,
- 13) Три молодчики, вгични хлопчики.
- 14) — «Которий молодець зловить мій вінець,
- 15) То той зо мною піде въ танець».
- 16) Ой едень попливъ — вінця не допливъ,
- 17) Вінця не допливъ, самъ ся втопивъ.
- 18) Ой другий попливъ — вінця не допливъ,
- 19) Вінця не допливъ, самъ ся втопивъ.
- 20) Ой третій попливъ — віночка допливъ,
- 21) Взявъ вінъ той вінець, пішовъ зъ нею въ танець...
- 22) А сеі волядки зовсімъ кінець.

(Ушицкий укр.).

Д.

- 1 Д = 1 Г, 2 Д = 2 Г, 3 Д = 3 Г, 4 Д = 4 Г. 5 Д = 5 Г... ховає, 6 Д = 6 Г... столівъ... 7 Д = 7 Г, 8 Д = 7 А Вплела...:

9) Дивися, ненько, чи хорошенько,

10) Чи хорошенько и подібненько?

11 Д = 8 А А де жъ ся взяли...

12) Звіяли вінець, вінець пав'яний,

13) Звіяли ёго въ тихий Дунаецъ,

14 Д = 14 Г... пійме...

15) Першому буде вінець пав'яний,

16) Другому буде сама молода,

17) Третёму буде золотий перстень.

18) Ой дай, Боже!

(Ушицкій укр.).

Е.

1 Е = 1 Г Ой въ садоньку павоньки..., 2 Е = 2 Г... пір'єнька... 3 Е = 3 А ходить за ними... дівонька. 4 Е = 5 Г, 5 Е = 6 Д, 6 Е = 7 Г Зъ столица....

7) Павовий вінокъ, чистий барвінокъ.

8) Все примірає на голивоньку.

9 Е = 9 Д.

10) Пошла дівчина рано по воду.

11 Е = 8 А Та зірвалися...

12) Шальни дощечки искинули вінокъ,

13) Підъ крутий берегъ, въ глибокий Дунай.

14) Пливе віночокъ краємъ Дунаємъ,

15) А вона за нимъ все берегомъ.

16) Та й здібає вона три риболови,

17) Три риболови, паньські слуги.

18) — «Помагай Бігъ, три риболови,

19) Чи не стрічали, чи не спіймали,

20) Пав'яний вінокъ, чистий барвінокъ?»

21) — «Ой ми стрічали, ой ми спіймали,

22) Та що жъ намъ буде за перейми?»

23 Е = 17 А... буде..

24) Золотий перстень зъ білого пальця.

25 Е = 18 А.. буде шовкова хустка, 26 Е = 19 А... буде.., 27 Е = 20 А.... тажъ якъ ягода.

(Ушицкій укр.).

Ж.

- 1) Въ чистимъ полі виросла сосна,
- 2) А на тій сосні золота квітка.
- 3) Узнала жъ сі гречная панна Марія —
- 4) Квітку зірвала, за голову клала,

5 Ж = 8 А,

- 6) Бинули квітку на бистру річку.
- 7) Де жъ ся взяли три риболовці,
- 8) Всі три молодці.
- 9) — «Перейміть квітку, перейма буде.

10 Ж = 9 Б... буде..., 11 Ж = 10 Б.. буде..., 12 Ж = 11 Б... буде...,
13 Ж = 20 А,

- 14) Зарученая ще й за поповича.

(Ушицкій укр.).

З.

1 З = 1 Ж... близько дороги. 2 З = 2 В.

- 3) Виросла сосна золота, рясна.

4 З = 2 Ж... верхечку.., 5 З = 3 Ж Зазнала жъ...

- 6) Скоро зазнала, заразъ зірвала,
- 7) За коси клала.

8 З = 8 А

- 9) Тай зірвали квітку,

10 З = 10 А... занесли квітку...

- 11) За крутий берегъ.

12 З = 9 Ж... 13 З = 23 Е... золота квітка, 14 З = 17 А А другому буде..
15 З = 26 Е, 16 З = 20 А, 17 З = 14 Ж За панича...

(Ушицкій укр.).

И.

1 И = 1 Г, 2 И = 2 Г... пір'єньєо... 3 И = 3 Е... дівоньєа, 4 И = 5 Г...
кляде, 5 И = 6 Г... столиць...; 6 И = 7 Г Зъ столєа..., 7 И = 7 Е Пав'яний...,
8 И = 8 Е, 9 И = 9 Д... оздібоньєа? 10 И = 10 Е, 11 И = 11 Е... вітрове,

- 12) Буйні вітрове, тайні дожджове,
- 13) Шайнули вінокъ підъ крутий берегъ,

14 И = 13 Е, 15 И = 14 Е, 16 И = 15 Е... за нею... берегом. 17 И = 16 Е,
18 И = 17 Е. 19 И = 18 Е... помагай, Бігъ... 20 И = 17 Е, 21 И = 19 Е,
22 И = 20 Е? 23 И = 21 Е... та й..., 24 И = 20 Е, 25 И = 22 Е? 26 И = 17 А...
буде..., 27 И = 24 Е, 28 И = 25 Е,

29) Хустка шовкова зъ білої шні,
30 И = 26 Е, 31 И = 27 Е.

(Жюта Паули).

Б.

- 1) Рано въ неділю зелене вино саджене,
- 2) А въ неї,
- 3) Стратили літенько гречніи молодці
- 4) За неї.
- 5) Прийшли жъ до неї три гостоньки,
- 6) А въ неї,
- 7) Поприносили до неї красни подарки,
- 8) До неї.

9 К = 22 Е... мені... переймець,

10) Відъ неї.

11 К = 23 Е Ой тобі...

12) У неї.

13 К = 22 Е.. мені... переймець,

14) Відъ неї.

15) Ой тобі буде кований поясъ.

16) У неї.

17 К = 22 Е.. мені... переймець,

18) Відъ неї.

19 К = 26 Е Ой тобі...,

20) Відъ неї.

(Жюта Паули).

Л.

1 Л = 1 Е, 2 Л = 2 Е, 3 Л = 3 Е, 4 Л = 5 Г... кладе, 5 Л = 6 Г, 6 Л = 6 И,

7) Все примірає на головоньку.

8 Л = 9 И?

9) Пошла дівчина рано по воду.

10) Та скопился буйніи вітрове,

11 Л = 12 И, 12 Л = 13 И, 13 Л = 14 И, 14 Л = 15 И, 15 Л = 16 И?
16 Л = 17 И, 17 Л = 18 И, 18 Л = 19 И, 19 Л = 20 И! 20 Л = 21 И, 21 Л = 22 И,
22 Л = 23 И, 23 Л = 25 И... переймець? 24 Л = 23 Е, 25 Л = 25 Е... хустка відъ
бору, 26 Л = 30 И, 27 Л = 31 И.

(Русалка Дністрівка).

М.

1 М = 1 А,

2) Святий вечоръ.

3 М = 2 А Тамъ... ронила,

4) За єю иде панна Марьєча,

5 М = 5 В... да въ рукавъ...; 6 М = 6 Г... брала на скам'ї кляла,

7) А зъ скам'ї брала, да вінокъ плела;

8 М = 7 А... вінець... въ танецъ. 9 М = 8 А Ой... да..., 10 М = 10 А... ві-
нокъ... 11 М = 11 А... пішла жъ вона.,

12) Та й устріла вона три рибалочки.

13 М = 13 А! 14 М = 14 А... мені.,

15) Шовковий неводъ да въ тихий Дунай.

16 М = 18 А Поймайте мені.,

17) Я вамъ, молода, даромъ не скочу:

18 М = 18 А Первому..., 19 М = 17 А Другому щирозлотий....; 20 М = 19 А!

21) Да бувай же здорова, красная панна!

(Народ. Юж. Рус. Пес. Метлицк. стр. 339).

38.

А.

- 1) А въ бору, въ бору волохи гудуть,
- 2) Церковъ будують.
- 3) Збудовали церковъ зъ трома верхами,
- 4) Зъ двома окнами.
- 5) Въ перве оконце вдарило сонце,
- 6) Въ друге оконце ангель линувъ,
- 7) Ангель линувъ, слёзу уроявъ;
- 8) А зъ тої слёзи ручаецъ потієвъ,

- 9) Зъ того ручайця річенька біжить,
- 10) На той річеньці корабель пливе,
- 11) А на томъ кораблі Іванъ молодий.
- 12) Що жъ вуйнъ робить? Листоньки пише,
- 13) Книги читає. Хто жъ ёго навчивъ
- 14) Листовъ писати, книговъ читати?
- 15) Навчила ёго руйдна мати,
- 16) Въ вудравимъ пиві викупаючи,
- 17) Въ дорогу крамнину сповиваючи.

(Димеръ, Кіевск. утз.).

В.

1 В = 1 А... саду; въ саду... пьють, 2 В = 2 А, 3 В = 3 А... измадѣвали...
углами, 4 В = 4 А. 5 В = 5 А.. одно... вскочило.., 6 В = 6 А... летівъ,

7) На престолі сівъ.

8 В = 7 А На престолі сівъ..., 9 В = 8 А... Дунай розлився,

- 10) На туймъ Дунаю хицькві владки.
- 11) Ой тамъ Улітка шпеницю мила,
- 12) Зъ гоголёмъ говорила:
- 13) «Гоголю, гоголю, пришливи къ берегу,
- 14) Хорошенько вряжу:
- 15) Твої крилечки шовкомъ обовью,
- 16) Твої нуженьки злогомъ обевью».

(Горностайполь, Радомисльск. утз.).

В.

1 В = 1 А Що... пьють, 2 В = 2 А Да волохи пьють, цервовку... 3 В = 3 А,
4 В = 4 А Зъ трома верхами, зъ трома... 5 В = 5 А Що... да... що сходить...,
6 В = 6 А А... ясному місяцю, 7 В = 6 А А въ третє да..., 8 В = 7 В Янголь
улинувъ... 9 В = 7 А И головку склонивъ, и слізоньку...; 10 В = 8 А... слізоньки
да стало озеро, 11 В = 11 А... озері да човничокъ плавас.

- 12) А у тому човнику да красная пайна!
- 13) Що жъ вона діє? Тирипочки шие,
- 14) Да шила-пошила да три тирипочки,
- 15) Да три хустиночки.
- 16) Що перву шила срібломъ да злотомъ,
- 17) А другому шила разневѣкимъ шовкомъ:

(С. Писка, Борзенск. утз.).

Г.

- 1) Добри-вечір, пане господару!
- 2) Радуйся, земле, що Сусь Христось намъ народився.

3 Г = 2 А Що въ твоімъ дворі..., 4 Г = 4 В... дверами..., 5 Г = 5 В Що..., явъ..., 6 Г = 6 В... явъ заходить сонце, 7 Г = 7 В... да... влітає, 8 Г = 8 В... влітає... сідає,

- 9) На престолі сідає, сильненько ридає.
- 10) А въ тихъ слізенькахъ самъ Богъ купався,
- 11) Самъ Богъ купався изъ Петромъ.
- 12) Петро каже: земля буйльша,
- 13) Господь каже: небо буйльше.
- 14) Посучимъ шнуръ да зміраємъ небо.
- 15) Небо буйльшє, що скруизъ рунне,
- 16) А земля маленька, що гори да долини,
- 17) Гори й долини, всякі могили.

(Хабни, Радомистск. уль).

Д.

1 Д = 1 А Ой..., 2 Д = 2 В... гудуть..., 3 Д = 4 В. 4 Д = 5 А... сходило... 5 Д = 6 В... ясемъ місяць, 6 Д = 7 Г... соловей влетівъ. 7 Д = 8 В Соловейво влетівъ...

- 8) Конецъ престола сидить Микола,
- 9) Ризами верився, слівми умився.

10 Д = 9 В, 11 Д = 10 Г... тимъ Дунаю... 12 Д = 11 Г Христось... святимъ.....

- 13) Ой купалися та й змагалися.
- 14 Д = 14 Г, 15 Д = 13 Г,
- 16) Ой пий же, Петро, не змагайся;
- 17) Пошли жъ ангела, нехай злітає,
- 18) Нехай злітає, нехай змірає.

19 Д = 16 Г Тимъ..., 20 Д = 17 Г Тимъ... меньша..

(Великі Снитинки, Васильковск. уль).

39.

А.

- 1) Въ пана господаря, на ёго дворі,
- 2) Стояла кална, сильне родила;

- 3) Тамъ пудъ калиною Микита стоявъ,
- 4) Микита стоявъ, зъ конемъ розмовлявъ:
- 5) — «Коню жъ мій, коню, продамъ я тебе
- 6) Далеко одъ себе — у чужу землю,
- 7) Турському королю; у чужу землю,
- 8) Турському королю, туркамъ на войну».
- 9) — «Пане жъ мій, пане, не продай мене
- 10) Далеко одъ себе.
- 11) Издумай, пане, свою пригоду,
- 12) А мою вигоду.
- 13) Якъ насъ турки за Дунай загнали, —
- 14) Більшъ потопали, якъ винирали;
- 15) А ти, мій пане, и чоботка не вмочивъ,
- 16) Ні чоботка, ні стрemenочка,
- 17) Ні стрemenочка, ні сиделочка...»
- 18) За сімъ же словомъ, да бувай же здоровъ!

(Димеръ, Киевск. утв.).

В.

- 1) По за лугами — дими стовпами,
- 2) Ой то не дими, то зъ коней пара.
- 3) Ой тамъ Иванко зъ вунійськомъ стоявъ,
- 4 Б = 4 А Зъ вунійськомъ...: 5 Б = 4 А Ой... муій...,
- 6) Продамъ я тебе далеко одъ себе;
- 7 Б = 9 А Ой.. муій... молодий Иване, 8 Б = 10 А Не продавай мене...,
- 9 Б = 11 А... же ти къ своїй пригоді,
- 10) Къ своїй пригоді, мойй вигоді.
- 13 Б = 13 А О...,
- 12) Ой були ти, що й потопали,
- 13) Я тебе молодого по вершечку нююсь,
- 14 Б = 17 А Не вмочивъ же ти...;
- 15) Не сиделечка, не стрemenечка,
- 16) Не чоботця, а не тебе, молодця.

(Горностайполъ, Радомислск. утв.).

В.

- 1) Що въ саду, въ саду, да винограду
- 2) Тамъ козаченько ходить, кониченька водить,
- 3) Кониченька водить, и зъ кониекомъ говорить:

4 В = 5 Б... заповіді моє. 5 В = 5 Б Заповіді моє да...; 6 В = 7 А Запродамъ я тебе..., 7 В = 8 А... у чужу землю.

- 8) За велику ціну, за сто червонцівъ,
  - 9) За бочку вина, за другу пива.
  - 10) Ти жъ, пане козаченьку, не продавай мене,
  - 11) Спогадай на себе.
  - 12) Спогадай на се, якъ ми зъ тобою
  - 13) Да були въ побю:
  - 14) У першому да побю — въ Татарщині,
  - 15) У другому да побю — въ Німещині.
  - 16) А въ третѣму да побю — въ Турещині.
  - 17) Якъ побіли насъ пополамъ зъ татарми,
  - 18) Да якъ пригнали насъ до тихого Дунаю.
  - 19) Я, якъ скочивъ,
  - 20) Дунай перескочивъ,
- 21 В = 15 А Дунай перескочивъ нічого...,
- 22) И нічого не вмочивъ — ні поли жупана,
  - 23) Ні поли жупана, ні чоботка сапьяна,
  - 24) И ні щуръ-сідельця,
  - 25) И ні тебе, молодця.

(С. Писка, Борзненск. уяз.).

Г. *)

- 1) По за лісомъ, лісомъ темненькимъ,
  - 2) Виступала чорна хмара.
  - 3) Святий вечоръ!
- 4 Г = 2 Б... хмара... зъ війська... 5 Г = 3 Б... конникомъ гравъ,
- 6) Мечемъ воёвавъ,
  - 7) Мечемъ воёвавъ да й вихвалявся:
  - 8) — «Нема въ короля такого коня;
  - 9) А у мого коня золота грива,
  - 10) Золота грива, сребраний копитъ,
  - 11) Сребраний копитъ, жемчужний хвостикъ.
  - 12) Золота грива ясно світила,
  - 13) Сребраний копитъ камень рубас,
  - 14) Жемчужний хвостикъ слідъ замітає.
  - 15) Будь же ти здоровъ, молодець Иване!
  - 16) Да не самъ собою — зъ отцемъ, матерью,
  - 17) И зъ милимъ Богомъ, и зъ усімъ родомъ,

(Въ старш. уяз. Чернівоиск. губ.).

Д. *).

1) Ой изъ-за гори, зъ-за туману...

2 Д = 3 Г!

3) То жъ не тумани — коні воронні.

4) Молодий Вікторко изъ війська йде,

5) Изъ війська йде, пару коней веде.

6) Попередъ коня веде короля.

7 Д = 7 Г Веде короля..., 8 Д = 8 Г.

9) Да король проснвся, король молився:

10) — «Да пусти жъ мене, молодий Вікторку.»

11) — «Не пуцу тебе, самий старший король,

12) Поведу я тебе панамъ на хвалу,

13) Панамъ на хвалу, а намъ на славу.

(Иваньковъ, Переласкск. укр.).

40.

Черезъ наше село

Везли кленъ-дерево...

Ой дерево, кленъ-дерево,

Дрібне, зелененьке.

А съ того деревця

Висока церковця.

Ой дерево и проч.

А въ тий церковці

Штирі-три короговці.

Ой дерево и проч.

Перша короговця

Ивана молодця...

Стій, калиночко, стій,

Недалеко чути дзвінъ...

Друга короговця

Василька молодця;

Стій и проч.

Третя короговця

Григорка молодця.

Стій и проч.

*) См. № 1.

Четверта короговця

Блима молодця.

А у тий церковці

Три свічі ясныхъ:

Перша свіча ясна —

То Ганнуся красна;

Друга свіча ясна —

То Фрасина красна;

Третя свіча ясна —

То Єринка красна.

А у тий церковці

Три дзвони голосні:

Перший дзвінъ голосний —

То Хведорко красний;

Другий дзвінъ голосний —

То Андрійко красний;

Третій дзвінъ голосний —

То Захарко красний.

Ой дерево, кленъ-дерево,

Дрібне, зелененьке.

(Ушницкій утв.).

41.

А.

- 1) Ой въ ліску, въ ліску на жовтімъ піску,
- 2) Росла яблунька тонка та висока,
- 3) Тонка висока, листомъ широка.
- 4) Зродила вона золоти ябка;
- 5) Ябка стерегла гречная панна,
- 6) Гречная панна, панна Анна.
- 7) Приходить до неї батенько єї:
- 8) — «Ой зди́ми, доню, золоти я́бка.»
- 9) — «Бі́гъ-ме, не зди́му, милому держу.»
- 10) Приходить до неї матінка єї:
- 11) — «Ой зди́ми, доню, золоти я́бка.»
- 12) — «Бі́гъ-ме, не зди́му, милому держу.»
- 13) Приходить до неї братенько єї:
- 14) — «Ой збери, сестро, золоти я́бка.»
- 15) — «Бі́гъ-ме, не зберу, милому держу.»
- 16) Приходить до неї миленький єї:

- 17) — «Ой збери, серце, золоті ябка».
- 18) — «Ой тепер зберу, бо тобі держу».
- 19) Ой дай, Боже!

(Умисний умі.).

Б.

- 1) Въ саду-винограду зродила яблуня,
- 2) Золоті ябка.

3 Б = 5 А Іхъ...,

- 4) Шитьячко шила, твердо заснула.

5 Б = 7 А Прийшовъ...,

- 5) — «Доню, зірви золоті яблчка.»

7 Б = 12 А... не зірву... 8 Б = 10 А Прийшла...; 9 Б = 11 А... зірви...,
10 Б = 12 А... зірву..., 11 Б = 16 А Прийшовъ...: 12 Б = 17 А Ой зірви...»
13 Б = 18 А... зірву...

(Умисний умі.).

В.

- 1) Ой въ саду, въ саду, й а въ винограду,
- 2) Ой тамъ виросла єдна яблоня,

3 В = 4 А... єдне яблчка, 4 В = 5 А Ой... єго... 5 В = 7 А, 6 В = 9 А...
зірву..., 7 В = 16 А,

- 8) Заразъ зірвала, милому дала.

(Умисний умі.).

48.

Въ славнімъ селі NN.

Стоить-постоить шовковий наметъ (знамень),

А тимъ знамені кречний молодець.

Підъ нимъ стоять служечки єго.

Ой дай, Боже!

Шапочки держать, въ нєго ся просять,

Й а въ вечеръ на війну.

Ой дай, Боже!

— «Я васъ не пущу, бо самъ зъ вами піду.

Ой дай, Боже!

Ой ходімо ми на першу, ударимъ зъ гармати,
Якъ гримъ по небі, щобъ ся паркани поздрігали.

Ой дай, Боже!

Щобъ ся міщане полякали,
А всі міщане, всі кам'янищане.

Ой дай, Боже!

Ой ходімо ми та й на другу,
Пустимъ зъ гармати, якъ дрібенъ дощикъ.

Ой дай, Боже!

Щобъ ся паркани поздрігали,
Щобъ ся міщане полякали,
А всі кам'янищане.

Ой дай, Боже!

Ой ходімо на третю—пустимъ зъ гармати,
Якъ гримъ на небі...

Ой дай, Боже!

Щобъ ся паркани поздрігали,
Щобъ ся міщане полякали,
А всі міщане-кам'янищане

Ой дай, Боже!

(Ушмилий умі).

43.

А.

- 1) Ой въ Днестрі, Днестрі да перевозі
- 2)   Гой дай, Боже! *)
- 3) Держить перевізъ вгречная панна,
- 4) Вгречная панна, панна Марія.
- 5) Приїхавъ до неї батько въ гості,
- 6) Привізъ їй три подарочки:
- 7) Первий подарочокъ — золотий перстень,
- 8) Другий подарочокъ — шовковий поясъ,
- 9) Третій подарочокъ — лисова шуба.
- 10) Золотий перстень на пальці сіяє,
- 11) Шовковий поясъ боки вкриває,
- 12) Лисова шуба слідъ замітає.
- 13) А за сімъ словомъ бувай здорова,

*) Повторяется послѣ каждой строки.

- 14) Кгречная панно, панно Маріє!
- 15) Въ городі віля — въ хаті весіля,
- 16) Въ городі рутку — а въ хаті душу,
- 17) Въ городі линеу — а въ хаті скрипеу.
- 18) Дай же ти, Боже, веселитися,
- 19) А намъ, хлопцямъ, подивитися.
- 20) Добрий вечіръ.

(Уштиній гтз.).

В.

- 1) «Да чому ти, дівчино, гуляти не йдешъ?»
- 2) — «Ой якъ мені, дівчині, гуляти пойти,
- 3) Що мої братіки зъ війсьва прихали,

4 В = 6 А Привезли мені...: 5 В = 7 А Перший..., 6 В = 8 А... подарокъ — зелена сукня, 7 В = 9 А... подарокъ — перлова нитка. 8 В = 10 А... якъ огонь... 9 В = 12 А Зелена сукня..,

- 10) Перлова нитка голову обв'язує,

(Обыч. и Пов. Малор. Маркевича, стр. 23).

В.

1 В = 1 Б? 2 В = 2 Б... дівчині..., 3 В = 3 Б, 4 В = 4 Б: 5 В = 5 Б, 6 В = 6 Б, 7 В = 7 Б. 8 В = 8 Б, 9 В = 9 Б, 10 В = 10 Б.

- 11) Бувай здорова зъ батьвомъ, зъ матерью,
- 12) И зъ милимъ Богомъ, и во всімъ родомъ,
- 13) Исусомъ Христомъ, святимъ Рождествомъ.

(Zegota Pauli).

44.

А.

- 1) Ой зъ-за гори високої
- 2) Ой дай, Боже! *)
- 3) Відти іде три колясочки:
- 4) Перша колясочка багровенькая,

*) Повторяется послѣ каждого стиха.

- 5) Друга колясочка червоненькая,
- 6) Третя колясочка золотенькая.
- 7) А въ тий багровенькій сиділи єі служеньки,
- 8) А въ тий червоненькій вгичная панна,
- 9) А въ тий золотій єі миленъкій.
- 10) «Зажди, зажди, вгичная панно,
- 11) Загадаю тобі три загадки,
- 12) Якъ вгадаешъ, то моя будешъ,
- 13) Якъ не згадаешъ, то людская будешъ.
- 14) Перша загадка: що безъ коріння росте?
- 15) Друга загадка: а що цвіте безъ насіння?
- 16) А що горить безъ жаріння?»
- 17) — «Камінь росте безъ коріння,
- 18) Папороть цвіте безъ насіння,
- 19) Вогонь горить безъ жаріння».
- 20) А відъ сего слова, та бувай здорова,
- 21) Вгичная панно, панно Ганно,
- 22) Не сама собою — зъ отцемъ, матвою;
- 23) Дай же тобі, Боже, чога жадаешъ.
- 24) Жадаю въ Бога щастя, здоровья.
- 25) Дай же тобі, Боже, на худибочку,
- 26) На челядочку, на малую.
- 27) Дай же ти, Боже, въ городі липку,
- 28) А въ хаті скрипку.
- 29) А відъ сего слова бувай же здорова,
- 30) Не сама собою — зъ отцемъ, маткою,
- 31) И зо всею челядкою.
- 32) Добри-вечіръ.

(Ушицкій укр.).

В.

- 1) Ой припавъ сніжокъ на буки листокъ,
- 2) А бужовина на ту панянку,
- 3) А паняночка на ту стежку.
- 5) Туда ходила вгичная панна Ганна,
- 6) За нею ходивъ вгичный молодець,
- 7) Слдивъ-прослдивъ ажъ до світлоньки.
- 8) Ой кивнувъ я, кивнувъ я въ кватирочку.

9 Б = 10 А Вийди ти до насъ..., 10 Б = 11 А Загадаемъ..., 11 Б = 12 А...
матчина..., 12 Б = 13 А... наша.... 13 Б = 14 А, 14 Б = 15 А... синьцвіту.
15 Б = 16 А... полоніння. 16 Б = 17 А Біль..., 17 Б = 18 А... синьцвіту, 18 Б = 19 А
Золото... полоніння.

(Ушицкій укр.).

45 *).

А.

- 1) У брода, въ брода да въ перевоза,
- 2) Тамъ Марьечка да перевозъ держала,
- 3) И одъ перевозу во червонному брала;
- 4) А туди йшло сѣмъ сотъ молодцівъ
- 5) Білоперковцівъ.
- 6) — «Красная панно, перевези насъ!»
- 7) — «Не перевезу, не маю часу,
- 8) Не часиночки, не годиночки!
- 9) Теперъ муий братео изъ вуийсьба прихавъ,
- 10) А привуизъ мені да три радощі:
- 11) Первая радощъ — перловий віножь,
- 12) Другая радощъ — муий золоть перстень,
- 13) Третья радощъ — дорога суконка.
- 14) Перловий віножь головку клонить,
- 15) Муий золоть перстень — рученьку ломить,
- 16) Дорога суконка слідъ замітає.
- 17) За сѣмъ же словомъ, бувай здорова.

(Дилмеръ, Кіевск. укр.).

В.

- 1) Више Києва, ниже й города,
- 2 Б = 2 А Ой... Мотречка...,
- 3) Перевозъ держала, перевозила.
- 4 Б = 4 А Ой пришли къ ій...,
- 5) Ще й паробцівъ.
- 6 Б = 6 А Молода Мотречко..... 7 Б = 7 А.

(Горностайполь, Радомильск. укр.).

В. **).

- 1) Ой у тихого Дунаечку, у крутого бережечку.
- 2) Святый вечеръ.

*) См. №№ 48.

**) См. № 84.

3 В = 2 А... Варочка..., 4 В = 3 Б.

- 5) Ой прийшовъ къ ней слічний паничъ,
- 6) Слічний паничъ, королевичъ:

7 В = 6 Б Дівочко Варочко...;

- 8) Скажу я тобі диво дивное,
- 9) Що о Петрі Дунай замерзавъ.
- 10) Хорошая панно, повіришъ мені?
- 11) Коли жъ не ймешъ віри,
- 12) Я самъ тамъ бувавъ,
- 13) Я самъ тамъ бувавъ, конникомъ гулявъ,
- 14) Конникомъ гулявъ, Дунай пробивавъ.»
- 15) — «Слічний паничу, королевичу,
- 16) Скажу я тобі ще дивніше:
- 17) Що у насъ одъ Рожества рожа зацвіла.
- 18) Слічний паничу, королевичу,
- 19) Коли не ймешъ віри, я сама тамъ була,
- 20) Сама тамъ була, рожу щипала.

(Въ степи. утл. Черниовской губ.).

Г.

1) У Києві да на перевозі,

2 Г = 3 В, 3 Г = 4 В... да... 4 Г = 4 В Язъ.. до ві да...,

5) Да сімъ сотъ молодцівъ, да все запорожці,

6 Г = 6 А Да..., 7 Г = 7 А Да... бо...; 8 Г = 9 А... братокъ.. прийшовъ,

9) Изъ війська прийшовъ, зъ війни приїхавъ,

10 Г = 10 А Да... же... подарочки:

- 11) Первий подарочокъ — золотий перстачокъ,
- 12) Другий подарочокъ — перлова тьянка,
- 13) А третій подарочокъ — зелена суконка.
- 14) Золотий перстничокъ всю рученьку сие,

15 Г = 16 А Зеленая... 16 Г = 14 А Перлова тьянка...

(Борзненск. утл. С. Памск.).

Д.

1 Д = 2 Г Дівка. Ориночка..., 2 Д = 2 В.

3) Перезовила царівъ, та панівъ, та отецькихъ снівъ.

4 Д = 4 В Наїхало...: 5 Д = 6 А... дівко Оришечко!

- 6) Коли жь мені вась та перевозить?
- 7) Прихавь до мене братікь зь війська-дороги;

8 Д = 10 Г... радости:

9) Первая радость — зелена сукня,

10 Д = 11 Г Другая радость... перстень; 11 Д = 12 Г Третья радость...
камба..., 12 Д = 15 Г... сукня...; 13 Д = 14 Г... перстень на руці...; 14 Д = 16 Г...
камба...!

- 15) Та бувай здорова, дівко Оринко,
- 16) Не сама собою — зь отцемь, зь ненькою,
- 17) И зь милимь Богомь, и зь усімь родомь.
- 18) Боже, дай вечірь добрий!
- 19) Та давайте дохідь довгий.

(Народ. Юж. Рус. Пис. Метлицк. стр. 333).

46).

А.

- 1) А нашъ козаченько,
- 2) Молодъ паниченько,
- 3) Молодий панъ
- 4) Въ молоді пані
- 5) А все въ карти грає.
- 6) Ой вигравъ вінъ собі
- 7) Коня вороного.
- 8) Коня взявши,
- 9) Не дзінькувавши.
- 10) Ой вигравъ вінъ собі
- 11) Дротянку нагайку.
- 12) Дротянку взявши,
- 13) Не дзінькувавши:
- 14) Ой вигравъ вінъ собі
- 15) Шовкову хустину.
- 16) Хусточку взявши,
- 17) Не дзінькувавши.
- 18) Ой вигравъ вінъ собі
- 19) Молодую паню.
- 20) Вінъ паню взявши,
- 21) Подзінькувавши.

(Ушлицкій укр.).

В.

1 Б = 1 А... паниченько,

- 2) Молодий панъ,
- 3) Зъ молодою панею
- 4) Въ карти гравъ.

5 Б = 6 А, 6 Б = 7 А, 7 Б = 1 А... паниченько, 8 Б = 10 А,

9) Нагайку дротянку.

10 Б = 12 А Вінъ., 11 Б = 13 А Та..., 12 Б = 14 А,

13) Добрий сурдуть.

14 Б = 16 А Вінъ сурдуть... 15 Б = 17 А Та...

- 16) Винесли ёму нову шапочку.
- 17) Нову шапочку взявъ,
- 18) Дай не дзінькувавъ.
- 19) Вивели ёму
- 20) Гречную панну Ганну.
- 21) А вінъ панну взявъ,
- 22) Та й подзінькувавъ.

(Умичий ум.).

47.

Грали цимбали

Въ вдови на подвірью:

— «Вийди, вдово, вийди, небого!»

— «Почекайте мене

Хоць годиночку едную,

На йся въ коралики вбриндую».

Грали цимбали

Въ вдови на подвірью:

«Вийди, вдово, вийди, небого!»

— «Почекайте мене,

Хоць годиноньку едную,

На йся въ сорочку вбриндую.

Грали.....

Най ся въ спідницю вбриндую.

Грали.....

Най ся въ пончохи вбриндую.

Грали....

Най ся въ еревички вбриндую.
Грала.....
Най ся въ хустку вбриндую.

(Ушницкій утѣ.).

48.

Тамъ, за горою високою,
Тамъ дзвінъ дзвонить,
Місяць сходить, —
Тамъ Гандзюненко говорила:
— «Нема кому дати
До батенька знати,
Нехай приїжає
Біль забірати».
Батько каже: «не поїду —
Въ мене сані не латани».
— «Поїдь, батько, тамъ, де рідная мати.»
Матінка каже: «я не поїду,
Въ мене коні не заложени».
Сестра каже: «я непоїду,
Въ мене коні не ковани,
Сані поломани.»

(Ушницкій утѣ.).

49.

Въ сїняхъ, въ сїняхъ та й на повожкѣ,
Ой туди ходять статечни жони,
Ой ходять, ходять, ключами дзвонять.
Ой дай, Боже!
Ой ключики, не брявчать,
Мого миленького не розбудять,—
Миленькій бардзо стружений.
Ой дай, Боже!
Приїхавъ зъ Одеси, три дари приїзъ:
Ой дай, Боже!

Еденъ дарунокъ кунова шуба;
Другий дарунокъ злоцістий перстень,
Третій дарунокъ шовкова хустка.

Ой дай, Боже!

Кунова шуба слідъ замітає,
Шовкова хустка голову клонить,
Злоцістий перстень пальці ломить.

Ой дай, Боже!

(Умищій ут.).

50.

А.

- 1) У сей дворъ Богъ навітавъ:
- 2) Исусъ Христосъ народився,
- 3) Всему світу знадобився.
- 4) Святий вечерь!
- 5) Взяла ёго мати подь уста,
- 6) Піднесла ёго мати підъ небеса,
- 7) Дала ёму мати житяную пужку, —
- 8) Де пужкою махне,
- 9) А тамъ жито росте.
- 10) Святий вечерь!
- 11) А хто дає пирігъ,
- 12) То спасе ёго Богъ;
- 13) Хто не дасть пирігъ, —
- 14) Озьму вола за рігъ,
- 15) Я введу на мурігъ,
- 16) Я викручу ёму рігъ.
- Святий вечерь!
- 18) Якъ пошовъ же той волъ,
- 19) По німецькимъ городамъ,
- 20) По німецькимъ деревнямъ,
- 21) Та питавъ вінъ, та шукавъ государева двора.
- 22) А государівъ двіръ на семіхъ стовпахъ,
- 23) На семи воротахъ.

Святий вечерь!

Добрий вечерь!

В.

1 Б = 2 А що, 2 Б = 3 А По.... об'явився.

3) Его мати весела була,

4 Б = 6 А. Понесла..... 5 Б = 7 А..... мати пужку житанюю. 6 Б = 8 А
Куди пужкою..... 7 Б = 9 А...

8) Якъ очереть;

9) А копочки, якъ зорочки

10) На въ нивці;

11) А стожочки, якъ соколочки

12) На гумні.

13) Да бувай же здоровъ, нане господару, у домочку

14) Зъ своїми дітками у раёчку!..

(Юрмюска, Новгородск. уяз.).

В.

1 В = 1 А.... домъ завітавъ Богъ. 2 В = 2 А.

3) Сіи святки звеселивъ. —

4 В = 3 В будь..... була...

5) Що ти свого сина

6) По пудъ небесами носила,

7) Золотимъ хрестомъ хрестила.

8 В = 5 Б.... 9 В = 6 Б.... 10 В = 7 Б...., 11 В = 9 Б. И.... на небі 13 В = 11 Б
Якъ божочки. 14 В = 12 Б..... 15 В = 14 А Якъ не дасте пирога...., рога,
16 В = 15 А Да..... 17 В = 16 А Да.....

18) Рогомъ буду трубити,

19) Воломъ діло робити.

(Колошовка, Черниовск. уяз.).

Г.

1 Г = 1 Б, 2 Г = 2 Б; 3 Г = 3 Б: 4 Г = 4 Б, 5 Г = 5 Б, 6 Г = 6 Б,
7 Г = 7 Б. 8 Г = 8 Б. 8 Г = 8 Б, 9 Г = 9 Б. 10 Г = 11 Б.... 11 Г = 13 Б..... у
домочку. 12 Г = 15 Б...

51.

А.

- 1) На Ордані тиха вода стояла.
- 2) Тамъ Пречиста свого сына купала,
- 3) А скупавши, въ шовковее сповила,
- 4) А сповивши, въ яселечко вложила.
- 5) Надъ нимъ воли своїмъ духомъ дихали.
- 6) Туди ишло три цари, три цари,
- 7) А принесли три дари, три дари.
- 8) То перший царъ святимъ Петромъ назвавъ,
- 9) А другий царъ святимъ Рождествомъ назвавъ,
- 10) А третій царъ квіточкою дарувавъ;
- 11) То жъ не квітка, то жъ Святее Рождество.
- 12) Сімъ хояямъ много літа множество.
- 13) Дай, Боже, вечеръ добрий!

В.

1 В = 1 А, 2 В = 2 А, 3 В = 3 А, 4 В = 4 А;

- 5) Да надъ домомъ ангелочки літали,
- 6) Исуса Христа въ ризи сповивали:

7 В = 7 А.. йшли

- 8) Нарікали три слові, три слові:
- 9) Що первий даръ насъ миромъ мировавъ;

10 В = 9 А.... Исусомъ нарикавъ. 11 В = 10 А:

- 12) Да не естъ пресвятая квіточка,

13 В = 11 А: Да естъ пресвятое...: 14 В = 13 А. А всѣму мирові....

(С. Иоаннова, Переяславск. у.).

В.

1 В = 1 А. Ой на річці..., 2 В = 2 А: Марія Суса Христа.... 3 В = 3 А...
въ святи ризи.... 4 В = 4 А..

- 5) Надъ яслами воли стояли.
- 7) То жъ не воли, то два янголи.

6 В = 5 А. Божимъ.

- 8) Сусу Христу именнаячо принесли.

9 В = 9 Б. Перний янголь святимъ.

- 10) Другий янголь Сусомъ Христомъ називавъ;

11 В = 11 Б. Янголь..... 12 В = 11 А.

13) По всьому світу, всему миру рознесло. —

(Дударь, Каневск. утв.).

Г.

1 Г = 1 А. Ой..., тамъ..., 2 Г = 2 А. Божа мати.....

- 3) А біленькі пелюшечки сповивала,
- 4) А зъ девятого шовку сповивачикъ сувала,
- 5) А зъ сребра-злата приголовочокъ прикладала.
- 6) Ой на сходъ сонця приіхало три царі,
- 7) Стали гадати, чимъ тее дитя дарувати:
- 8) Ой едень дарує святимъ миромъ и кадиломъ,
- 9) А другий дарує — Сусомъ Христомъ имя давъ.
- 10) А третій дарує — золотую квітку въ ручку давъ.
- 11) Ой, квіто, квіто, ти, малее дитя, изъ нами
- 12) Тую квітку по всему світу разославъ...

(Дубице, Старокон. утв.).

Д.

1 Д = 1 А, 2 Д = 2 А, 3 Д = 3 А, 4 Д = 4 А.. въ яселкахъ...

5) Десь узялось до східъ сонця три воли

6 Д = 5 А. Всі три жъ вони надъ тимъ дитямъ... 7 Д = 6 А. Десь узялось до східъ сонця.

8) Всі три жъ вони надъ тимъ дитямъ раду радили:

9 Д = 9 Б. Що перший..... божимъ..., 10 Д = 10 Б..... зъ рожи квітку дарувавъ:

11) А третій царъ кадилничу въ руки дававъ:

12 Д = 11 А, 13 Д = 13 В въ сімъ світі.....

(С. Дударь, Каневск. утв.).

Е.

1) Зъ вечера синъ ся Божий народивъ,

2) Которий небо и землю сотворивъ.

3 Е = 1 А. 4 Е = 2 А... Суса Христа... 5 Е = 3 Б, 6 Е = 4 Б, 7 Е = 5 В... тимъ.... дитяткомъ.... 8 Е = 6 В, 9 Е = 6 Г. До.... три царі іхали... 10 Е = 9 Д... Едень..... дарувавъ... 11 Е = 10 Б.... називавъ, 12 Е = 11 Б, 13 Е = 12 Д. Не єсть..... 14 Е = 13 Д.

- 15) Радуйтеся, пане Господару,
16) По всьому дому, якъ ангели на небі.
Вечерь добрий!...

Ж.

1 Ж = 1 Е.... Исусъ Христосъ народивсь.

2) Народившись, небо и землю звеселивъ,¹

3 Ж = 1 А, 4 Ж = 2 А. 5 Ж = 3 А..... до церковці й однесла,

- 6) Мале дитя на престолі положила,
7) Надъ тимъ дитямъ ажъ три свічки засвітила,
8) Надъ тимъ дитямъ ажъ три свічки палає;
9) Надъ тимъ дитямъ три ангели літають
10) А все ёму «Херувиме» співають.
11) Взяли дитя да понесли на небеса,
12) Ви, небеса, небеса, небеса, растворітесе,
13) Всі святіи Исусу Христу поклонітесе,
14) А въ неділю рано сонечко зійшло,
15) А къ тому дитяті три царі прийшло.

16 Ж = 6 А прийшло къ тому дитяті...., 17 Ж = 7 А.... Исусу Христу....

18 Ж = 9 Б Ой....., 19 Ж = 10 Б..... називавъ, 20 Ж = 11 В, 21 Ж = 11 А....
то перший день Рожества, 22 Ж = 13 Д Всьому миру хрещеному.....

- 23) Ой радуйся, хозяину, святимъ Рожествомъ,
24) Якъ ангели на небесахъ Исусомъ Христомъ.

(*Велик. Святитиць, Василіос. у.*)

З.

1 З = 1 А, 2 З = 2 А, 3 З = 4 А.... скупавши....., 4 З = 5 А, 6 З = 7 А,
7 З = 8 А, 8 З = 10 А другий..... 9 З = 9 А... третій... 10 З = 11 А, 11 З = 12 А
Сьму...

52.

Изь вечора синъ Божий народився,
Той, котрий небо и землю сотворивъ;
Народився изъ Маріи дівиці,
Изь Святої Богородиці..
На Іордані тиха вода стояла,

Тамъ Причиста свого сина кушала,
Викупавши, у врезжмове сповила,
А сповивши, въ василечки вложила.
Надъ тимъ дитямъ три анголи дихали,
Надъ тимъ дитямъ три свічи палало.
До сходъ сонця три царі приіхало:
Одинъ же царь квіточкою дарувавъ,
А другий царь святимъ миромъ мирувавъ,
А третій царь Суеомъ Христомъ називавъ.
То жъ не квітка, то святое Рождество —
Всѣму миру, всѣму світу радосно;
То не квіточка, то святое весілля —
Розвеселися, пане господару, въ своємъ дому.

53.

Пане господару, чи єсть ти въ-дома?
Сусіди кажуть, що нема въ-дома,
Що пійшовъ до золотаря,
Щобъ намъ зробивъ срібну ложичку,
Срібну ложичку, золотий кіликъ,
Щобъ намъ була відъ Бога слава.
А за сімъ словомъ бувай же здоровъ,
Бувай здоровъ, пане господару;
Сіи святки святкуй здоровъ,
Та не самъ зъ собою —
Зъ дітьми, зъ жоною,
Зъ усімъ домомъ
И святимъ Богомъ,
Зъ усіми нами,
Зъ приятелями.
Добри-вечерь!

54.

Дарь днесъ пребогатий отъ небесъ прийде,
Яко капля каплющая на землю сніде,
Во утробу дівичюю словомъ вселися,
Изъ нея же невидимо миру явися:
Яко небо второе віртепъ показавъ —
Діви въ яслі безсловесний младенець лежавъ:

«Намъ вірьте,» пастеріе пісні голосять,
Тімъ цари тремъ дари Богу приносять:
Ливанъ, смирамъ и злотою даръ вриношаша,
Рожденному безсмертному въ руці дадаша.
Ангели всі хорошамо збіжають,
На облаці веселні пісні співають:
«Слава вишній Богу днесъ миръ явився
И уся тваръ веселія днесъ исполнися, —
Богъ намъ сославъ Духа Святаго,
Въ виденіі голубині снисходящаго;
Тройцю пресвяту славо во съ нами;
Поглядайте, гласъ слишите на Іордані.
Дай теє, Христе, справедливо видіти,
Въ царствіі твоємъ намъ вірнимъ на віки жити.

(С. Перейма, Балтскаго уѣз.).

В.

Да днесъ пребогатий отъ небесъ приїде,
Яко капля каплющая;
Во отробу дівичу словоъ вселися,
Изъ нея же невидимо міру явися.
Богъ діві плотію днесъ ся рождаєть,
Темность мрачно, ясно, зрачно всюди сіяєть,
Аки небо второе вертепъ показаль,
Діву, въ ясла и убогий младенець лежавъ.
Ангельскіі вся хори тамъ ся збірають,
На воблаці пісні співають,
Слава Богу, позволившему даровати,
На пастерія миръ, миръ испослати,
На свереліяхъ пісні поносять.
Трое царі дари Богу приносять:
Иванъ — смирну дадоша,
Тому жъ всі верніі даръ приносоша,
Рожденному безъемстному
Въ руці дадоша.

(Таллиа, Уланск. уѣз.).

55.

Уже ся все те збуло,
Що визнаю було:
А рано палиця зелена

Уже ся намъ розпвіла,
И овоць зродила.
Слухайте жъ Бога Отца,
Которий намъ обіцявъ
Изъ раю свого сина послати,
Щобъ въ небо насъ забрати,
Того ви слухайте.

(Ушницкій урядъ).

56.

Нова рада, нова рада
Світу ся зъявила:
Да Чиста Панна сина породила,
Да въ Офлеївимъ місті дуже рано.
Звітали пана пастирі,
Звітали ёго миромъ и кадиломъ;
Дали заплату: покори, злато.
А Иродъ тому дуже засмутився,
Що Богъ предвѣчний зъ Панны народився;
Казавъ жовнірамъ землю сплѣндрувати —
Нарожденнаго нигде не спіймати.
Нехай Иродъ марно погибає,
Нашъ Богъ предвѣчний всіхъ насъ потішає.

57.

Дивно, дивно,
Що тепло, не зімно
Зъ Вифлесма повиває,
А на небі щось сіяє,
Ажъ страхъ забірає.
Голось, голось —
Дубомъ стає волось:
<Слава въ вишніхъ Богу> чути —
Якесь має диво бути.
Вставайте, люде!
Царъ нашъ, царъ нашъ —
Чути зъ неба голось —
Въ Вифлеємі народився,
Тамъ у яслахъ положився,
Чимъ не змінився.
Такъ, такъ, такъ,

Ой иде якийсь маякъ;
Ангели десь-то, не люде
Засвітили такъ всюди —
Явесь є чудо!
Біжімъ, біжімъ,
Въ Вифлеємі скажемъ,
Що виділи ми сеі ночи
На власні очи,
Біжімъ зо всеі мочи
Туда, туда, туда,
Ой де стала звізда!
Отъ хтось плаче тамъ тихесенько,
Ой дитинка єсть маленька.
Яке маленьке!
Підімъ, підімъ,
Поклінъ ёму владімъ,
Просімъ въ нёго хліба й солі,
Добра въ домі и на полі;—
Въ ёго все ваше —
Се царъ, се царь!
Зробімъ ёму олтарь,
Зложимъ — хто ягнятко,
А хто мас, то й телятко,—
Прийме дитатко.

(Ушицкаю утѣда).

58.

На тихімъ Дунаю підъ крутимъ берегомъ.
Тамъ господня ризи білила,
Ризи білила, Бога просила:
«Ой дай же, Боже, ризи вбілити!»
Ой де ся узяли буйнні вітри
Та взяли ризи ажъ підъ небеса,
Же небеса розтворили;
А то ті ризи самъ Господь убравъ.
Відъ свого слова будь же здорова,
Та не сама собою — зъ отцемъ, маткою,
Та й съ колядкою.
Гой дай, Боже...

59.

- 1) Нова рада стала,
- 2) Якъ на небі хвала,
- 3) Надъ вертепомъ звізда ясна
- 4) Світу возсіяла.
- 5) Въ Давидовімъ дому
- 6) Вигравають ёму;
- 7) На всі струни ударяють,
- 8) Бога вихваляють.
- 9) Пастушки зъ ягняткомъ
- 10) Передъ тимъ дитяткомъ
- 11) На колінка упадають,
- 12) Бога вихваляють:
- 13) «Просимъ тебе, цару,
- 14) Небесний шафару,
- 15) Даруй літа щасливі
- 16) Сёму господару.
- 17) Не такъ господару,
- 18) Отъ якъ господині.
- 19) Даруй літа щасливі
- 20) Усенькій родині.
- 21) Не такъ господару,
- 22) Ой якъ ёго дітямъ
- 23) Даруй літа щасливі
- 24) Отъ нині до віку.

В.

1 В = 1 А, 2 В = 2 А... у... 3 В = 3 А Подъ..., 4 В = 4 А,

- 5) Предъ Божимъ світомъ
- 6) Божій синъ народився.

7 В = 10 А, 8 В = 9 А.

- 9) Приноси три дари,
- 10) Цару нашъ, цару,

11 В = 14 А..., 12 В = 15 А..., 13 В = 16 А.

(Скородноє, Могирскаго у.)

В.

1 В = 1 А... радість..., 2 В = 2 А... храма, 3 В = 3 А... 4 В = 4 А...
Осіала. 5 В = 9 А..., 6 В = 10 А... Божимъ... 7 В = 11 А... колінця... 8 В = 12 А...

сохваляють. 9 В = 13 А Прости мні..., 10 В = 14 А...! 11 В = 15 А Пошли....
12 В = 16 А.

- 13) Тамъ чоловікъ передъ Богомъ
- 14) Ризами покритися.

(С. Числовка, Борзеньк. утз.).

Г.

1 Г = 1 А, 2 Г = 2 А.

- 3) Де Христось родився,
- 4) Зъ Діви воплотився,
- 5) Тамъ чоловікъ передъ Богомъ
- 6) Крижемъ положився.

7 Г = 9 А Пастушокъ.... 8 Г = 10 А..., 9 Г = 11 А... упадає, — 10 Г = 12 А....
сохваляє. 11 Г = 10 Б. Ой..., 12 Г = 11 Б, 13 Г = 12 Б, 14 Г = 13 Б.

(Гостомель, Київск. у.)

Д.

1 Д = 1 А, 2 Д = 2 Б, 3 Д = 3 Б, 4 Д = 4 Б, 5 Д = 3 Г, 6 Д = 4 Г Одъ...,
7 Д = 5 Г, 8 Д = 14 В... закритися. — 9 Д = 7 Г....., 10 Д = 6 В, 11 Д = 9 Г...
припадає 12 Д = 12 А.... восхваляє.

- 13) Ой ти, цару, небесний звіздару,
  - 14) Пошли, Боже, много літь,
- 15 Д = 16 А.... Пану...

(С. Пудинца, Прилукск. утз.).

Е.

- 1) Новее щось буде,
- 2) Дивить на ся люди.

3 Е = 3 В..., стала.

- 4) Ясно заблістала.
- 5) Біжимъ но ми живо,
- 6) Побачимъ то диво;
- 7) Втиснімося ми до ями
- 8) Ходить всі за нами,

9 Е = 5 Д Тамъ..., 10 Е = 4 Е....., 11 Е = 5 Г... Якъ... пеленами,

- 12) Убого вповився,

13 Е = 8 В. 14 Е = 11 А,

16) Цара въ нимъ вітають...

17 Е = 10 В Охъ..., 18 Е = 12 Г.

19) Дай дні довгі всімъ намъ жити,

20) Щобъ тебе хвалити...

21) И ще въ тебе просимъ:

22) Благодатній роси

23) Дай на нашу всю потребу,

24) А по тому — небо....

(Уштиній уяз).

Ж.

1 Ж = 1 В, 2 Ж = 2 А, 3 Ж = 3 А, 4 Ж = 4 А, 5 Ж = 5 Д, 6 Ж = 6 Д;

7) Якъ чоловікъ пеленою,

8) Передъ Богомъ повився,

10 Ж = 11 В, 11 Ж = 12 В, 12 Ж = 13 В.

9) Слова жъ тобі, цару.

13) Даруй господні —

14) Будемъ тебе вихвалити

15) Всякої години.

(Уштиній уяз).

З.

1 З = 1 Г, 2 З = 2 Г, 3 З = 3 В... ясна звізда. 4 З = 4 В, 5 З = 3 Г....
Господь..., 6 З = 4 Г, 7 З = 5 Г,

8) Богу прислужився.

9 З = 10 В Ой Боже..., 10 З = 11 В, 11 З = 12 В, 12 З = 13 В, 13 З = 12 В.

14) Якъ на світі жити;

15) Якъ на землі, такъ на небі

16) Все Бога хвалити.

17) А за сімъ словомъ

18) Бувай же здоровъ,

19) А не самъ собою,—

20) Зъ дітьми, зъ жоною

21) И всею челядкою.

(Уштиній уяз). Google

60.

- 1) Діва днесъ непресушественнаго рождаєть.
  - 2) И земля, и вертепъ неприступному приносять.
  - 3) Янголи, съ пастирми славословлять,
  - 4) Нашъ бо градъ рождайся, предвѣчний Богъ.
- (С. Дукаювка Бердичев. укр.).

61.

Рожденная мати, небеська царице,
Радуйся, пречиста, прекрасна царице,
Діва бродованная Христа породила,
Изъ-за Євы, изъ Адама сидьбими (?) ходила,
Виплакала за насъ грѣшнихъ, яєъ мати єдина,
Плакала, рїдала по мїстамъ крулевскїмъ,
Виплакала за насъ грѣшнихъ въ Каменці-Подольску,
Три красна панна зъ високого маку. (?)
Не дай же намъ загинуть зъ великого страху.

(М. Хабнос, Радомишл. у.).

62.

А.

- 1) Въ Почаєві монастирі,
- 2) Породила мати сына,
- 3) Породила и вповила,
- 4) На престолї положила.
- 5) Взяли ангели читати,
- 6) Яєе ему имя дати?
- 7) Дали єму святий Петро: —
- 8) Матірѣ Божа не злюбила,
- 9) А всю землю засмутила.
- 10) Дали єму святий Павло —
- 11) Матірѣ Божа не злюбила,
- 12) А всю землю засмутила.
- 13) Дали єму Исусъ Христосъ, —
- 14) Матірѣ Божа излюбила,
- 15) И всю землю звеселила.

В.

- 1) У пана въ Авраама двуйръ у горожі,
- 2) Двуйръ у горожі въ червоній рожі.
- 3) Туди зібралися усі святні,
- 4) Стали думати, стали гадати,

5 Б = 6 А стали гадати....., 6 Б = 7 А.....; 7 Б = 8 А.... возлюбила,

- 8) Не возлюбила, не дарила,

9 Б = 10 А.... друге....., 10 Б = 11 А.... возлюбила,

- 11) Не возлюбила, не надарила,

12 Б = 13 А.... трете.... 13 Б = 14 А А... и возлюбила,

- 14) И возлюбила, и надарила,

(М. Борисполь, Переяслав. уяз.).

В.

- 1) Въ Іерусалимі на новімъ дворі
- 2) Діва Марія сына родила,
- 3) Сина родила, собіръ збірала,

4 В = 3 Б Собіралися да....., 5 В = 5 Б... 6 В = 6 Б... Павла. 7 В = 7 Б.
Діва Марія...., 8 В = 8 Б... восхвалила. 9 В = 6 В... 10 В = 7 Б, Діва Марія...
11 В = 8 Б..... восхвалила: 12 В = 12 Б... имя.... 13 В = 14 А—.... Марія.....,
14 В = 14 Б... и восхвалила.

(М. Димеръ, Кіевской губ.).

Г.

- 1) Пане господару, твій двіръ осаженъ,
- 2) Твій двіръ осаженъ все виноградожъ;
- 3) А въ винограді світлонька стоить,
- 4) А въ тій світлоньці Діва Марія,

5 Г = 2 В,

- 6) А въ Іерусалимі рано дзвонили,

7 Г = 3 Б Щобъ..... старі

- 8) Усі старі святці святні,

9 Г = 5 Б, 10 Г = 7 А.... имя....,

- 11) И дали знати Діві Марії.

12 Г = 7 В, 13 Г = 8 В, 14 Г = 12 В..... Святого Ильи, 15 Г = 10 В,
16 Г = 11 В, 17 Г = 12 В, 18 Г = 13 В Діва..., 19 Г = 14 В.

20) Радуйся, земля, єсть то синъ Божий народився. —

Д.

- 1) А въ вині, вині, въ Іерусалимі,
2 Д = 20 Г... вселися.....,
3) Тамъ всі святні собиралися,
4 Д = 5 В, 5 Д = 14 Г, 6 Д = 15 Г. 7 Д = 16 Г,
8) А въ вині, въ вині, въ Іерусалимі,
9) Тамъ всі святні собиралися,
10 Д = 5 В, 11 Д = 6 В..., Петра. 12 Д = 10 В, 13 Д = 11 В.
14) А въ вині, вині, въ Іерусалимі,
15) Тамъ всі святні собиралися. .
16 Д = 5 В, 17 Д = 12 В, 18 Д = 18 Г, 19 Д = 14 В.
20) И ми сѣму звеселимся,
21) Христу Богу поклонимся.

(Велікіє Спитинки, Васильков. уяз.).

63.

Ой що жъ то було
Изъ предка - віка?
Тамъ жидова
Христа мучила;
Шепшови шпиці
За нігті гнали,
И ёму муки задавали.
Съ пальця мизинця
Кровка канула;
Кровка кане, —
Тамъ Дунай стане.
А въ тимъ Дунаю
Господь купався;
А, на дорогу,
Господарь ходить;
Къ собі Господа

На вечеру просить.
Я самъ не пойду,
Анъолове зашлю;
Наставляй столи
Все тісовні,
Настілай обрусн
Все шовковні,
Накладай хліби
Все пшеничні,
Наливай кубки
Всі медомъ - виномъ,
Медомъ - виномъ,
Щодровимъ квітомъ.
Пшенични хліби
То господару;
Щедрове пиво
Та господинці,
А солодокъ-медождъ
Богу на славу.—

(С. Святая Воля, Пинск. утѣ.).

64.

Темнее нарощеніе Божого сына,
То намъ ёго породила Діва Марія,
Породила у вергені.
То анголи не дознали Божої тайни,
А анголи все те знали мовчки потаіля,
Мале дитя, рожденнее духомъ, прикрили,
Сѣму ярслеві (?) всі звезелимся,
Сѣму ярслеві ріки розлилися,
Шо въ Рожеству Христовому садки зацвіли,
Сѣму ярслеві дивуютъ діти.
Показалося всякое древо земли, квіти,
Сѣму ярслеві всі звеселилися,
А Рожеству Христовому всі поклонилися.

(Краснополька, Гайсинск. утѣ.).

65.

Шли гости да коляднички,
Да побудили славнаго пана,
Пана господара:

«Да вставай, пане, вельми рано,
И самъ уставай, и челядь буди—
По твоему полю самъ Господь ходить,
Самъ Господь ходить, три святці водить:
Першее святце — святое Юрие,
Другое святце — святой Петро,
Третее святце — святая Илія.
Святое Юрие землю одомкае,
Святой Петро жито зажинае,
Святая Илія у копи складае.

(С. Святая Воля, Пинск. уѣз.).

66.

Добри-вечерь, пане господару!
До тебе Богъ давъ сына на вечеру.
Застілай столи тісовні обрусомъ, —
Буде на вечеру Панна Марія зъ Исусомъ,
Не поспіла Панна Марія въ вечері....
Заспівали райскіі пташки по-пудъ небесами,
Тамъ поставимъ Божого Сина вітати.
На Ордані тиха вода стояла,
Тамъ Панна Марія Божого Сина купала.
Искупавши, въ тонвіі яселці вложила.

(Скородноє, Мозырск. уѣз.).

67.

А.

- 1) А въ пана Павла да на ёго дворі—
- 2) Радуйся, да радуйся, земле—
- 3) Синъ Божій народився.
- 4) Да виросло дерево тонке да високе,
- 5) Тонке да високе, ще й листомъ широве.
- 6) А на тому дрові да намалёвано,
- 7) А намалёвано и три святителі:
- 8) Шо первый святитель — святе Рождество,

- 9) Другий святитель — то жь святий Василій,
- 10) А третій святитель — то жь Иванъ Христитель.
- 11) Ой вуннь воду святивъ да й насъ на свѣтъ пустивъ.
(Борислом, Переяслав. ут.).

В.

1 Б = ... Йвана..., 2 Б = 4 А Стояло....., 3 Б = 5 А... да... шей...

- 4) Изъ того древа церковця рублена;
- 5) А въ тій церкві стоять три престоли:
- 6) На першімъ престоли святеє Роздво.

7 Б = 9 А На другімъ престоли.... 8 Б = 10 А На третімъ престоли....

- 9) Святеє Роздво намъ радость принесло,
- 10) Святий Василь новий годъ принісѣ,
- 11) Иванъ Креститель воду перекрестивъ.

68.

А.

- 1) Днесъ поюще,
- 2) Купно играємо,
- 3) Цара рожденнаго
- 4) Всігда вихваляємо.
- 5) Поюще и чтуще,
- 6) «Слава во вічнихъ» глаголюще.
- 7) О царице, въ свѣті еси славна!
- 8) Пречистая Панна,
- 9) Жизні страждала
- 10) У Бетліемі межі скоти.
- 11) Христось починаеть
- 12) Днесъ во плоті.
- 13) А егда Іосипъ,
- 14) Вобручний Діви,
- 15) Услишаша ,
- 16) Одъ ангела жива:
- 17) «Пойми отроча

- 18) И матірѣ ёго,
- 19) Бѣги, бѣги въ Ягипетъ.»
- 20) Царѣ на осляті
- 21) Въ Ягипетѣ вступае,
- 22) Иродѣ войско
- 23) Свое розсипае,
- 24) Да бистѣ убіенѣ
- 25) Царѣ, нарощенѣ
- 26) Отѣ Маріи Діви,
- 27) Днесѣ воплощенѣ.
- 28) И где жѣ тое
- 29) И може ся стати,
- 30) Днесѣ бо хочеть
- 31) Иродѣ царствовати
- 32) Надѣ Христомѣ новорожденнимѣ,
- 33) Младенці у яслі положенномѣ.
- 34) Приступите, братія, до того,
- 35) Услушайте, въ жисѣ готові
- 36) Шо задасѣ къти, (?)
- 37) Которі цвіти. (?)
- 38) На гловахѣ вѣвнці, —
- 39) У небі жити.

(С. Перейма, Балтскаго уѣз.).

В.

*1 Б = 1 А, 2 Б = 2 А, 3 Б = 3 А, 4 Б = 4 А Днесѣ...., 5 Б = 5 А, 6 Б = 6 А,
7 Б = 7 А.... всюду...., 8 Б = 8 А Днесѣ рождае.... діва, 9 Б = 10 А Въ убогіи
шопі...., 10 Б = 11 А, 11 Б = 12 А...

- 12) А не можетъ нині того стати,
- 13) Аще Иродѣ хоче царствовати
- 14) Надѣ Христомѣ новорожденнимѣ,
- 15) Младенці въ ясляхѣ положеннимѣ,

16 Б = 14 А, А Іосифъ...., 17 Б = 15 А, 18 Б = 16 А, 19 Б = 17 А,
20 Б = 18 А, 21 Б = 19 А,

- 22) Отѣ проклятого.

23 Б = 20 А, 24 Б = 21 А, 25 Б = 22 А, 26 Б = 23 А, 27 Б = 24 А. Бувѣ
би...., 28 Б = 25 А, 29 Б = 26 А, 30 Б = 27 А.

- 31) А Иродѣ вельми засмутився:
- 32) Новорожденний зѣ Діви воплотився.
- 33) Слуги свої въ вертецѣ послае,
- 34) Новорожденного убити шукае,

35 Б = 7 А..... всюду....., 36 Б = 8 А: Днесь діва, рождає ....

37) Злотіє цвіти, съ воторихъ мать

38) На главахъ вінці, и зъ нимъ біжать.

(С. Дергановка, Бердичевск. уѣз.).

69.

Кривніте, ангели, на небесі согласно,

Ви, люде, на землі

Пойте пісні прекрасно —

Вступивъ ангель съ небеси

Великого совіта:.

«Христось отъ Діви рождається

Намъ на многи літа!»

Пастирі біжать своро,

Одинъ ко другому;

Взявши въ руки барана,

Несуть къ рожденному.

Пастирі співають

Й а царі отъ востока

Кланяються соборі.

Ти, Авраамъ, не смутися,

Исаакъ синъ свободний:

Христось отъ Діви родився,

Синъ єдинородний.

Позвай, синъ Гедеонъ,

Какъ твоє руно истече!

Христось одъ Діви родився,

Всю тварь къ собі привлече.

Царі, царі, вдарте въ струни,

И взиграйте, князьє, во труби:

Христось рождається,

Славите, язиці

Розумійте, яко зъ нами Богъ! —

(С. Дергановка, Бердичевск. уѣз.).

70.

Скивія вся златая —

Ковчегъ завіта,

Видівшаго днесь Марія

Сина повила.
Радуйся, Марія,
Воль и осель, дигуще,
Хвали воздають.
Озябшему въ яслахъ
Парою гріють.
Радуйся, Марія!
Звѣзда ясна сіяешъ,
Ему служаще;
Три царі приходять,
Дари приносяще;
Радуйся, Марія!
Иродъ зело засмутився,
Що Богъ родився.
Хотівъ его убити,
Самъ потребився!
Радуйся, Марія!
Веселяться небеса,
Хвалу дающе;
Радуеться вся земля,
Міръ приемлюще,
Ангели съ пастирми
Чудомъ явися:
«Слава нашому вертепу —
Христось родився!
Слава во вишніхъ Богу»,
Ангели гласять,
«Слава, сину твоєму
Дари приносять.
Радуйся, Марія,
Радуйся, прісно Діво,
О нетленномъ рожестві твоімъ!»

(С. Дукамова, Бердичев. укр.).

70.

Рожество славне прісно Діви Маріи
Восхвалимо днесь, вогласимъ пінія,
Вітаймо дитятво,
Уразъ ёго матку.
Свому народженно,
Богу возлюбленно,
Во спасенія всіхъ.

Отъ корини Юлипъ (?) наименовано...
Отъ Архангела Марія названа;
Ласки - съ неперебранно,
Обищано здавна.
Слічная Лелія,
Пречистая Марія!
О спасніі всіхъ
Витаймо дитятю,
У разъ ёго матку,
«Ти, мати-царице,
Молися за нами,»
Просимъ тя милосердно,
Грiшно, со слезами,
«Ти въ небі царствуешъ,
На землі готуешъ
Со святими жити
И въ небі хвалити
На віки вічно естъ».

72.

Богъ придвiчний народився,
Прийшовъ зъ небесъ утiшився.
«Три царі, де ви идете?»
«Идемо до міста,
Де Панна Пречиста
Сина породила;
Идемъ въ Вифлеємъ,
Вiншуемъ, спокоемъ
И повернемся инчимъ шляхомъ»,
Повернули погоні бьястину, (?)
Ирода безбожнаго не виділи.
Ми «осанна» заспiваймо
Богові самому,
Духові святому
Честь и хвалу даймо.

(Ушицкій утв.).

73.

Пішли пастирі до Іерусалима,
Да посередъ ночи до Максима.
Максимъ старій бородатий

Вийшовъ зъ хати:

«Вохъ, вохъ, дити, конецъ прокуда,
Говорять люде велики чуда;
Кажуть люде, Христось родився,
Въ Вѣфлѣемъ яслахъ положився.
Ишли туди лицъваки,
Несли горщокъ боцьвини,
Дати ему каші зъ молокомъ,
И булки зъ масличкомъ.

(Ушицкій утв.).

74.

Ишла Марія крутимъ бережкомъ,
Зостріло єі три жидовини:
«Діво Маріє, де Христа діла?»
«Кинула Христа въ темні ліса.»
Стала жидова ліса рубати,
Ліса рубати, Христа шукати.
Пшла Марія крутимъ бережкомъ,
Зостріли єі всі стари жиди:
«Діво Маріє, де Христа діла?»
«Кинула Христа въ глибокні ріки.»
Стала жидова ріки спускати,
Ріки спускати, Христа шукати. —
Пшла Марія по-надъ горами,
Зостріла єі уся жидова.
«Діво Маріє, де Христа діла?»
«Кинула Христа въ круті гори.»
Стала жидова гори копати,
Гори копати, Христа шукати,
Не знайшла Христа, знайшла деревце.
Съ того деревця стала церковьця,
А въ тій церковьці три гроби стоїть:
У першому гробі самъ Христось лежить,
У другому гробі — святий Миколай,
У третьому гробі — Діва Марія. —
Надъ Сусомъ Христомъ свічи палають,
Надъ Миколаємъ книги читають,
Надъ Марією рожа зацвіла.
Зъ тої рожи да вилетівъ птахъ;
Ой полетівъ птахъ да й підъ небеса:

Ви, небеса, розтворітеся,
Ви, святі, Ісусу Христу поклонітеся.

(*Великі Ститинки, Васильков. укр.*)

75 *).

А.

- 1) Пане господару, вставайте, не спіть,
- 2) Богу ся моліть,
- 3) Бо до вась прийдуть рокові гості.
- 4) А всі святі ослономъ сіди,
- 5) Святий Микола
- 6) На вонець стола,
- 7) Піднерся мечемъ
- 8) Підъ правимъ плечемъ,
- 9) Склонивъ голову
- 10) Вронивъ слезоньку.
- 11) Де слеза кане,
- 12) Тамъ Дунай стане;
- 13) А въ тімъ Дунаю
- 14) Господь купався
- 15) И святий Петро.
- 16) Ой купалися,
- 17) Та й сперечалися:
- 18) Господь каже, що небо більше,
- 19) А Петро каже, що земля більше.
- 20) Господь каже, <ой Петре, Петре,
- 21) Не перечмося,
- 22) Загличь собі два—три анголі,
- 23) Та й змірають небо, та й землю.>
- 24) Якъ измірали,
- 25) То повірили:
- 26) Небо меньшеньке,
- 27) Бо все рівненьке;
- 28) Земля більшенька —
- 29) Гори долини.
- 30) Бувай же здоровъ,
- 31) Пане господару.

(*Ушанський укр.*)

*) См. № 38, Г.

В.

1 Б = 1 А... рожденний вашъ двіръ

2) Збрався весь збіръ.

3 Б = 4 А..... основою сіли. 4 Б = 5 А, 5 Б = 6 А, 6 Б = 7 А. Уперся....,
7 Б = 8 А, 8 Б = 9 А, 9 Б = 10 А, 10 Б = 11 А. 11 Б = 12 А, 12 Б = 13 А,
13 Б = 14 А.

15) Зъ Святимъ Павломъ

14) И зъ святимъ Петромъ

16 Б = 16 А, 17 Б = 17 А.

18) За небо и землю:

19 Б = 18 А, 20 Б = 19 А; 21 Б = 20 А,

22) Суперечнику, суперичаешъ,

23) А мало знаешъ;

24 Б = 22 А. Ишло.....,

25) Та посучишъ шовкові шнурки,

26) Та якъ змираешъ,

27) У той часъ звіраешъ,

28) А зъ цимъ же словомъ

29 Б = 30 А.

(Перейма, Балтск. утз.).

В.

1) У пана господаря за ёго столомъ,

2) Сидить Богъ съ Петромъ и суперичае,

3 В = 18 А. Богъ.... земля.... 4 В = 19 А..... небо....,

5) Имали вони слугу вірну, святу Миколу,

6) Берн, Миколо, шнури шовкові.

7) Мірйя, Миколо, небо и землю.

8) Тимъ небо маленьке,

9 В = 27 А.... скрізь рівненьке,

10) Тимъ земля більша,

11 В = 27 А. Що..... 12 В = 28 В..., 13 В = 29 В....

(Димеръ, Кіевск. утз.).

Г.

1) Ишовъ-перейшовъ місяць по небі,

2) Ой дай, Боже.

- 3) Зірниця-сестриця каже,
- 4) «Ходи до мене, Бога шукати.»
- 5) Найшли ми Бога, пана господаря,

6 Г = 6 А, 7 Г = 5 А.

- 8) На стіль ся склонивъ,
- 9) Три слѣзки вронивъ....

10 Г = 11 А....., 11 Г = 12 А..... 12 Г = 13 А, 13 Г = 14 А..... ся купавъ.
14 Г = 15 А: купаючися .....

15) За небо и землю.

16 Г = 18 А, 17 Г = 19 А....

18) Ой ти, Петре, Петре суперечнику,

19 Г = 22 А заведемо ми.... 20 Г = 24 А..... тоді звірили:

21) Господня правда, Петрова кривда,

22 Г = 27 А. Ой небо меньше..... скрізь..... 23 Г = 29 А. А земля
більша..... 24 Г = 28 Б, 25 Г = 29 Б.

26) Добрий вечіръ.

(Умислий ум.).

76.

А.

Ой дай, Боже!

- 2) Ой вітай, вітай пане господару,
- 3) Підійміть свою та головочку,
- 4) Ой подивіться та й въ кватирочку —
- 5) По вашій оборі самъ Господь ходить.
- 6) Ой ходить, ходить, та все лагодити:
- 7) Лагодити воля й по три плуги,
- 8) Вички-третячки та й по чотирі.

Ой дай, Боже!

- 9) Ой вітай, вітай, пане господару,
- 10) Підійміть свою та головочку,
- 11) Ой подивіться та й въ кватирочку —
- 12) По вашій стаєнці самъ Господь ходить.
- 13) Ой ходить, ходить, та все лагодить:
- 14) Лагодить коні на три борони,
- 15) Лошаки-стрижаки та й по чотирі.

Ой дай, Боже!

- 16) Ой вітай, вітай, пане господару,
- 17) Підійміть свою та головочку,
- 18) Ой підійміть свою та головочку,
- 19) Ой подивіться тай въ кватирочку —
- 20) На вашімъ току самъ Господь ходить
- 21) Ой ходить, ходить, та й все лагодить:
- 22) Ой кладе стіжки та й въ три рядки,
- 23) Яру пшеницю та по чотири.

Ой дай, Боже!

- 24) Ой вітай, вітай, пане господару,
- 25) Подійміть та свою головоньку,
- 26) Ой подивіться та въ кватирочку.
- 27) По вашій пасіці самъ Господь ходить.
- 28) Ой ходить, ходить, та й все лагодить,
- 29) Лагодить пчолки та й на три ряди,
- 30) Рої порої та й на чотири.

Ой дай, Боже!

- 31) Йшовъ-перейшовъ місяць по небі,
- 32) За нимъ зірочка, якъ острічка:
- 33) «Ой почекай, же місяцю.»
- 34) «Ой нечекаю, часу не маю,
- 35) Ой бо відъ Бога иду я въ послахъ,
- 36) Відъ Бога въ послахъ, до господаря.
- 37) Чи почекає по старосвіцьку,
- 38) Чи ситивъ медокъ на святий вечіръ,
- 39) Чи варить пиво до свято кіоству, (?)
- 40) Чи пієть калачи зъ ярої пшениці. —

Ой дай, Боже!

(Ушицкій утв.).

В.

1 Б = 5 А. Пане господару, на вашімъ дворі....., 2 Б = 6 А самъ Господь..... 3 Б = 7 А.... вози, бички-трятячки,

4) Пане господару, на вашімъ дворі,

5 Б = 6 А: Самъ Господь..... 6 Б = 15 А..... трятячки.....

7) Пане господару, на вашімъ дворі,

8 Б = 6 А Самъ Господь....., 9 Б = 7 А... вози да.... обови: 10 Б = 8 А.
воли.....

В.

- 1) До пана господаря самъ Богъ завітавъ,
  - 2) Завітавъ Господь до ёго току. —
- 3 В = 22 А, Тасуе..... тички, 4 В = 23 А..... все....,
- 5) Завітавъ Господь до ёго обори,
- 6 В = 7 А. Тасуе....., 7 В = 8 А..., все....
- 8) Самъ Богъ завітавъ до ёго стані,
- 9 В = 14 А. Тасуэ..... все въ.... 10 В = 15 А..... все....
- 11) Самъ Богъ завітавъ до ёго кошари,
  - 12) Тасуе вівці все на три сотці,
  - 13) Ярки - поярки все по чотирі.
  - 14) Самъ Богъ завітавъ до ёго пасникі,
- 15 В = 29 А Тасуе..... все..... тички, 16 В = 30 А..... все.....
(Ушицкій утв.).

77.

Осіяло сонце въ вертепі,
Де Христось завівся въ злоті.
Світъ разить, земля тенить....
Котрі руки хрестъ держали....
Раненько заспіваймо,
А Пресвятий Діві дарунки віддаймо.
Слава, слава, Рождество,
Слава на віки, Рождество.
А пресвята Діва Марія єдна
А просила ласки у свого сина.
Слава, слава, Рождество,
Слова на віки, Рождество.
А ти, Мироне, старий чоловіче,
А же би съ живъ въ небі вічно,
Жеби съ зо святими пісні співавъ.

(Ушицкій утв.).

78.

А.

- 1) Ой отци чесні, на великімъ дворі
Ой дай, Боже!

- 3) На вашімъ дворѣ зъ виномъ кірниця.
- 4) Пресвята Діва Христа купала;
- 5) Якъ покупала, въ ризи повила,
- 6) Занесла ёго въ тихій Дунай.
- 7) Прийшла жидова рови копати,
- 8) Море спускати, Христа шукати.
Ой дай, Боже!
- 9) Море спустили, Христа не найшли.
Ой дай, Боже!
- 10) Ой отци чесни, на вашімъ дворі,
- 11) На вашімъ дворі зъ вина кірниця.
Ой дай, Боже!
- 12) Пресвята Діва Христа купала.
- 13) Якъ скупала, въ ризу вповила.
Ой дай, Боже!
- 14) Занесла его въ чистее поле.
Ой дай, Боже!
- 15) Пішли жидови ревідувати,
- 16) Христа шукати, поле копати.
Ой дай, Боже!
- 17) Поле копали, Христа не взяли.
Ой дай, Боже!
- 18) Ой отци чесни на вашімъ дворі
- 19) На вашамъ дворі зъ виномъ кірниця,
Ой дай, Боже!
- 20) Пресвята Діва Христа купала,
- 21) Въ ризи повила.
Ой дай, Боже!
- 22) Занесла его въ святу церковцю.
- 23) Прийшли жидови ревідувати,
- 24) Христа шукати.
Ой дай, Боже!
- 25) Церковъ злупали, Христа взяли.
Ой дай, Боже!
- 26) Якъ его взяли, на муки брали.
Ой дай, Боже!
- 27) Желізними цвяхами руки пробивали,
- 28) На его голову терня вдали,
Ой дай, Боже!

В.

1) Пана господару, ти спишъ, не чуешъ,

2 Б = 2 А.

3) На твоімъ подвірью зірниця впала,

4) Кірниця стала;

5) А въ тий вірниці

6 Б = 12 А..... 7 Б = 7 А..... Христа шукали. 8 Б = 12 А..... деь поділа;
9 Б = 14 А..... Христа въ густні ліса....

10 Б = 15 А.... Христа шукати, 11 Б = 8 А. Ліса рубати....., 12 Б = 9 А
ліса зрубали.. 13 Б = 12 А.... деь Христа поділа,

14) Занесла жъ Христа въ густні трави.

15 Б = 15 А..... трави косити, 16 Б = 9 А трави скошили...., 17 Б = 12 А.....
деь Христа поділа;

18) Занесла Христа въ гори камінні

19 Б = 15 А... камінні лупати, 20 Б = 9 А. Камінья злупали....,

21) Стали жидови, та й заплакали:

22) «Що ми зробили, що Христа не найшли!»

23) Де Христось подівся? на небо знявся.

24) Та за симъ словомъ, та будь же здоровъ.

(Ущипції умъ).

39.

Радуйтеся, всі люде, — радість намъ зъ неба спадає:

Вступивъ до насъ зъ високости, аби насъ всіхъ спасти.

Прийшли до него три царі и поклонъ дають;

Кладуть дари: ливанъ, смірно и злато—

Зъ разнихъ краєвъ дари взято.

Пастирі дають хвалу:

«Прийми відъ насъ, Христе-цару!»

А ми жъ ёму даймо суміння, —

Дастъ намъ гріхівъ одпущиння.

Святую Тройцу визнаваймо,

Богу честь и хвалу даймо!

Христось народився! Сей день блаженний

Вамъ Богъ дастъ благословенний.

Вінъ насъ грішнихъ муки избавить,

Его весь міръ прославить!
Ми должны веселиться,
И усердно молитися:
Нині врата Божі отвораються,
Нині щастя и здоровья желаємъ,
И сімъ Рожествомъ Христовимъ поздравляємъ.
(Ушницкій гимн.).

80.

А.

- 1) А всі святі ослономъ сілі
Ой дай, Боже!
- 2) Тільки нема святого Різдва.
- 3) Рече Господь Святому Петру:
- 4) «Петре, Петре, послуго моя,
- 5) Піди, принеси святе Різдво!»
- 6) Не ввійшовъ Петро, яєъ півъ дороги,
- 7) Здибало Петра чудо - чудное,
- 8) Чудо - чудное, вогнемъ страшное!
- 9) Петро жакнувся назадъ вернувся.
- 10) Рече Господь до Святого Петра:
- 11) «Ой, Петре, Петре, послуго моя,
- 12) Чомъ ти не принієъ святеє Різдво?»
- 13) «Ой здибало мене чудо - чудное,
- 14) Вогнемъ страшное,
- 15) А я жакнувся, назадъ вернувся».
- 16) Ой не єсть то, Петре, нияке чудо,
- 17) А то єсть святе Різдво.
- 18) Було его ваяти, Петре, на руки,
- 19) Сюди принести, на стіль покласти.
- 20) Зрадовались би ся всі святні,
- 21) Що передъ ними Різдво сіло.
Ой дай, Боже!*)

(Ушницкій гимн.).

В.

- 1) До пана господара самъ Богъ завітавъ,
- 2) Господь зо своїми святими.

*) Постъ каждаго стиха.

3 Б = 1 А..... 4 Б = 2 А.

5) Стали судъ судити, на що врожай буде.

6 Б = 4 А. А Господь каже.....

- 7) «Послужи мені бардзо немного,
- 8) Въ далеку дорогу».
- 9) Ой вже Петрові ой півъ дороги,
- 10) Здибається зъ святимъ Іліємъ,
- 11) Здибається та й питається:
- 12) «Святий Ілія, чомъ на судъ не йдешъ?»
- 13) Я на судъ не йду, часу не маю,
- 14) Часу не маю пшеницю стережу,
- 15) Відъ буйного вітра,
- 16) Щобъ колосочка не хлило...

(Умислий утв.).

81.

Надъ вертепомъ зірниця
Світить дуже ясно,
Надъ тою блищитя,
Коби сонце красне.
«Вийди, збуди, Іване,
Глянь на небо, Степане,
Що жъ тамъ такого?»
— Звізди бачуть короля
Далеко відъ шопи,
Б'ють поклони монархові,
Яко прості хлопцї;
На коліня падають,
Подарунки віддають,
Бога вітають,
Злото, миро, кадило
Звізди зсумерали (?)
Триста коней козацькихъ,
А все зъ бандурами;
Потішають дитятко,
Надобное панятко,
Весело грають.
Побіжу жъ я тамъ, буду помагати,
Щобъ Богъ давъ щасливо
Спасення діждати:
На кобзоньку заграю,

Бо цимбалівъ не маю;
На сруяру (?) не забуду и дримби, (?)
Для тої дитини;
Віншувати не вмію,
Забувимъ латини:
Сенаторія оремусть, (?)
Сякуляру бенбенусть, (?)
Бильше не знаю!

(Ушицкій утв.).

88.

А.

- 1) Ишла Марія на крутую гору,
- 2) Стрїла Марія да три жидовини:
- 3) «Ви, жидове, Христа замучили?»
- 4) «Не ми, Маріе, то наши предки».
- 5) Ишла Марія на крутую гору;
- 6) А на тій горі церковка стоїть,
- 7) А въ тій церковці три гроби стоїть:
- 8) Въ першому гробі синъ Божій лежить,
- 9) Въ другому гробі — Иванъ Хреститель,
- 10) Въ третёму гробі — Дїва Марія.
- 11) Надъ Исусомъ Христомъ ангели поють,
- 12) Надъ Иваномъ Хрестителемъ свічи валають,
- 13) Надъ Дівою Марією рожа зацвіла.
- 14) Изъ теї рожі да вилетїв птахъ,
- 15) Да полетїв птахъ, да по-пудъ небесами;
- 16) Всі небеса растворилися,
- 17) Всі святні уклонилися,
- 18) «Не есть ти птахъ, а есть ти Синъ Божій,
- 19) Есть ти Синъ Божій — Исусъ Христось.»

(М. Олитевка, Козелецкаго утв.).

В.

- 1 В = 1 А. Ишла Дїва..., по пудъ горою,
- 2) Дай изійшла на гору круту,
  - 3) Да глянула на землю свату;
  - 4) На тій землі крижі крижують,
  - 5) Ой тамъ вони церковъ будують

6 Б = 7 А..... цервѣ..... 7 Б = 8 А..... Иванъ Хреститель, 8 А = 9 А....
Сусъ Христосъ лежить, 9 Б = 10 А.... гробі..... 10 Б = 12 А.... книги читають,
11 Б = 11 А..... свѣчки палають. 12 Б = 13 А.... процвіла, 13 Б = 14 А А з....,
14 Б = 15 А.... Птахъ да....., 15 Б = 16 А, А...., 16 Б = 17 А.... поклонилися.

(Борисполь, Переяславск. уѣз.).

В.

- 1) Дядьку, край твого двора
- 2) Краенна гора,
- 3) А на той горі дерево лежало,
- 4) А съ того дерева крижа робили,
- 5) А на томъ крижі, Христа мучено,
- 6) Де кровка кане — тамъ церковъ стане.

7 В = 6 Б.

- 8) Въ одномъ гробі Божая Мати,

9 В = 9 А.... Синь Божий, 10 В = 10 А...., 11 Б = 12 А Божю Матерью...
12 В = 11 А... попи читають, 13 В = 13 А... 14 В = 13 А.... соколь, 15 В = 14 Б..
16 В = 15 Б ви.... ростворітеса,

- 17) А ви, миръ Божий, размножітеса.

(Рокито, Овручск. уѣз.).

Г.

1 Г = 3 В... Сієньскій... стояло.

- 2) Аліллуйя, аліллуйя, дерево стояло,

3 Г = 4 В..... церковъ будують.

- 4) А въ тій цервѣ крижъ малёваний,

5 Г = 7 В пудъ тимъ крижомъ..... лежить. 6 Г = 8 А...., 7 Г = 9 А....
8 Г = 10 А.... 9 Г = 11 А.... Синомъ Божиимъ....., 10 Г = 12 А...., 11 Г = 12 В...

(Хабне, Радомильск. уѣз.).

Д.

1 Д = 3 В.... повкова трава, 2 Д = 6 А, А въ тій траві церковъ.....,
3 Д = 7 А.... цервѣ.... лежить, 4 Д = 8 А.... самъ Господь Богъ. 5 Д = 8 В, Въ
второмъ....., 6 Д = 10 В.... Святій Петро.

- 7) Надъ Господомъ Богомъ ангели читають,

8 Д = 11 В...., 9 Д = 13 А.... Святимъ Петромъ.....

(Стородис, Мозирск. у.).

83.

Да збіхалось да три воли,
Да три воли, три буйволи,
Ой стали вони да чмохати, гадати,
Чимъ сее дзецько даровати:
Одвінъ дарує миромъ, кадзіломъ,
Другий дарує: золоту квіточку.
«Махни ти, Боже, сю квіточку надъ нами,
Якъ сії слуги передъ Паномъ Богомъ, що въ раі».
И обіцявся панъ господаръ злотий дати, —
Суди ёму, Боже, пишного року дочекаць —
И зъ женою, и зъ дітьми своїми,
И вшисткими приятелями своїми.

84.

Ой што есть предивна
Въ світі новина,
Же діва безъ мужа
Сина родила.
Безсеменне породила,
У дітвами (?) не вродила,
У Вифлемі.
Хори ангельскіє
А все зближають,
Преслічному гласу
Пісні співають:
«Слава въ вишній Єдиному
Богу, зъ Діви уроженному,
И на землі миръ.»
А Ёсяць сторушокъ
При яслі стоить,
Новорожденному пелени стронть.
А Марія співає,
Серцю ёго припадає:
«Радосте моя!»
А Марія чиста
Сина пистує
При своєму сосці,
Ёго питає:

«Ой, сину мій, квіте райський,
Посіти мні, во-зраильській,
Утіхо моя.»
Разніи струмента
Їму заграли,
Новорожденнаго мило віталі:
«Повідьте мні, де ви йдете,
Обявите, що знайдете,
Прошу васъ.»
Волфи одвіщавше:
«Къ рожденному ідемъ,
И поклонъ отдавше,
Вспять повертаемъ;
Верта же насъ, предвічний цару,
Но будь землі господару,
Сотворителю нашъ».
Иродъ посрамлений
Отъ Волфи оставъ,
И зъ великої злості
Войско разославъ.
Приказавъ Христа шукати,
Дітокъ малихъ розбивати
Во царстві своїмъ;
А матері съ жалю
Страшно влівають,
Що передъ їх очима
Дітокъ платують:
«Ой, дитино моя мила,
Що ти злого учинила,
Печаль моя!»
Иродъ собі за-вічно
Пекло готувавъ;
А Христось младенцямъ
Вінець дарувавъ,
Же невинно пострадали
И зъ нимъ радість изослали
На віки віковъ!
Дзінькуе ващепі Христомъ, Рожествомъ,
Щобъ усі святки пересвятковали,
Другого року дочекали
Зъ миромъ, покоемъ,
Добримъ здоровьемъ.

85.

А.

- 1) Ой славень, славень, пане господару,
Ой дай, Боже!
- 3) Ой чимъ же ти ся прославивъ?
- 4) Золотимъ терномъ обгородився,
- 5) Коло того терна золоті ворота.
- 6) Ой десь ся взяли за рікъ гостоньки,
- 7) За рікъ гостоньки—колядниченьки;
- 8) Срібни ворота повідчиняли,
- 9) Вороні коні повипускали,
- 10) Сиви голуби порозгоняли.
- 11) — Не прогнівайся, пане господару,
- 12) Ми твої коні позаганяємъ,
- 13) Срібни ворота позачиняємъ,
- 14) Сиви голуби сами прилетять,
- 15) Сами прилетять, якъ істи скотять.
- 16) Та за сямъ словомъ, бувай ти здоровъ
- 17) Не самъ собою — зъ дітьми, зъ жоною,
- 18) Ой зъ дітьми, зъ жоною, зъ всєю челядею.
Ой дай, Боже *)

(Ушанкій уль).

Випнуємъ васъ, пане господару, сини святками; а Господь щастить,
здоровьемъ відъ сто літъ до сто літъ, поки Пань Богъ назначивъ вікъ. Доб-
рий вечір!

В.

1 Б = 1 А, 2 Б. = прославився, 3 Б = 4 А, Що білимъ залізомъ.....

- 4) Поставивъ ворота зъ самого злата.
- 5) Насадивъ саду все винограду.
- 6) А взялося сімъ сотъ хлопцівъ-молодцівъ,

7 Б = 8 А. Ёму.

- 8) Садъ винограду повитоптали,
- 9) Райські пташки повипускали;

*) Послѣ каждого стиха.

10 Б = 11 А; гнівайся, пане господару, 11 Б = 13 А, Ми тобі.....

12) И садъ-виноградъ попідіймаємъ,

13 Б = 12 А Райські пташки....., 14 Б = 16 А, А..... же.....

(Краснополка, Гайсинск. уѣз.).

86.

Нехто жъ не знає, якъ перше було!

Славенъ еси на небеси,

Нашъ милий Боже!

Якъ прежде було, якъ діялося.

Вража жидова Христа мучила,

Терновий вінець на голівку вляли,

У руки гвоздки позабивали.

Де кровця пала — церковця стала,

Де слізки впали — престоли стали.

А въ тій церковці службоньку служать,

Служать службоньку за пана Павла,

Служать же другу за ёго родню.

(Борисполь, Перяс. у.).

87.

А.

1) Бачивъ же Богъ, бачивъ Творецъ,

2) Що весь миръ погибавъ,

3) Архангела Гавриіла

4) Въ Назаретъ посилає.

5) Благовістенъ Назарете,

6) Стала слава у Вертепі,

7) О, прекрасний граде Вифлієме,

8) Отверзи врата Єдема!

9) Граде, граде, Вифлієме,

10) Увесь миръ просвітивши,

11) Чомъ не заходить яснее сонце

12) За дівический ложъ?

13) Звізда ясна возсіяла,

14) Тромъ парамъ путь показала,

15) Одвезти, граде, три царі

16) Исусу Христу дари:

- 17) Лимонъ, смирун и ще й злато.
- 18) Дари приносяша,
- 19) А припісти (?) въ храмину
- 20) На колінця впадають,
- 21) Христа Бога сохваляють.
- 22) На колінця впадаша,
- 23) Христа Бога восхвалёша.
- 24) Иродъ барже засмутився,
- 25) Що Исусъ Христось народився.
- 26) Слуги свої посилає,
- 27) Христа убити шукає
- 28) У двохлітовъ и въ незащихъ
- 29) И ще й прочихъ ягъ внежащихъ. (?)
- 30) Не плачь ти, Реихоне, позаді миленькій
- 31) Та узрили свого сина въ Сіонскій праведі.
- 32) Пойде Иродъ самъ по аду
- 33) Луциперу на пораду;
- 34) А ми жъ тому веселімся,
- 35) Христу Богу поклонімся.

(Чернигов).

В.

1 Б = 1 А Видить... видить..... 2 В = 2 А.... весь....., 3 Б = 3 А, 4 Б = 4 А —
5 Б = 5 А, 6 Б = 6 А, 7 Б = 7 А, 8 Б = 8 А.

9) Не заходи ясне сонце.

10) Де дівичеський гогъ. (?) 11 Б = 13 А... осіяла, 12 Б = 14 А, 13 Б = 15 А,
першіі.... 14 Б = 16 А.... Божі... 15 Б = 17 А, Меръ, кадяло, сліблосі....,

- 16) Ёму приносями.
- 17) Ой приходе у храмъ Божій,
- 19) А все Бога вихваляє.
- 20) Ой естъ Иродъ, естъ проклятий,
- 21) Сина свого не пускає,
- 22) Малихъ дітовъ вибиває,
- 23) Голимъ мечемъ вирубає,
- 24) Кровъ невірну проливає, —
- 25) Плаче ненька и ридає.
- 26) «Годі, мати, вже ридати,
- 27) Малихъ дітовъ вже немає.»
- 28) «Ой ягъ мені не ридати,
- 29) Я печальная мати,
- 30) Иродъ діти вирубивши,
- 31) Серце мое запаливши.

32 В = 31 А. Пішовъ...., 33 В = 32 А, 34 В = 33 А.... цѣму.... 35 В = 34 А,
Рожиствові....

(*Дашковцы, Литвинск. уѣз.*.)

В.

1 В = 1 Б... же...., 2 В = 2 Б, якъ...., 3 В = 3 А, 4 В = 4 А.

5) Назаретіане блоговляли, (?)

6 В = 6 Б. Славословѣтво.....(?) 7 В = 7 А... прекраснѣмъ.... 8 В = 9 Б....

9) О дѣвическое ложе

10) Грядешъ, грядешъ, возсіяешъ,

11) Просвіташи и весь миръ,;

12 В = 13 А..., 13 В = 14 А.

14) О Персіцкіе царі,

15 В = 16 А.... во.....

16) Ливанъ, злото, смирно и кадило,

17 В = 18 А. Христу въ даръ.... 18 В = 19 А приходяше во.....

19) И падоша на коліна:

20 В = 20 А, злой..., злой..... 21 В = 22 Б... побивашъ, 22 В = 32 Б....
23 В = 33 Б.

24) Ще ѣ до аду не доходить,

25) А путь ёго погибаетъ,

26 В = 33 А..., 27 В = 34 А. Рожеству Христову....

(*с. Перейма, Балтск. уѣз.*.)

Г.

1 Г = 1 Б, 2 Г = 2 Б, 3 Г = 3 В, 4 Г = 4 В, 5 Г = 5 А..., 6 Г = 6 А. Надъ
вертепомъ зоря ясна, 8 Г = 11 Б, Всея свѣтъ.... 9 Г = 12 Б.

10) Тѣ царі услышали,

11) Христу дари приношали,

12 Г = 19 А.... тому..., 15 Г = 24 А.....

16) А миръ тому звеселився.

17 Г = 27 В, И... Христову... 18 Г = 22 В..., 19 Г = 32 А...

20) А Люциперъ доражае, (?)

21 Г = 26 А...,

22) Шукаючи Суса Христа,

23) Забивъ сина своѣго.

24) Казавъ Виродъ свѣтъ сходити,

25 Г = 22 Б, ... дітокъ погубити.

26) У трохъ літахъ и чотири

27) Забивъ тисячу и штири,

28) Иродъ забиває.

29 Г = 25 Б, Стоїть матка.....

30) «Не плачь, матко, да й не ридай,

31) Кровъ — не вода, не разливай.»

32 Г = 28 Б, — Мусю плавать и.....,

33) По своѣму дитяті.

(Рокитно, Оеручск. уль.).

Д.

1 Д = 1 Б, 2 Д = 2 В,., 3 Д = 3 Б —., 4 Д = 5 А, 5 Д = 5 Б. Возвістите.....
6 Д = 6 Б, Слава стала..., 7 Д = 7 В, 8 Д = 8 Б, 9 Д = 8 В,., 10 Д = 10 Б.

11) Роди просвітіся,

12) Просвітити миръ увесь.

13 Д = 13 А..

14) Подъ Вертепомъ показала,

15 Д = 15 А. Отъ Персиде — ....., 16 Д = 16 А.

17) Злото, ливанъ и смирну,

18 Д = 18 А, Ёму.....,

19) А прийшовши въ Вифлеємъ,

20 Д = 20 А..... 21 Д = 23 А..... вельми..., 22 Д = 24 А... царъ.....,
23 Д = 25 А..... розсилає, 24 = 26 А.

25) Сорокъ тисячъ маленькихъ дітокъ побивъ,

26 Д = 20 Б. Самъ же..... царъ....., 27 Д = 21 Б..... свого.....

28) Маленькі усе діти

29) Казавъ Иродъ їхъ побити.

30) А праведни Афедниєи (?)

31) Процвітають на віки,

32 Д = 29 А. Перестань..... ридати. 33 Д = 28 Б, ... перестати, 34 = 29 Б.

35) Серце во мні омліває,

36 Д = 30 Б.... забиває. 37 Д = 29 Б, ... жъ-бо....., 38 Д = 28 Б, Мушу по чадахъ.

39) «Не плачь и не рыдай горе

40) По чадахъ маленькихъ,

41) Тамъ уздрівшъ сина свого

42) Отъ сѣго дня праведнаго.»

43 Д=32 В, Пйде....., 44 Д=33 В,... 45 Д=26 В, Ми же....., 46 Д=35 В.

(Дубыце, Староконст. утв.).

Е.

1 Е=1 Д... Господь... Богъ, 2 Е=2 Д..., 3 Е=3 Д..., 4 Е=4 Д...
5 Е=5 А..., 6 Е=6 А..., 7 Е=9 Д... сонце и місяць, 8 Е=9 В.

9) Сонце и місяць осіяло.

10 Е=13 В, 11 Е=15 А. А ви, царі....., 12 Е=16 А.

13) Кадильницю золоту несучи,

14) Де Сусь Христось народився.

15 Е=21 Д..., 16 Е=26 В., 17 Е=34 А...., Богу...,

18) Казавъ Иродъ всі діти вигубити,

19) На чотири десятини

20) Малі діти виносити.

21 Е=30 В.... не плачь, рідна мати, 22 Е=40 Д... 23 Е=28 В:.... не плавати.

24) Сина мого забивають,

25 Е=24 В... Проливають..... 26 Е=25 Г.... шукають,

27) Добрий вечеръ.

Ж.

1 Ж=1 Д. 2 Ж=2 Д..., 3 Ж=3 Д..., 4 Ж=4 Д. 5 Ж.=5 Д...,
6 Ж=6 Д., 7 Ж=9 Д..., 8 Ж=10 Д,..... его же.

9) Иде грабить (?) світъ,

10) Посвітить миръ всей.

11 Ж=13 Д..., 12 Ж=12 В. 13 Ж=15 Д..... идуть..., 14 Ж=16 Д.

15) Лео, смирность и бадило

16) До него приносятъ.

17 Ж=21 Д..... царь....., 18 Ж=22 Д..... Богъ....., 19 Ж=23 Д.....,
20 Ж. 24 Д..., —

21) Діти грабить,

22) И, безбожний, свого сина не щадить,

23) Остримъ мечемъ ровстнае,

24) Кровъ, яєъ воду розливає,

25 Ж = 21 Г.

26) Не плачь, не плачь фозайіли, (?)

27 Ж = 40 Д.... дітяхъ....., 28 = 33 Д.... не плавати, 29 Ж = 34 Д... не-
щастная....

30) Казавъ Иродъ усі діти

31) Маленькі погубити.

32) Праведні фозойіли, (?)

33) Процвітайте на віки,

34) Иродъ піде въ пекло —

35) Люциперу тепло,

36 Ж = 45 Д. А....., 37 Ж. 46 Д. Христу Богу....

(Ушицкий у.).

З.

13 = 1 Д...., 23 = 2 Д...., 33 = 3 Д...., 43 = 4 Д...., 53 = 5 Д...., 63 = 6 Д....,
73 = 7 Д...., 83 = 8 Д...., 93 = 9 Б...

10) Въ дівническі ложесна,

11) Грядеть, грядеть, осіяти,

123 = 12 Д.. 133 = 13 Д...., 143 = 13 Д.. 153 = 15 Д... 163 = 16 Д.....
Христу.....

17) Лованъ, смирну и кадило,

183 = 18 А. Ёму..... 193 = 18 Б., А прийдоша..... 203 = 22 А.....
213 = 23 А... дуже..... 223 = 24 А.... Исусъ..... народився, 233 = 25 А....,
243 = 26 А... 253 = 28 Д.... 263 = 29 Д... погубити, 273 = 30 Д... Финяи, (?)
283 = 31 Д, 293 = 23 Е..... Рахіль 303 = 40 Д..... своїхъ

31) Увидишь свого сына въ Сіоні

32) Праведного, яєъ я.

333 = 28 Б... не плавати. 343 = 29 Б...., 353 = 30... забиває, 363 = 31 Б.....
умліває, 373 = 24 Д....., 383 = 43 Д....., 393 = 44 Д.... 403 = 45 Д... зъ
того...., 413 = 34 А:...

(Ушицы).

И.

1 И = 1 Б. Виде.... відъ....., 2 И = 2 Б, — Же....., 3 И = 3 А, 4 И = 4 А,
5 И = 5 А. благовістія...., 6 И = 6 Д, 7 И = 7 А, 8 И = 8 А. 9 И = 11 А Чомъ.....,

10 И = 12 А 11 = 9 А....., 12 И = 12 Д, 13 И = 13 А. 14 И = 14 А,
15 И = 15 Д, 16 И = 16 З: 17 И = 17 Д. и..... вадило, 18 И = 18 А, 19 И = 19 А....
пришедши....., 19 И = 22 А, 20 И = 24 А, 21 И = 22 Д, 22 И = 23 Д; 23 И = 27 А.

24) Седмери на десять тысячъ,

25 И = 22 Б..... убивъ.

26) Ахъ ти, Иродъ, ти безбожний,

27) Сина своего не пощадивъ.

28 = 28 Д.

29) Велівъ Иродъ вигубити.

30 И = 32 Ж.... И а финики, 31 И = 31 Д. 32 И = 30 Г.,... Рахиль....,
33 И = 40 Д, 34 И = 28 Б., 35 И = 29 Б.,.. 36 И = 30 Б.... убивае, 37 И = 36 З,
38 И = 29 Б. Авъ бо..., 39 И = 38 Д. по чадахъ.....,

40) Плачъ великий въ Вифліеми,

41) Во стронахъ Іудейскихъ.

42) Дітей малихъ убивае

43) Въ приділахъ Вифлессьскихъ:

44) Мечемъ гостримъ розсіае

45) И о камінь розбивае.

46 И = 24 Б, 47 И = 26 А. 48 И = 30 Г..... Рахиль...., 49 И = 40 Д.

Б.

1 Б = 1 Г, 2 Б = 2 Г, 3 Б = 3 Г, 4 Б = 4 А, 5 Б = 5 Б, 6 Б = 6 Б,
7 Б = 7 В, 8 Б = 8 Б, 9 Б = 8 В, 10 Б = 9 В. 11 Б = 9 А.

12) Просвѣтитель миру.

13 Б = 13 Б, 14 Б = 14 А, 15 Б = 15 Д. Персія идуть....., 16 Б = 16 Д,
17 Б = 17 А, 18 Б = 18 А..... Христу....., 19 Б = 19 А... пришедши.....,

20) На коліна впадае.

21 Б = 21 Д, 22 Б = 24 А.

23) А ми Христа восхваляемо,

24) Въ нёмъ царствіе въ небі маемо.

Л.

1 Л = 1 Б, 2 Л = 2 Б, 3 Л = 3 Б, 4 Л = 4 Б.

5) Благовѣстний въ Назареті

6 Л = 6 А, 7 Л = 7 А.... прекрасный;

- 8) Владико въ Вехлєші,
- 9) Тверди (?) вразтай (?) нди.
- 10) Низько ходить Боже сонце
- 11) Въ дівиченьскі лозі,
- 12) Рада - бѣ она осіяти,
- 13) Весь свѣтъ просвічати,

14 Л = 11 Б, 15 Л = 14 А, 16 Л = 15 Д... Персіань..., 17 Л = 16 Д.

18) И принісни орнаента,

19 Л = 20 Д:

- 20) Четирохъ на десять тисячъ.
- 21) Базавъ Иродъ малі діти
- 22) Всіхъ їхъ вигубити,
- 23) Огнемъ мечемъ розсівати,
- 24) Невинну кровъ розливати.

25 Л = 25 Б... Діва... 26 Л = 40 Д. 27 Л = 30 Г.... Діво..., 28 Л = 28 Б.
Якъ же.... 29 Л = 29 Б...

- 30) Огнемъ мечемъ розсікає,
- 31) Невинну кровъ розливає.

32 Л = 26 А, 33 Л = 23 А... тому..., 34 Л = 24 А, 35 Л = 23 Д. 36 Л = 26 А.
37 Л = 32 Б, 38 Л = 33 Б, 39 Л = 26 Б... не смутітся. 40 Л = 27. Божеству....
(Wolyn, Sleckiego str. 97—98).

88.

Да мости, мости все калинові...
А чимъ побивали? Все талярами.
А чимъ покривали? Все килимами.
А тудя ишло да три святіі,
Да три святіі, да три роздвянні;
Да й зостріла їхъ да Божа мати:
<Да куда жъ ви йдете да три святіі...
Да три святіі, да три роздвянні?>
— Да піїдемо ми да до пана козаченька
Да колядовати ще й святювати.
<Да святіі жъ моі, колядуйте сами,
Болядуйте сами, мені віколи.
Я одъ поля живу и все рисинь (?) нахожу,
Одъ тучи, одъ грому, одъ великаго побюю.
Дай тобі, Боже, щобъ у полі зрідно,
Щобъ у полі зрідно, а у дворі, шідно,

А у дворі плідно, а въ коморі спірно,
А въ коморі спірно, а у хати смірно.

(С. Писка, Борзекск. уяз.).

89.

Ой Божее народженне, Божая сила,
Що породила днесь Марія Божого сына.
Народнвся синъ Божий зъ Діви Маріі,
Ніхто не може дознати Божої тайни.
Дозналося два янголі зъ неба летючи,
Цемної ночі, ясної свічи,
Христа глядячи.

Гриму, гриму, Ієрасилиму,
Счолося (?) дзіво — малее дитя
Осіяло небо й землю.

Малие дзеці, што показала
Всякое дрегло (?) разниє квіти,
Архирея Гавриіла реки обнели,
Що по Рожеству по Христовому,
Сади зацвіли,

Ой ви, людзе, ви Божие,
Клонітеся Богу, да удартеся!
И уклонились й усі люде Богу и Цару.

(Скородне, Мозырск. у.).

90.

Ой збіралася жидовайа,
Радла раду жидивськую,
Якъ би Христа вловити.
Вони Христа вловили,
Й на дереві розп'яли,
Гвоздемъ руки прибвали,
Терновий вінець надівали.

Прийшла въ ёму Божая мати Марія:

«Ой сину мій и Боже мій,
Чомъ до мене не говоряшь,
И слізъ моїхъ не утомишь?»

— Мати жъ моя и Марія,

Я жъ не на віки поміраю
И за віру страсті приймаю.
Приймавъ Христось страсть и рани
За праведні Христіане.
Да бувайте жъ здорові изъ Святимъ Рождествомъ.
Добрий вечіръ.

(С. Пудіца, Прилуки. укр.).

91.

Ой у полі широкому,
Ой у морі глибокому,
Ой тамъ шила Пречистая,
Пречистая мати Божа,
Судосила — три ангела
И три апостоли.
Питається сина свого,
Сина свого — Бога твого.
Одинъ каже: я не бачивъ,
Другий каже: я забачивъ,
Третій каже: я самъ тамъ бувъ:
Твого сина жиди взяли,
На крижъ п'яли,
Ручки, ножки распинали,
Їму муки задавали.
Пречистая улякнула,
На колінки прилякнула.
Три ангели подходили
Еї до землі не допустили.

(Святая. Воля, Лимст. укр.).

92.

A.

- 1) Ой дивное народженне
- 2) Божого сина!
- 3) Ідна ёго породила
- 4) Діва Марія.
- 5) Вона ёго породила
- 6) Изъ Діви, изъ Панны.

- 7) Ніхто того не дознає
- 8) Зъ Божої тайни!
- 9) Якъ дознало два анголи,
- 10) Зъ неба литячи
- 11) Темної ночі, ясної звізди,
- 12) Христа глядячи.
- 13) Якъ на небі, такъ на землі
- 14) Божая згода:
- 15) Синъ Божій страждається, —
- 16) Чоловіцька врода.
- 17) Де синъ Божій страждається
- 18) Одъ нині до віка —
- 19) О якъ вознесе на небеса
- 20) Богъ чоловіка...

(Ковельскій утв.).

В.

- 1) Ой бувъ же я на рожденні,
- 2) Въ Діви Марії,
- 3) Породила Діва сина
- 4) Въ яслахъ на сіні.
- 5) Породила Діва сина,
- 6) Хтіла затаїть,
- 7) Пославъ Господь три анголи,
- 8) Дай стали глядіть.

9 В = 9 А. Ой крикнули три..., 10 В = 10 А. 11 В = 11 А.... во звіздной.
12 В = 12 А.

- 13) Ой радуйтеся ви, люде,
- 14) И малі діти,
- 15) Звеселивъ Господь небо и землю,
- 16) И разні квіти:
- 17) На Архангела Гавриіла
- 18) Ріки потікли,
- 19) На третій день на Рожество
- 20) Сади зацвіли.

В.

1 В = 1 А, 2 В = 2 А, 3 В = 3 Б.... Суса Христа.

4) Панна Єдина.

5 В = 9 А.... всі....

- 6) Що Сусь Христось народився
  - 7) Изъ Божої Панни.
- 8 В = 9 А. А.... всі....,
- 9) Хотіли втаїть,
  - 10) Мале дитя роженне
  - 11) Воздухомъ прикритъ.
  - 12) Архангела ріки обняли,
  - 13) Що въ Рождеству Христовому
  - 14) Ріки зацвіли.
  - 15) А вдаримо чоломъ нашому цару!
  - 16) Даруй, Боже, многі літа цѣму господару.

Ж.

- 1 В = 1 А, Темнее...., 2 В = 2 А, Що намъ....
- 3) Породила у вертепі;
- 4 В = 4 А, Що ангели все те знали.
- 5) А ангели все те знали, мовчки потали,
  - 6) Мале дитя, роженне духомъ, прикрили.
  - 7) Цѣму ярслеві (?) всі звеселися.
  - 8) Цѣму ярслеві ріки ровдлись,
  - 9) Що въ Рождеству Христовому садкі зацвіли,
  - 10) Цѣму ярслеві дивуйтесь, діти.
  - 11) Показалося всяке древо, вѣлені вѣсти,
  - 12) Цѣму ярслеві всі звеселися.
  - 13) А Рождеству Христовому всі поклонимся.

(Брасловожа, Гайска, укр.)

Ж.

Пане господару, чи єсть ви въ-дома?
Кажуть служеньки, нема васъ дома.
Судомиръ суда судять,
Імъ за то заплачено,
Три села дано.
Єдно село зъ старими людми,
Друге село зъ парубочками,
Третє село зъ паняночками.
Зъ старими людми — до порадоци,
Съ паняночками — до охоточки.

94.

Пане господару, Богъ тебе кличе,
Дарує тобі два лани жита,
Третій пшениці на паляниці,
А четвертий гречки —
На пирожечки,
А п'ятий вівса...
Вже коляда вся.

(Ужичий у.).

95.

Придвічний приліти (?) родився.
Хотячи землю просвітити,
Й убого ся народивъ,
Богатого засмутивъ Ирода.
А Иродъ зъ того засмутився,
Що съ Пани Христосъ народився,
Казавъ ёго шукати,
По всіхъ земляхъ питати.
Для зради.

Панїста (?) та мідячна біла,
Де Панна сина породила,
Судителя нашого,
Знаємъ пана свого Ісуса.
А ми тому всі веселимся,
Въ Рожеству Христу поклонимся,
Щобъ насъ Господь слободивъ,
На землю спокоївъ даровавъ.

(Косел.)

96.

А.

- 1) Світъ змислений, де ся родивъ,
- 2) Съ діви Маріи происходивъ —
- 3) О Его же и велія.

- 4) Пречиста діво Марія,
- 5) Днесь рождає и питає сосці своїми
- 6) Диво-благими —
- 7) Съ подлой шопи
- 8) Между своти.
- 9) Возлюблена Богу,
- 10) Триє царі догластуютъ,
- 11) Що съ звіздою послідууть.
- 12) Злото, рива (?) дари дає,
- 13) На колінка упадає,
- 14) Рожденному, безсмертному Владиці Богу
- 15) Честь дають премногу.
- 16) Прославной нині
- 17) Всі къ вертепу точили,
- 18) Всі ангели восхваляли.
- 19) Всі ангели промикають, (?)
- 20) Що голосно воспіваять:
- 21) «Слава Богу,
- 22) Честь премногу.
- 23) А Ісусу нині
- 24) Въ яслахъ на сіні,
- 25) Въ славний ясквині,
- 26) Преславний нині,
- 27) Преславний нині!»
- 28) Пастиріє тамъ приспіли,
- 29) Бога въ яслахъ увиділи—
- 30) Оброжденный, оплошчонный.
- 31) Бога въ плоті
- 32) Между своти.
- 33) Миръ просвітивший,
- 34) Благодаривший,
- 35) Жити гоино,
- 36) Неубойно,
- 37) Людямъ спокійно!

В.

1 В=1 А? 2, Богъ одъ небесъ къ намъ приходивъ, 3 В=3 А...
днесь..., 4 В=4 А,..., 5 В=5 А... сосці своїми,

6) Сусу своєму живо-благому,

7 В=7 А., 8 В=8 А, 9 В=16 А..!

- 10) Пастирія къ намъ присіли,
  - 11) Бога въ яслахъ увиділи,
  - 12) Ангели промикають,
  - 13) Честно, гласно воспіваять:
- 14 В = 21 А.... одному;
- 15) Сусу своѣму живо благому,
- 16 В = 7 А., 17 В = 8 А., 18 В = 21 А.
- 19) Тріємъ царемъ спускають,
- 20 В = 11 А.....
- 21) Підъ вертепомъ цвітъ, рцею,
  - 22) Рожденному восхваляемо,
- 23 В = 5 А..... сосні своїми,
- 24) Сусу своѣму живо-благому,
- 25 В = 7 А., 26 В = 8 А.
- 27) Де ся родивъ,
  - 28) Богъ зъ небесъ днесъ приходивъ,
- 29 В = 3 А.... днесъ....., 30 В = 4 А., 31 В = 5 А..... Сусу своѣму.
(Добар).

В.

- 1) В = 1 А.... днесъ родиться;
  - 2) Богъ одъ Діви проісходить,
- 3 В = 3 А., 4 В = 4 А., 5 В = 5 А....
- 6) Зело другій,
- 7 В = 7 А. Да въ той..., 8 В = 8 А.... 9 В = 26 А....
- 10) Тамъ къ вертену всі течію,
  - 11) Рожденного восхваляемо!
  - 12) Роженно, воплощено,
  - 13) Здесь въ яслахъ положенно,
- 14 В = 31 А...., 15 В = 32 А....,
- 16) Явився нині.
- 17 В = 24 А....
- 18) Ще й отъ віківъ чоловіка
  - 19) Возлюбихъ естъ дней.
  - 20) Три царі путешествуемъ,
- 21 В = 11 А....

- 22) Злато, ливанъ ёму дають,
23) На 'воліня падають,
24) Владиці Богу честь дають,
25) Въ яскіні славной поклонъ отдають.
- 26 В = 28 А..., 27 В = 29 А....,
28) Тамъ ангели прилітають;
29 В = 20 А, И согласно....., 30 В = 21 А..., 31 В = 22 А.....,
32) Просвітивши, благословивши,
33 В = 35 А.....,
34) Всімъ спокійно
35) Людямъ на землі.

(Ущирний гимн.).

97.

За насъ грішнихъ Богъ воплотився,
Сміжно въ яслахъ положився.
Отплотився одъ Маріи,
Радуйтеся, всі святі,
Прославляймо и восхваляймо
Бога у Тройці,
Межъ на при році, (?)
Всі ангели, архангели,
На віки віковъ.
Добрий вечір, пане господару,
Съ праздникомъ Рожествомъ Христовимъ,
Одъ рану до рану до сталиць, (?)
Поки Богъ назначавъ вікъ,
Будьте здорові...

98.

А.

- 1) Весела світу новина,
- 2) Де чиста Панна сына сповила,
- 3) Зъ небесъ ангельськіє гласи
- 4) Славять Бога по вся часи:
- 5) Святъ Богъ, визиває,
- 6) Спаса свого величає.

- 7) Убогіі пастирiя
- 8) Славлять Бога и ведiя;
- 9) Бидлята тому навколiна,
- 10) То роспадуть вся звiрiя.
- 11) Осипъ старий радуiться,
- 12) Все на рукахъ Бога пiстуе,
- 13) И Дiва ся утiшае,
- 14) Бъ сiно Христа сповивае,
- 15) Волъ и осель загривае,
- 16) Звiзду ёго каждый знае.
- 17) Тая звiзда одъ исходу
- 18) Ведеть царi къ Господу.
- 19) О Персiя (?) дiти стивали,
- 20) Нi жадному не прибачали;
- 21) Жалостниi матки плачуть,
- 22) И такъ смертнiю крутнiю бачуть.
- 23) Иродъ, Иродъ теб чужь,
- 24) Дае декреть и подписуе:
- 25) «Нехай ся дитина згине,
- 26) Одъ гострого меча зниге.» (?)
- 27) Вже намъ на свiтъ такъ родився,
- 28) Же безъ конца буде жити.
- 29) Тобi, тобi, прибудь, посилу,
- 30) Благослови всёму миру,
- 31) И намъ грiшнимъ, тамъ поущимъ,
- 32) Во вiки вiковъ глаголющимъ.
- 33) Славимъ Бога беземстного,
- 34) Що народився для насъ многихъ,
- 35) И матеръ свою святую,
- 36) Дiву чистую Марiю,
- 37) Же намъ на свiтъ цара видала,
- 38) Нехай буде Божая хвала.

(Любарь, Новорадомльск. уль.).

В.

- 1 Б = 1 А..., 2 Б = 2 А.... породила, 3 Б = 3 А. А.... небескiи....
4 Б = 4 А.... 5 Б = А... Святi озивае, 6 Б = 6. А.... 7 Б = 7. А, А вбозii.....
8 Б = 8 А... и Марiю, 9 Б = 11 А... ся радуе, 10 Б = 12 А. Що.....,
11 Б = 13 А. А Марiя.... 12 Б = 14 А, Сiцемъ.....

- 13) Сiно, сiно красне. якъ лилiя;
- 14) По которимъ боцi Марiя
- 15) Всёму свiту сына породила,

- 16) Миръ зъ неволі свободила.
- 17) Идуть пани монарховъ,
- 18) Питаються у домова,
- 19) Где дитина спочивае,
- 20) Надъ нимъ звѣзда возсіяе,

21 В = 17 А..... проти схода,

- 22) Да везуть цара до Господа,
- 23) Да везуть цара — Бозке тіло;
- 24) Да прийми миро и кадило,
- 25) До ружъ своїхъ прийми золото,
- 26) А насъ благослови за то!

(Малор. Лит. Сбор. Мордовцова.).

99.

А.

- 1) Небо й земля нині торжествують,
- 2) Ангели въ небі весело празднують,
- 3) Де Христось зъ Діви оплотився,
- 4) Ангели співають, царі витають,
- 5) Поклонъ намъ дають, пастирі грають.
- 6) Чуда, чуда повідають.
- 7) Ангели служать своєму королю,
- 8) И у вертепі творять ёго волю.
- 9) Христось родився, зъ Діви оплотився,
- 10) Слово отчеє взяло наше тіло,
- 11) Темности землі сонце засвітило,
- 12) И ми, рожденни, поклонъ ёму даймо,
- 13) «Слава во вишніхъ» ёму заспіваймо,
- 14) А ми тому та й усі веселимся,
- 15) Рожденному поклонимся.

(Любаръ, Новградолм. ут.).

В.

1 В = 1 А, 2 В = 2 А..... люди..... 3 В = 3 А, Христось родився Богъ..... 4 В = 4 А, 5, Пастрі играють, поклони дають, 6 В = 6 А.

(Млынъ Дубенск. ут.).

В.

1 В = 1 А, 2 В = 2 А, 3 В = 3 А, 4 В = 4 А, 5. В = 5 А

- 6) Въ місті Вєфлєемі стала ся новина,
- 7) Де чиста Панна сина породила.
- 8) Ангели служать своєму королю,
- 9) Де бо въ вертепі творять ёго волю.
- 10) Трія царія отъ востокъ прийдоша,
- 11) Злато и ливанъ — дари принесоша,
- 12) Цару и Богу тоє офірують,
- 13) Пастирскія всімъ людемъ розказують:
- 14) Слово отчеє взяло нашеє тіло,
- 15) Темності замнихъ сонце освітіло,
- 16) И ми, рожденні, Богу поклдаймо,
- 17) «Слава во вишній» ёму заспіваймо. —

(Дубище Староконст. у.).

100.

А.

Рожество Христово праздуємъ,
Христа рожденного восхвалимъ,
И граймо, и співаймо,
Рожденного вихваліймо,
Ёхліімъ Иудейській!
Пішли до шопи витати пана,
Пішли до череди брати барана.
Побігъ Сава попереду,
А сколотивъ всю череду.
Заганяє анголь Саву до буди —
Забрали скрипки, забули дуди,
А не знали кому грати,
Рожденного вихваліати.
Коло яселъ старий Осипъ
Обережкомъ сіно носитьъ.
Своки, свіки!
Взявся старий Осипъ у боки.
Добрий вечір!

(Любарь, Новградолит. умз.).

В.

Де Христось родився,
Той день прайднуемо,
Рожденного въ шопі
Та й вихваляемо,
И граймо, и співаймо,
Рожденного вихваляймо,
Въ Вифлиемі Иуденськімъ!

Радость намъ радость,
Радость не моя...
Пішла до череди
Брати барана,
Сколотили всю череду,
Пішовъ Сава попереду,
Въ Вифлеемі Иуденськімъ!

Завернувъ аньоць
Саву до буди,
Забрали фуяри, (?)
Забули дуди,
На которихъ пісьню грали,
Рожденного вихваляли
Въ Вифлеемі Иуденськомъ!

Прийшла до шопи,
Ажъ тамъ панятко,
Марія въ Юзефемъ
И мамъ дитятко.
Коло ясель старий Іосифъ
Оберемкомъ сіно носить
Въ Вифлеемі Иуденськомъ!

Радость намъ, радость,
Радость не мала,
Якъ заграли въ стані,
Станя движала.
Танцёвали по всей стані,
Ще й хотіли на Ордані
Въ Вифлеемі Иуденськомъ!

Божая Мати не дозволила,
До Іосифа старця слова мовила:
«Возьми, старь, Ивана,
Охристите Христа-Пана.»

Въ Вифлеемі Иуденськомъ!
Крикнувъ Іосифъ на пастирей всіхъ:

«Підіте, пастирі, води принесіте!

Ой, ззади, ззади, ззади, (?)

Нехай буде вино зъ води.»

Въ Вифлеамі Иуденськомъ!

(Дубице, Староконстан. ут.).

101.

Днесъ прийдіте, увидите

Бога въ яслахъ нашого.

Забачите, прославите

Въ миру Сина Божого,

Якъ убогий народився,

Въ пелюшечки оповився,—

Правда бо есть въ семъ світу!

Казавъ Иродъ войську стати

По всей землі Христа шукати;

А якъ ёго не знайдете, —

Діти тніте, кровъ илліте

Для розказу моёго.

Иде войсько къ Иродові,

Дас знати самому:

«Нема Христа у крулевстві

И півъ-паньстві жадному.

Діти тяти, кровъ илляли

Для розказу твоёго».

А цариця-монархиня

Не могла ся втішити,

Що її діти, яко квіти,

Казавъ Иродъ побити.

А Христось-Царь їхъ приймує,

Імъ у небі місце готує —

Все ангели святіи.

Приймуј же насъ, Христе-Цару,

И вся наша чоловігъ.

Ми будемъ вихваляти,

Имя твое прославляти

Нині, прісно и во віки.

Иродові безбожному

Жити въ пеклі на-віки.

А ми тому радујмося,

Веселімся, не смутімся,
А въ рождестві Христовімъ.

(Дубице, Староконст. ут.).

108.

Въ нашої Влаильниці (?) днесь родився,
Изъ Діви Маріи оплодився,
Народився у вертепі,
У Давидовій шопі,
У Вифлеемі.
Прийшло къ рожденному
А тріє царія.
Познали же Христа,
Кладуть дари,
Младенца витають,
Цара прославляють
На цілий світъ;
А Гиродъ злосливий
Барзо възівся,
Тимъ барзо узлився,
Же царомъ назвався
Въ ёго царстві;
Казавъ войсьєо випроводити
Цілимъ дворомъ,
Розказавъ точити
Невинну кровъ:
«Розказъ мій учиніте,
Вигубіть всі діти,
Въ моєму царстві.»
Казавъ свому и синові
Голову стяти,
Що вінъ пізнавъ Христа,
Та не давъ знати.
А потимъ жаловавъ,
Що сына позбавивъ,
Самъ пробився,
На чотирі десять тисячъ
Дітей побивъ,
И самъ свою душу
Давно погубивъ.
Побити діти

Царствують на віки!
Дай, Боже, й намъ.

(Дубиш, Староконст. у.).

103.

А.

- 1) Нова рада світу ся зъявила,
- 2) Де чиста Панна сина породила.
- 3) Въ Вифлесмі въ неділю барзо рано встають,
- 4) Пана пастирженьки за то витають.
- 5) Срібломъ, злотомъ, беруть заплати
- 6) Корони за то.
- 7) Иродъ казавъ жовнірамъ
- 8) Землю сплєндрувати,
- 9) Новорожденного въ вертені шукати.
- 10) А старий Юзефъ колишетъ дитятко:
- 11) «Люляй же, люляй, небесне пахолатко.»
- 12) И старий Юзефъ Марію споймає,
- 13) Ажъ до Египти съ Христомъ утімає.
- 14) Иродъ злосливий съ того ся засмутивъ,
- 15) Що Богъ предвїчний другий ся народивъ;
- 16) Иродъ злосливий съ того ся засмуцає,
- 17) Що Богъ предвїчний весь миръ потїшає.
- 18) Честь Богу, слава на високимъ небі,
- 19) А людямъ спокій на землянимъ подолі,
- 20) Добрий вечіръ.
- 21) Віншуємъ васъ сіми святками,
- 22) Що бисъте сіі святки щастьямъ и здоровьямъ опровадили,
- 23) Прошлаго року дождали.
- 24) Відъ прошлого року до сто літь,
- 25) Доки вамъ панъ Богъ назначивъ вікъ.

(Ушишкій ут.).

В.

- 1) Въ місті Вифлесмі стала ся новина,

4) Вітати Пана пастирямъ сказано.

5) Пішли пастирі и пана вітати.

6) Взяли заплату по короні за то.

7) А Иродъ тому барже засмутився.

8 Б = 15 А.. Царъ... зъ Пани народився, 9 Б = 7 А., Иродъ.....,
10 Б = 8 А....., 11 Б = 9 А....

12 А ёго жовніри землю сплєндрували,

13 Б = 9 А... шукали, 14 Б = 12 А....., 15 Б = 13 А.... вступає.

(Ушикий ут.).

104.

А.

1) Народився намъ Спаситель,

2) Аліллуя!

3) Охъ, а ні радюжки,

4) А ні пелюшки,

5) Тилько синця

6) Підъ волінця.

7) Аліллуя!

8) Лежить у жолобі,

9) У Божому домі.

10) Господи, помилуй!

11) А ти, Иванку,

12) Біжи по мамку.

13) Аліллуя!

14) А ти, Ониську,

15) Біжи по волиску.

16) Господи помилуй!

17) Христа коликати,

18) Бога вихвалати.

19) Господи, помилуй!

20) А ви, рибаки,

21) Біжить по раки.

22) Аліллуя!

23) Риби й плотиці,

24) Несить владці.

25) Господи, помилуй!

26) Андрій зъ морозомъ

27) За дробнястимъ возомъ,

- 28) Аліллуя!
- 29) Везе намъ горілки,
30) Четири барилки.
31) Господи, помилуй!
- 32) А Иванъ и зъ медомъ
33) Та за нимъ слідомъ.
34) Аліллуя!
- 35) А Михайлъ въ трубу
36) Рече на всю губу.
37) Господи, помилуй!
- 38) Годі гомоніти,
39) Часъ горілку пити.
40) Господи, помилуй!

(Любарь, Новоградволинську).

В.

- 1 В = 1 А, 2 В = 2 А!
- 3) Сѣго свѣта Откупитель,
4 В = 10 А! 5 В = 8 А. я.....,
6) Нема ніць на собі,
7) И постель убога —
8) Самая солома,
9 В = 11 А., 10 В = 12 А.
11) Христа забавляти,
12) Не дати плакати,
13 В = 14 А.... Дениску, 14 В = 15 А...., 15 В = 17 А....,
16) Не дати плакати,
17) А той Иванко
18) Несе медъ изъ двбанкомъ,
19) Будемъ усі пяти
20) И Бога хвалити.
21) А мій батько джура
22) Нічого не знає,
23) Напіється сивухи,
24) Все тилько співає.
25) Ідуть по морозі
26 В = 27 А... 27 В = 29 А..., 28 В = 30 А. —
29) Тамъ на горі, на горі,
30) Тамъ святіі собори,
31) Тамъ святіі зобрали

- 32) И праздниговали.
- 33) А Святий Микола
- 34) Сидить въ конецъ стола,
- 35) Перехиливъ шапку,
- 36) Бере въ танецъ Ганку.

(Лосемскій утс.).

105.

Даръ нині пребогатий отъ небесъ прииде,
Яко капля каплющая на землю знииде.
Богъ во утробі Дівою слова вселися,
Отъ нея же невидимо миру виявися.
Богъ одъ Діви плотію днесъ ся рождае,
Темночность прииде, ясность зрячно всюди сіае.
Якъ небо второе вертепъ явися
И во ясляхъ Богъ возложися,
Ангельскія всі хори въ небесъ зближають
На облацехъ веселие пісні співають,
Пастеріе на свіреляхъ пісні співають.
Аки небо второе вертепъ явися,
Где у яслі Богъ убогихъ возложися.
Пастеріе на свірелі пісні голосять,
Пріємъ царі дари Богу приносять.
Главана, смирно и злато—даръ приносимо,
Съ чистимъ сердцемъ Отца и Сина-Бога молимо,
Даби ниспослали Духа Святого,
Тройцу, спасающую насъ христіанъ,
Бисьми могли вихвалять на Йордані.
Рачъ намъ, Христе, добротливий тое здарити,
И съ тобою царствіемъ твоімъ на віки жити.

(Любаръ, Новоградволинск. утс.).

106.

Богъ Предвѣчний народився, прийшовъ днесъ со небесъ,
Аби бувъ миръ увесь розвеселився.
Трія царія идуть, сударі, въ Вифлєамъ до міста,
Де Павна Пречиста сына родила;
Звѣзда ясна возсіяла въ дорозі,
Всімъ ознаймила о Бозі.
Трія царія идуть, сударі, до міста въ Вифлєамъ,

Віншуйемъ васъ повоімъ, да повернемся..
И иншимъ пунтомъ повернули,
Поганого, безсудного, безбожного Ирода исповидли,
«Слава Богу,» заспиваймо Синові Божему.
И панові нашому честь-хвалу даймо.

(Дубице).

107.

Возсіяло сонце місяць у вертепі,
А Сусь Христось въ Давидовий шові
Зімно терпить и дροжить,
Въ вторихъ рудяхъ світъ держить.
Сонце, місяць весело ся грає,
Фальма фальмі древо процвітає.
Фальма на фальмі и деброві,
Хвалимо Бога всі здорові.
Ой ти, Давиде, свої гусла стрій,
Грай всслоі, Богу ся моль, моль.
Ой ти, Авраме, старий чоловіче,
Подобавъ есь собі жити въ небі вічне,
Якъ бисъ бувъ въ небі живъ
И со святими пісьмо шівъ:
Ой единая пісьня — Марія единая,
А другая пісьня — Ганно, заспиваймо:
Алілуя, алілуя, радуйся, Діво Маріа!
Ой де то Ангели та пісьню співають,
Всевишняго Бога завжди вихваляють:
«Слава, слава, слава, Рожество,
Слава на віки, Божество.»

(Дубице, Старокон. у.).

108.

Пане господару, ми твого двору, —
Святий вечерь!
Ми твого двору не минаємо.
Вставай съ постелі, одчиняй двері:
Прийде до тебе Діва Марія,
Діва Марія и Святий Миколай.

Сяде Миколай у кінець стола,
У кінець стола книги читати,
Книги читати, тебе питати,
Чи навчашь ти діти малі
Богу молитися, старшимъ вортися?
Діва Марія стане питати,
Чи навчашь ти діти малі
Книги читати, въ церквѣ ходити,
Святе Рождество праздникомъ чтити,
Батька, матінку вірне любити. —
(*Великіє Святки, Васильк. утѣ.*)

109.

Чи въ-дома, дома, пане господару,
Богъ тебе кличе на порадоньку,
Обіця тобі вродити сто кіпъ жита,
Дай же тобі, Боже, въ щастю прожити.
Чи въ-дома, дома, пане Господару,
Богъ тебе кличе на порадоньку,
Обіця тобі сто кіпъ пшениці вродити,
Дай же тобі, Боже, въ щастю прожити. *)

110.

Буйгъ помогай, пане господару, одъ тебе.
Одчиняй двір-воротечка одъ себе.
Буйгъ тебе зове, даръ тобі дає:
Широке поле, жито густее,
Коренистее, стеблистее,
Колосистее, ядренистее.
Изъ колосочка — жита мисочка,
А зъ снопочка — три зъ-верхомъ бочки.
Чимъ же тое пожинаюка?
Правимъ плечемъ, остримъ мечемъ.
Наставлявъ копокъ,
Якъ на небі зорокъ;
Наставлявъ стогівъ

*) Повторяется на всѣхъ сортахъ хлѣба.

На чотирі роги́въ.
Чимъ же тое повозитойки?
Тими волами,
Якъ соколами;
Тими кіньми,
Якъ совилями.
Кому́жъ тое поживатойка?
Тому господареві зъ господинькою,
И зъ жоною, зъ дітуйбами,
Зъ сусідами, зъ приятелями.

(Вел. Глуша, Ковельск. утз.).

111.

Пане господару,
Вийди - но на двіръ,
Ой дай, Боже, вийди но на двіръ,
Вийди - но на двіръ.
Щось тобі давъ Буи́гъ
Ой...
Ой давъ тобі Буи́гъ
Пшениці копу.
Ой...
Кона пшениці
На паланиці,
Ой...
А стожокъ гречки
На варенички.

(Забрудий, Ковельск. утз.).

112.

А въ пана Ивана умная жена —
Буи́гъ ёму давъ;
Ой Буи́гъ ёму давъ умную жену
У ёго домі.
Да по сіняхъ ходить,
Якъ місяць сходить —

Буйгъ ёму давъ. *)

Наняла вона три городочки:
Первий городокъ — усе кравчики,
Другий городокъ — усе ткачики,
Третій городокъ — усе шевчики.
Да сажає синкуивъ въ чотири рядки,
Сажає дочки у три рядочки.
Ткачики идуть, полотно несуть,
Шевчики идуть, юпочки несуть.
Бувай здоровий, пане Ивашку,
Не самъ собою, зъ своєю женою
И зъ Сусомъ Христомъ, святимъ Рождествомъ.

(Борисполь, Перяслав. утв.).

113.

А у пана Платона
Золоті ворота.

Радуйся, ой радуйся, земле!
Милосердний Боже, наць надъ нами!

А за тими ворітьми
Стоять столи тісовні;
А за тими столами
Сидять святі зъ книгами;
Служать вони службоньку
А за пана Платона;
Служать вони другу
А за ёго жену;
Служать вони третю
А за ёго діточокъ.

(Борисполь, Перяслав. утв.).

114.

Въ пана господаря
Збудованъ двурь зъ білого заліва,
А ворітечка зъ жовтої міді
Стоять въ наметі.

*) Повторяється послѣ каждого стиха.

А. въ тихъ наметяхъ пишная п'аня.

Що жъ вона робить?

Листоньки пише, книги читае.

Хто жъ єї навчивъ

Листи писати, книги читати?

Навчила єї рудная мати,

Въ кудрявїмъ пиві викупуючи,

Въ дорогу крамнину сповиваючи,

Въ бїлихъ ручкахъ вихитуючи.

За сїмъ же словомъ да й бувай здоровъ!

(Димеръ, Кіевск. утѣ).

115.

Чи много насъ є, панове молодці?

Красний панъ,

Красная пані, сядай на коника

И грай їмъ.

Иаложимося по золотому, по червоному,

Красний панъ,

Красная пані...

Укупимо собі золотого човна,

Срібне весельце,

Та поїдемо собі краємъ Дунаємъ,

На имя Ивана пана шукаємъ;

То ми єму будемъ вїрно служити,

То вінъ намъ буде добре платити:

Що неділейки по золотому,

Що місяцейка по червонному.

(Вел. Глушка, Ковельскі утѣ).

116.

А.

1) Ой за річкою, за Синюхою,

2) Тамъ оре плужокъ

3) Все восмеричокъ;

4) А за тимъ плужкомъ

5) Бгречний молодче,

6) Иване хлопче.

7) Пришовъ до нєго

8) Батечко єго:

9) «Ой ори, синку,

- 10) Дрібненьку скибку,
- 11) Та посіємо
- 12) Яру пшеницю,
- 13) То вредить же намъ
- 14) Яра пшениця,
- 15) Та зберемъ женцівъ
- 16) Сімъ сотъ молодцівъ,
- 17) Накладемъ віповъ,
- 18) Якъ на небі зірокъ,
- 19) Та зберемъ возівъ
- 20) Сімъ сотъ обозівъ,
- 21) Та повеземъ яру пшеницю
- 22) Крайемъ Дунаємъ,
- 23) Накладемъ стожокъ
- 24) На крутій горі
- 25) Тонкий, високій,
- 26) Верхомъ широкій.
- 27) Вінчумъ тебе,
- 28) Кгречний молодче,
- 29) Иване хлопче!
- 30) А ціі святки
- 31) Святкуй - же здоровъ,
- 32) А другі въ Бога
- 33) Желай здоровля.

(С. Перейма, Балтск. уѣз.). — 18

В.

- 1) Гой дай, Боже!
- 2) Підъ дубиною, підъ зеленою,

3 Б = 2 А... 4 Б = 3 А Все... 5 Б = 4 А нимъ ходить 6 Б = 5 А...
молодець Иванъ.

- 7) Ливою ручкою
- 8) Чипижку держить,
- 9) Правою ручкою
- 10) Богу ся молитъ.
- 11) Ему ненечка істоньки носить
- 12) И Бога просятъ:
- 13) Зароди, Боже,

14 Б = 12 А... на проскури 15 Б = 13 А... стебло, 16 Б = 14 А... Срібне-злате
зерно. 17. Та нажнемъ віпъ, 18 Б = 18 А... зіздъ

- 19) Сядемо межи копами,
- 20) Яєъ ясный місяць
- 21) Межи звiздами,
- 22) Та зведемо єї на тихий Дунай,
- 23) Подъ крутий берегъ,

24 В = 23 А... стиргу

- 25) Стрiшку високу,
- 26) Всподi широку,
- 27) Завершемо єї сивимъ соколомъ.
- 28) Сивъ сокиль сидить,
- 29) Далеко видить
- 30) На тихий Дунай.
- 31) Відъ сєго слова
- 32) Будь же здорова.

(Ушницкий уыз).

В.

- 1) Пана господару, на вашiмъ дворi росте деревце
- 2) Тонке високе, вверху кучеряве.

3 В = 1 Б.

- 4) На тимъ кудрявци
- 5) Сивъ сокиль сидить,
- 6) Далеко видить.
- 7) Ой видить же винъ чистее поле,
- 8) Въ частимъ полі плужокъ оре

9 В = 4 А..

- 10) Святый Петро ходить,
- 11) А Святый Павло
- 12) Воли поганяе.

13 В = 11 Б. Пресвятая Дiва..., 14 В = 12 Б. Ой носить... 15 В = 9 А...,
16 В = 10 А Тоненьку..., 17 В = 14 Б... проскурацю 18 В = 15 А.. зженемъ..
19 В = 16 А.. 20 В = 17 А... кiпъ, 21 В = 18 Б.. 22. Сженемо вязочокъ —
23. Сiмъ сотъ дiвочокъ 24 В = 19 А.. зженемъ... 25 В = 20 А., 26 В = 22 Б..

- 27) Покривемъ єї очеретиною,
- 28) Приивизимъ (?) єї павутиною.
- 29) Виншумъ васъ сею колядкою.

117.

Ой у полі, въ полі
Стоять нові двори;
А въ тихъ новихъ дворяхъ
Нові ворота;
На тихъ воротахъ
Пташки ночовали, (bis)
Злото подбивали.
Сличная панна
Да тамъ доходила,
Злото позбирала,
Золотару дала.
«Зроби мені три причиньки:
Перва причинька — дорогая сукня,
Друга причина — павинь віночокъ,
Трета причина — золотий перстень.

(Ромитно, Остречк. укр.).

118.

A.

- 1) Щодъвъ конецъ мосту да калинового,
- 2) Тамъ стояла світлочка помурованая,
- 3) А въ тій світлочці да красная панна.
- 4) Шинковала вона медомъ и виномъ,
- 5) Медомъ и виномъ, и кудрявимъ пивомъ.
- 6) Й а пришло жъ до єі три волошини,
- 7) Да три волошини, да три хорошки:
- 8) «Да красная панно, продай намъ меда и вина,
- 9) Продай меду и вина й кудрявого пива.»
- 10) Ой пили жъ їли да й не заплатили.
- 11) А вона-жъ бо їхъ да й пограбовала:
- 12) У одного взяла вороного коня,
- 13) А въ другого взяла ясную шабельку,
- 14) А въ третёго взяла золотий перстечокъ.
- 15) Вороного коня да батеньку оддала,
- 16) А ясную шабельку — рідному братіку,
- 17) А золотий перстечокъ да сама зносила,
- 18) Да сама весь світъ заросила.

В.

1 Гой дай, Боже (послѣ каждого стиха) 2 Б = 1 А воло мосту..., 8 Б = 2 А...
коршомка горіхова 4 Б = 3 А... коршомці кгречная...

- 5) Шинкуе жъ вона трома шинками:
- 6) А першимъ шинкомъ — солодкимъ медкомъ
- 7) А другимъ шинкомъ — зеленимъ виномъ,
- 8) А третимъ шинкомъ — горілочкою.

9 Б = 10 А... пили... 10 Б = 11 А... взяла... пограбила.

- 11) По горі пави ходили,
- 12) Пірѣя ронили.
- 13) За ними ходила кгречная панна.
- 14) Кгречная панна пірѣя збирала,
- 15) Пірѣя збирала, на столпкъ клала,
- 16) Изъ столка брала, неньці давала:
- 17) «То жъ тобі, ненько, за твое коханячко,
- 18) Щось мене вицохала,
- 19) Якъ утя на воді, та людямъ — не собі.»
- 20) Відъ сѣго слова будь же здоровъ. Добрий вечеръ!

В.

119.

Шумить, гуде, дубровою йде...
Пчолонька-мати пчолоньку веде.
«Пчолоньки мої, дітоньки мої,
Ой дежъ ми будемъ при саду мати
Рої роїти, и меди носити?»
— Будемо ми при саду рої роїти
И меди носити у пана господаря,
У ёго бортяхъ и въ ёго новицяхъ:
Медокъ солодовъ пану господарю,
Жовтне воски Богу на свічу.
За симъ же словомъ дай бувай здоровъ.

(Димирь, Киевск. утв.).

120.

Гей лелію (?) съ - пудъ дуброви,
Съ пудъ зеленої. Гей лелію,

Вибігає сивий кінь вороний,
За тимъ конемъ біле дитя,
Біле дитя, на имя Максимъ,
Бежучи, промовляє:
«Ой хто мого коня зловить,
Тому буде чаша злата,
Чаша злата, а дві срібла.»
Ишла дівчина рано по воду,
Взяла коня за цукгойки, (?)
Его молодого за ручейки,
Завела коня до стаєньки,
Его молодого до світёлки;
Дала коню овса, сіна,
Ему молодому меда и вина;
Дала коню куль соломи,
Ему молодому пухові подушки.
Сама сіла въ конця стола,
Загадала загадойку.
Ой, хто її одгадає,
Тому буде чаша злата,
Чаша злата и дві срібла.
«Злото мое, и срібло мое,
И ти моя, красная панно!»

(Вел. Глуша, Косельск. укр.).

121.

Зелений дубочокъ
На яръ похилився..
«Дякую тобі, мати,
Да що ти породила,
Тильво не дякую,
Що не оженила.»
«У тебе, сину.
Денегъ много —
Купи собі коня вороного.
Ти ёго осідлаєшъ,
На всю нічъ ступаєшъ.»
«Бодай тобі, мати,
Такъ тяжко конати,
Какъ мні съ конемъ розмовляти!
Пудьжаєшъ до корчомки,
Въ станку привязуєшъ,
Да питаєшся шинварки,

По чимъ кварта горілки?
— Да чому не питаєшся,
По чимъ овса мірка?
Ой коню - жь муий, коню,
Дамъ сіна по коліна,
А води по персти,
А овса по очи.
— Гуляй, гуляй, муий хозяю,
Хоть по цілой ночи.

(М. Скородне, Мозырск. уяз.).

133.

Шила-пошила три ширмички:
Що перву шила, то сребромъ - злотомъ,
А другу шила, то разнимъ шовкомъ,
А третью шила, то заполоччу.
Що сребромъ - злотомъ, то батеньку
Що разнимъ шовкомъ, то матюнци.
А заполоччу, дакъ то братіку.

Н пані говори зъ нами стихенька (?)

(С. Колошоска, Чернигов. уяз.).

133 *).

Ой у городі конопляночка.
Червоне, червоне вино,
Въ неділю рано сажено.
На той коноплянці,
Ремчаньська (?) роса.
Пошла Н
Роси збирати;
Позбирала росу
Въ поливану мису,
Понесла росу
До золотарика.
«Золотарь, золотарикъ,
Скуй мені персниківъ,
Що й обрізочки —
То на квіточки,

*) См. № 117.

А окравочки —
То на хрестички.»

Червоне, червоне вино,
Въ неділю рано сажено.

(Колошовка, Чертинов. утв.).

134.

А.

- 1) А въ лузі-лузі красна калина...
- 2) Святий вечоръ!
- 3) А ще краснійша Іосипа дочка;
- 4) До церкви йшла, якъ зоря зойшла,
- 5) А зъ церкви йшла красною панною.
- 6) А въ сінечки увийшла — сінечки сяють,
- 7) Да сінечки сяють, пани стрічають,
- 8) Да пани стрічають, єі питають:
- 9) «Чи ти царуївна, чи королуївна?»
- 10) — Я не царуївна, не королуївна,
- 11) Да Іосипова дочка, дівка Ганиочка.
- 12) Да за ці приспівки кварта горілки,
- 13) Кольце ковбаски, зъ вашої ласки.

(Борисполь, Перяслав. утв.).

В.

1 Б = 1 А., 2 Б = 2 А., 3 Б = 3 А... у батька ...

4) У батька дочка, дівка Катерина.

5 Б = 4 А..., 6 Б = 5 А., 7 Б = 6 А. Увійшла въ сіночки..., 8 Б = 7 А...

9 Б = 8 А., 10 Б = 9 А?, 11 Б = 10 А..., 12 Б = 11 А. Я въ батька...

Катеринка.

- 13) Да бувай же здорова, дівко Катеринко,
- 14) Не сама зъ собою — зъ отцемъ, зъ маткою,
- 15) Зъ Іисусомъ Христомъ, зъ Святимъ Рожествомъ.
- 16) Вечоръ добрий, давайте пирігъ довгий.

(Иваньковъ, Перяслав. утв.).

В.

- 1) А въ саду, въ саду да въ винограду,
- 2) Ой тамъ Мотречка прибіралася,
- 3) Прибіралася, наражалася:

- 4) Свідала платте все крамовее,
- 5) А надівала все золотее,
- 6) Пошла до церкви ясною зорю,

7 В = 5 А. Вийшла изъ церкви... , 8 В = 6 А. Пошла у сніи... ,
9 В = 7 А. Панове стали ій... 10 В = 8 А. Шапки знімали... , 11 В = 9 А...?
12 В = 10 А...

- 13) Батькова дочка, якъ ягодочка,
- 14) Матчина дочка — журавиночка.

(Горностайполь, Радомисл. уяз.).

Г.

- 1) Ой чого у світилці пізно світилось?
- 2 Г = 2 А!, 3 Г = 2 В. Ой... Ганночка усе... 4 Г = 2 А!
- 5) А прибравшись, до церкви пошла,
- 6) Тамъ єі зустрічали, шапки знімали,
- 7 Г = 10 В... 8 Г = 11 В.? 9 Г = 12 В.,
- 10) Я паняночка, Грицькова дочка.

(Въ сьвернихъ уяз. Черниов. губ.).

Д.

- 1) Расна калина въ лузі,
- 2) Ще найкраща Катерина въ батька.
- 3) По двору ходить, якъ місяць сходить,
- 4) Тріски збирає, якъ зора сєє.
- 5 Д = 7 В...
- 6) Ввішла въ світлоньку — пани встають,
- 7 Д = 10 В... знімають....
- 8) А іденъ каже: чія це дочка?
- 9) Другий каже: королівночка.
- 10) А батько каже: це моя дочка,
- 11) Це моя дочка, таєъ якъ панночка.

(Краснополка, Гайсинск. уяз.).

Е.

1 Е = 1 А. Ой ясна - красна въ лузі..., 2 Е = 2 Д... въ батька дитина,
3 Е = 3 Д. Кречная панна..., 4 Е = 4 А... сїней вийшла...

- 5) До хати ввійшла, якъ паняночка.
6) Передъ нею пани шапки здимають,
7 Е = 7 Д.: 8 Е = 9 А...

- 9) Отцова дочка, якъ паняночка.
10) Відъ сего слова бувай здорова,
11) Кгречная панна N.
12) Дай же ти, Боже, въ городі зілля,
13) А въ дому весілля.
14) Дай же ти, Боже, веселитися,
15) А намъ, молодцямъ, подивитися.
16) Добрий вечіръ.

(Ушницкій утв.).

Ж.

1 Ж = 1 Д. Ясна..., 2 Ж = 2 Д. Але... Ганнуса...

3) Ой дай, Боже!

4 Ж = 4 А. До сіней ввійшла...

5) До хати прийшла — панове сидять,

6 Ж = 7 Д., 7 Ж = 9 А. Ой що те за королівна, 8 Ж = 13 В.. вихо-
ваночка.

- 9) На городі тивви, въ хаті музики,
10) На городі зілля, въ хаті весілля.

(Ушницкій утв.).

З.

1 З = 1 Д. Ой красна..., 2 З = 3 Б., 3 З = 4 Б.. Ганночка, 4 З = 5 А До...,
5 З = 5 А... ясною зорою...

6) У двір' уходить, якъ місяць сходить,

7 Р = 6 А.,

- 8) Въ покоі ввійшла — свічи палають,
9) Свічи палають, пани вставають,

10 З = 6 Е. Пани вставають..., 11 З = 7 Д., 12 З = 9 А?, 13 З = 10 А.,
14 З = 11 А. Я въ батька...

(Велик. Снитички, Васильков. у.).

И.

1 И = 1 Е... рясна..., 2 И = 3 А. . N..., 3 И = 3 Д, 4 И = 6 А... якъ зора
війшла, 5 И = 7 А. Въ хату прийшла..., 6 И = 8 А... шапки знімають, 7 И = 7 Д.,
8 И = 9 А?, 9 И = 10 А. То-жъ..., 10 И = 10 Д. То дівчина N...

- 11) Ми єї поважамъ,
- 12) Святимъ Рожествомъ поздравляемъ,
- 13) Зъ отцемъ и зъ ненькою, и зъ усімъ родомъ.

(Обыч. и пов. мал. Маркв. стр. 26).

Б.

1 Б = 1 И, 2 Б = 2 Б., 3 Б = 3 А., 4 Б = 3 Д., 5 Б = 4 Ж., 6 Б = 5 И.
7 Б = 6 И. 8 Б = 7 И.; 9 Б = 9 А?, 10 Б = 9 И., 11 Б = 10 И., 12 Б = 11 И.
13 Б = 12 И. Зъ Різдомъ..., 14 Б = 13 И... зъ маткою...

(Въ сьверныхъ утл. Чертовск. губ.).

Л.

1 Л = 13... красна..., 2 Л = 2 А!

3) Краснішъ же того дівочка въ батька.

4 Л = 5 Б.,

5) А въ церкві стала — церковъ засяла.

6) Тамъ пани стояли, шапки знімали,

7 Л = 10 В., 11 Л = 9 А?, 12 Л = 10 А., 13 Л = 13 В., 14 Л = 13 В...
славная панна, 15 Л = 13 И.,

16) И зъ усімъ родомъ, и зъ милимъ Богомъ.

(Колошовка. Чертовск. утл.).

М.

1 М = 1 Ж, 2 М = 2 И., 3 М = 3 Д., 4 М = 5 Б.

5) Въ світлоньку ввійшла — пани вставають,

6 М = 8 Б., 7 М = 9 Б?, 8 М = 11 А.

(Рук. Обор. Лутинска).

Н.

1 Н = 1 К.,

2) Ой дай, Боже.

3 Н = 3 Б... дитина, 4 Н = 4 М.,

5) Ой дай, Боже.

О.

1 О = 1 А., 2 О = 2 А!, 3 О = 3 А... въ N..., 4 О = 4 А., 5 О = 5 А.,
6 О = 6 А. Пани зустрічали..., 7 О = 10 В.; 8 О = 9 А?, 9 О = 10 А.,

10) Дівка - панночка, NN дочка.

125.

Ой пошовъ Павло въ поле орати—

Ой грай, море, радуйся, земле!

Въ наше поле орати, жита сіяти.

Уродило жито високе, буйне.

Наставлявъ женцівъ

Попуивъ да ченцівъ;

Нажали куйповъ,

Якъ на небі вирокъ..

Ходить Павло по межъ копами,

Ой якъ той місяць по межъ зорями.

(М. Борисполь, Переяслав. уяз.).

126.

А.

1) Зажурилась крутая гора —

2) Святий вечоръ!

3) Що не вродила шовкова трава,

4) Да й уродило зелене вино.

5) Да дівка Варочка вина стерегла,

6) Вина стерегла, белзе заснула.

7) Ой налетіли райські пташки,

8) Вино попили, чаші побили.

9) Ой прокинулась дівка Варочка:

10) «Ой шути въ луги, райські пташки,

11) Да вина не пийте, чашей не бийте.»

(Борисполь, Переяславск. у.).

В.

1 В = 1 А. Да..., 2 В = 3 А., 3 В = 4 А... 4 В = 5 А. Тамъ...

5) Хусточку шила,

6 Б = 6 А. Хусточку шила, міцно... 7 Б = 7 А...,

8) Да полюбилі вино зелене.

9) Да прокинулась красная панна;

10 Б = 10 А...,

11) Не дзюбайте це вина зеленого.»

(Козелець, Чернівецьк. утс.).

В.

1 В = 1 А. Язь..., 2 В = 2 А!, 3 В = 3 А., 4 В = 3 А., 5 В = 4 Б. ой.....,
6 В = 6 А... крєпко..., 7 В = 7 А. Дай..., 8 В = 8 А.,

9) Чаши побили єі збудили.

10 В = 10 А..., 11 В = 11 Б. Ой не пийте...

12) Вино зелене людямъ надобно.

13) Будряве пиво людямъ на диво.

(Колошовка, Чернівецьк. утс.).

Г.

1) Зажурилися гори, долини,

2 Г = 3 А..., жито, пшениця, 3 Г = 4 А. Але... 4 Г = 5 В. Гарная панна...,
5 Г = 6 Б... міцно..., 6 Г = 7 В. Ой де ся взяли..., 7 Г = 8 Б. Взяли... зелене
вино, 8 Г = 9 Б. Да пробудилася вгрєчная... 9 Г = 10 Б. «Гая, гая..., 10 Г = 11 Б...
вино мені потреба:

11) Маю братєчка на оженнячу,

12) Маю сєстру на відданячу,

13) Сама молодая зарученая.

14) Відъ сєго слова бувай здорова,

15) Не сама собою, зъ отцемъ, матєкою

16) И всею чєлядкою.

(Ушицкий утс.).

Д.

1 Д = 1 Г..., 2 Д = 2 Г., 3 Д = 3 Г...,

4) Стерєгла єго вгрєчная панна,

5 Д = 5 В. Стерєжучи, твердо..., 6 Д = 7 Б. Взяли...

7) Звіли, сишли зелене вино.

8) Пробудилася — засмутилася

9 Д = 9 В гия, гия...

- 10) Не спивайте зелене вино,
- 11) Бо мені вина дуже потреба:

12 Д = 11 Г..., 13 Д = 12 Г.. сестричку..., 14 Д = 13 Г..

- 15) За симъ же словомъ будьте здорови.

16 Д = 15 Г..., сами..., 17 Д = 16 Г...

(*Ушицкий уезд*).

Е.

1 Е = 1 А. Ой гула, гула..., 2 Е = 3 А..., 3 Е = 4 А... тилька..., 4 Е = 4 Г. красная..., 5 Е = 5 В., 6 Е = 6 В. Якъ..., 7 Е = 8 В... зелене вино.

- 8) Та й пробудили красную панну.
- 9) Ой скоро жъ вона тее учула,
- 10) Своімъ рукавцемъ на їх махнула:

11 Е = 9 В...!, 12 Е = 11 В. А мені вина самій...

- 13) Брата женити, сестру давати,

14 Е = 13 Г..!

(*Zegota Pauls*).

Ж.

- 1) Була въ батенька нова світлонька,
- 2) А коло неї садокъ сажений,
- 3) Садокъ сажений, злотомъ ряшений,

4 Ж = 4 А. А въ тимъ садочку...,

- 5) Стерегла жъ ёго красна дівойка,
- 6) Та стережучи, шитенько шила,

7 Ж = 6 Б. Шитенько... твердо... 8 Ж = 7 В...,

- 9) Сіля-упали на злоту рясу,
- 10) А золота ряса та зазвеніла,
- 11) Въ тимъ ся дівонька зъ сну пробудила:

12 Ж = 10 Б... гушу! гушу...,

- 13) Не вашъ то батько садочокъ садивъ,
- 14) Садочокъ садивъ, все злотомъ рясивъ,

15 Ж = 12 Е. зелене...,

- 16) Маю братенька на ожеченню,

17 Ж = 13 Г.. на відданню.

З.

1) Ой ясна, красна у лузі калина,

2 З = 2 А!

3) А ще красніша у пана дочка Орина;

4 З = 6 А... кришко...: 5 З = 7 А.; 6 З = 8 А., 7 З = 10 А.:

8) Чашоць не бийте, вина не пийте,

9) Намъ сѣго вина багато треба —

10 З = 13 Е.!

11) Пане-господарю,

12) Зъ празникомъ поздоровляю.

(Сборн. Метлишк., стр. 331).

И.

1 И = 1 А., 2 И = 3 А., 3 И = 4 А. Ой..., 4 И = 5 А. того вина Н...
5 И = 6 Ж... рукавця..., 6 И = 6 Б. Рукавця... бардзо.... 7 И = 7 А., 8 И = 9 А.
Якъ... Н., 9 И = 10 А., 10 И = 11 Б... зеленого вина, 11 И = 11 Д. Намъ
свого... бардзо..., 12 И = 13 Е.,

13) Я, молодая, зарученая.

(Великіє Снитинки, Васильков. уль.).

К.

1 К = 1 Е., 2 К = 2 Е., 3 К = 3 Е., 4 К = 4 Е., 5 К = 5 В., 6 К = 6 В.
Якъ... пташечки, 7 К = 7 Г. Взяли..., 8 К = 8 Е Да й..., 9 К = 9 Е., 10 К = 10 Е.;
11 К = 9 В., 12 К = 12 Е... треба й самій; 13 К = 13 Е., 14 К = 13 И.
сама...

(Обыч. и пов. мал. Маркес., стр. 24).

137.

Наша панночка-господиночка

Въ збірѣ ся збірала, въ шафранъ (?) на землю,

Єі подружечки все въ серпаночці.

Казала собі налюю (?) дати,

Налую дати, солодкого меду, —

Єі подружечки — зелене вино,

Єі кухарочки — все горілочки.
Та казала собі снідання дати,
Снідання дати, все гусятину, —
Єі подружечки — все качатину,
Єі кухарочки — все курятину.
Та пішла собі въ органи грати, —
Єі подружечки — все на скрипочки,
Єі кухарочки — все въ сопілочки.
За сімь словомъ бувай здорова,
Бувай здорова, пані господиня,
Не сама собою, зо всею челядкою.
Віншумъ тебе сею колядкою,
А Господь Богъ щастямъ, здоровлячкомъ.
Добрий вечиръ.

(Ушицкій уряд.)

138.

Наша панночка, господинёчка
Ключами дзвонить, до нихъ говорить:
«Ой ключи моі, срібни-золоти,
Ой не дзвоніте, не голосіте,
Ой мого пана ой не збудіте;
Бо мій панъ теперъ й а зъ гіръ прихавъ,
Привізъ вінъ мені дорогі дари,
Дорогі дари и шлякъ по землю.»
Наша панночка, господинёчка
Ключами дзвонить, до нихъ говорить:
«Ключи моі, срібни-злоти,
Ой не дзвоніте, не голосіте,
А мого пана та й не збудіте;
Бо мій панъ теперъ й а зъ гіръ прихавъ,
Та привізъ мені дорогі дари —
Шовковнй поясъ.»
Наша панночка, господинёчка
По світлоньці ходить, ключами дзвонить:
«Ой ключи моі, срібни-злоти
Ой не дзвоніте, не голосіте,
Мого паночка не збудіте;
Бо мій панъ теперъ й а зъ гіръ прихавъ,
Привізъ мені золоті дари,
Дорогі дари: тонкий рубокъ,

Дорогий шалёнъ по саму землю;
Шовковий поясъ криві покривъ,
Тонкий рубоць на всю голову.

(Ушаківскій укр.).

129 *).

У нашого пана хороша пані,
Богъ ёму давъ славную жену у ёго дому!
По двору ходить, якъ місяць сходить;
По сінцяхъ ходить, якъ зоря сходить.
Садила синки въ чотири рядки,
Садила дочки въ три рядочки.
Синочки зросли — у школу пішли,
А дочки зросли — у швачки пішли;
Синочки идуть, книжечки несуть,
А донечки идуть — хусточки несуть:
Книжечки на стіль, батеньку до нігъ,
А донечки хустки на піль, матюньці до нігъ.

(Народ. юж. рус. пьс. Метлицкаго, стр. 332).

130 **).

Ой въ бору сосна съ самого злата;
Святий вечеръ!
Туди ишла дівка Ганночка,
Виламала гіллячку съ самого вершечку,
Понесла ёї до злотарниківъ:
«Ой злотарники, мої братіки,
Искуйте мені золотого перстника.
Треба скувати, та нічимъ подати:
Пошлю съ перстникомъ меньшу сестру,
А меньша сестра краще за мене —
Її похвалять, мене погудять:
Понесла бъ сама, сама — молода, зарученная.»

(Великіе Оптински, Васильков. укр.).

*) См. № 112.

**) См. №№ 117 и 123.

131.

Була вь батька една дочка;
Гой дай, Боже. *)
Прийшли до неї три старости.
Ой що жь мамъ дати за воротами?
Дати імъ, дати біли калачи
Зь ярої пшениці.
Ой що жь мамъ дати вь вишневимъ саду?
Дати імъ біли рушники,
Шовкови тороки.
Ой що жь мамъ дати підь сіньми сь кіньми?
Дати імъ дати вьгречную панну Н.
А за симъ словомъ бувайте здорови,
Не самъ собою — зь отцемъ, маткою,
И зо своєю челядею.
Віншую васъ колядею:
Вамъ колядка, а намъ пива бочка...
Бочка не бочка, хоць коновочка.
Сь того жарту,
Хоць горілки кварту...
Кварту не кварту, хоць кватирочку
За колядочку.

(Ушанський укр.).

132.

Гей по горахъ, по шовковихъ травахъ,
Біли вівці ходять;
А за ними ходить вьгречний молодчикъ Н.
Ой ходить, ходить та й вь труби трубить.
Якъ затрубить вь роговую —
Пошли голоса вь темні ліса,
Якъ затрубить вь мідяную —
Пошли голоса вь чистні поля,
Якъ затрубить вь золотую —
Пошли голоса по підь небеса.
Небеса ся растворяли,
Всі святи ся повлонили.

(Ушанський укр.).

*) Послѣ каждого стиха.

133.

Ми въ нашої господиньки,
Ми за єї столомъ,
    Ой дай, Боже. *)
Ми въ неї пьемъ пиво,—
Все коляднички, все ремеснички.
Ой наша господинька, ходя-походя
Ключиками звонить,
Ключиками звонить,
Медъ вино носятъ,
Та й шевчиківъ просятъ:
«Мої любі шевчики, медъ вино пийте,
Та й суевки шийте!»
Ой наши господиньки ходять, походя
Ключиками звонять,
Ключиками звонять,
Медъ вино носятъ,
Та й кравчиківъ просятъ:
«Мої любі кравчики,
Шийте на ніжечки черевички.
    Ой дай, Боже!

(Ушинскій укл.).

134 **).

Ой селомъ, селомъ. Куряговцями —
    Ой дай, Боже!
Ой іхала карета, злотомъ побита;
А въ тій кареті кгречная панна,
А за нею іхавъ єї молодець:
«Кгречная панна, зажди-погоди,
Щось тобі скажу — предивное слово:
Що въ Святимъ Рїздві рожа зацвіла.»
— «Кгречний молодче, єсть тому правда,
Во квітки рвала, завітчалася.»

(Ушинскій укл.).

*) Послѣ каждаго стиха.

***) См. № 45.

135.

А въ полі, въ полі, близько дороги,
Тамъ N жито жала,
Въ три ряди клала.
Пришло до неї ажъ три паничі:
«Дівко N, візьмемо тебе,
Повеземъ тебе у землю свою».
— «Не берить мене въ чистому полі,
А берить мене въ батька въ господі.
А въ мого батька три стороженьки:
Перша сторожа — братікъ въ воротахъ,
Друга сторожа — мати въ порога,
Третя сторожа — батько у стола.
Братікъ въ воротахъ двіръ замітає,
Мати въ порога рушники крає,
Батько у стола бутиль сповняє,
Мене, молоду, заміжъ виражає.

(Вел. Ститинки, Васильков. укр.)

136.

A.

- 1) Въ господаря острожений двіръ.
- 2) Ой дай, Боже! *)
- 3) Сбірається збіръ —
- 4) Все старі люде радять радочку
- 5) Невеличкую, стародавную:
- 6) Чомъ теперь не такъ, якъ давно було,
- 7) Якъ жидова Христа мучили,
- 8) Терновий вінокъ на голову клали,
- 9) Ожиною, хмилёмъ вперезували,
- 10) Всякее дерево за нігті били.
- 11) Всякее дерево за нігті не йшло —
- 12) Червива ива прогрішила,
- 13) За нігті пішла, кривцю пустила;
- 14) Червиву иву самъ Господь проклявъ:
- 15) «Бодай та, иво, черви точили

*) Послѣ каждаго стиха.

- 16) Відъ молодості ажъ до старості,
- 17) Відъ коріннячка й ажъ до вершечка!
- 18) Добрий вечірѣ.

(Умилій ум.).

В.

- 1) Пане господару, гораздъ ся маешъ,
- 2) Гораздъ ся маешъ ні въ чимъ не знаешъ.
- 3) На твоімъ дворѣ зелений явірѣ,
- 4) По підъ явора стоять столи нові,
- 5) По за столиками стоять панове.
- 6) Ой пишуть письма первичні —
- 7) Не можуть ся дописати и дочитати,
- 8) Зъ чого настало зелене вино?
- 9) Ой панъ господаръ та й обізвався:
- 10) «Ой я жъ бо знаю та й відгадаю,
- 11) Зъ чого настало зелене вино.

12 В = 7 А., 13 В = 8 А., 14 В = 9 А. Хмелѣмъ, ожвною...

- 15) Копчемъ дзѣбро попробували.

16 В = 10 А. Вшеляке..., 17 В = 11 А... не согрѣшило, 18 В = 12 А...
всімъ согрѣшила,

- 19) Що кровъ пустила.

20 В = 12 А., 21 В = 15 А. Бодай тя... хороби., 22 В = 16 А., 23 В = 17 А...
вершка.

- 24) А за сімъ же словомъ да бувай здоровъ,
- 25) Не самъ собою — зъ дѣтьми, зъ жонюю —
- 26) И всею челядкою.

(Умилій ум.).

В.

1 В = 1 А., 2 В = 3 А., 3 В = 4 А., 4 В = 5 А. Все... старосвіцькую,
5 В = 6 А., 6 В = 7 А... жиди..., 7 В = 8 А., 8 В = 9 А., 9 В = 15 Б...,
10 В = 24 Б..., 11 В = 25 Б., 12 В = 26 Б. Со...,

- 13) Віншумъ тебе сею колядкою.

(Умилій ум.).

137.

По горі, горі пави ходили,
Ой дай, Боже! *)
За ними ходила кречная панна Розалія.
Пірья збирала, въ рукавець ховала,
Зъ рукавця брала, на стильчикъ клала,
Зъ стильчика брала, віночокъ плела,
Віночокъ плела; й а въ тимъ вінці
Та й пішла въ танецъ.
Пришовъ до неї рідний батенько:
«Ходи, Розалія, до дому».
— «Піду, піду, нехай таньця дійду.»
Танцю дійшла, до дому не йшла.
Прийшла за нею рідная мати:
«Иди, Розалія, до дому.»
— «Піду, піду, нехай таньця дійду.»
Таньця дійшла, до дому не йшла.
Прийшовъ за нею єї миленький:
«Ой иди до дому, Розалія.»
Таньця дійшла, до дому пійшла.
Добрий вечеръ.

138.

А.

- 1) Пане господару, вставай съ постелі!
- 2) Рай розвився, Христось родився сѣму дому.
- 3) Вставай съ постелі, одчиняй двері —
Рай розцвівся.... **)
- 4) Буде до тебе трое гостей,
- 5) Трое гостей, трое радостей:
- 6) Ой первий гостю — дрібенъ дощюку,
- 7) А другай гостю — ясний, місяцю,
- 8) А третій гостю — ясне сонце.
- 9) А шо измовишь, дрібенъ дощюку?
- 10) «Ой якъ я війду тречи на Маю,

*) Послѣ каждого стиха.

***) Послѣ каждого стиха.

- 11) Зрадується жито, пшениця,
- 12) Всява пашниця.»
- 13) Ой що измовишь, ясний місяцю?
- 14) «Ой якъ я зйду рано зъ вечора,
- 15) Возрадуються дітки маленькі
- 16) И баби старенькі.

(Черняховъ, Київск. утз.).

В.

1 В = 1 А... чи спишь, чи лежишь, 2 В = 3 А..., 3 В = 4 А... въ тобі...,
4 В = 5 А..

- 5) Первая радость — ясень місяць,
- 6) Другая радость — ясне сонечко,
- 7) Третяя радость — дрібенъ дощичокъ.

8 В = 13 А. чимъ похвалишся...

- 9) Чимъ похвалишся, ясне сонечко?
- 10) «Ой якъ я зйду на Великъ-день рано,
- 11) Возрадується весь миръ хрещений,
- 12) Сей домъ свячений.

13 В = 9 А. Чимъ похвалишся...?, 14 В = 10 А... у..., 15 В = 11 А. Возрадується..., 16 В = 12 А.

- 17) За сімъ же словомъ бувай здоровъ.

(Дмиеръ, Київск. утз.).

В.

- 1) Здоровъ, здоровъ, пане господару,
- 2) Чи спишь, чи лежишь, вставай съ постелі.

3 В = 3 А.

- 4) Застылай столи все тісовні,
- 5) Клади калачі зъ ярой пшениці,

6 В = 4 А... тобі..., 7 В = 5 А..., 8 В = 8 А. А первий..., 9 В = 7 А. Другий..., 10 В = 7 А. Третій..., 11 В = 9 А... яснее сонце? 12 В = 10 А... въ неділю рано, 13 В = 11 В.,

- 14) До церкви йдучи, свічи несучи.

15 В = 13 А.? 16 В = 14 А... зъ вечора рано.

- 17) Возрадується увесь звірь у полі, гість у дорозі.

18 В = 9 А. Ой що...?, 19 В = 10 А, 20 В = 14 А, 21 В = 15 А.

(Гостомелъ, Київск. утз.).

Г.

- 1) У хазяїна підь віконцемъ
- 2) Богъ праведний. Боже нашъ милій на небесахъ!
- 3) Тамъ змовлялося три товариші:

4 Г = 8 В... товаришъ, 5 Г = 9 В.. товаришъ., 6 Г = 10 В... товаришъ дрібненький.

7) Шо сонечко каже: «якъ я зйду,

8 Г = 11 В. То зрадується...

9) Місяць каже: «якъ я зйду,

10 Г = 17 В. То зрадуються всі звірі... чумаць..., 11 Г = 19 В. Дощикъ каже: «...упаду..., 13 Г = 11 А. То..., 14 Г = 12 А.

(С. Пудинца, Прилучк. утз.).

Д.

1 Д = 1 В... чи есть ти въ-дома?

2) Ой дай, Боже!

3) Замітай двори, застілай столи.

4 Д = 3 Г. Зойдуть до тебе...; 5 Д = 4 Г... сонце, 6 Д = 5 Г.. ясний..., 7 Д = 6 Г... дрібний...

8) Первий товарищъ, чимъ ся похвалишь?

9 Д = 12 В...

10) То я обогрію церкви, костѣли,

11) Въ церквахъ престоли.

12 Д = 13 В. Та... всі святні пречистий Діви, 13 Д = 5 Г... чимъ ся похвалишь?, 14 Д = 14 А... пізно..

15) То я обогрію луги и долини,

16) Весь звірь возрадується въ лісі й дорозі.

17 Д = 6 Д... чимъ ся похвалишь?, 18 Д = 10 А.. снаду.., 19 Д = 11 А То..., 20 Д = 12 А.

21) Пане господару.

(Ушницкій утз.).

Е.

1 = 1 Д. Е?, 2 Е = 2 Д!

3) Ой нема въ-дома, у темнімъ лузі,

- 4) У темнімъ лузі камінь лупає,
- 5) Камень лупає, церковъ мурує,
- 6) Церковъ мурує зъ трома верхами,
- 7) Зъ трома верхами, зъ трома вікнами.

8 Е = 8 А Одно віконце..., 9 Е = 8 А. Друге віконце..., 10 Е = 6 А.
Третє віконце..., 11 Е = 9 Б... сонце?, 12 Е = 10 Б... въ неділю... 13 Е = 9 Г...
христіанськый,

- 14) Весь миръ христіанськый и бусурманськый,

15 Е = 8 Б..?, 16 Е = 16 В... въ ночи о півночи, 17 Е = 17 В... гість у
дорозі 18 Е = 17 В, 19 Е = 13 Б?, 20 Е = 12 Г... три рази., 21 Е = 13 Г.,
22 Е = 21 В. А зъ цего слова...,

- 23) Бувай же здоровъ, пане господару.

(М. Тьеровъ, Винницького ут.).

Ж.

- 1) Три насъ, три насъ, славенъ, Господи, еси.

2 Ж = 8 Д..?

- 3) Славенъ еси, Господи, на небесі.
- 4) «Я ся похваляю соничеомъ яснимъ,

5 Ж = 12 Е., 6 Ж = 10 Д., 7 Ж = 11 Д., 8 Ж = 13 Д., 9 Ж = 14 Д... зъ
вечора пізно,

- 10) Возрадується гість въ дорозі, а звірь въ полі.

11 Ж = 17 Д..?

- 12) «Я ся похваляю дрібнимъ дощомъ.

13 Ж = 14 Б... три рази..., 14 Ж = 15 Б.,

- 15) Трава-муравица,
- 16) Трава-муравица, всяка пашниця.

17 Ж = 21 В. —

З.

- 1) Радуйся, радуйся, земле!
- 2) Синъ Божий Панъ народився.

3 З = 1 А. Охъ, чи есть въ-дома..., 4 З = 3 А..., 5 З = 4 В...

- 6) Бо прийдуть гости до васъ роковні,

7 З = 3 Г. гости роковні..., 8 З = 8 Д., 9 З = 7 Г... нема надъ мене.
10 З = 12 Е.,

- 11) То врадуються гора, долини,
12 З = 10 Д. Гора, долини..., 13 З = 11 Д...
14) Въ цервѣ престоли, голосні дзвони.
15 З = 13 Д., 16 З = 9 Г... нема надъ мене:
17) Якъ я освіту темненької ночі,
18 З = 10 Ж...,
19) Земний звірь въ лісі, а рибка въ морі.
20 З = 17 Д., 21 З = 18 Д..., 22 З = 19 Д..., 23 З = 20 Д.
(Ушницкій утв.).

И.

- 1 И = 1 А... на твоёмъ дворі три радості єсть, 2 И = 3 Ж... нашъ,
милий Боже... (послѣ каждого стиха), 3 И = 5 Б... ясное солнце, 4 И = 5 Б.
Другая..., 5 И = 7 В... дощякъ дрібний. 6 И = 8 Д.? 7 И = 9 З..., 8 И = 12 Е.,
9 И = 10 Д. Взрадуються..., 10 И = 11 Д. Церкви костѣли..., 11 И = 16 З...,
12 И = 16 В... темненької ночі, 13 И = 11 З. Освіту..., 14 И = 19 З. Воз-
радується весь... у полі..., 15 И = 17 Д., 16 И = 12 Г... нема надъ мене;
17 И = 20 Е..., 18 И = 20 В..., 19 И = 21 В. Жито пшениця...
(Ушницкій утв.).

К.

- 1) Та вже-жъ до тебе въ рікъ Богъ приходять,
2) Въ рікъ Богъ приходять, три товариші.
3 К = 4 Г..., 4 К = 5 Г... та білий..., 5 К = 6 Г... та дрібенъ...
6) А що жъ намъ рече первий товаришъ?
7 К = 4 Г... ясне соненько;, 8 К = 10 В... разомъ зъ зорами, 9 К = 11 В...
на землі.
10) А що намъ рече другий товаришъ?
11 К = 5 Г... то білий... 12 К = 12 И... темної..., 13 К = 11 Г... весь
миръ на землі.
14) А що жъ намъ рече третій товаришъ?
15 К = 6 Г... то дрібенъ... 16 К = 11 А... разомъ зъ горами, 17 К =
12 А..., 18 К = 16 Ж. Жито, пшениця..., 19 К = 11 А... въ місяцю... 20 К =
13 Г... весь миръ на землі.

Л.

- 1 Л = 1 А... у твою двору
2) Велике диво с'годня буде —
3) Прийде до тебе три гостини:
4 Л = 3 И... гостина..., 5 Л = 4 И... гостина..., 6 Л = 7 Б... гостина....
7 Л = 4 В., 8 Л = 5 В.. все пшеничний.
8) Роспитуйся жаданихъ гостей,
9 Л = 11 В.? 10 Л = 12 В., 11 Л = 13 В.,
12) Діти малні, вдови старші.
13 Л = 15 В.?, 14 А = 14 А., 15 Л = 17 В. 16 Л = 18 В.? 17 Л = 10 А.,
18) То прогудю діти малні и вдови старні.
(Вел. Ситини, Васильков. укр.)

139.

А.

- 1) Ой дай, Боже!
2) Ишовъ-перейшовъ місяць по небі;
3) За нимъ зірочка, якъ сестричка:
4) «Ой почекай же, місяцю.»
5) — Ой не чекаю, часу не маю.
6) Ой бо відъ Бога иду я въ послахъ,
7) Відъ Бога въ послахъ до господара,
8) Чи починає по старосвіцькому,
9) Чи ситивъ медокъ на святій вечері,
10) Чи варить пиво до святого *Киоству*, (?)
11) Чи пікъ калачи зъ ярої пшениці?
Ой дай, Боже.

(Ушинскій укр.)

В.

- 1 В = 2 А. Ой ходить бродить... въ хмарі. 2 В = 1 А. 3 В = 3 А...
зірниця.. сестриця. 4 В = 4 А... зажди... брате..
5) Во я вже послана по зелене вино,
6) По мудраве пиво,

- 7) Ще й по медокъ солодкий;
- 8) Бо зелене вино Богу приємно,
- 9) А вудряве пиво — гости приймати,
- 10) А медокъ солодкий — пчилки годувати.

(Ушинскій укр.).

140.

А.

- 1) Ишовъ-перейшовъ місяць по небі,
- 2) Та стрівся зъ ясною зорою:
- 3) «Ой зора, зора, де въ Бога була,
- 4) Де въ Бога була, де маєшъ стати?»
- 5) «Де маю стати? — Въ пана Івана,
- 6) У пана Івана, на ёго дворі,
- 7) Та на ёго дворі, та въ ёго хаті.
- 8) А въ ёго хаті та дві радості:
- 9) Першая радість — сина женити,
- 10) Другая радість — дочку віддати.

(Ушинскій укр.).

В.

1 В = 1 А., 2 В = 2 А... місяць... 3 В = 3 А.? 4 В = 4 А.? 5 В = 5 А.,
6 В = 6 А., 7 В = 7 А... 8 В = 8 А... 9 В = 9 А., 10 В = 10 А.

(Жюста Паули).

В.

1 В = 1 А., 2 В = 2 А... місяць..., 3 В = 3 А? 4 В = 4 А? 5 В = 5 А.,
6 В = 6 А., 7 В = 7 А. Да... да... 8 В = 8 А. 9 В = 9 А., 10 В = 10 А.

- 11) Сина женити — молодця Миколу,
- 12) Дочку оддати — молодцу Наталку;
- 13) Бувай же здоровъ, молодий Миколо,
- 14) Да не самъ съ собою, зъ отцемъ и зъ матерью,
- 15) И зъ милимъ Богомъ, и зо всімъ родомъ,
- 16) Исусомъ Христомъ, Святимъ Рождествомъ.

(Обыч. и пос. Мал. Маршес., стр. 23).

141.

Въ стані свічка горить,
Тамъ Ивасё коня строить.
    Ой дай, Боже.
Ёму батько світить — висвічує:
<Де ти пойдешь, мій синочку?>
    Ой дай, Боже.
<Привезу вамъ невісточку.
Вамъ буде невісткою,
А мені буде жінкою.>
    Ой дай, Боже.

(Ушницкій укр.).

142.

А въ сёго пана скамья заслана,
А на тій скамї три кубки стоять:
Въ першому кубці медокъ-солодокъ,
Въ другімъ кубці кріпкеє пиво,
Въ третімъ кубці зелене вино.
Зелене вино — для пана сёго,
Кріпкеє пиво — для жінки ёго,
Медокъ - солодокъ — для ёго дітокъ.

(Жюста Паум).)

143.

А.

- 1) Ой знати, знати пана господаря:
- 2) Въ нёго хата зъ сосни, зъ ялини,
- 3) Все малёвана.
- 4) Въ тій хаті престоли стоять...
- 5) Въ першій чаші зелене вино,
- 6) Въ другій чаші червоне пиво,
- 7) Въ третій чаші медокъ - солодокъ.
- 8) Зелене вино — до церкви дамо,
- 9) Червоне пиво — сами випьемю,
- 10) Медокъ - солодокъ — людей приймать.

В.

- 1) А въ сѣго пана скамья заслана,
- 2) Да на той скамьи три кубки стоить.

3 Б = 7 А. Въ першому кубці..., 4 Б = 6 А. Въ другому кубці крѣпее...,
5 Б = 5 А. Въ третѣму кубці... 6 Б = 9 А.. для пана того, 7 Б = 9 А.
крѣпее... для жинки ёго, 8 Б = 9 А... для ёго дѣтокъ. —

(Обыч. и пос. Мал., Марк. стр. 24).

144.

А.

- 1) Пане господару, на вашѣмъ дворѣ
- 2) Два - три голуби пшеницю дзюбають.
- 3) Ой дай, Боже!
- 4) — Ми не есть голуби, ми есть ангели,
- 5) Зъ небесъ прислани.
Ой дай, Боже!
- 6) Вийшовъ же до нихъ господаръ же ихъ;
Ой дай, Боже!
- 7) Стався до нихъ намірати,
- 8) Вони до нѣго промовляти:
Ой дай, Боже!
- 9) «Господару нашъ, не бий же ти насъ;
Ой дай, Боже!
- 10) Ми випитуемъ, ми вивідуемъ,
- 11) Що ся діє міжє мирами:
- 12) Пани весь свѣтъ заняли;
Ой дай, Боже!
- 13) Братъ на брата та ворогує,
- 14) Сестра на сестру чари готує,
- 15) А синъ въ батька вельми гудує.

(Умисний утѣ.).

В.

- 1) Ой чомъ теперъ не такъ, якъ перше було,

2 Б = 13 А. Чомъ... вечери не шлетъ, 3 Б = 15 А. Братъ въ брата...,
4 Б = 15 А... ворогує, 5 Б = 14 А...,

6) Дочка до неньки сміло фукає. (?)

7) Ой чомь теперь не такъ, якъ перше було.

8 В = 12 А. Жиди н..., 9 В = 2 А. Сиви... зъли 10 В = 4 А. То...
то... зъ неба.

(Ушницкій укр.).

В.

1 В = 1 В... здавна...

2) Слава Богу единому,

3) Слава тому, хто въ цѣму дому.

4 В = 15 А... на.. якъ на наймита, 5 В = 6 Б... на матку, якъ на че-
лядку, 6 В = 14 А... чаривъ шукає, 7 В = 13 А. А.. мечемъ махає,

8) А царь на цара войны силає

9) А братъ сестрицю вбити шукає.

(Вел. Ститинки, Васильков. укр.).

145.

По горахъ, горахъ сніги, морози,

По долинахъ дощъ накрапає,

По городахъ макъ процвітає.

Тамъ ходила вгречная панна;

По городі ходила, макъ щипала,

До себе клала.

«Ой колибъ я такая,

Якъ ця маківка, —

То бъ я була царова дочка,

Царова дочка, королѣва невістка.»

(Дашковъ, Литвинск. укр.).

146.

За ворітьми, за праворітьми,

Тамъ стоить сосна, відъ срібла ясна,

Відъ срібла ясна, відъ злота красна.

А въ тій сосні корабель пливе,

А въ тімъ кораблю грішная панна,

Панна Красина.
Прийшло до неї мале пахоля,
Вона на ёго задивилася,
Короговці помоглилася.
А я гетмана та перепрося,
Тебе молоду за жону возьму.

(Талалка, Уманск. укр.).

147.

А.

- 1) А вь лісі, лісі, лісі недоборі
- 2) Блудили блудцівь сімь соть молодцівь,
- 3) Приблудилися до пана Василя.
- 4) «Пане нашъ, пане, одведи насъ зь лісу зь недобору,
- 5) Ми тобі станемо три рази вь пригоді:
- 6) Якъ будешъ іхать до бору по дівку,
- 7) Побъємо палі срібни талари,
- 8) Засіємъ степи синімъ зенджуломъ. (?)
- 9) Якъ будешъ іхать до бору зь дівкою,
- 10) Забражчать мости —
- 11) Дрібні вості,
- 12) Засяють палі —
- 13) Срібни талари,
- 14) Зацвітуть цвіти
- 15) Синімъ зенджуломъ.

(Талалка, Уманск. укр.).

В.

- 1) Гой дай, Боже,

2 В = 2 А. Тамъ ходило-блудило..., 3 В = 3 А... вони.. молодца Ивана,
4 В = 4 А. Молодче Иване...

- 5) Вудемъ за тебе правити, службу служити:
- 6) Першую службу на Святий вечоръ,
- 7) Другую службу на Новий рікъ,
- 8) Третью службу ажъ на Великъ-день.
- 9) Відъ цёго слова будь же здоровъ.

В.

1 В = 1 А..., 2 В = 2 А. Ой ходило — блудило..., 3 В = 3 А... вони до гречного пана..

- 4) Виведи насъ изъ свого гаю,
- 5) Изъ свого гаю до свого Дунаю.

6 В = 5 А. Станемъ тобі въ великій..., 7 В = 6 А...

- 8) Поставимъ мости зъ жовтої кості,
- 9) Засадимъ сади, все виногради,
- 10) Заснуемъ ліси все паворочками, (?)

11 В = 8 А... поле дрібнимъ жемчугомъ.

- 12) Будешъ іхати зъ гира (?) зъ дівкою,

13 В = 10 А..., 14 В = 11 А..., 15 В = 14 А... сади, все виногради.

- 16) Зашумлять ліси все паворочками,
- 17) Запахне поле дрібнимъ жемчугомъ.
- 18) Изъ свого жарту горівен квартиру,
- 19) Ой квартиру, квартиру, хоць кватирочку.

20 В = 9 В.

(Умищій утє.).

Г.

1 Г = 1 А... темнимъ... ой въ... 2 Г = 1 В... 3 Г = 2 В...

- 4) Приблудилися до нового двора,
- 5) До гречного молодця,
- 6) До гречного пана Кондрата.
- 7) Ой виведи насъ изъ цѣго ліса,

8 Г = 5 А... въ великій... 9 Г = 6 А... въ гори... 10 Г = 8 В. оснуемъ..
11 Г = 10 В... 12 Г = 11 В... 13 Г = 12 В..., 14 Г = 10 А., 15 Г = 11 А. Зъ жовтої... 16 Г = 16 В..., 17 Г = 17 В. Зацвіте...,

- 18) Ой чудо жъ то була невісточка:
- 19) На воле йшла чорною хмарою,
- 20) Ой съ поля прийшла дрібнимъ дощичкомъ,
- 21) По дворі пройшла — та й осіяла,
- 22) Ой до сіней вийшла — злота принесла,
- 23) До церкви йшла перепілкою,
- 24) Ой до церкви прийшла — та й осіяла.
- 25) Віншуемъ тя, гречний молодець,
- 26) А Богъ щастячкомъ та здоровлячкомъ —

- 27) Щастячкомъ на двірѣ, на худибочку на роговую,
28) На челядочку на молодую. —

(Ужикій утѣ.).

148.

Пане господару, чи є ти вѣ-дома?
Ой дай, Боже. *)
Служеньки кажуть, що нема ёго дома:
За Уманёмъ золото віє, а срібло сіє.
Ходімъ до нёго колядовати.
Чимъ же вінъ намъ дасть?
Бідвиннячко на насіннячко.
А за сімъ словомъ та бувай же здоровъ,
Пане господару, та не самъ зъ собою —
Зъ дітьми, зъ жовою.
Дай же ти, Боже, чого згадаешъ!
Желаю вѣ Бога щастя, здоровля —
Щастячка на двірѣ, на худибочку,
Здоровля вѣ сей дімъ, на челядочку,
На худибочку роговую,
На челядочку домовую.
Добрий вечеръ.

(Ужикій утѣ.).

149.

Ой вийди, вийди, пане господарочку,
Блпче тя Господь на порадочку,
Дарує тобі три долі вѣ полі:
Першая доля — щастя, здоровля,
Другая доля — воли, корови,
Третяя доля — жито, пшениця,
Всяка пашниця.
За сімъ же словомъ бувай здоровъ,
Пане господару,
Не самъ собою — зъ дітьми, зъ жовою,
Зо всєю челядкою.

*) Послѣ каждого стиха.

Дай же ти, Боже, чого жадаєшъ.
Жадаю въ Бога щастя, здоровля;
Здоровля въ твій дімъ, на челядочку,
Щастя на двіръ, на худобочку.
Добри-вечиръ.

(Умилій ут.).

150.

Пане господару, чи є ти въ-дома?
Служоньки кажуть нема ёго въ дома:
Въ темнімъ лісі камінь лупає,
Камінь лупає, церкву мурує,
Церкву мурує съ трома верхами:
Въ першімъ верху дзвони дзвонять,
Въ другімъ верху свічи палають,
Въ третімъ верху служба ся править.
Дзвони дзвонять за челядочку,
Свічи палають за господню,
Служба ся править за господара.
За сімъ же словомъ бувай же здоровъ,
Пане господару,
Не самъ собою, зъ дітьми, жоною,
Всєю челядкою.
Дай же ти, Боже, чого жадаєшъ.
Жадаю въ Бога щастя, здоровля,
Здоровля въ твій дімъ, на челядочку,
А щастя на двіръ, на худобочку;
На челядочку на домовую,
На худобочку на роговую.
И на вшелякую.
Добрий вечиръ!

(Умилій ут.).

151.

А.

- 1) Пане господару, гараздъ ся маєшъ
- 2) Гой дай, Боже. *)

*) Посгіь каждого стиха.

- 3) Гараздъ ся маєшъ, ні въ чимъ не дбашъ.
- 4) Твое поділля турки забрали,
- 5) Турки забрали, за Дунай загнали.
- 6) Ой крикнувъ же вінъ на свої слуги:
- 7) «Ой слуги мої, виведіть коня,
- 8) Виведіть коня зъ гострого меча,—
- 9) Най своє поділля назадъ заверну,
- 10) Назадъ заверну краще осажу;
- 11) Осажу ёго въ три періи: (?)
- 12) Перша перія старими людьми,
- 13) Друга перія изъ парубками,
- 14) Третя перія изъ дівочками.
- 15) Старими людьми — село порадне,
- 16) И зъ парубками — село веселе,
- 17) А зъ дівочками ще веселіше.
- 18) А за симъ словомъ та бувай же здоровъ,
- 19) Та бувай же здоровъ, та не самъ собою—
- 20) Съ дітьми, жоною, всію челядкою.

(Ушицкій укр.).

В.

1 Б = 1 А... ти спишъ, не чуєшъ. 2 Б = 2 А., 3 Б = 4 А... заняли,
4 Б = 5 А... заняли, въ полі піняли.

- 5) Ой вінъ въ темъ часу продужується,
- 6) Та й на служеньки окликається

Б 7 = 7 А... все вірненькі.

- 8) Сіддайте жоні вороненькі,
- 9) А підъ мене молодого того буланого,
- 10) Та будемо догоняти турецького цара,
- 11) Скоро догнали, заразъ ся стали,
- 12) Турецького цара въ неволю взяли.
- 13) Ой десь ся взяла чорная хмара —
- 14) Не есть то хмара, то жоней пара.
- 15) Виншуємъ сею колядкою.

(Ушицкій укр.).

159.

Пане господару, тось ся розиславъ,
Ой дай, Боже. *)

*) Послѣ каждого стиха.

Золотимъ плотомъ пліть одгородивъ.
А въ тімъ плоті срібні ворота,
По підъ віконця зелений виноградъ.
Пане господару, не прогнівайся!
Ми твої ворітця повідчиняли,
Зелень виноградъ порозломали.

(Умиліи утв.).

158.

А.

- 1) Надъ моремъ глибокимъ
- 2) Стоявъ явіръ високий.
  - 3) Грай, море, радуйся земле.
  - 4) Вікъ до віку! *)
- 5) А на тімъ яворі сизъ орелъ сидить,
- 6) Сизъ орелъ сидить да въ воду глядить,
- 7) У воду глядить съ рибою говорить:
- 8) «Ой будь намъ, рибо, у одного пана,
  - 9) Пана Івана.»
- 10) Тобою, рибо, гості витати,
- 11) А моімъ перомъ листи писати.

(Сборн. Метлицкого.).

В.

- 1) Ой рибо жъ, рибо, ти моя пара!
- 2 В = 8 А., 3 В = 9 А. Въ одного пана...: 4 В = 10 А. Що..., 5 В = 11 А..
- 6) Да бувай же здоровъ и въ віку довгий,
  - 7) Не самъ собою — зъ своєю женою,
  - 8) Зъ усімъ родомъ, зъ Господомъ Богомъ,
  - 9) Зъ Исусомъ Христомъ, зъ Святимъ Рождествомъ.

(Сборн. Метлицкого.).

*) Постъ кожного двуступня.

154.

Є дома, дома самъ панъ господарь?
Ой я знаю, що вінъ дома.
А сидить же вінъ у вонецъ стола,
А на ёмъ шуба-люба,
А на тий шубі шиндочора, (або калиточка)
А въ шиндочорі три шеляжечки.
Сѣму тому по шеляжечку,
А намъ дай-но по пирожечку.

(Чернишевск. укр.).

155.

Ой на дворі чорна хмара вѣється,
А підъ вікномъ колядникъ човниється.
Пустить ёго до хати,
Вінъ намъ буде коляди співати.
Якъ прийшовъ, кажуть ёму сісти,
Вінъ каже: «а я хочу їсти.»
Якъ побачивъ пироги,
Ёго млости обняли,
Та й упавъ.
А въ печи пироги кипіли,
А ёго очи навиділи;
По маленьку присувавъ,
По одному витягавъ,
Да пришки. (?)
А въ печи, въ печи пироги въ не стало,
Вінъ полізъ на гору по сало;
Вінъ сала не доставъ,
Зъ драбинкою зъ гори впавъ,
Забився.
Кажуть въ хаті щось у снігахъ трісло,
Я кажу, що я зъ гори злізъ;
Кличуть мене до хати,
Я не можу устати—
Забився.
Я прийшовъ, хтіли мене бити,
Кажуть мені у грубі палити.

Я у грубі запаливъ,
Собі штани просмаливъ
Геть зовсімъ.
Взявъ совируку та пішовъ по рибу.
И риби не зловивъ,
Собі штани замочивъ,
До кришки,
Предвіки, предвіки родився....
Съ підъ стола на пічъ вкотився.
Отуть би я вікувавъ,
Кобъ хто їсти подававъ,
На віки.

(Дубище, Старокон. утв.).

156.

Запрігъ Іозефъ кобилу въ візокъ,
Іхати до Битлєсмъ до дитяти малого,
Утулити плачъ ёго.
Якъ іхавъ, такъ попавъ въ велике багно.
Бачить Іозефъ, малу не плаче,
Що кобила изблудила
И попала у багно,
И застряла по стегно.
И стоить, и дрожить,
А далі й лягла.
Мавъ же Іозефъ въ візку горілку.
Якъ зачавъ перепрохати,
Горілкою частувати:
«Гей, гей, рятуйте,
И мотуззя готуйте,
Щобъ моя рябая
Швапа не дійшла!»
Всі рушили до кобили.
Хто де знавъ, тамъ попавъ,
Єдень за хвістъ та й вірвавъ.
Кобила рушила сама на сухе.
Іозефъ зрадивъ, кобилу запрігъ,
Якъ зобачивъ, що нема
У кобили огона,
Засвиставъ, залаявъ:
«Чорти бъ вашу ма!

Що жъ ви, дурні,
Зробили мені?
Моїя шкани рибій,
Невеликій малій?
Не дарую вамъ того,
Заплатите немого;
А якъ ні, то въ дворі
По сто візьмете,
Ще й заплатите.

(Дубице, Старокопстантиновск. уяз.).

157.

Ой я тобі, дядьку, заколядую,
Дай мені перунигъ!
Якъ не даси пирога,
Возьму вола за рога
Та поведу на мурунигъ.
Буду воломъ робити,
А въ рунігъ буду трубити.

(Борисполь, Переяславск. уяз.).

158.

И ви идете, дари несете,
Котрий що має,
Нехай те дає:
Грицько варениківъ,
А Степанъ печеню,
А Иванъ гуску
На перекуску,
А я горілки
Дзбанъ тому пану,
А якъ побачу —
Меду достану.

(Гостомель, Киевск. уяз.).

159.

Боло кринички
Плавають черички;

А ти, дядино,
Печи палянички.
Съ печі виймай,
Да намъ давай.
Хутко беріте,
Насъ не баріте,
Короткі свитки,
Померзли литки.
Батько сварився.
Щобъ не барився;
Мати казала,
Щобъ дали сала,
Мірочку овса,
На верхъ ковбаса;
Мірочку гречки,
На верхъ сечки.

(С. Рошце, Чернівецьк. уѣз.).

160.

— Колядуй, баране!
«Не вмію, пане.»
— Дакъ лизь у вікно!
«Дакъ роги, пане.»
— Позавертуй, баране!
«Дакъ болять, пане.»
— Позавертуй, баране!
«Дакъ нічимъ, пане.»
— Онучкою, баране!
«Дакъ нема, пане.»
— На смітнику, баране!
«Корява, пане.»

(С. Козорчи, Чернівецьк. уѣз.).

161.

А въ полі, въ полі,
Плужокъ ходить;
А за тимъ плужкомъ,
Самъ Богъ изъ рожкомъ;

А Божа мати.....
Отдай, Господи, рогъ....

(Козороти, Черниовск. утв.).

162.

Бігла теличка зъ березнячка
Да въ дядинъ двірѣ;
Я тобі, дядо,
Заколядую,
Дай пирігъ.
А ти, дядинко,
Хоть паляничку,
Зажену тобі
Вчка й теличку,
А й ще пожену,
Да й напасу,
Дядинко, дайте
Ще ковбасу.

(С. Пудина, Прилуки. утв.).

163.

У нашої баби золотні брижі,
Святий вечерь!
Да у насъ, бабусю, ковбаси скожі,
Святий вечерь!
Проставъ драбинку,
Лізь по свиннику.
Святий вечерь!

(Козороти, Черниовск. утв.).

164.

Ой въ пана, пана
Собака п'яна,
Лежить на саяхъ,
Въ червонихъ штанахъ.

(С. Леметарока, Осинки. утв.). by Google

165.

А.

- 1) Колядую, колядую,
- 2) Ковбасу чую.
- 3) Святий вечерь!
- 4) А ви мене не питаєте,
- 5) Ковбасу дайте.
- 6) Ой дай, Боже!
- 7) Дайте ковбасу,
- 8) Я до дому понесу.
- 9) Святий вечерь.
- 10) Дайте мені вишку,
- 11) Изв'їмъ въ затишку.
- 12) Ой дай, Боже!

(С. Мотренова, Борзненск. уѣз.).

В.

1 Б = 1 А, 2 Б = 2 А.

- 3) О тамъ у куту,
- 4) Висить на шнурку.

5 Б = 3 А.

(Гостомель, Киевск. уѣз.).

166.

Ой въ Пилипівку
Грушка зацвіла,
А на святий вечиръ
Грушки зродила;
А святий Гарасимъ
Грушки обтрусивъ,
А свята Варвара
Грушки збирала,
А свята Юхима
Грушки варила,
А проглятая една
Грушва поїла.

167.

Дайте намъ воляду,
Бо далі иду;
Дайте намъ курку,
Бо въ вівно штурхну;
Дайте намъ богута,
Бо рознесу ворота;
Дайте намъ пероги,
Бо ми змерали въ ноги;
Малу перину,
И красну дівчину,
И велику воляду,
Бо відъ васъ иду.

(Життя Паум).

168.

Ой зъ гори, зъ гори вітеръ повівавъ,
Дунай висихавъ, зіллямъ зароставъ,
Зіллямъ трепіттемъ, вшелякимъ цвітомъ.
Дивне звірь спасає зілле,
Спацає зілле свий оленецъ.
Надійшовъ надъ ёго молодий княжа,
Молодий княжа зъ лучкомъ-стрілкомъ.
Лучкомъ-стрілкомъ звірьє забивъ,
На гусли грає, красно співає.
Надійшовъ надъ ёго батейко ёго:
«Ти, синку, синку, оленцівъ стреляешъ,
На гуслі граєшъ, красно співаєшъ,
А того не знаєшъ, чого заплачешъ:
Турки, татари підгорья взяли,
Полонъ забрали, долівъ погнали.»
«Сідлай мі, тату, коня бистрого,
Злагоди мі, тату, меча острого,
Най я поїду турка догоню,
Мое підгорье назадъ оберну,
Назадъ оберну, краще осаджу.»
Ой якъ догонивъ та й їхъ розгромивъ;
Свое підгірья назадъ обернувъ,
Назадъ обернувъ, краще осаджавъ.

Ой осадивъ вінъ три села людей:
Ой одне село старими людьми,
А друге село парубойками,
А третє село дівчинойками.
Старі люде суди судили,
А парубойки на ворогівъ ходили.
А дівчинойки—шитойки шили.

(Нюстичі).

169.

А.

- 1) Ой чого ти, роженько, сама въ городі,
- 2) Рожа моя повна, червона, багорова?
- 3) Ой я не сама въ городі зросла.
- 4) А єсть коло мене запашний васильчочъ,
- 5) Запашний васильчочъ, хрещатий барвіночочъ.
- 6) Да чого ти, Химочко, сама въ батенька?
- 7) Ой я не сама въ батенька зросла,
- 8) Єсть коло мене брати, сестриці.
- 9) Ми жъ тебе, Химочко, не понижаемъ,
- 10) Зъ святимъ Рождествомъ поздравляємъ;
- 11) Зъ Исусомъ Христомъ,
- 12) Святимъ Рождествомъ,
- 13) Зъ милимъ Богомъ,
- 14) Зъ усімъ родомъ.

(Изъ Рукон. Сборн. Булима).

В.

1 В = 1 А? 2 В = 2 А. 3 В = 3 А.... коло мене красота, 4 В = 5 А.
5 В = 6 А.... дівчинонько...? 6 В = 7 А.... коло мене братіки,

- 7) Коло мене братіки, яєъ сизи орлики,
- 8) Коло мене сестриці, яєъ сизи орлиці.

(Изъ Рукон. Сборн. Булима).

170.

А въ нашего панотця
Золотні ворітця;
Передъ тими ворітьми
Стоять столи заслани,
А за тими столами
Стоять ангели рядами.
Що на небі місяць —
Да то нашъ господарь;
А на небі зірочки —
Да то ёго діточки;
А на небі зірка —
Да то ёго жінка.

(Изъ Рукоп. Сборн. Бумина).

171.

У нашего пана господарейка,
Є красне въ нёго и дворі ёго
Тісові сінці, ярові східці,
Ходить по ніхъ молода княгиня;
А на княгині жований поясъ,
На тймъ поясі золоті ретязкі,
На тихъ ретязкахъ мідяни ключі.
Мідяни ключі, тихо дзвоніте,
Тихо дзвоніте, пана не збудіте,
Бо теперъ нашъ панъ зъ Венгеръ прихавъ,
Ей зъ Венгеръ, зъ Венгеръ, зъ Венгерської землі.
Зійшлися къ нему вшистке панове,
Вшистке панове, ёго братове.
Стали ся ёго вивідувати:
«Ей, пане, пане, що тамъ чувати,
Що тамъ чувати въ Венгерській землі?»
— Добре чувати въ Венгерській землі:
Венгерська земля пречъ поорана,
Пречъ поорана и посіяна,
Пав'янимъ перцемъ заволочена,
Яснимъ мечемъ обгорожена,
Ясними мечі відъ злої тучи.

172. *)

Въ бору, въ бору да волохи поють,
Волохи поють, церковъ будущъ.
Збудовали церковъ зъ двумя вікнами:
Въ перше віконце вскочило сонце,
Въ друге віконце — ясенъ місяць,
Въ третє віконце — дрібенъ дощикъ,
Въ четвєрте віконце — ангелъ влинувъ,
На престоли ставъ, слізку вронивъ.
А съ тої слізюньки да потієъ ручай,
А съ того ручая да розлився Дунай,
А въ тому Дунаю да пливе човничюкъ,
А въ тому човничюку красний паничъ,
Красний паничъ да Михайлонько.
У правій ручці да весельце держить,
А въ лівій ручці щучий гребішокъ.
Гребішокъ держить да кудерки чеше,
Кудерки чеше на Дунай несе:
«Пливіть, пливіть, мої кудерки,
Бистримъ Дунаємъ къ крутому берегу.
Тамъ моя матка водицю бере,
Водицю бере и васъ зачеркне,
И васъ зачеркне, мене спомяне:
Се жъ таки да кудерки, якъ мого сина,
Якъ мого сина Михайлонька,
Да пана Павлонька.
Бувай же здоровъ, да красний паничу,
Не самъ зъ собою — зъ отцемъ, маткою,
Зъ милимъ Богомъ, зъ усімъ родомъ,
Зъ Исусомъ Христомъ, Святимъ Рожествомъ.

(Изъ Рукон. Сборн. Булиши).

173.

А.

- 1) Я малий пахолюкъ
- 2) Родився въ вівторюкъ,

*) См. № 88.

- 3) А въ середу рано
  - 4) Мене въ школу дано.
  - 5) Пославъ мене дякъ
  - 6) Цибуль куповати;
  - 7) А я не купивъ,
  - 8) А такъ ухвативъ.
  - 9) Чоловікъ мене догнавъ.
  - 10) Цибульку однявъ
  - 11) И чуприну намъявъ.
  - 12) Пошовъ я до неба
- Чого мені треба;
А тамъ смерть страшна,
И коса замашна.
Смерть до мене зъ косою,
А я ій въ зуби ковбасою.
Будьте здорови зъ праздникомъ.

В.

1 Б = 1 А, 2 Б = 2 А, 3 Б = 3 А, 4 Б = 4 А.

- 5) Я иду зъ школи — плачу
- 6) И світа не бачу;
- 7) Очи протираю,
- 8) На карманъ позираю,
- 9) Васъ съ праздникомъ поздоровляю.

(Изъ Рукон. Сборн. Кулиша).

174.

Я маленька дівочка,
Якъ у полі квіточка,
Більшъ нічого не знаю —
Тільки азъ да буки...
Пожалуйте мені
Грошникъ у руки.
Я маленька дівочка,
Якъ у полі квіточка,
Черевичкі корковенькі...
Будьте зъ праздникомъ здоровенькі.

(Изъ Рукон. Сборн. Кулиша).

175.

Я по ряску ходяла,
Я запаску згубила;
А поповчъ ишовъ,
Запащину найшовъ.
Поповичу, сучий сину,
Верви мою запащину.

(Изъ Рукоп. Сборн. Булшиса).

176.

А въ дядьба й у насъ
Коробка ковбасъ.
Дядьковн поімо,
Своіхъ не дамо.

(Изъ Рукоп. Сборн. Булшиса).

По окончаніи коляды, одинъ изъ пѣвцовъ, „береза,“ т. е. главный колядникъ, привѣтствуетъ хозяина такимъ образомъ:

„Віншую васъ зъ сімъ пресвітлимъ празникомъ, щобъ ці святки проводили, пришлаго року дочекали зъ миромъ, въ покою, добрімъ здоровьі, зъ дітками; а ви, хлопці, кажіть: дай, Боже!“ На это остальная компанія отвѣчаетъ хоромъ: „дай, Боже!“ Съ 25-го на 26-е, по повѣрью народа, души умершихъ вмѣстѣ съ священниками идутъ въ церковь молиться Богу. Увѣряють, что старики видѣли такихъ мертвыхъ.

На второй день праздника Рождества Христова, женщины приносятъ хлѣбы въ честь родившей Богоматери; это называется: „ходить на родини до Богородиці“. Послѣ богослуженія женщины заходятъ съ поздравленіемъ въ „добродзійкі“, т. е. женъ священника ¹⁹⁹⁾.

Вечера праздника Рождества и до Богоявленія называются Святыми, а потому въ эти вечера позволительно только „пірѣя дерти“.

Народъ вѣритъ, что въ эти дни вѣдьмы шатаются по землѣ. Въ эти

¹⁹⁹⁾ М. Полонное, Новградволынск. уѣз.

же вечера молодежь собирается на вечеринки, гдѣ повторяются тѣ же забавы и гаданья, что и подѣ вечерѣ св. Андрея.

По замѣчаніямъ крестьянъ, какая погода будетъ передъ новымъ годомъ, такая будетъ предшествовать Петру и Павлу.

Щедривки и Багатий вечеръ.

31 декабря на „Меланки“, т. е. въ день св. Меланіи, наканунѣ новаго года, каждая хозяйка приготовляетъ „книші“, пироги, колбасы начиненныя гречневою кашей и вареники; этотъ вечеръ называется богатымъ или „щедрымъ“.

Въ этотъ день крестьяне приучаютъ къ ѣздѣ и работѣ молодыхъ лошадей и быковъ, не бывшихъ еще въ упряжи, при чемъ на сани берутъ мальчишекъ и сосѣдей. Послѣ этого кропятъ лошадей и быковъ освященной водой ¹⁹⁴⁾. Идутъ въ сарай, ловятъ воробьевъ, и бросаютъ ихъ въ огонь, а пепель отъ нихъ собираютъ, хранятъ до посѣва и, вмѣстѣ съ сѣменами, бросаютъ въ землю; это дѣлается для того, чтобы воробьи не нападали на посѣвы конопли, проса и т. п. ¹⁹⁵⁾ Пацуютъ землю и какъ бы готовятъ ее для посѣва, причемъ пѣснями и тѣлодвиженіями представляютъ процессъ паханія. Утромъ стряхиваютъ со стола солому, „дѣдуху“, зажигаютъ ее на дворѣ или улицѣ, перепрыгиваютъ черезъ огонь и перегоняютъ скотъ три раза. Остатки соломы бросаютъ свиньямъ, чтобы хорошо „плодились“. Берутъ соломы, идутъ въ садъ и обвязываютъ фруктовыя деревья, приговаривая: „добраго вечера тобі, чи будешъ намъ родити, чи ні?“ Послѣ ударяютъ ее три раза топоромъ и говорятъ: „Гляди жъ, роди, бо якъ не будешъ родити, то на приший рікъ ми тебе зрубаемо“, или же говорятъ: „Роди, Боже, такъ ясно, якъ на небі звѣзди, а такъ красно, якъ одѣ нихъ ясно ¹⁹⁶⁾. Примиряются съ поссоравшимися и забываютъ взаимныя обиды въ старомъ году, на томъ основаніи, что „у кого вийде яка звада на новий рікъ — цілий рікъ звадитиметься“.

Крестьяне вѣрятъ, что ясная и звѣздная ночь на новыи годъ предвѣщаетъ безопасность, здоровье людей въ текущемъ году, и наоборотъ.

¹⁹⁴⁾ С. Студеницы, Житомирск. уѣз.

¹⁹⁵⁾ С. Голобы, Ковельск. уѣз.

¹⁹⁶⁾ С. Махариццы, Староконстантинов. уѣз.

Вечеромъ ужинъ. Къ ужину, между прочимъ, готовятъ много пироговъ и кнышей. Пирогъ и кныши къ ужину ставятся передъ хозяиномъ. Хозяинъ сидитъ за столомъ, а хозяйка призываетъ дѣтей, которые должны на это время выйти изъ хаты, и говоритъ имъ, чтобы сѣлись ужинать. „А де жъ нашъ батько?“ спрашиваютъ дѣти. „А хѣба ви мене не бачите,“ отвѣчаетъ отецъ изъ за кучи пироговъ. „Ні, не бачимо, тату!“ Дай же Боже, щобъ завше не бачили,“ т. е. чтобы всегда было такое изобиліе хлѣба, какъ въ этотъ вечеръ ¹⁹⁷⁾.

Дѣти, преимущественно бѣдныхъ родителей, ходятъ подъ окна сосѣдей „щедровать,“ т. е. поютъ извѣстныя пѣсни „щедрівки“, за что имъ даютъ немного денегъ, или что нибудь изъ съѣстнаго.

При этомъ парни маскируются, кто медвѣдемъ, кто бабой, вообще, кто чѣмъ вдумаетъ. Въ числѣ ихъ долженъ быть одинъ переодѣтый женщиной — это „Меланка“ ¹⁹⁸⁾.

¹⁹⁷⁾ С. Пляски, Дубенск. уѣз.

¹⁹⁸⁾ Ушакій уѣз.

ЩЕДРИВКИ.

I.

A.

- 1) Ой рано, рано курі запіли,
- 2) А раній того Трохимко вставъ;
- 3) По двору походивъ, лучкомъ позвонивъ,
- 4) Лучкомъ позвонивъ, братцівъ побудивъ
- 5) «Вставайте, братки, коні сідляйте,
- 6) Да поїдемо на поліванне,
- 7) На поліванне, на погулянне...»

B.

1 B=1 A, 2 B=2. A. Хто найраній...? 3. Молодий Климцё. 4. B=4 A.
Дзвоникомъ дзвонивъ..... 5. B=5 A.... брати, підемо на войну.

- 6) Та зовемо жовту пташечку;
- 7) Не пташечку, да Климця дівочку.

(Городокъ, Луцкаго утз.).

3. *)

У пана Данила, да на ёго дворі...

Щедрий вечеръ!

Ой виросло дерево тонке та високе,
А підъ тимъ же деревомъ да панъ Данило,
Да и панъ Данило коника сідлає,
Коника сідлає, съ конемъ розмовляє:
Ой поїдемо, коню, да на войниченьку;
А у ёго ненька, да вовсімъ старенька.
Сина виряжала, вона научала:
Ой ідь, сину, да на войниченьку.
Шо попередъ вуйська да не поспішайся,
А позадь вуйська да не оставайся,
А посередъ вуйська сивимъ конемъ грай же.
Шо попередъ вуйська, — вуйсько зарубас,
А позадь же вуйська, у пленъ занімає.

*) См. коляду № 1.

Ой сунѣ матері да не слушае,
А попередь вуньска сивимъ конемъ грае.
Якъ угледівъ ёго да царь турецькій:
<Ой и чій сунючокъ же сивимъ конемъ грае?
Ой якъ би я знавъ, я бь дочку оддавъ,
Половину царства да ще й государства.>
(Борисполь, Черкасовск. уѣз.).

3.

Ой подь вербою, подь зеленою,
Святой вечерь!
Ой тамъ стояло мужуньв громада,
Мужуньв громада, велика рада.
Станьмо ми, братці, въ велику раду,
Построймо ми, братці, золотий човень,
Леньмо — поленьмо до свого пана;
А нашъ бо панъ славний багатирь,
Славний багатирь, дорого плативъ.
На місяць плативъ по сто червоннихъ,
По сто червоннихъ, по воронимъ коні.
На тимъ коні золотее сідло,
А на тимъ коні золота грива,
Золота грива, перстивъ укрила.
На тимъ сідлі пишноє дитя,
Пишноє дитя, молодой Иванко.
(Дроичинь, Кобринск. уѣз.).

4. *)

А у полі, въ полі, да білъ камінь лежить,
Святой вечерь!
А підь тимъ камінемъ да люта змія лежить,
Ой туди да іхавъ Андрійко,
Ставъ съ коня вставать — змію рубать.
Ой тая змія да й промовила:
<Не рубай мене, не січи мене,
Буду я тобі въ великій пригоді;
Ой якъ будешъ ти женитися,
Помощу мости все перстнёвие,
Поставлю столи все тісовие,

*) См. волядку № 147.

Поставлю стовпи все золотіе,
Повішу коври все шовковіе.
Якъ будешъ дівочку везти,
Забрязчать мости все перстнѣвіе,
Засяють стовпи все золотіе,
Замають коври все шовковіе,
Загоряться свѣчі все восковіе.»
Да бувай же здоровъ, молодий Андрійко.
Ми же тебе не зневажаємъ,
И святимъ вечеромъ поздоровляємъ.

(С. Мокшинецъ, Черниовск. уѣз.).

Б. *)

Весь двіръ на горі,
Яворъ на дворі,
На тимъ яворі
Сизъ совікъ сидить,
На море глядить.
Зобачивъ рибу чечуру (?).
— Ой рибо, рибо, чечуро,
Побратаймось, посватаймось!
Ой кому дати зъ лучка стреляти?
— Трохимку дати зъ лучка стреляти.
Не подобає йому зъ лучка стреляти,
А подобає йому у короля служити
У короля служити, ради радити,
Ради радити, суди судити.
Ой ти ради кові въ городі,
Ой ти суди ходять у шубі....

(Горностайполь, Радомысльск. уѣз.).

Б.

Ой на річці на Ордані
Тамъ хрестієкъ виренає,
Виренає, промовляє:
«Возміть мене на рученьки,
Понесіте до церковці,
Положіте на престольці.»

*) См. колядеу № 158.

Прийшли попи почитали,
Прийшли даки поспівали.

(Мокрани, Кринскоб. уль).

7.

A.

- 1) Ой на річці на Іордані,
- 2) Тамъ Пречиста ризи прала,
  - 3) Щедрий вечеръ, добрий вечеръ,
  - 4) Добримъ людямъ на весь вечеръ!
- 5) А виправши повісила на ялині.
- 6) Прилетіли два ангели,
  - Щедрий вечеръ, добрий вечеръ,
  - Добримъ людямъ на весь вечеръ!
- 7) Да взяли ризи на крилечка,
- 8) Понесли ризи на небеса;
  - Щедрий вечеръ, добрий вечеръ,
  - Добримъ людямъ на весь вечеръ!
- 9) Всі небеса розтворилися,
- 10) Всі ангели поклонилися.
  - Щедрий вечеръ, добрий вечеръ,
  - Добримъ людямъ на весь вечеръ!

(Юришовка, Новгородсьверск. уль).

B.

- 1) Що на Дунаечку, на бережечку.
- 2 B = 3 A.
  - 3) Тамъ ластовка да купалася,
  - 4) То не ластовка, то Матеръ Божа.
  - 5 На кедреві да повісила. (?)
- 6 B = 6 A... да три..., 7 B = 7 A, 8 B = 8 A... да до церквці,
  - 9) Положили ризи на престоли.
  - 10) Самі двері одчиняються,
  - 11) Самі звоні задзвонилися,
  - 12) Самі свічі запалилися,
  - 13) Царські врата отворилися,

- 14) Сама служба заслужилася.
- 15) Кому службу да служить будемъ?
- 16) Служить службу святому Василю.

(С. Юршовека, Новоградсвер. ут.).

В.

- 1) Ой у тихому да Дунаечку.
- 2 В = 3 А, 3 В = 2 А.... мила.
- 4) Да ризи мила да перемивала,
- 5) Повісня ризи на кедрині.
- 6 В = 6 А. Де взялись ..., 7 В = 7 А, 8 В = 8 А... да у церковцу,
- 9 В = 9 Б.

- 10) Ой де взялися да два паноньки,
- 11) Стали вони приборатисе,
- 12) Приборатисе, умиватисе,
- 13) Стали вони службу служити,
- 14 В = 16 Б.... Бога просити.
- 15) Да за того пана, пана хозяіна.
- 16) Да за ёго неньку, за усю семейку.
- 17) Да бувай здоровъ, пане хозяіну,
- 18) Да не самъ собою, зъ своєю жоною:

(Колошовка, Черниов. ут.).

Г.

- 1 Г = 1 Б, 2 Г = 3 А, 3 Г = 3 В Мати Божа.... 4 Г = 4 В.... вмивала
- 5) Та у тві ризи Христось убрався.
- 6 Г = 13 В Христось убрався.... 7 Г = 14 В.... за пана Ивана,
- 8) За пана Ивана, та за ёго дітки.

(Въ стверн. ут. Черниовск. куб.).

Д.

- 1 Д = 1 А, 2 Д А. = 2
- 3) Свого сына повивала
- 4) На ядині коликхала.
- 5 Д = 6 Б 6 Д = 8 А, взяли Суса... 7 Д = 9 А А..., 8 Д = 10 А Всі....

(Талатка, Уман. ут.).

Е.

1 Е = 1 А, 2 Е = 2 А, 3 Е = 3 Д... своє дитя, 4 Е = 4 Д... на колінахъ
колихала. 5 Е = 6 В... три..., 6 Е = 8 А Взяли дитя.... 7 Е = 9 А.
8 Е = 10 А... свиті....

(С. Пудища, Прилуки. ут.).

С.

А.

- 1) На річці, на Ордані,
- 2) Шовъ Сусъ Христось на Ордані,
- 3) Тамъ сівъ Сусъ Христось вечерати.
- 4) Пришла до ёго мати ёго.
- 5) — Просю, мати, вечерати.
- 6) «Спасибі, сину, за вечеру,
- 7) Подай, сину, райські ключі,
- 8) Яре пекло одомвнути,
- 9) Спасенні душі випустити;
- 10) Тільки теі не пустимо,
- 11) Що въ п'ятницю пісню піла,
- 12) А въ суботу не вмивалась,
- 13) А въ неділю рано іла,
- 14) Отцу, ненькі залаяла.»
- 15) — Ще я не лаяла,
- 16) Тільки думку подумала.
- 17) — Въ тебе думка, таъ якъ лайка.

(Краснополка, Гайсин. ут.).

В.

1 В = 3 А. Ой....

- 2) Щедрий вечоръ, добрий вечоръ,
- 3) Добримъ людямъ на здоров'є!

4 В = 4 А... къ ёму Божа Мати: 5 В = 7 А. Ой дай....

- 6) Одимвнути рай и пекло
- 7) Да випустати всі праведні душі

8 В = 10 А... й ёдноі не пустити:

9) Батька, матірє налаяла

10 Б = 16 А А не налаяла....

- 11) Да въ свому дому, яєъ у райо:
- 12) Тутъ господарь, яєъ виноградъ,
- 13) Господиня, яєъ калина,
- 14) А діточки, яєъ квіточки.

В.

1 В = 1 А, 2 В = 2 Б, 3 В = 3 Б, 4 В = 4 Б, 5 В = 5 А, — Сідай...
6 В = 6 А... за цю вечернну, 7 В = 7 А Оддай... 8 В = 6 Б.

9) Випустити грішні душі.

10 В = 8 Б.

- 11) Бо та душа согрішила
- 12 В = 9 Б, Отця и матку...
- 13) Вона іхъ налаяла, не подобала,

(Сборн. Лукаше.).

Г.

1 Г = 1 Б, 2 Г = 2 Б, 3 Г = 3 Б... на весь вечерь! 4 Г = 4 В.,
до нєго... 5 Г = 5 А. Покинъ сину...,

- 6) Возьми влючі пекельні,
- 7) Випусть души спасенні.

8 Г = 10 А... не випускай 9 Г = 13 А Що..., 10 Г = 11 А, 11 Г = 12 А,
12 Г = 12 В... и матеръ проклинала.

(Любарь, Новоградолмск. утѣ.).

Д.

А.

Allegretto.

1) Ва - си - лё - ва Ма - ти 2) По - шла ще - дро - ва - ти.

- 3) Край стола стала,
- 4) Чесний хрестъ держала,
- 5) Золотую кадильницю,
- 6) Срібную папірницю.
- 7) — Христітеся, люде,
- 8) До васъ Христось буде,
- 9) Богу свічу ставте,
- 10) А намъ пирігъ дайте.

(Пудица, Прилуцк. утз.).

В.

1 В = 1 А, 2 В = 2 А ходила...

3) По церкві ходила

4 В = 4 А... носила, 5 В = 5 А... кадила, 6 В = 7 А кадітеся...
7 В = 8 А. Бо къ намъ... 8 В = 9 А... свічку... 9 В = 10 А.

(С. Дудари, Каневск. утз.).

В.

1 В = 1 А, 2 В = 2 А... засівати 3 В = 3 А У..., 4 В = 4 А, Золотий...
5 В = 7 А, Радуйтеся... 6 В = 8 А.

7) Столи застіляйте,

8 В = 10 А.

(С. Козорози, Черниов. губ.).

Г.

1 Г = 1 А, 2 Г = 2 В, 3 Г = 3 А къ престолу... 4 Г = 4 А золотий...
5 Г = 5 А и... 6 Г = 5 В, 7 Г = 8 А, Къ вамъ...

9) А ви, люде, знайте,

9 Г = 10 А, А мні копіюку...

(Чернобыль, Радомисльск. утз.).

110. *)

А.

- 1) Якъ ходила Панна
- 2) По цѣму світу,
- 3) А здібала Панна
- 4) А три жидова.
- 5) «Чи не ви, жидова,
- 6) Христа мучили?»
- 7) — Не ми то, Панно,
- 8) То наші брати.
- 9) Подивися, Панно,
- 10) На врту гору,
- 11) На крутій горі
- 12) Кедрове древо;
- 13) А съ того древа
- 14) Хрести рубають,
- 15) Церкву будують;
- 16) А въ тій церквці
- 17) Три гроби стоїть.
- 18) А въ першому гробі
- 19) Сусь Христось лежить,
- 20) А въ другому гробі —
- 21) Святий Ілія,
- 22) А въ третѣму гробі —
- 23) Свята Марія.
- 24) Надъ Сусомъ Христомъ
- 25) Свѣчі палають,
- 26) Надъ Ілією
- 27) Свѣчі палають,
- 28) Надъ Марією
- 29) Рожа процвіла,
- 30) А зъ підъ теї рожі
- 31) Вилетівъ пташокъ.
- 32) Не естъ то пташокъ,
- 33) То Божая сила,
- 34) Шо по всѣму світі
- 35) Людей размножила.
- 36) Добри-вечорь!

(Дашковъ, Литинск. унѣ.).

*) См. волядку № 82.

В.

- 1) Пішла Марія, гуваючи,
  - 2) Свого сина шуваючи,
  - 3) Зостріла вона
- 4 В = 4 А трое... 5 В = 6 А Ви, жидова...?
- 6) Не бачили ви, жида,
  - 7) Ивана Хрестителя?
- 8 В = 10 А. Вилізъ, Маріє.. високу... 9 В = 11 А. тий..., 10 В = 12 А
Клень... стоїть. 11 В = 13 А... клень...,
- 12) Крижи крижають,
  - 13) Крижи крижають,
- 14 В = 15 А, 15 В = 16 А, 16 В = 17 А... лежить, 17 В = 18 А,
- 18) Иванъ Хреститель,
- 19 В = 20 А, 20 В = 19 А, 21 В = 22 А, 22 В = 23 А.. Панна...
- 23) Надъ Ивановъ Хрестителемъ
- 24 В = 25 А, 25 В = 28 А... Дивою... 26 В = 29 А.
(Крижить, Острожск. умъ.).

В.

- 1) Ходила Марія
- 2 В = 2 А... всѣму...
- 3) За нею трое жидовья.
- 4 В = 8 Б, Чи бачишь.. 5 В = 9 Б, 6 В = 12 Б,
- 7) Изъ тихъ криживъ.
- 8 В = 15 А, 9 В = 16 А, 10 В = 17 А, 11 В = 18 А, 12 В = 19 А,
13 В = 20 А.
- 14) Синъ Божий лежить
- 15 В = 22 А,
- 16) Марія лежить.
- 17 В = 24 А.
- 18) Книги читають
  - 19) Надъ синомъ Божиимъ,
- 20 В = 25 А. 21 В = 28 А, 22 В = 29 А... зацвила. 23 В = 30 А, а
съ теі... 24 В = 31 А... птахъ,

- 25) Полетів вінъ
26) По підъ небеса;
27) А ті небеса ростворилися,
28) А всі святні поклонилися.

(Пубелчи, Заславск. утз.).

11.

Ой по мору, мору да по синёму.

Щедрий вечоръ,
Вамъ добрий вечоръ!

Ой по тому мору кладки л жали;
Ой по тихъ кладкахъ Божа Мати йшла,
Божа Мати йшла, ризи прала,
Ризи прала, промовляла:
«Кому сії ризи достануться?
Зостануться ризи святому Микиті,
Святому Микиті — службу служити,
Службу служити да Бога просити,
Да Бога просити за пана Ивана
И за діточокъ, за сосідочокъ.

(Леметаровка, Сосниц. у.).

12.

Нѣ Іордані тиха вода стояла;
Тамъ Пречиста свого сина купала,
А скупавши, въ шовковее сповила,
А сповивши, въ яселѣ вложила.
Учора изъ вечора въ цій порі
Десь узялось, до східъ сонця, три воли;
Всі три вони надъ тимъ дитямъ дихали.
А вчора изъ вечора въ цій порі,
Десь узялося, до східъ сонця, три царі;
Всі три жъ вони надъ тимъ дитямъ раду радили;
А іденъ царъ Божимъ миромъ мировавъ,
А другий царъ Сусомъ Христомъ називавъ,
А третій царъ розню квітеу дарувавъ.
То жъ не квіточка — то святеє Рождество,
Всёму миру по цімъ світі радосно.

(Краснополька, Гайсинск. утз.).

13.

Щедрий вечеръ, добрий вечеръ,
Добримъ людямъ, на весь вечеръ!
Ой, ремезо, ремезочку,
Не клади хатки на лёдочку:
Лёдочокъ ся буде розставати,
Твою хату забирати.
Ой, ремезо, ремезочку,
Не клади хатки въ яримъ житі:
Яре жито будуть женці жати,
Твою хату розбирати.
Ой, ремезо, ремезочку,
Не клади хатки въ чистимъ полі:
Въ чистимъ полі плужокъ оре,
А въ тимъ плужку штири воли половні,
А въ нихъ роги золоті;
Святий Петро за плугомъ ходить,
Святий Павло воли гонить,
Пресвятая Діва істи носить,
Істи носить, Бога просить:
«Уроди, Боже, жито, пшаницю,
Всяку пшаницю».
Наклади гніздо въ густимъ лісі на горісі:
Горіхъ ся буде розвивати,
Твою хатку прикривати.

(Ушицкій у.).

14.

Щедрий вечеръ, пане господару,
Щасти, Боже, твоёму товару!
И часточка у меду,
И барвінокъ у саду.
Будь ти, мати хрещена, —
Божого сына хрестила,
По пудъ небесами носила.
Радуйтесь, люде, Христось буде,
Цілуйте Христа въ ручки и ніжки,
А мені, дядьку, давайте перожки.

(Хабне, Радомисльск. утс.).

15.

А.

- 1) А въ полі, въ-полі плужокъ ходить,
- 2) А за тїмъ плужкомъ самъ Богъ ходить.
- 3) Мати Божа істи носитьъ,
- 4) Бога просить:
- 5) «А вроди, Боже, жито, пшеницю,
- 6) Всяку пашницю,
- 7) Безъ куколю, безъ метлички,
- 8) Щобъ родилися бички, телички,
- 9) Чорни ягнички —
- 10) Старому діду на рукавички.

(С. Оленювка, Борзекск. уѣз.).

В.

1 В = 1 А въ чистимъ.., 2 В = 2 А.

3) Святий Петро погоняе

4 В = 3 А, Божа Мати.., 5 В = 4 А істи носитьъ...

- 6) Виори, синку, горбки и долинку,
- 7) Посїемъ жито, ярої пшеници.
- 8) Съ колосочка — жита бочка.
- 9) А зъ другого — жита много.

(Славута, Заславск. у.).

В.

1 В = 1 А Ой у полі... 2 В = 2 А, 3 В = 3 Б... воли гонить, 4 В = 4 Б,
5 В = 5 Б, 6 В = 6 Б Ори... цю... 7 В = 7 Б... пшениченьку.. 8 В = 8 Б..
щобъ жмінёчка,

9) А зъ снопочка — щобъ четверточка.

(Кривинь, Острозжск. у.).

Г.

1) Щедрий вечоръ, добрий вечоръ,

2 Г = 1 А... плугъ... 3 Г = 3 А Матерь... 4 Г = 5 А зароди... 5 Г = 6 А,

6) А мені, дядьку, дай паляницю,

(Хабне, Радомисльск. утз.).

Д

1 Д = 1 А, 2 Д = 2 А, 3 Д = 3 А Пречиста Діва... 4 Д = 4 А, 5 Д = 4 Г,
6 Д = 6 А, 7 Д = 6 Г ти...

8) Добри-вечері!

(Соловєска, Радомисльск. утз.).

16.

Шовъ Илья
На Василя,
Въ ёго пужечка
Житяночка;
Куди ёю махнеть,—
Тамъ жито ростеть.
Зароди, Боже,
Жито, пшеницю,
Всяеу пашницю;
А въ полі ядромъ,
А въ дворі добромъ,
На покуті гостьми,
На полу дітьми,
А въ полі зерняткомъ,
На дворку жеребяткомъ.

(Въ Стверн. утз. Черниовск. куб.).

17.

Пане господару, вставай съ постелі,
Вставай съ постелі, відчиняй двері,
Бо йде до тебе три гостоньки:
Ідень гостонько — ясний місяць,
Другий гостонько — яснее сонечко,
Третій гостонько — дробень дощикъ.
«Ясний місяцю, чимъ ся похвалишъ?»
— Якъ я зійду рано зъ вечора,

Та просвітю гори и долини,
То зрадується весь звірь у полі,
А гість при дорозі.
Якъ изійде ясне сонечко рано въ неділю,
То зрадується весь миръ християнський.
Ще и дітки маленьки.
«Дробень дощuku, чимъ ся похвалишь?»
— Якъ я зійду три рази въ маю,
То буде рости жито и пшениця,
Жито й пшениця, всяка пашниця.

(Браснополка, Гайсинск. уяз..)

18.

Щедрий вечіръ, пане господару,
Стережи, Боже, твоёго товару,
Стережи, Боже, твого остатку,
Що-бись не мавъ ніколи припадку.
Хорошую жінку маєшь,
Хорошенько єі поважаєшь,
Якъ чашечка у меду,
Якъ барвінокъ у саду,
Якъ барвінокъ въ саду процвітає —
Божая Мати книги читає.
Якъ Сусъ Христось народився,
На престолі положився...
Цілуйте Христа у ножки,
Намъ виносьте піріжки
Добрий вечіръ!

(С. Браснополка, Гайсинск. у.)

19.

Пане господару, замітай двори,
Святий вечоръ! *)
Замітай двори, застілай столи,
Накладай хліби усє равние —

*) Послѣ каждого стиха.

Найдуть до тебе гості важніе.
Наїде до тебе самъ Господъ зъ неба,
Съ писарчиками, съ окучиками. (?)
Илья пудъ порігъ, Петро на порігъ.
«А де ти була, святая Илья?»
— Ой була бо я въ полю за сторожа,
Ой стерегла я жита, ишаниці,
Жита, ишаниці, всякой пашниці,
Щобъ зъ коріюшка не виломлю,
Щобъ зъ колосочка не видѣбало,
Щобъ колінчика не виломало.

(Жирючи, Ковельск. ун.).

30.

А.

- 1) Прилетіла ластівочка,
- 2) Сіла собі на віконці,
- 3) Стала собі щебетати,
- 4) Господара викликати:
- 5) «Вийди, вийди, господару,
- 6) Подивися до товару:
- 7) У тебе дві корові телюся,
- 8) Два бичечки родилося.
- 9) Тамъ-то гарні, тамъ-то красні
- 10) Ще й хороші, —
- 11) Будешъ мати за нихъ гроши;
- 12) Тамъ-то гарні, ще й гладеньки, —
- 13) Будешъ мати за нихъ деньги.

В.

1 Б = 1 А... ластівонька, 2 Б = 2 А... край... 3 Б = 3 А, 4 Б = 4 А,
5 Б = 5 А, 6 Б = 6 А... на кошару.

- 7) Чи всі вівці покотилися,
- 8) Чи баранці породилися?
- 9) Ой баранці крутороги
- 10) Поскакали по дорозі,
- 11) А ягнички варноушки
- 12) Поскакали коло грушки.

В.

1 В = 1 А, 2 В = 2 Б, 3 В = 3 А, 4 В = 4 А, 5 В = 5 А, 6 В = 6 Б,
7 В = 7 Б, 8 В = 8 Б... ягнички...? 9 В = 11 Б. 10 В = 12 Б скачуть собі...
11 В = 9 Б... круторожки.

12) Скачуть собі край дорожки.

Г.

1 Г = 1 А, 2 Г = 2 Б, 3 Г = 3 А Якъ зачала... 4 Г = 4 А... розбужати,
5 Г = 5 А А встань... 6 Г = 6 Б, 7 Г = 7 Б, Всі овечки... 8 Г = 8 Б Баранці...

- 9) Добри-вечеръ вамъ,
- 10) Дайте намъ книшъ,
- 11) Бо пустимъ до хати мишъ;
- 12) Дайте ковбасу,
- 13) Бо вамъ хату рознесу.

(Ушлицкій утб.).

ЖІ.

А. *)

- 1) Щодрий вечеръ, добрий вечеръ,
- 2) Добримъ людямъ на весь вечеръ!
- 3) Чи дома сей панъ господарь?
- 4) А я знаю, що вуйнъ дома,
- 5) Сей панъ господарь;
- 6) Сидить же вуйнъ въ конці стола,
- 7) А на ёму шуба соболёва,
- 8) А на ёму цингавора, (?)
- 9) У цингаворі сімъ шеляжківъ:
- 10) Усімъ бабкамъ по шеляжечку,
- 11) А намъ, дядьку, по пирожечку.
- 12) Бички рогати пошли горати
- 13) На попову ниву, на перениву.
- 14) Роди, Боже, жито, пшеницю,
- 15) Всяку пашницю.
- 16) А намъ, дядьку, дай палиницю.

(Рокито, Овручск. утб.).

*) См. колядку № 154.

В.

1 Б = 1 А. 2 Б = 2 А. 3 Б = 3 А Въ-дома, дома... 4 Б = 6 А... собі...,
5 Б = 7 А. На нимъ... 6 Б = 8 А На тий шубі... 7 Б = 9 А... калиточка.

8) Въ калиточці сто червонцівъ.

9) Сѣму тому по червоному,

10 Б = 11 А... діткамъ...

11) По пирожечку, по пляжечку,

12) Добрий вечір!

(Любарь, Новоградволянск. у.)

В.

1 В = 1 А, 2 В = 3 А. Чи є вь...? 3 В = 4 Б. 4 В = 5 Б... шапка ...

5) Калиточка, якъ бочечка,

6) Въ тий калитці три червонці,

7) Намъ, щедричамъ по осьмачку...

8) На новеє літо, роди, Боже, жито,

9 В = 14 А.

10) Горохъ, сочевицю..

11) Въ клуні умолотна,

12) Въ дівці зіхідна;

13) На печі рожа —

14) Господиня гожа;

15) На пруточку рута, —

16) Господини рута.

(Дроичинь, Кобрин. уяз.)

Г.

1) Ой на воді, на Іордані

2) Нема хліба, ходімъ далі.

3) А я тобі защедрую

4 Г = 1 А, 5 Г = 2 А... на здоровье 6 Г = 3 А. Чи дома, дома...?
7 Г = 4 А, 8 Г = 4 Б. 9 Г = 7 А... люба, 10 Г = 7 Б. 11 Г = 9 А, А вь
калиточці...

12) А ти, хозяіну, дай по пирожечку. —

(Гостомель, Києвск. уяз.)

Д.

1 Д = 3 А, 2 Д = 4 А, 3 Д = 3 В. 4 Д = 9 Г.

5) А на шубі чиндовора, (?)

6) На чиндоворі полеочокъ,

7 Д = 7 Б. На поясочку... 8 Д = 8 Б... сімъ купиць грошей 9 Д = 10 А.
Сѣму тому..., 10 Д = 10 Б.

(Борисполь, Переяслав. уѣз.).

Е.

1 Е = 1 А, 2 Е = 2 А, 3 Е = 3 Б, Чи...? 4 Е = 4 А, 5 Е = 5 Б,
6 Е = 8 А... шуба львова, 7 Е = 8 Б, 8 Е = 9 А... по шеляжечку. 9 Е = 9 Д...
шелягові 10 Е = 10 Д... по шелягові.

(Дашковъ, Литинск. уѣз.).

Ж.

1 Ж = 3 Е. 2 Ж = 4 А, 3 Ж = 6 В. 4 Ж = 7 А, 5 Ж = 8 Б,
6 Ж = 11 Б, 7 Ж = 11 А... хлонцямъ по калачові.

(Перейма, Балтск. уѣз.).

З.

1 З = 3 Е? 2 З = 4 А, 3 З = 6 Б, 4 З = 7 А, 5 З = 8 А... дзі-
линъ-вотора (?) 6 З = 3 А а въ тій дзілинъ-воторий... 7 З = 9 Д, 8 З = 10 Б...
дівчатамъ...

И.

1 И = 1 Д... самъ нанъ дома?

2) Хочъ же вінъ дома, та не кажеться,

3) Къ коню въ шубочку прибірається,

4) А у глобочці (?) дві вигленечки,

5) А въ вигленечкахъ по три шеляги.

6) Кому, дядьку, по шелягу,

7 И = 11 А., пирогу.

(Въ Стюерницъ уѣз. Черни. губ.).

В.

- 1) Я відаю хто не вь-дома,
- 2 К = 3 Е А не... 3 К = 6 Б,
- 4) И ість кутю пшеничную,
- 5) Ситцею поливає,
- 6) Ему Господь помогає.

(Голоби, Ковельск. уяз.).

Л.

- 1 Л = 2 В? 2 Л = 4 А... не... 3 Л = 6 Б, 4 Л = 4 К.
- 5) А пьє воду кринишную.

(Дубица, Старокост. уяз.).

М.

- 1 М = 1 А... на святий... 2 М = 3 Е?
- 3) А ми знаємъ, що є вь-дома
- 4 М = 3 В, 5 М = 7 А, 6 М = 8 Б, 7 М = 9 Б А вь тий..., 8 М = 10 Б,
- 9 М = 11 Б, 10 М = 7 Ж... золотому,
- 11) А дівчатамъ по віночку
- 12) Зь хрещатого барвіночку.

(Ушицкий уяз.).

Н.

- 1) Чи нема вь-дома пана господаря?
- 2 Н = 4 А, 3 Н = 6 Б, 4 Н = 7 А, 5 Н = 8 Б, А вь.. 6 Н = 9 Б,
- 7 Н = 10 Б... червонихъ, 8 Н = 11 Б, 9 Н = 7 Ж... по калачові.
- 10) Якъ не дасте калача —
- 11) Займемъ вола рогача,
- 12) А виженемъ на муригъ,
- 13) Зобьемъ ему правий рігъ.
- 14) А вь рігъ будемъ трубити,
- 15) Хвостомъ будемъ гонити:
- 16) Гей, бичокъ, третячокъ,
- 17) За маковий пирожокъ.

18) Добрий вечеръ.

(Ушицкий уяз.).

О.

1 О = 1 А, 2 О = 2 А... на здоров'є 3 О = 3 Б чи...? 4 О = 4 А,
5 О = 6 А, 6 О = 9 Г. 7 О = 7 Б на пясці... 8 О = 11 Г, 9 О = 9 Д,
10 О = 7 И... братця...

(Обич. и постр. Малор. Марк. ст. 65, 66.):

П.

Чи до - ма, до - ма нань го - спо - дарь?

Ой я знаю, що вінъ дома,
Сидить же вінъ въ кінці стола,
А на ёму шуба люба,
А на шубі поясочокъ,
На поясочку калиточка,
А въ калиточці сімъ вінъ грошей;
Сёму тому по шеляжечку
А намъ, братцямъ, по перожечку.

(М. Борисполь, Переяславск. уѣз.).

33.

На водахъ на Іорданськихъ
Пливе листокъ буювенний,
На тимъ листку написано
Ясне сонце самъ.

33.

- 1) Ой літала ластовка, літала,
- 2) До віконечья припадала,
- 3) Пана господаря избужала:
- 4) «Ой вставай, паме господарє,
- 5) Засвіти свічу восковую,

- 6) Побуди челядь молодую:
- 7) Молода челядь до церковці,
- 8) А бжиловьки до пасіки.
- 9) Роди, Боже, бички, телічки,
- 10) А намъ дайте палянички.

(С. Дудри, Каневск. утз.).

В.

- 1) Ластівка щebetала,
- 2 Б = 2 А підъ віконцемъ...
- 3) Свого пана пробужала:
- 4 Б = 4 А «Ой устань..., 5 Б = 5 А, Б Б = 6 А,
- 7) Нехай походить по дворочку,
- 8) Якъ пчѣлочки по медочку».

(С. Пудища, Прилуки. утз.).

В.

- 1) Прилетіла, пригадала,
- 2 В = 1 Б, На віконці... 3 В = 4 А, Ой устань, устань..., 4 В = 6 А...
свою гарну! 5 В = 6 А, 6 В = 5 А... свічку... 7 В = 7 Б, Та походи...,
8 В = 8 А... по садочку.

- 9) Добри-вечір!

(Нар. Юж. утз. пмс. Метлицк., стр. 342.)

34.

А

- 1) Щедрий вечоръ, добрий вечоръ.
- 2) Добримъ людямъ на здоровье.
- 3) Стояла світїлка новозрублена,
- 4) А въ туй світѣльці три оконечка:
- 5) Въ пернімъ оконечку ясный місяць,
- 6) Въ другімъ оконечку ясне сонце,
- 7) Въ третімъ оконечку ясні зірки.
- 8) Що жъ місячмъ — то господармъ,

- 9) Що сонечко — то господинька,
- 10) Ясні зірки — то ёго дітки.
- 11) Щедрий вечоръ, добрий вечоръ,
- 12) Добримъ людямъ на здоровъе.

(Дроничиць, Кобринск. утз.).

В.

- 1) Ой зятати, зарубати,
- 2) Тамъ цервовцю становляти

3 В = 4 А... церковці... оконці, 4 В = 5 А... оконці... 5 В = 6 А...
оконці... 6 В = 7 А... оконці...

- 7) Ясний місяць — панъ господарь,
- 8) Ясне сонце — ёго жона,

9 В = 10 А.

(Слаута, Заславск. утз.).

В.

- 1) Ой на річці на Ордані
- 2) Пливе образъ виринає,
- 3) До церковці промовляє:

4 В = 3 Б, 5 В = 5 А, Перше оконце... 6 В = 6 А. Друге оконце...
7 В = 7 А. Трете оконце... 8 В = 7 Б, 9 В = 8 Б, 10 В = 10 А,

(Вачоць, Заславск. утз.).

Г.

- 1) Сива, сива возуленька,
- 2) Чи всі луги облітала?
- 3) На тымъ місті цервовъ стала

4 Г = 3 Б, 5 Г = 4 Б. Єдно окно..., 6 Г = 5 Б. Друге окно... 7 Г = 6 Б.
Трете окно... 8 Г = 7 Б, 9 Г = 8 Б, 10 Г = 9 Б.

(Мокрани, Кобринск. утз.).

Д.

1 Д = 1 Г... раба... 2 Д = 2 Г, Усі садки...

- 3) Но въ єдному не бувала;
- 4) А въ тымъ садку стоить хатка.

5 Д = 3 Б... хатці... 6 Д = 4 В. 7 Д = 5 Б, 8 Д = 6 Б, 9 Д = 7 Б.
А що... то господаръ, 10 Д = 8 Б. А що... господиця, 11 Д = 9 Б. А що...
(Дубиня, Старокопист. уяз.).

Е.

1 Е = 1 В,
2) Пливе човенъ малёваний,
3) А въ тимъ човні ажъ три пісьмі.
4 Е = 4 Б. Єдно пісьмо..., 5 Е = 5 Б. Друге пісьмо... 6 Е = 6 Б.
Трете пісьмо... 7 Е = 9 Д, 8 Е = 10 Д, 9 Е = 11 Д.
(Краснополка, Старокопистин. уяз.).

Ж.

1) А зъ клену листу напададо;
2) На тимъ листі написано:
3 Ж = 7 Б, 4 Ж = 8 Б, 5 Ж = 9 Б.
(Ушицкий уяз.).

З.

1 З = 1 В... на госоці,
2) Тамъ пливе кленовъ листокъ
3 З = 3 Ж:
4) Три пісьмечка
5 З = 4 Б. Перве... 6 З = 5 Б. 7 З = 6 Б... зорі. 8 З = 7 Б... самъ..
9 З = 8 Б, 10 З = 10 А.
11) Добри-вечоръ.
(Нар. Юж. Рус. пмс. Метлишк. стр. 342.).

И.

1) Ой на горі на камъняний,
2) Тамъ волохи цервву ставлять,
3) Цервву ставлять вігна будують:
4 И = 5 В. Одно... 5 И = 6 В, 6 И = 7 В, 7 И = 8 Б... то господиця
8 И = 7 Б, 9 И = 10 А, 10 И = 11 З.
(Народ. Юж. Русск. тѣни Метлишк. стр. 342, 343.).

25.

Я ходивъ, я блудивъ
Да по новихъ городахъ,
Святий вечоръ, щедрый,
Добримъ людямъ на здоровъе!
Я шукавъ, я питавъ
Королёваго двора,
Господара двора
На трохъ стовпахъ.
Да бувай же здоровъ, пане господару,
У дочку, зъ своєю жоною и зъ дітками у раѣчку.
Що ясний місяць — дакъ то самъ господаръ;
Для місяця сорочка —
Дакъ то ёго жіночка,
А дрібні звѣзdochки —
Дакъ то ёго діточки.
Да бувай же здоровъ, пане господару,
Святий вечеръ!

Дай пирогъ!
Ой якъ даси пирогъ,
Помилує тебе Богъ.
Якъ не даси пирога, —
Візьмемъ вола за рога,
Да й поведемъ на муригъ,
Да й зобъемъ правий ригъ:
Воломъ будемъ робити,
А въ рогъ будемъ трубити.
Якъ не дасте сала,
Поберемо сані.
Будете виляти,
Ні въ що запрягати—
Треба сала дати.
Якъ не дасте копійки,
Дакъ поберемо дівки:
Будете виляти,
Ні кимъ замишляти—
Треба копійку дати.
Якъ не дасте полушки,
Поберемо подушки:
Будете виляти,
Що ні на чімъ спати, —
Треба полушку дати.

Ми жъ тебе, господару, не зневажамъ,
Святимъ Василемъ поздравляемъ.

(Юрмювка, Новгородськ. уѣз.).

26.

Що ся тамъ свѣтить
По новихъ сѣняхъ?
Тамъ и Стасюнѣ
Коня сѣдае.
Самъ ся вбирае
За гіроньки
До дівоньки.
А ёму мати
Свѣчи тримае:
<Не бери, сивоньку,
Дівочки въ таночку, —
А бери, синьку,
Що въ полі на жнивѣ,
На хорошій нивѣ,
Що за нею снопки густі,
Жмені частіі.>

(Рокамута, Холмск. уѣз.).

27.

На Орданѣ, въ новій стані,
Тамъ Тодорко коня сѣдае,
Батько ёму присвѣчае:
<Куди, сину, виїзжаешъ?>
— За границу, по дівицю.
Моя дівка богатырка,
Въ будень ходить въ сріблі, въ злоті,
Въ свято ходить въ оксаміті.

(Губенець, Заславск. уѣз.).

28.

По горі овечки ходять,
Щедрий вечоръ,
Добрий вечоръ,

За ними ходить гречний молодець,
А він ходить три труби носить:
Єдна труба золота,
Друга труба мідяна,
Третя труба срібна.
Якъ заграє въ золотую —
Пішли голоса підъ небеса;
Якъ заграє въ мідяную —
Пішли голоса въ темни луга;
Якъ заграє въ срібну трубу,
То підуть голоса въ темні ліса.

Щедрий вечорь,
Добрий вечорь!

Віншую васъ щастемъ и здоровьемъ.

(Ушницкій укр.).

29.

A.

- 1) При дорожичці самъ плужокъ оре,
- 2) Самъ плужокъ оре семерицею.
- 3) Прийшовъ до ёго татонько ёго:
- 4) «Ой ори, синку, широку нивку,
- 5) Та посіємо яру пшеницю,
- 6) Та уродиться зелене стебельце,
- 7) Зелене стебельце, золоте ядерце.
- 8) Нажнемо віпокъ, якъ на небі зірокъ,
- 9) Накладемъ стіжокъ зсподу широкий,
- 10) Зсподу широкий, зверху високий »
- 11) Та прилетіло а три голуби.
- 12) Ой сіли вони на високімъ стожку.
- 13) Красний молодець стрельбу набиває,
- 14) Стрельбу набиває, стреляти має.
- 15) — Красний молодець, не стреляй на насъ
- 16) Не стреляй на насъ, попитай-но насъ:
- 17) Ми не голуби, ми єсть ангели.

(Здавшии, Ловельск. укр.).

В.

- 1) По-надъ дороги лежать облоги,
- 2) Тамъ горє плужокъ вѣ осьмеро жѣ конь,
- 3) За тимъ плужкомъ Лукіявъ зъ батожкомъ.

4 Б = 3 А... батенько... 5 Б = 4 А... дрібненьку скібку, 6 Б = 5 А будемъ сіяти...

- 7) Яру пшеницю, всяку пашницю;
- 8) Да зберемъ жінцівъ сімъ сотъ молодцівъ,
- 9) А вълзаничокъ — сімъ сотъ дівочокъ.

10 Б = 8 А.

(Краснопілка, Староконст. утѣ.).

30.

Пудъ сінцемъ пудъ новимъ
Стоять коні вороні.
Чні жѣ то кониченки?
— Молодого Ілимухна.
Де жѣ ти поїдешъ?
— До дівчини на залєти.
А дівчина листи пише:
Приїдь, приїдь, мій женише.

(Городокъ, Луцкаго утѣ.).

31.

У сєго двора поросла трава.
Рай розвився — Христось породився
Въ єго дому, Богъ єму давъ добру жону.
Рай розвився — Христось народився въ єго дому.

(Въ ствернїяхъ утѣд. Чернишов. губ.).

32.

У писаря при дворі
Стоїть яворъ при окні;

На яворі гиллячки,
На гиллячках віточки,
На виточках хустойна,
На хустойці золото.
То Парася вішала,
То молодці тішила.
Ви те-жъ, мої молодці,
Не ходіте поночі,
Не рубайте явора,
Не трусіте золота,
Бо мні оно потрібне
Свекра, свекровъ даріти.

(Забруддя, Ковельський уяз.).

33.

Ой учора изъ вечора
Пасла Миланка два качура,
А пасучи загубила,
Шуваючи заблудила.
Приблудила въ чисте поле,
А тамъ Василько плужкомъ оре.
Черчику, васильчику,
Посію тебе въ городчику,
Буду тебе шанувати,
Тречи на день поливати,
А що суботи проривати,
Дівкамъ-панянкамъ дарувати,
За русу косу зативати,
До церквці походити.

(Краснополька, Гайсинск. уяз.).

34.

Зажурилася крутая гора,
Що не вродила шовкова трава,
Тільки вродився зелёнъ виноградъ.
Красная панна саду стерегла,
Та налянули райські пташечки.
Ой шша, шша, райські пташечки,

Намъ того вина барзо потреба:
Єсть у насъ синьки на оженіннячю,
Єсть у насъ дочки на даваннячю.
Дай тобі, Боже, пиво варити,
Пиво варити, синівъ женити.
Дай тобі, Боже, горілку гнати,
Горілку гнати, дочокъ давати.
Пане-господару, вийди-но на двіръ,
Вийди-но на двіръ, щось тобі давъ Бігъ.
Ой давъ тобі Бігъ два стожки жита,
Третій пшаниці на паляниці,
Четвертий гречки на варенички,
А пятий овса — да й колада вся!

(Замышль, Ковельск. утѣ.).

85.

Ой на річці на Ордані,
Тамъ Марися біль білила,
До батенька говорила:
«Мій батеньку, голубоньку,
Ой забери біль біленьку.»
До матінки говорила:
«Ой матінко, голубонько,
Ой забери біль біленьку.»
До братіка говорила:
«Ой братінку, голубоньку,
Ой забери біль біленьку.»
До сестроньки говорила:
«Ой сестронько, голубонько,
Ой забери біль біленьку.»
Ніхто жъ того не послухавъ!
Ой на річці на Ордані,
Тамъ Марися біль білила,
До милого говорила:
«Мій миленькій, голубоньку,
Ой забери біль біленьку.»
А миленькій та й послухавъ,
Забравъ тую біль біленьку.

(Дубище, Староконстант. утѣ.).

36.

A.

- 1) Ложку, тарілку упустила,
- 2) Тонкій хвартухъ замочила...
- 3) Повій, вітре буйнесенькій,
- 4) Висуши хвартухъ тонесенькій;
- 5) Повій, вітре, черезъ ворота,
- 6) Висуши хвартухъ краще злата;
- 7) Повій, вітре, суди-туди,
- 8) Висуши хвартухъ хочъ межъ люде.
- 9) Наща Меланка не робоча,
- 10) На ній сорочка парубоча;
- 11) Нашій Меланці уся плата —
- 12) Пара колошей (?) и води кварта.

Добри-вечерь!

(С. Черныши, Каневск. утв.).

B.

- 1) Наша Меланка въ Дністрові була,
- 2) Дністрову воду вона пила,

3 Б = 2 А.

- 4) Повісила на воротахъ:

5 Б = 5 А... врізь... 6 Б = 6 А. 7 Б = 7 А. 8 Б = 8 А... міжн люде.
9 Б = 3 А. 10 Б = 4 А.

(Перейми, Балтск. утв.).

B.

- 1) Наша Меланка господиня
- 2) Въ ополонці ложки мила,

3 В = 1 А. 4 В = 2 А тоненькій... 5 В = 5 А. 6 В = 6 А.

- 7) Щобъ ненька не пізнала,
- 8) Щобъ шельмою не назвала.

(Талатка, Уманск. утв.).

37.

У крутому березечку,
Ой у тихому Дунаечку,
Тамъ дочечка биль-білила,
А до батечка листи писала:
«Приїдь, приїдь, мій батечку,
Забери собі биль-білечку.»
— «А въ мене коні не ковани,
А въ мене сані поломани.»
Ой у крутому березку
Ой у тихому Дунаечку,
Ой тамъ дочка биль білила,
А до ненечки листи писала:
«Приїдь, приїдь, моя ненечко,
Забери собі биль-билечку.»
— «А въ мене коні не ковани,
А въ мене сані поломани...»

Добрый вечорь!..

(Краснополя, Гайсинск. уѣз.).

38.

Ой на річці на Ордані,
Ординь воду розливає.
Семень биль біливъ,
До татойка говоривъ:
«Ой татойку, годубойку,
Хто по мою биль поїде?»
— «Не поїду, бо ще коні не ковани,
Бо ще сані не ладжони;
Ой явъ коні покую
И явъ сані поладжу,
То по твою биль поїду.»

(Городокъ, Луцкаго уѣз.).

39.

Ой у нашого пана Оврама
У садочку стояла світлонька оріховая;

А въ тій світлонці Оксютка.
Щедрий вечоръ, добрий вечоръ,
Добримъ людямъ на здоровье!
Шьють, вишивають дорогіі сукні,
Укравочки — на подарочки,
Обрізочки — на цвіточки.
Та бувай здорова, красная панна,
Панна Оксана!
Не сама изъ собою, —
И зъ своєю матюнкою;
Та бувай здорова зъ Исусомъ Христомъ,
Зъ Святимъ Рожествомъ!
Щедрий вечоръ, добрий вечоръ,
Добримъ людямъ на здоровье.

(Народн. Юж. Рус. тме. Метлицкаго, стр. 343, 344).

40.

А въ нашего господара
Стоить явіръ середъ двора;
На яворі золота кора,
Золота кора, а срібна роса.
А вскочила красна панна,
Золоту кору обстругала,
Срібну росу обтрусила,
А понесла до злотничья:
«А злотничку, голубоньку,
Зроби мені золотий киліхъ,
Золотій киліхъ, а срібний кубокъ.
А съ киліха самъ Господь п'є,
А съ кубочка — панъ господарь.

Добрий вечоръ!

(Дубище, Староконстант. укр.).

41.

А въ новому городечку
Тамъ зацвіла не має-рожа,
А скочила красна панна,

А вирвала не має-рожу,
Та понесла до батенька:
«Ой батеньку, голубоньку,
Кобъ я такая, якъ рожа тая,
Не пішла бъ я за селянина,
А пішла бъ я за міщанина:
У селянина борщу нема,
А въ міщанина съ перцемъ журина.

Добрий вечір!

(Дубище, Староконстант. укр.).

42.

Ой ходивъ, ходивъ місяць по небі,
Святий вечоръ!

Ой шукавъ, шукавъ ясної зорі.
«Ой зоро, зоро, моя зорице!
Ой ходімо ми Бога шукати,
Бога шукати, людей спасати.»
А панъ - господаръ за столомъ сидить,
За столомъ сидить, три кубки держить.
Въ першому кубку вино зелєне,
Въ другомъ кубку пиво щедрове,
Въ третєму кубку медокъ солодокъ.
Медокъ-солодокъ для єго дітокъ,
Пиво щедрове для єго самого,
Вино зелєне для єго жони.

(Здоминь, Ковельск. укр.).

43.

Ой у лузі калиноєка;
Тамъ дівчина походила,
Калиноєку поломила
И въ пучечки пов'язала,
На віночокъ обертала,

(Голобы, Ковельск. укр.).

44.

А въ полі, въ полі, да й край дороги,
Святий вечорі!

Ой тамъ Ганнуса пшеничку жала,
Пшеничку жала, не спочивала.

Ой прийшло якъ неі три волошини,
Три волошини, три хороші:

Хочуть мене взять въ чистому полі!

«Ви, волошини, ви хороші,

Не беріть мене въ чистому полі,

А вольміть мене въ батьковомъ дворі:

Я въ батька одна, а въ батька одна.»

(Черниовскою ут.).

45.

Ой въ ліску, въ ліску,

На жовтимъ піску

Стоїть береза,

Тонка, висока,

Тонка висока,

Голлемъ широка. —

На тий березі

Самъ совіль седівъ,

На море глядівъ.

Ой тамъ на морі

Човникъ возитья,

А въ тимъ човнику

Молода Настаська.

(Лучич, Ковельск. ут.).

46.

Летіла соя въ кунецъ села,

Упустила жолуденьку:

«Рости, дубе, тонкий-високий!»

А въ томъ дубові три користи:

У корені чорни бобри,

У середині яри пчоли,
А ізверху ясни соколи.
Чорни бобри — на шубойку,
Яри пчоли — на свічечку,
Ясни соколи — на втішейку:

(Голоби, Ковельск. ут.).

47.

Ой котилася зімня рута,
Щедрий вечорь!
Ой хвалилася біла берега
Своїми цвітками передь дубками.
Ой хвалилася молода Параска
Своїми косками передь женишками.
Й а хто жь тії коски годовавь?
— Годовала жь мене ненька миленька,
Ненька миленька — матка рідненька.
Ой пошла жь вона тамь до костѣла,
На ії королі голову ломъять,
Золотий віночокъ голову клонить,
Золотий перстїнь ручечку ломить.

(Дроичинь, Кобринск. у.).

48.

Ой у полі конопелька,
На конопельці золота роса;
Тамь синиця походила,
Ту росичку потрусила,
До злотничка поносила:
'А злотничку, голубчику,
Искуй мені перстенёчокъ.'

(Голоби, Ковельск. ут.).

49.

Ой у Луцьку на риночку
Пъють козаки горілочку,

П'ють вони, попивають,
И Мар'єчку намовляють:
«Ти, Мар'єчко, ходи зь нами!»
— «Ой не пуїду, буду ждати, —
Буде мати дари твати!»

(Городокъ, Луцкаго утв.).

50.

Тамъ заряється, займається.
Святий вечоръ!
Красна Ганна прибірається, —
Трома милами умивається.
У церкву йшла зь ясними свічами,
А зь церкви йшла изь паничами.

(Въ створн. у. Черни. губ.).

51.

Въ садку, садку-виноградку,
Тамъ гречная панна въ срібло ся вбрала;
Якъ ся вбрала, та пішла до церкви —
По поясъ въ срібло, въ золото по землю;
Якъ ся взяли на то люди зглядати:
«Чи то царівна, чи королівна?»
— «Я не царівна, не королівна,
А лишъ панночка,
Титова дочка».

Вечоръ добрий!

(Ушицкій у.).

52.

Сидить дідъ на столці,
Взувається въ постольці.
Здоровъ, діду, износи,
Винеси сала й ковбаси.

Добри-вечоры!

Чи въ-дома дядько,
Чи въ-дома дядина,
Чиніте ласку,
Винесіть ковбаску,
Або вишеу,
Да взїмъ у зятвшеу.
Добрий вечорь!

(Соловьевка, Радомисл. укр.).

53.

Щедрівниця,
Добра зъ масломъ паляниця,
А пісняя не такая,
А я й теі не покыну —
И тую въ торбу вкыну.

(Краснопольна, Гайсинск. укр.).

54.

А.

- 1) Хутко даріте,
- 2) Насъ не баріте,
- 3) Коротки свитки —
- 4) Померали литки.
- 5) Мати казала,
- 6) Щобъ кусокъ сала,
- 7) Батько сварився,
- 8) Щобъ не барився.

(Хабне, Радомисл. укр.).

В.

- 1) Постіль косий, а я босий.

2 Б = 7 А, 3 Б = 8 А, 4 Б = 5 А, 5 Б = 6 А...дали...
(Краснопольна, Гайсинск. укр.).

В.

- 1) Дарить,
- 2) Не барить.

3 В = 3 А, 4 В = 4 А!

(Въ Стверн. у. Черниов. губ.).

55.

А.

- 1) Щедрикъ, ведрикъ,
- 2) Дайте вареникъ,
- 3) Грудочку кашки,
- 4) Кільце ковбаски.
- 5) Дайте ковбасу —
- 6) Я до дому понесу;
- 7) Дайте круп'янку —
- 8) Пудинну пудъ лавку.

(С. Протице....).

В.

1 В = 1 А, 2 В = 2 А, Винесить..., 3 В = 3 А Грудку..., 4 В = 4 А
Кінъчикъ...

(Краснополка, Гайсинск. уѣз.).

В.

1 В = 1 А... Петрикъ, 2 В = 2 А, 3 В = 3 А, 4 В = 4 А.

(Въ Стверн. у. Черниов. губ.).

Г.

1 Г = 1 А... бедрикъ, 2 Г = 2 А, 3 Г = 3 А, 4 Г = 4 А.

Д.

1, 2, 3, 4 Д = 1, 2, 3, 4 А.

(Соловська, Радомисльск. утв.).

56.

Бігла теличка
Побережичка
Черезь дядьків тіль.
Я вамъ, дядьку, защедрю,
Винесить перігъ,
Винесить книшъ,
Бо впусти ніжъ.
А винесить курку,
Бо я въ вікно штурхну.
А винесить ковбасу,
Бо я хату ровнесу.

(Краснополька, Гайсинск. утв.).

57.

На ричці, на Сітниці
Противъ батько дві телиці:
Батько скаче, мати плаче,
А жидъ біже-чиберачи.

58.

А въ пана, въ пана
Собака п'яна,
Лежить на саяхъ
Въ червонихъ штаняхъ,
Лежить на ліжку,
Задержи ніжку.

Добри-вечорь!

(Соловська, Радомисльск. утв.).

59.

Бігла теличка та зъ березничка,
Та зъ березничка,
Да до дяді въ дворъ;
Дай, дядю, пирігъ!
А не даси пирога,
Возьму вола за рога,
Да виведу на мурігъ,
Да вивручу правий рігъ,
Воломъ буду робити,
Въ рожокъ буду трубити.

(*Х. Матроновка, Борзенск. уѣз.*).

60.

А въ печі пирожки пекли,
А въ запічку хлопці седіли,
А на горі сало висіло,
А полізъ я на гору по сало,
А я сала не доставъ,
Изъ драбинця тільки впавъ.

(*Кривий, Остроложск. уѣз.*).

61.

Щедрий вечоръ, пане господару!
Сторожи, Боже, твого товару,
Твого товару, всялякого спадеку...
Просимъ Бога за отца й за матку.
Хорошеньку господиню маю,
Хорошенько распоражаю.
Язъ чашечка въ меду попливає,
Язъ барвінокъ въ саду процвітає!
Добри - вечоръ!

(*Любаръ.*).

63.

Andante.

У е - ру - са - ли - мі ра - но за - дзво - ни - ли,
Ще - дрий ве - чоръ, Ще - дрий ве - чоръ.

Рано задзвонили, усіхъ побудили,
Щедрий вечоръ, щедрий вечоръ. *)

А у сій хатці да три кравці,
Охъ шили вони ризи золотні,
Повісили ризи да й у теремі,
Да й у теремі да на дереві,
На золотому колку, на срібному шнурку.
Прилетіли тудя а три анголі,
Охъ, сіли вони та на теремі,
Да на теремі та на дереві;
Охъ, и стали вони да раду радити,
Да раду, раду, ягъ ризи узяти.
Да узали ризи да на крилечка,
Да понесли ризи да й у церковцю,
Положили ризи та на престоли;
Узали ризи да три попичи,
Стали убіратись да наряжатись,
Охъ и стали вони да службу служити.
Служять вони службу за пана Івана,
Служять вони другу да за ёго жену,
Служять вони службу да за ёго дітей.

(М. Борисполь, Переяславльск. уезд.).

*) Повторяється послѣ каждаго стиха.

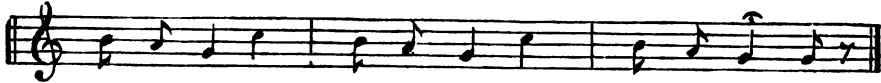

63.

Moderato.

Ой сів Хри-стосъ ве - че - ря - ти, ще - дрий ве - чіръ,

до - брий ве - чіръ, до - бримъ лю - дямъ на здо - ровъ - є.

Пришла къ ёму Божи Мати.
Шедрий вечіръ, добрий вечіръ, добримъ людянь на здоровъ. *)
«Отдай, сину, райскіи ключи,
Рай и пекло одимнути,
Всі праведні випустить души.
Тілько одної не випускати.
Одна душа согрішила —
Отця и матіръ наругала,
Не поругала, тилько подумала.»
Въ сёму домі, якъ у раю:
Господиня, якъ княгиня,
Господаръ, якъ виноградъ,
А діточки, якъ квіточки.

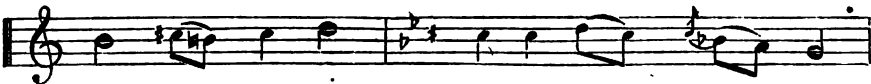
(М. Борисполь, Переяславск. у.).

64.

Andante sostenuto.

У пан - о - чень - ка я - вір - ко сто - явъ,
пудъ тімъ я - вір - комъ війсь - ко сто - я - ло

вікъ - олъ - ві - ку, ра - дуйсь до ві - ку,

*) Повторяется послѣ каждаго стиха.

„Парубки и дівчата“ пробують счастья въ этотъ вечеръ особеннымъ образомъ. Они ходять по сосѣдямъ и, въ шутку, воруютъ разныя вещи и только на другой день возвращають ихъ за „могоричъ“. Особенно „дівчата и парубки“ стараются украсть что либо другъ у друга. Если „парубкамъ“ удастся украсть у дѣвушекъ больше вещей, то они подсмѣиваются надъ дѣвушками говоря: „не будете мати щастя въ сімъ року, бо ніщо парубоче не влізло въ дівочу руку“. Желая выручить свои вещи, „дівчата“ покупають „парубкамъ“ водки, а послѣдніе нанимають „танці“ т. е. платять музыкантамъ. Такимъ образомъ гуляють цѣлый вечеръ. Нужно замѣтить, что въ этотъ вечеръ молодежь и пожилые веселятся совершенно отдѣльно, въ одной хатѣ дѣвушки и парубки, въ другой мужчины и бабы.

Бываютъ случаи, что шуточнымъ воровствомъ пользовались дѣйствительные воры и уводили скотину навсегда.

По этому дворы у зажиточныхъ крестьянъ, наканунѣ нового года, всегда бывають на глухо заперты.

(С. Махиринцы, Староконстантиновск. уездъ).

ДОПОЛНЕНІЕ КЪ СТРАНИЦЪ 223.

І.

Да купався Иванъ,
Да ѱ у воду упавъ.
Да купався Климъ,
Да ѱ у воду впливъ.
Да купався Иванъ —
Доведеться и намъ.
Да купався Мойсій —
Доведеться усімъ.
На калину роса пала...
У насъ на улиці Купала,
Купала на Ивана!

(Изъ Рукон. Сборн. Кулиша).

Ѣ.

А.

- 1) Иване, Ивашечку
  - 2) Да не переходъ же, да доріженьки,
  - 3) Якъ перейдешъ — виновать будешъ.
  - 4) Посічу я тебе да на дрібенъ макъ,
  - 5) На дрібенъ макъ, на капусточку.
  - 6) Посію тебе у трохъ городахъ,
  - 7) У трохъ городахъ, да трехъ зілечокъ:
  - 8) Що перве зілле — рутка, да мъятка,
  - 9) А друге зілле — да барвіночокъ,
  - 10) А третє зілле — да василечки.
  - 11) Барвіночокъ да для дівочокъ,
  - 12) Рутка да мъятка для паханнечка, (?)
  - 13) А васильви рвуть, да до церковки несуть.
- Иване, Ивашечку!

(Изъ Рукон. Сборн. Кулиша).

В.

Digitized by Google

- 8) Перше зілечко — барвіночокъ,
  - 9) Друге зілечко — василечки,
  - 10) Трете зілечко — любисточокъ.
- 11) Б = 11 А,
- 12) Василечки для парубків (для запаху),
  - 13) Любисточокъ для любощівъ.

3.

Да летіла сова
Уповдовжъ села,
Ухватила Парасчину матіръ.
И Параска біжить,
И ятері імчить:
«На, сова, ятеръ,
Верни мою матіръ.»
— И ятера не возьму
И матері не верну.

(Изъ Рукоп. Сборн. Кумша).

4.

Да біда жъ на мене на сей дедъ (?)
Порубавъ явора для моря.
Якъ тее дерево гонко гуло,
Такъ я молодая плакала,
За свого нелюба йдучи.
А въ мого нелюбого на дворі
Да дванадцять корівъ съ телятами,
Да дванадцять свиней съ поросятами.
Яжъ їхъ, кленучи, подюю,
Яжъ їхъ, плачучи, прожену.
Да біда жъ на мене на сей дедъ:
Порубавъ явора для моря.
Якъ тее дерево гонко гуло,
Такъ я молода співала,
За свого миленького йдучи.
А у мого миленького
Одна возочка съ козенямъ,

Одна свиночка съ порослямъ.
Я-жь ту козочку, співаючи, подюю,
И, співаючи, прожену.

(Носицкій).

5.

На святого Ивана клала кунала.
Де купала ночовала?
— Ночовала въ барвіночку,
Виривала квіточки,
Заплетала у віночки.
На святого Ивана!

(Изъ Рукоп. Сборн. Булгаша).

6.

Ой чий же ти, Иване?
— Попівъ, попівъ.
А чого ти шукаешъ?
— Волівъ, волівъ.
Твої воли та у шкоді,
У моему городѣ;
Тамъ дівчина воли виганяла,
Собі парубка сподобала.

(Носицкій).

7.

Ой на горі, на горі
Тамъ горіли огні.
То жъ не огні горять,
То жъ дівочки ходять,
Вілу лозу ложать.
Коли бъ же я знала,
Хто на її ляже,
Постелила бъ ёму
Щипшину підъ боки,
Каміння въ головки.

Коли бь же я знала
Хто на її ляже,
Постелила бь йому
Перину підь боки,
Подушку вь головови.

(*Носицькій*).

8.

Ой у ліску, на кленку,
Повісили колясочку на шнурку.
Ой у тий колясочці
Ивашко лежить:
<Коляшіть мене високо,
Що бь було видать далеко,
Ажь до тої тещеньки гордої,
Ажь до тої Марусі молоді.>

(*Носицькій*).

9.

Пошли дівки по ягідки,
Пошли вони заблудили.
Приблудили вь Дунаечку,
Стали вони Дунай плисти,
Дунай плисти, річку брести.
Всі дівочки переплили,
Одна дівка утонула.
Пошли слихи до мачухи.
<Да не жаль мені теї падчерки,
Да жаль мені теї плахотки,
Теї плахотки-хрещаточки,
Да жаль мені теї запасочки,
Теї запасочки-сняточки.>

(*Изъ Рукоп. Сборн. Булиша*).

ОПЕЧАТКИ.

<i>Страница.</i>	<i>Строка.</i>	<i>Напечатано:</i>	<i>Слѣдуетъ читать:</i>
6	12 сверху	бѣд	бѣд
9	13 >	святыхъ	святыхъ
15	13 >	въ завтрашнѣ	къ завтрашнѣ.
15	10 снизу	гострѣй	гострѣй
20	15 >	Хрестомъ	хрестомъ
32	9 сверху	дошнѣ	дошнѣ
37	9 снизу	колышуть	колытуть
45	11 >	ѣго	ѣго
47	8 >	головаст	головастий
58	2 и 3 >	жидивскій	жидѣвскій
68	5 >	дѣвочѣ	дѣвочѣ
74	9 сверху	Я въ мене	Я а въ мене
75	11 снизу	пали	пали
83	6 сверху	царѣнку	царенку.
—	12 снизу	вернитесь	вернитесь
88	8 сверху	(подажь)	(подажь)
100	6 снизу	на скаминци	на скаминци
123	3 >	ва ноги	на ноги
124	1 сверху	но ѣго	на ѣго
127	2 >	обѣдцями	обѣдцями
128	5 >	Вочеру	Вечеру.
131	1 снизу	звернуло	завернуло
138	1 >	дѣточкамъ	дѣточкамъ
150	10 сверху	Третій стѣтъ	Третій стоить
—	13 >	звенѣла	звенѣла
155	8 снизу	отца	отца.
165	15 сверху	козаченья	козаченья.
170	3 >	козаче	козаче
184	7 >	зъ чоловѣка	зъ чоловѣка
187	13 снизу	жѣночки	жѣночки
208	2 >	плавала	плавала
209	1 >	Василю	Василю.
210	5 сверху	Пѣзь	Пѣзь
213	—	№ 82	№ 28

<i>Страница.</i>	<i>Строка.</i>	<i>Напечатано:</i>	<i>Слѣдуетъ читать:</i>
221	5 снизу	дѣ высоченько	дѣ высоченько.
281	1 сверху	А мы	А мы
285	1 снизу	рукова	рукава
240	12 >	вигнати	вигнати
259	10 сверху	хяконъ	коняхъ
277	5 >	батенко	батенько
290	15 >	ажѣ	ажъ
293	18 >	стольчикъ	стѣльчикъ
294	1 снизу	залязомъ	залѣзомъ.
808	17 сверху	дымн	дымн.
320	1 >	еревички	черевички.
386	11 снизу	звеселимся	звеселимся
341		№ 70	№ 71.
351	8 >	его	ѣго
357	7 >	2 Б = прославився	2 Б = 3 А прославився.
359	15 сверху	узрили	узрили
389	4 >	вредить	вродить
441	3 снизу	Возмнть	Возмѣть
444	1 >	эдноі	едноі